

Павлодар облысының мәдениет баскармасы

С.Торайғыров атындағы облыстық біріккен
әмбебап ғылыми кітапхана

ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫНДА 2011 ЖЫЛЫ АТАЛЫП ӘТІЛЕТИН ЖӘНЕ ЕСКЕ АЛЫНАТЫН КҮНДЕР

ПАВЛОДАР, 2010

УДК-059.93
ББК-92.5 (5 Каз-4 Пав.)
П-12

П-12 Павлодар облысында 2011 жылы атальп өтілетін және еске алынатын күндер. – Павлодар: ЭКО, 2010. – 232 б. – қазақша.

Павлодар облысының 2011 жылы атальп өтілетін және еске алынатын күндер күнтізбегі аныктамалық-библиографиялық күрал болып келеді. Оның мақсаты Павлодар өнірі мен атақты адамдары жайлы айтып, өнірдің саяси, әлеуметтік-экономикалық және мәдениет өмірін көрсету.

Көрсеткіш кітапхана қызметкерлері мен мәдени-ағарту мекемелеріне және өлкетану әдебиеттерімен танысқысы келетін барша оқырман қауымға арналған.

**УДК-059.93
ББК-92.5 (5 Каз-4 Пав.)**

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз	4
Елдігіміздің мәні мен сәні /Тәуелсіздіктің 20 жылдығына арналған мақала /	7
Павлодар облысында 2011 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндер хронологиялық көрсеткіші	17
«Павлодар облысында 2011 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндер» күнтізбегіне берілген қысқаша анықтамалар мен әдебиеттер тізімі»	25
Қазақстан Республикасының 2011 жылы еске алынатын күндері мен мерейтойлар көрсеткіші.....	80
Қазақстан Республикасының мемлекеттік және кәсіби мерекелерінің көрсеткіші	84
2011 жылы аталып өтілетін ТМД және шетел ғылым, өнер, әдебиет қайраткерлерінің мерейтойларының көрсеткіші	85
Халықаралық мерекелер және бұкіләлемдік күндер көрсеткіші	95
Күнтізбекте аталып өтілген есімдердің алфавиттік көрсеткіші	97
Көрсеткіште пайдаланылған мерзімді басылымдар тізімі	98

АЛҒЫ СӨЗ

Әр елдің, әр халықтың рухани, мәдени, тарихи құндылықтары бар. Ол құндылықтар қаншалықты көне болса, оның зерттелу тарихы да соншалықты тереңге барады. Қазақ елі бай ел. Оның ішінде, Ертіс өнірі – мәдениет пен тарихқа бай өлкे.

Бұл өнір талай қазақ ғалымдарының, өнер, білім қайраткерлері, жалпы әлемге әйгілі ұлы адамдардың қаны тамған өнір. Павлодар облысы алғашқы академик, ҚР Ғылым Академиясының негізін қалаушы Қаныш Сәтбаевты, ұлы ғалымдар Әлкей Марғұлан, Шапық Шокин, Әбікен Бектүров және басқа да адамдарды әкелді. Бұл өнірден талай атақты ақын-жыраулар, жазушыларымыз шықкан.

Қазіргі кезде қоғамның даму барысында өлкетануға ерекше көңіл бөлінуде. Барлық елдер мен халықтарға тән, терең тамыры бар – мәдени, тарихи және әлеуметтік құбылыс болып келеді. Өлкетану – көп функцияларды атқарады, оның ішінде ең маңыздысы – жинақтап, жүйелеп, оны сақтап, ұрпақтан ұрпаққа, ғасырдан ғасырға орасан көп арнаулы білімді жеткізу мүмкіндігі бар – **ақпараттық функциясы**. Біз қазіргі уақытта өлкетануға қызығушылықтың жандануының күәгерлері болып отырмыз.

Облыстық кітапхана қызметінде өлкетану жұмысы ерекше орын алады. Өлке туралы, өнер және мәдениет, ғылым мен әдебиет саласында елеулі үлес қосқан тұлғалар жайлы, әр түрлі өлкетанулық библиографиялық ақпараттың жасалуы маңызды болып келеді. Солардың бірі – библиографиялық көрсеткіштер. 40 жылдан аса «Павлодар облысында аталып өтілетін және еске алынатын күндер» күнтізбегі шығуда. Әрбір күнтізбек тарихи оқиғалардың негізгі шежіресін, жұртшылықты республика, өлкетану тарихында өз еңбектерімен ерекше үлес қосқан адамдармен таныстырып келуде.

2011 жылы көп мерейтойлар аталмақшы, соның ең негізгісі, жалпы, Қазақстан атап өтетін үлкен мерейтой – **Қазақстан Тәуелсіздігінің** жиырма жылдығы. Қазақ елінің тәуелсіздік алып, дербес мемлекет болғанына жиырма жыл толды. Сол салыстырмалы аз уақыт ішінде ел өмірінде бірқатар күрделі саяси-құқықтық, экономикалық, әлеуметтік өзгерістер мен оқиғалар болып өтті.

Осыған орай күнтізбектің басын Д. Мамырбаеваның «Елдігіміздің мәні мен сәні» атты мақала бастайды.

2011 жылы өлкे тарихын зерттеп, дамытып және насиҳаттауда көп үлес қосқан өлкетанушылардың мерейтойлары аталады: олар, Б.М. Хазыров (85), М. Гапон (85), Э.Д. Соколкин (75).

Павлодар облысының мәдени өмірі – әнші, актер, ҚазКСР-нің халық әртісі, ҚазКСР-н еңбек сінірген әртісі К. Кенжетаевтың 95 жылдық, педагог, музыкатанушы, композитор Н.Г. Шафердің 80 жылдық, композитор және дирижер В.С. Ширинкиннің, композитор, ҚР еңбек сінірген мәдениет қызыметкері М.Н. Пульганың және ҚазКСР-н еңбек сінірген мәдениет қызыметкері Н.Г. Касъянның 75 жылдық, әнші, халық шебері, ҚР еңбек сінірген мәдениет қызыметкері Н. Әділбековтың және суретші Н.А. Петерштің 65 жылдық және т.б. мерейтойлармен аталып өтіледі.

2011 жылы – Қазақстанның және облыстың білім мен ғылым салаларына елеулі үлес қосқан жерлес ғалымдар, филология ғылымдарының докторы, ҚазКСР-н еңбек сінірген мұғалімі, еңбек сінірген ғылым қайраткері Б. Шалабаевтың (100), ғалым-биохимик, биология ғылымдарының докторы, профессор Н.А. Будчановтың (95), медицина ғылымдарының докторы, профессор Х.Қ. Сәтбаеваның (90), ғалым-филолог, профессор Е. Өтебаевтың (85), ғалым-физиолог, биология ғылымдарының докторы К. Дүйсембиннің (80), техника ғылымдарының докторы Г. Үәлиевтің (70), филология ғылымдарының докторы, профессор, әдеби сыншы Қ.Ф. Жүсіповтың (70), экономика ғылымдарының докторы, профессор, С. Торайғыров атындағы ПМУ-нің ректоры Е.М. Арынның (50), техника ғылымдарының докторы, профессор, ҚР Ғылым Академиясы жоғары мектебінің нақты мүшесі, ҚР еңбек сінірген ғылым қайраткері А.Д. Фрезоргердің (70) және т.б. мерейтойлары аталады.

Күнтізбек бірнеше бөлімнен тұрады. Оны мазмұнынан қараңыз. Қорсеткіште алдымен биографиялық анықтама, сонында әдебиеттер тізімі берілген. Тізімде алдымен кітаптар, кейін мерзімді басылымдар қорсетіліп, ішінде алфавит бойынша орналасқан. Күнтізбек әдебиеттерді мейлінше толық есепке алу міндеттін көзdemейді. Анықтама берілген мерейтой күндер жұлдызшалармен белгіленген. Қазақ тілінде берілмеген кейір

анықтамаларды орыс тіліндегі күнтізбектен қараңыз. Күнтізбекте географиялық атаулар көрсеткіші мен пайдаланылған мерзімді басылымдар тізімі көрсетілген.

Керекті мәліметтер мен аталып өтілетін күндерді және материалдарды іздестіріп, анықтау жұмысында С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың кітап қоры пайдаланылды. Пайдаланушыларға осы құралда берілген әдебиеттер тізімімен шектеулі болмай, көрсеткіш жарыққа шыққаннан кейін кірмей қалған мерзімді басылымдар бетінде шыққан материалдармен, әдебиеттермен, жалпы жарық көрген жаңа мәліметтермен танысуға болады.

Көрсеткіш кітапхана мен мәдени-ағарту мекемелеріне, мұғалімдерге, студенттерге, ғылыми, бұқаралық-ақпарат қызметкерлеріне және өлкетану материалдармен танысқысы келетін барша оқырман қауымға арналған.

Құрастырушылар көрсеткіш туралы пікірлеріңізben тілектерінде мына мекен-жайға жіберулеріңізді сұрайды:

140000 Павлодар қаласы
Академик Сәтбаев көшесі, 104
С. Торайғыров атындағы облыстық
кітапхананың ақпараттық-
библиография бөлімі
<http://www.pavlodarlibrary.kz>
e – mail: library @ pavlodar.kz

ЕЛДІГІМІЗДІҢ МӘНІ МЕН СӘНІ

/ Қазақстан Тәуелсіздігіне – 20 жыл /

Тәуелсіз Қазақстан мемлекеті. Бұл сөзді қазір тебіренбей, қалыптасқан, әу баста солай болу керек секілді айта салатынымыз жасырын емес. Ұзақ жылдар отаршылықта бағынышты хал кешкен халықтың бір-ақ күнде тәуелсіздік алып шыға келуі қараңғы қапаста отырган адамды кенет жап-жарық күнге алып шыққанда көзін қарықтығанмен бірдей болғанын, сол сәтті көзben көрген, бастан өткерген біздердің есімізде ерекше сақталды. Жүргегіміз алып ұшып, ерекше қанаттандық.

Қалай болғанда да, сын сағатта бекітін, біріgetін ел еkenіmіzdі сезіндік. Тәуелсіздік алғаннан кейін елдіктің, ұлттық болмыстың өлшемі, арман-мұдденің көрінісі ту, елтаңба, әнұранға конкурс жарияланды. Себебі оған дейінгілерді Мәскеудің жанына жағатында, орталықтың ойынан шығатында етіп жасағанымыз санағында ашылғанда бірден байқалған еді. 1992 жылдың 4 маусым күні «Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалауы туралы», «Қазақстан Республикасының мемлекеттік елтаңбасы туралы», «Қазақстан Республикасы мемлекеттік әнұранының музикалық редакциясы туралы» арнайы заң қабылданды. Сонда ел ерекше қуанышп, дастархан басында, көлік ішінде өз пікірлерін бір біріне қызулаған жеткізіп жататын. Күн сайын шығатын басылымдар осы бір қуаныштың, қасқабағын қалт жібермей аңдып, оқырмандарына сол сәттің көніл-күйін, көпшіліктің пікірін, көзқарасын, үміткер авторлардың сөздерін беріп жатты. Ту, елтаңба қабылданып, әнұранының сөзі қайта жазылды. Сонда бөркімізді аспанғалақтырып, қуанғанымыз-ай., сонда әрқайсымыз отансүйер, Отан үшін отқа түсер намысымыз жалындал, еңсеміз көтерілген, рухымыз биіктеген. Ішкі бір құдірет жоғалтқанды, тонатқанды қалыбына келтіруге мейірімін түсіргенін сезінгенбіз.

Дербес, тәуелсіз мемлекет еkenіmіzdің ең басты белгісі – ту, елтаңба, әнұран және ақша еkenі белгілі ғой. Мемлекеттік ту – мемлекеттің намысы мен рухы. В. Даль орта ғасырдан көп бұрын ерте дүние кезінде-ақ жеке ұлттық топтар мен рулардың, ру одақтарының, мемлекеттердің бір-біріне ұқсамайтын көркем

суретті белгілері болғандығын айтса, А. Левшиннің жазбалары бойынша қазақтардың әр тайпасының үлкен туы, әр рудың елтаңбасы болғанын білдік.

Қазақтың ауыз әдебиетіндегі жырларда батырлар туы туралы жиі айтылады. Ту бейбіт кезде үлкен құрметпен сақталып оны тек жаугершіліктे ғана көтеріп шықкан. Жорықтарға бас туды сақтаушы ретінде беделді құлтандар мен батырлардың біреуі сайланатын. Қазақ хандары арасынан алғаш қызыл ту ұстаған Орыс хан болса керек. Ақ туды Шағатай ұрпағы, көк туды Үгедей ұрпақтары желбіретіпті. Ертедегі Меде хан ұрпағы сары ту, Әмір-Темір әuletі нағыз аспан көк ту ұстаған. Бұл түстердің әрқайсысының өзіндік мәні бар. Мысалы, көк тұс – кеңдікті, ақ тұс – шындықты, бақыт пен қуанышты, сары – ақыл мен қайғыны, қызыл – от пен құнді, азаттық үшін төгілген қанды, жасыл тұс – көктем мен жастықты, қара – қайғыны білдіреді.

Қазақтың кең даласында сан рет көршілердің шапқыншылығы болып, ел басына күн туып, босқын болған оқигалар тарихтан белгілі. Сол ел басына күн туған қыын-қыстау сәттерде даланың үш данагөйі – Төле би. қаз дауысты Қазыбек би және Әйтеке би Ордабасында кеңескеннен кейін Әблілқайыр хан үш жүздің басын қосып, Бөгенбай батырға қазақтың туын ұстатаады. Сол сәтте даланың данышпан перзенті Төле би Бөгенбайға былай дейді:

– Бөгенбай батыр, сен көтерген бұл туда еніреген ел мен жесір қалған келіншектің, аңыраған ана мен баланың, көзінен сора, көкірегінен нала кетпеген бабаның, кіндікке түскен сақалы қайғы-қасіретпен ағарған дананың көз жасы бар! Қасіретті елі үшін, қайғы жүтқан халқы үшін өлімнен де ықпайды. ерлік туын жықпайды деп қазақтың туын саған ұстаттық!.. Жолың болсын, батырым! – деген сәтте сол арада жиналып тұрган жүз мынға жуық халықтың көңілдері толқып, жанарлары жасаурап кетті...

Ту туралы аңыздар да көп. «Тоқтамыс Самарқанды қоршап тұрганда туы кездейсоқ, өз-өзінен жығылғанда, рухы түсіп, құты қашқан әскерлер ойсырай женіліпті», – дейді.

Болса болар, Сүйінбай ақынның:
Бөрілі байрак астында,
Бөгеліп көрген жан емен.

Бөрідей жортып кеткенде,
Бөлініп қалған жан емен.
Бөрілі найза ұстаса,
Түйремей кеткен жан емен.
Бөрілі байрақ құласа,
Күйремей кеткен жан емен, –

деуі ту қасиетінің ерекше нышанды, тылсым құбылысты екенін аңғартса керек. Есауыл Рыбин Кенесарының бәйбішесі Құнімжанның ауылын шапқанда Кенесарының туындаі ту желбіретіп, жұртты қапы қалдырып, сан соқтырыпты. «Алаш» автономиясының туы негізінде Түркістан мемлекеттік туының нұсқасын жасағанда Ә. Бекейханов, А. Байтұрсынұлы, М. Шоқай, З. Үәлиди, Ф. Сұлтанғалиев, С. Қожанұлы секілді ісі түркі жұрттына ортақ қайраткерлердің пікір қосып, ол іске белсене араласуы онда айрықша бір құдіреттің барлығын аңғартса керек. Вексилология (тұтану) өмірге келгелі де бірнеше ғасыр өтіпті. Бұл жөніндегі алғашқы кітаптар XVI ғасырда жарық көрген екен. Француз тарихшысы Менестрэ 1650 жылы осы саланың ұңғыл-шұңғылын қоймай зерттегені үшін елтаңбатану ілімінің негізін қалаушы атанды.

1992 жылы 4 маусымда мазмұны бұрынғылардан мүлде бөлек Қазақстан Республикасы туының бейнесі бекітілді. Мемлекеттік тудын авторы Шәкен Оңалсынұлы Ниязбеков «Жаңа ту қалай жасалды?» дегенге:

«Мемлекеттік туға арналған байқауға 600-ден астам жоба тұсті. Іріктеуден өткен ең соңғы төрт жоба комиссияның шешімімен жоғарғы Кеңестің талқысына ұсынылды. Әрине, ту төңірегінде әр турлі пікірлердің, ұсыныстардың болғаны рас: біреулер жалаудан сегіз бұрышты жұлдыздың бейнесін көргісі келетінін, келесілері қазақтың киелі дүниесі – шаңырақты салу қажеттілігін алға тартты. Дегенмен бұл ұсыныстар менің көңілімнен шыға қоймады. Өйткені, сегіз бұрышты жұлдызы Әзіrbайжанның мемлекеттік жалауында бейнеленгенді. Және басқа мемлекеттердің нышанында болатын. Ал шаңырақты біздің алдымызда ғана қырғыз бауырларымыз қабылдаған. Сондықтан бұл екеуінің қай-қайсысын да қайталап жату артық болар еді. Сөйтіп, өзгеше жоба жасауға бекіндім. Байқаудың аяқталуына үш күн қалғанда жаңа жалау жобасын жасауға кірістім. Себебі, алдыңғы жасаған жоба-

ларыма көңілім толмағанды. Сонымен соңғы жасаған жоба жүртшылықтың көңілінен шығып, мемлекетіміздің төлтуына айналды.

Тудың түсі көк болуы – бүкіл дүниеге көк жүзі аспан әлемі ортақ. Жер шары сан тараңқа, ұлттарға, мемлекеттерге бөлінгенімен, айқара аспан ешқашан бөлінбек емес. Әрі бастағы мақсатым – туды жасауда алакұлалықтан аулақ болу еді. Соған орай бүкіл адамзатқа біртұтас аспан көк түсті алғаным да сондықтан. Ал құнгे келер болсақ, ол да жапанға ортақ нәрсе. Бұлтызыз аспандаған нұрын шашқан Құн сәулесі баршага нұрын төгеді. Құн жылуы жер бетіндегі бүкіл тіршілік атаулыға ортақ. Сондықтан тудан Құн орын алуы тиіс деп шештім.

Қазақ халқы қашанда қыранды қасиетті, киелі құсқа балаған, Егемендік алған қазақ елінің қыран тәріздес биікте, ғұмыры ұзак болсын деген ойдан туған дүние, бұл. оған қоса туда қазақтың ұлттық ою-өрнегі бейнеленген. Зер сала қараған адамға тудағы композициялық тұтастықты байқау әсте қыын емес. Көк жүзінде ғаламға нұрын шашқан Құн сәулесі, астында қияға қанат каккан қыран – тыныштықтың, берекелі өмірдің рәмізі іспеттес. Оның үстіне ұлттық, ою-өрнек қазақтың ұлттық танымын, қасиетін көрсетеді. Егер тудан ою-өрнекті алып тастайтын болсақ, алтын түстес Құн мен Қыраннан басқа ештеңе калмайды. Бұл бір. Екіншіден, халқымыздың қайсы затын алсақ та, бәрі ұлттық ою-өрнекпен әшекейленген десе де болады. Мемлекеттік тудағы ою-өрнек құнделікті тұрмыста жиі кездесетін оюдың көшірмесі емес, қайта туған ұлттық реңк таныту үшін арнайы жасалды.

Алғашқы кезде ту байқаудан өткенге дейін «менікі» деген сезім бар болатынды: Ол кезде өзімнің қолтаңбам деп еркін айтатынын. Ал қазір мүлде басқаша. Қазақстан туы халықаралық жиындар мен бас қосуларда, Республика Президентінің шет елге шыққан сапарында көтерілген сайын мені «біздің қазақ халқының туы» деген мақтанашиб сезім билейді...» («Егеменді Қазақстан», 16 желтоқсан, 1992 ж.).

Мемлекеттік ту тігілетін немесе орнатылатын жерлер зандастырылған. Мемлекеттік ту көтерілетін айтулы оқиғалар мен ресми салттар да заңмен айқындалады.

«Бәрі болған қазақ сынды көне елде,
Ел белгі де, ерлік, өрлік, өнер де.

Жаһандағы ең жауынгер халықта
«Ту болмады», – дегенге?! Кім сенеді
Батырлыққа узынан жарыған,
Ер түркіні' байрағынан таныған.
Өзі ақын, өзі әнші халықта
Кім айта алар
Болмаған, – дел, – әнұран?!»
Бас тигізіп жер тарпыған тарпанға,
Жасы тұрмак, шығады еken қарты аңға.
Қалай оның Елтаңбасы болмайды,
Түлігіне дейін салса ен, таңба?! –

деген ақын Абзал Бекенов «қазақ тарихында бүкіл елге ортақ елтаңба болмаған» деушілерге (осындаи пікірлер де айтылған) өнер, өлең тілі-мен әдемі жауап берген.

Елтаңба – мемлекеттің ерекше белгісі. Бұл сөз тілімізге де жақсы сіңісті. Тәуелсіздік алғанға дейін «герб» деген терминді аудармай қолданатынбыз. Сөйтсек, «таңба» еken. Махмуд Қашқарі бұл сөзге «ел билеушілердің ерекше белгілері» деген мағына беріпті. Сіңіскені не, төл ұғыммызыз еken. «Найзасыз ер болмайды, таңбасыз ел болмайды» деген қанатты сөз де көнеден бүгінге жеткен сыр. Мысалы, әйгілі алтын шежіреде Шыңғыс хан Найман мемлекеттің құлатқаннан кейін Таян ханның мөр сактаушысы – Тататунганиді сарай маңында ұстап, өнерін пайдаланғаны жазылған, Найман ханының жеке билік белгісін қойнына жасырып, жылдысып бара жатқан Тататунганидан сарай әкімі Бати:

– Басқасының бәрі бізге қарап жатса, сен қайда қашып баrasың? Мынаны қайда апарасың? – деп сұрайды. Мен өз қызметіме өлгенімше адал болайын деп едім. Бұл таңбаны мәртебелі иесіне табыс етуді ойлағанмын. Үлгермедім.

Ол неге керек? – Ием осы таңбаны маған көздің қарашығындаид сақтатып, келген-кеткен қағазға бастыртушы еді. Жақсы адамды жат жерге жіберерде сенім көрсету белгісі ретінде пайдаланылады, – деп жауап беріпті. Содан былай монголдар өз тілдерінің ынғайларына қарай өзгертип «тамға» деп атап кетсе керек.

Шыңғыс ханның мөрі яшма асыл тасынан жасалған алқызыл тұсті «тамға» болған. Оған: «Құдайтағала – аспанда. Хақан – жердегі құдірет. Адамзат билеушісінің мөрі» деген сөздер жазылған.

Аңыз бойынша, Шыңғыс хан дүниеге келгенде «оң қолына айдаһарлар патшалығының яшма асыл тасынан жасалған мерұстап туыпты» деген сөз бар. Елтаңбаға байланысты геральдика ғылымы, яғни елтаңба тану, арнайы деректеме ретінде зерттеу ғылымы пайда болған.

Ертедегі Грекия мен Римде Кариифтің қанатты аты, Афинаның жапалақ құсы, Венецияның қанатты арыстаны, тіпті Париж қаласының Эйфель мұнарасы сол қаланың елтаңбасы болып есептелген.

Елтаңба ретінде бүркіт, аю, қасқыр, қабан, арыстан, айдаһар бейнеленумен бірге тарихта еңбекшіл халықтың тұрмысын таныттын тырма, айыр, орақ, балға белгілері де болған. Тәуелсіздік алғанымызға орай Қазақстан Республикасының елтаңба бейнесі бекітілді. Онда көгілдір тұс аясында шаңырақ бейнеленген, шаңыракты айнала күн сәулесіндегі тарап уықтар шанышылған, оны аңыз әңгімелердегі пырақтар қанаты көмкеріп тұр. Елтаңбасының жоғарғы жағында бес бұрышты жұлдыз, ал темени жағында «Қазақстан» деген жазу бар. Елтанбаның негізгі бояуы – алтын түстес. Оған зенгір көк нұрдың қосылуы мемлекеттік нышанды айрықша әрлендіріп, бедерлендіріп тұр. Авторлары – Жандарбек Мәлібеков пен Шота Уәлиханов. Елтаңба авторларының бірі Жандарбек Мәлібеков елге ұнаған елтаңба туралы мынаны айтты:

– «Елтаңба осы калпында ойға келе қойған жоқ. Ең әүелі менің ойыма келгені шаңырақ еді. Өзбекстанда «Достық, туы» деген газет қазақ тілінде шығып жатыр. Мен осы газеттің мандайшасына шаңырақ белгісін салған едім. Соның артынша мемлекеттік елтаңба жобасына конкурс жарияланды. Содан ойға кеттім. Қарап отырсам, қазақ ешуақытта біреумен соғыспаған екен. Қазақ қашан да жаудан корғанған. Шаңырағын, отбасын, кең даласын корғаган. Бейбітшіл халықтың осы бір болмыс – бітімі елтаңбадан көрініс тапса қайтеді деген ойға келдім. Ал ойдың аты ой. Геральдика заңы деген бар. Бастағы ойды соның заңына бағындырмаса тағы болмайды. Содан ізденіске ізденіс жалғасты.

Қазақта «Шаңырағың биік, кереген кең, босаған берік болсын» деген сөз бар. Осы үш сөз негізге алынды. «Алты қанат ақ орда үй шайқалды» деп келетін аңыз-жырларды жасымыздан жаттап

өскендердің міздің арқасы шығар, елтаңба нышандарын өткен тарихы-мыздан іздең, оны бүгінгі күнмен байланыстыру керек болды.

Елтаңбадан сол елдің тарихы, дәстүрі, рухы толық танылып тұруы тиіс. Оның пәлсапалық мән-мазмұны айқын ашылмаса болмайды. Осы ретте әлемдегі талай елдің елтаңбаларын салыстыра қарап шығуға тұра келді. Мәселен, қос басты бүркіт, қылыш пен қалқан, аузын арандай ашқан арыстан бейнеленген елтаңбалар аз емес. Тіпті Австралияның елтаңбасында кенгуру, Африка елдерінде қолтырауын (крокодил) бейнесін елтаңбаға енгізген елдер бар. Әр халық өзі қасиетті санайтын жан-жануарды мемлекеттік нышан өткен де жайы бар. Бастапқыда «шаңырақ қазаққа тән емес кой» деген синаржақ пікірлер де болды. Сонда. «Ау, Абай да, Абылай да сол шаңырақтың астында дүниеге келген жоқ па?» деген уәж айтуға тұра келді. Аңыздардан арқау тартқан пырақ бейнесіне де қарсы келгендер болмай қалған жоқ. Біле білсек, жылқы да өз кезегінде өркениеттің дамуына ықпал өткен ғой. Ал қазақ – малсақ халық. Осы ретте жиынтық образ, керек болды. Қанатты пыраққа тоқтауымның басты себебі сол. Алтын киімді адам қазақ жерінен табылды. Ал оған дейін де бұл далада үлкен мәдениет болды ғой. Болмаса сондай ғажап ескерткіш тақыр жерде тұра қала ма?.. Елтаңбадағы шаңырақты, яғни біздің бейбітшілік отанымызды корғау қажет болды. Яғни босағаны берік етуді ойладым. Бұл үшін жеті буыннан тұратын мүйіз тандалды. Жеті буын бір жағы – қазақтың «жеті атасын білмеген жетімдіктің белгісі» дегенін аңғарту. Жалпы, қазақ мүйізді қастерледен. Оған қатысты түрлі ырым-нанымдары аз емес. Пырақтың қанаты бір қарағанда бидайдың бауланған сәтін еске салады.

Эу баста елтаңбаның қақ ортасында жарты ай мен шағын-шағын үш жұлдыз бар еді. Талқыға салған кезде сегіз бұрышты, жеті бұрышты, бес бұрышты жұлдыздар ұсынылды. Ақыры бес бұрышты жұлдызға тоқтады ғой. Елтаңбаны конкурсқа жіберілген нұсқасынан ілікпей қалғаны жарты ай мен шағын үш жұлдызға. Қалғанының бәрі талқыдан өтті... («Егеменді Қазақстан», 16 желтоқсан, 1992. ж)

2007 жылғы Парламент мәжілісінде «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік нышандары туралы» Конституциялық Заңын жаңартуды талқылау кезінде, бір «қызық» жағдай бо-

лып, аңтарылып қалдық. «Бес жұлдыздың елтаңбамызда пайдаланғанымызбен, оның сипаттамасын Конституциялық заңда жазуды «ұмытып» кетіппіз. Ұяты ұят-ақ болған. Осы қателерді байқаған сенаторлар Нұрлығайым Жолдасбаева мен Қуаныш Сұлтанов түзетулерді әзірлеپ, ұсынды.

Парламент палаталарының бірлескен отырысында депутаттар қос сенатордың енгізген жаңа редакциясын қабылдады. Онда былай делінген: «Қазақстан Республикасының мемлекеттік Елтаңбасы – дөңгелек нысанды және көгілдір тұс аясында шаңырақ (киз үйдің жоғарғы күмбез тәрізді бөлігі) бейнеленген, шаңырақты айнала күн сәулесіндегі тарап уықтар (тіреулер) шаншылған, шаңырақтың оң, жағы мен сол жағында азыздардағы қанатты пырақтар бейнесі орналастырылған. Жоғарғы бөлігінде бес бұрышты қолемді жұлдыз, ал төменгі бөлігінде «Қазақстан» деген жазу бар».

Кезінде ескерілмеген тағы бір кемшілік байқалды. Қазақстанның мемлекеттік нысандары қатарына не жататындығы бұрынғы заңда атап көрсетілмепті, тек сипаттамасы беріліпті. Осыны байқаған бірқатар депутаттар тізімді Қазақ елінің тұнғыш Президентінің штандартымен жалғастыруды ұсынды. Дегенмен бірлескен комиссия төрағасы Қуаныш Сұлтанов оны рәміз тұтар уақыт әлі ерте екендігін ұғындырды.

Әнұран – асыл қазына. Әбұнасыр әл-Фараби араб-парсы елдерін аралап жүргенінде бейтаныс бір Халифаның зәулім сарайына ат басын бұрып, ондағы жиналыш отырған халыққа амандастып, «Қайда отырайын?» деп сұрайды. «Қалаған жеріне отыр!» – деген соң патшаның жанына жайғасады.

Патшаның шамшыл келетіні бар емес пе, қонақтың қылышын жақтырмайды. «Басын алындар!» дейді нөкерлеріне өз тілінде. Сонда әл-Фараби: «Тақсыр, өлім жазасына кесілетіндей не жазығым бар еді?» дегенде Халифа таң қалып: «Сен біздің тілді қайдан үйрендің?» дейді. Әл-Фараби өзінің 70 тіл білетіндігін айтады. «Тағы қандай өнерің бар?» дегенде, әл-Фараби өзінің тоғыз ішекті домбырасымен нәшіне келтіре бір сазды күй ойнағанда отырғандар ішек-сілесі қатқанша күледі, екінші бір әуенде тартқанда жұрт еніреп жылайды. Ушінші жанға жайлы күйді күмбірлекенде тындаушылар тегіс ұйықтап қалады. Сол кезде

әл-Фараби орнынан тұрып «бұл жерде әл-Фараби отырды» деп жазып кетіпті. Бұл ақыздан музыканың құдіретін, тылсым күшін ұққандаймыз.

Гректің «гимн» сөзін қазақшаласақ «ұран», «ұран салу», «жар салу» деген ұғымды береді. Қытайлар гимнді «го-ге» – мемлекет өлеңі, мемлекет әні десе, арабтар Отан өлеңі, Отан әні деп ұғады. Осы орайда, әнұран қазақ үшін бойтұмар іспеттес. Рухани күш. Аруақты өлең. Ел басшыларының ресми сапарының беташары болатыны да содан.

Сондықтан ту мен елтаңба қабылданған тұста әнұранның М. Төлебаев, Е. Брусиловский, Л. Хамиди жазған әуені сол қалпында қалдырылып, ақындарымыз Мұзафар Әлімбаев, Қадыр Мырзғазы Әлі, Тұманбай Молдагалиев, Жадыра Дәрібаева елімізге тән ерлікті жырлайтын, жүргімізді намыспен қайрайтын өлең сөзін жазған. Ол солай қабылданды да. Бірақ уақыт өте келе Жұмекен Нәжімеденов пен Шәмші Қалдаяқовтың «Менің Қазақстаным» әніне жүртшылықтың бүйрекі катты бұрды. Оның себебі де ту-сінікті еді. Ол ел символына айналып үлгерген, көпшілік аузына бірден түсер, кешегінің бүтінге музыкалық сәлемхаты іспеттес аяулы дүние. 1986 жылғы желтоқсан көтерілісі кезінде елінің еркіндігі мен ар-намысының жоқтаушысы болған халықтың жаңдаусы. Елдің құты.

Әнұран сөзіне байланысты кезінде Елбасымыздың толықтырулар мен өзгертулерін Республика Парламенті бірауызданbekітті. Сөйтіп, бұдан былай мемлекеттік әнұраннымыздың авторлары Нұрсұлтан Назарбаев, Шәмші Қалдаяқов, Жұмекен Нәжімеденов болып танылды.

Осы орайда жаңартылған мемлекеттік нышандар туралы заңнаманың басты бір жаңалығы, бұдан былай радиотолқындар мен телеарналар хабар таратуды әнұранмен бастап, әнұранмен аяқтауға тиіс екендігі міндеттелді. Бұл да бір дұрысымен біткен іс болды.

Конституциямыздың басқы жолдарында Республика азаматы мемлекеттік нышандары – Елтанбаны, туды, ән-ұранды құрметтеуге міндетті деп жазылған.

Әрине, қастерлеп, құрметтеу үшін ол туралы терең түсінік керек. Ол түсінікті алдымен балабақшадан, мектептен бастаған

жөн. Арнайы қосымша курстар жүргізілсе, қазіргі, отаншылдыққа қалай тәрбиелеуге болады? деген мәселенің бір ұшығы шешілер еді. «Қазақстан сенің елің, мемлекетің соның жолында құрбан бол. Бұл мемлекет құрыса үрім-бұтағыңмен, зәузатыңмен сен де құрисың, гүлденсө сен де гүлденесің» дейтін ұлттық идеология мемлекеттік рәміздерді құрметтеуден басталуы керек.

Мамырбаева Д. Елдігіміздің мәні мен сәні // Ақиқат. – 2009. – № 8. – 14 – 19б.

ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫНДА 2011 ЖЫЛЫ АТАЛЫП ӨТІЛЕТІН ЖӘНЕ ЕСКЕ АЛЫНАТЫН КҮНДЕР ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ КОРСЕТКІШІ

ҚАНТАР

- 1 қантар** – Фалым, филология ғылымдарының докторы, доцент **Г.С. Сүйінованың** туғанына 50 жыл (1961)
- 12 қантар** – Өлкетанушы, тарихшы **Э.Д. Соколкиннің*** туғанына 75 жыл (1936)
- 13 қантар** – Әдебиетші, музыкатаңушы, композитор, профессор, ҚР Еңбек сінірген қайраткері **Н.Г. Шафердің*** туғанына 80 жыл (1931)
- 16 қантар** – Журналист **С. Эйтеновтың** туғанына 65 жыл (1946)
- 17 қантар** – Әнші, ҚР Еңбек сінірген мәдениет қызметкері **Н. Әділбековтың*** туғанына 65 жыл (1946)
- 28 қантар** – Өлкетанушы, Ұлы Отан соғысының ардагері **М. Гапонның** туғанына 85 жыл (1926)

АҚПАН

- 1 ақпан** – Павлодар 2-ші ТЭЦ – нің алғашқы рет эксплуатацияланғанына 50 жыл (1961)
- 2 ақпан** – Филология ғылымдарының докторы, профессор **Т. Әбді-ғалиеваның*** туғанына 70 жыл (1941)
- 4 ақпан** – ҚР Еңбек сінірген мәдениет қызметкері, композитор, Павлодар қаласының Құрметті азаматы **М.Н. Пульганың** туғанына 75 жыл (1936)
- 6 ақпан** – Драмалық актер, ҚазКСР-нің Еңбек сінірген әртісі, Ұлы Отан соғысының ардагері **И.Г. Чистяковтың*** туғанына 85 жыл (1926-1995)
- 8 ақпан** – Павлодар қаласында алғашқы балабақшаның ашылғанына 90 жыл (1921)
- 8 ақпан** – Фалым-филолог, профессор **Е. Өтебаевтың*** туғанына 85 жыл (1926-1999)
- 12 ақпан** – Техника ғылымдарының докторы, профессор, ҚР Еңбек сінірген ғылым қайраткері **А.Д. Фрезоргердің** туғанына 70 жыл (1941)

24 ақпан – Журналист, тарихшы **Х. Қарпықовтың** туганына 60 жыл (1951)

25 ақпан – ҚазКСР – нің еңбек сінірген халық әртісі, әнші, актер, драматург, профессор **К. Кенжетаевтың*** туганына 95 жыл (1916-2008)

НАУРЫЗ

1 наурыз – Павлодар қ. Телеарна орталығының салына басталғанына 50 жыл (1961)

4 наурыз – Павлодар трактор зауытының құрылғанына 45 жыл (1966)

8 наурыз – Соц.Еңбек Ері, ҚазКСР-нің Еңбек сінірген мұғалімі, педагогика ғылымдарының кандидаты **Р.Б. Нұртазина-ның*** туганына 90 жыл (1921)

9 наурыз – Мұсінші **И.П. Лопатиниң** туганына 85 жыл (1926-1993)

11 наурыз – ҚР Еңбек сінірген мәдениет қызыметкери, актер **А.Н. Михайчевтің*** туганына 80 жыл (1931-2007)

Наурыз – Ертіс аудандық балалар кітапханасының* ашылғанына 60 жыл (1951)

Наурыз – Шарбақты ауданы «Боровой» совхозының құрылғанына 50 жыл (1961)

СӘУІР

1 сәуір – Павлодар облысы **білім беру басқармасы педагогика мамандарының** кесіби деңгейін көтеру институтының ашылғанына 60 жыл (1951)

2 сәуір – композитор, дирижер **В.С. Ширинкинің** туганына 75 жыл (1936)

14 сәуір – ҚазКСР-нің Еңбек сінірген мұғалімі және ғылым қайраткері, филология ғылымының докторы **Б. Шалабаевтың*** туганына 100 жыл (1911-1987)

17 сәуір – Фалым – биохимик, биология ғылымының докторы **И.А. Будчановтың*** туганына 95 жыл (1916-1985)

18 сәуір – Жазушы, журналист және педагог **З. Ақышевтің*** туганына 100 жыл (1911-1992)

МАМЫР

1 мамыр – Композитор **М. Ермекбайұлының*** туганына 65 жыл (1946)

- 10 мамыр** – Актер, режиссер Е.И. Еникеевтің тұғанына 95 жыл (1916-1995)
- 14 мамыр** – Композитор, педагог В.И. Ботовтың тұғанына 75 жыл (1936)
- 21 мамыр** – С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың* құрылғанына 115 жыл (1896)
- 21 мамыр** – Дәрігер – хирург, ҚР Еңбек сінірген қызметкері, КСРО Денсаулық сақтау саласының үздігі, Ертіс ауданының Құрметті азаматы З.Н. Раздорскаяның тұғанына 70 жыл (1941)
- 24 мамыр** – Павлодар қаласында көркем шеберханалардың ашылғанына 55 жыл (1956)
- 25 мамыр** – ҚР Еңбек сінірген қызметкері, С.Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың директоры М.А. Жиенбаева-ның* тұғанына 55 жыл (1956)
- 25 мамыр** – Кеңес Одағының батыры Қ.М. Сұрағановтың* тұғанына 90 жыл (1921-2008)

МАУСЫМ

- 1 маусым** – Кітапхана қызметкері, ҚазКСР-нің Еңбек сінірген мәдениет қайраткері Н.Г. Касьяновның тұғанына 75 жыл (1936-2000)
- 1 маусым** – ПКТИАМ-ның құрылғанына 45 жыл (1966)
- 3 маусым** – Кітапхана ісінің ардагері, С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың кітап қорын өндеду бөлімі менгерушісі Қ.Б. Батталованың* тұғанына 60 жыл (1951)
- 8 маусым** – Биологияғылымдарының кандидаты Т. Рымжановтың тұғанына 60 жыл (1951)
- 10 маусым** – Кітапханашы, ҚазКСР Еңбек сінірген мәдениет қызметкері Т.Р. Рахманқұловтың тұғанына 90 жыл (1921-1994)
- 22 маусым** – Кешкі құрылыш техникумының құрылғанына 55 жыл (1956)

ШІЛДЕ

- 3 шілде** – Кеңес Одағының батыры К.А. Семенченконың* тұғанына 115 жыл (1896-1965)

15 шілде – Драматург, әдебиет зерттеуші **Қ. Кеменгеровтың** туганына 115 жыл (1896-1937)

15 шілде – Өлкетанушы, публицист, Ұлы Отан соғысының ардагері **Б.М. Хазыровтың** туганына 85 жыл (1926)

15 шілде – Ертіс көмір кенінің «**Богатырь**» кені деп аталғанына 40 жыл (1971)

Шілде – «**Пойма**» мүгедектер әдеби бірлестігінің құрылғанына 15 жыл (1996)

ТАМЫЗ

12 тамыз – Павлодар және Ақсу қалаларында арнаулы **балалар мен жасөспірімдер** спорт мектептерінің ашылғанына 45 жыл (1966)

26 тамыз – Орыс ботанигі, географ, Ертіс жағалауын зерттеуші **С.И. Коржинскийдің** туганына 150 жыл (1861-1900)

28 тамыз – ҚазКСР-нің педагогі, «КСРО-нің үздік ағартушысы» **Е. Ермановтың** туганына 80 жыл (1931-2001)

28 тамыз – Фалым – дәрігер, медицина ғылымының докторы **С.Т. Түсінбековтың** туганына 75 жыл (1936)

28 тамыз – Облыстық онкология диспансерінің ашылғанына 60 жыл (1951)

30 тамыз – Орыс жаратылыштанушысы, педагог және өлкетанушы, Павлодар облысының тарихын зерттеуші **А.Н. Седельниковтің** туганына 135 жыл (1876-1919)

Тамыз – Аңшылар мен балық аулаушылар қоғамының құрылғанына 55 жыл (1956)

ҚЫРҚҮЙЕК

6 қырқүйек – Телефон орталық пунктінің ашылғанына 40 жыл (1971)

12 қырқүйек – Шарбақты ауданында «**Трибуна**» газетінің басылып шыққанына 80 жыл (1931)

13 қырқүйек – Журналист **П.И. Оноприенконың** туганына 75 жыл (1936)

23 қырқүйек – Галым-экономист, экономика ғылымдарының докторы, профессор, С. Торайғыров атындағы ПМУ-нің ректоры **Е.М. Арынның*** туганына 50 жыл (1961)

- 26 қыркүйек** – Облыстық «Қызыл Ту» газетінің аты «Сарыарқа самалы»* болып өзгергеніне 20 жыл (1991)
- 27 қыркүйек** – Жазушы С. Шәкібаевтің* тұганына 85 жыл (1926-1999)

ҚАЗАН

- 1 қазан** – Кітапханашы, ҚазКСР-нің еңбек сінірген кітапханашысы М.Н. Пахомованың тұганына 90 жыл (1921-2002)
- 1 қазан** – Педагог-балейтмейстер, доцент, ҚР театр қайраткерлері Одағының мүшесі, Ж.Н. Қапесовтың тұганына 65 жыл (1946)
- 1 қазан** – Павлодар технологиялық колледжінің (б. Экономикалық-есеп техникумының) құрылғанына 40 жыл (1971)
- 4 қазан** – Ақын, әдебиетші, сценарист, ҚР Еңбек сінірген қызметкері Б.М. Қанапияновтың тұганына 60 жыл (1951)
- 4 қазан** – Қ. Сұлтанов атындағы облыстық емхананың құрылғанына 65 жыл (1946)
- 10 қазан** – Режиссер, актер және драматург А.Қ. Қалиевтің* тұганына 80 жыл (1931-1991)
- 15 қазан** – Фалым – физиолог, биология ғылымының докторы Қ. Дүйсембиннің* тұганына 80 жыл (1931)
- 15 қазан** – Хирург – онколог, ҚазКСР-нің еңбек сінірген дәрігері А.А. Сүлейменовтың тұганына 95 жыл (1916 – 1998)
- 23 қазан** – Ермак поселкесінің (қ. Аксу) кала статусына ие болғанына 50 жыл (1961)
- 25 қазан** – Теоретик – музықатанушы, КСРО Композиторлар одағының мүшесі, өнертану кандидаты К.Т. Жұзбасовтың* тұганына 70 жыл (1941-1995)

ҚАРАША

- 2 қараша** – Филология ғылымдарының докторы, профессор, әдеби сыншы Қ.Ф. Жүсіповтың* тұганына 70 жыл (1941)
- 6 қараша** – Фалым, физика-математика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ағарту саласының Құрметті қызметкері А.Қ. Арынғазиннің тұганына 50 жыл (1961)
- 11 қараша** – Суретші Қ.Қ. Баймұлдиннің* тұганына 65 жыл (1946)

14 қараша – Ғалым-механик, техника ғылымының докторы, профессор, КР ҮФА мүшесі-корреспонденті, Инженер Академиясының академигі **F. Ұәлиевтің*** туғанына 70 жыл (1941)

15 қараша – Үш дәрежелі Данқ орденінің толық ковалері, Павлодар қаласының Құрметті азаматы **П.В. Пешиннің*** туғанына 80 жыл (1926-2002)

19 қараша – Ғалым, философия ғылымдарының докторы, профессор **A.Қ. Қасымжановтың** туғанына 80 жыл (1931)

30 қараша – Кітапхана ісінің ардагері, С.Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың қазақ әдебиеттері бөлімі менде-рушісі **H.F. Шайкенованың*** туғанына 60 жыл (1951)

Қараша – Павлодар №1 қалалық аурухананың ашылғанына
55 жыл (1956)

ЖЕЛТОҚСАН

6 желтоқсан – Павлодар қаласында Қазақстанның алғашқы ғылыми-техникалық орталығының ашылғанына 40 жыл (1971)

11 желтоқсан – **Павлодар теміржол транспортты вокзалының** жұмыс қатарына қосылғанына 30 жыл (1981)

12 желтоқсан – Педагог, ҚазКСР-нің халық ағарту ісінің үздігі және Еңбек сіңірген мұғалімі **E.T. Қалдановтың** туғанына 100 жыл (1911-1992)

14 желтоқсан – Химия ғылымдарының докторы, профессор, КР ҮФА корреспондент-мүшесі **E.A. Бектұровтың** туғанына 80 жыл (1931)

15 желтоқсан – Ғалым, медицина ғылымдарының докторы, профессор **X.K. Сәтбаеваның** туғанына 90 жыл (1921)

16 желтоқсан – Ғалым-дәрігер, медицина ғылымдарының докторы **P.A. Сәтбаеваның** туғанына 95 жыл (1916-1986)

25 желтоқсан – Ғалым-химик, техника ғылымдарының докторы, ҚазКСР-нің Еңбек сіңірген ғылым қайраткері **A.B. Бектұровтың** туғанына 110 жыл (1901-1995)

АЙЫ МЕН КҮНІ БЕЛГІСІЗ КҮНДЕР ТІЗІМІ

Баянауыл ішкі округінің бас сұлтаны Қазанғап би Сатыбалды-ұлының туганына 240 жыл (1771)

Орыс саяхатшысы және натуралисті, Баянауыл флорасы мен Ертіс жайылымын зерттеуші ғалым Г.С. Карелиннің туганына 210 жыл (1801-1872)

Ақын-жырау және композитор Садуақас Шормановтың туганына 160 жыл (1851 – 1927)

Орыс ғалымы, ботаник, Ертіс жайылымы мен Баянауыл флорасын зеттеуші И.П. Кирилловтың туганына 190 жыл (1821-1842)

Халық композиторы, ақын-жырау Жарылғапберді Жұмабайұлының* туганына 160 жыл (1851-1914)

Коряков станицасының Павлодар қаласына айналғанына 150 жыл (1861)

Орыс ботанигі, географы, Ертіс жайылымын зерттеген ғалым С.И. Коржинскийдің туганына 150 жыл (1861-1900)

Ғалым-физик, Павлодар, Ямышево, Железинканың магниттік жерлерін зеттеуші Б.П. Вейнбергтің туганына 140 жыл (1871-1942)

Қазақ ағартушысы, филолог Ә.З. Сәтбаевтың* туганына 130 жыл (1881-1938)

Ақын-жырау Б. Меркемелиденовтың* туганына 120 жыл (1891-1963)

Ғалым-педагог Ш.Е. Элжановтың туганына 110 жыл (1901-1938)

Павлодар қалалық қоғамдық банкінің ашылғанына 100 жыл (1911)

Павлодар қ. орыс-қазақ училищесінің ашылғанына 100 жыл (1911)

Павлодар қазақ театрының алғашқы актрисасы Н.Б. Бекованың туганына 100 жыл (1911)

Екібастұз цинк зауытының жұмыс қатарына қосылғанына 95 жыл (1916)

Киноактриса, әнші және ақын Х. Әбугалиеваның туганына 85 жыл (1926)

Ғалым – геолог, геология-минерология ғылымдарының докторы М.Қ. Сәтбаеваның туганына 80 жыл (1931-2010)

Павлодар жиназ жасау фабрикасының жұмыс қатарына қосылғанына 40 жыл (1971)

Екібастұз сыра жасау зауытының ашылғанына 40 жыл (1971)

«Ертіс-Қарағанды» каналының жұмыс қатарына қосылғанына 40 жыл (1971)

Павлодар совхоз – техникумының күрылғанына 40 жыл (1971)

Павлодар картон-рубероид зауытында рубероид өндірісі жұмыс қатарына қосылғанына 35 жыл (1976)

Павлодар «Энергетик» санаторий-профилакторий жерінде минерал бұлағының ашылғанына 30 жыл (1981)

Павлодар транспорт және коммуникация колледжі (б. Павлодар темір жол транспорты техникумы) ашылғанына 30 жыл (1981)

Павлодар ғылыми – зерттеу ветеринарлық станциясының күрылғанына 30 жыл (1981)

«ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫНДА 2011 ЖЫЛЫ АТАЛЫП ӨТІЛЕТИН ЖӘНЕ ЕСКЕ АЛЫНАТЫН КҮНДЕР» КҮНТІЗБЕГІНЕ БЕРЛІГЕН ҚЫСҚАША АНЫҚТАМАЛАР МЕН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

ҚАҢТАР

12 қантар

Өлкетанушы, Қазақстанның Құрметті
қоғам және мәдениет қайраткері
Э.Д. Соколкиннің туганына 75 жыл
(1936)

Эрнест Дмитриевич Соколкин Псков облысының Себеж қаласында туған. 1958 жылы армиядан кейін Павлодарға келіп, 1958-1967 жылдары қалалық радиоторабында жұмыс атқарды. 1967 жылы Томск университетінің тарих-филология факультетін сырттай бітіріп, тарих маманы бойынша жұмыс атқарды. 1967 жылдан бері облыстық Г.Н. Потанин атындағы тарих-өлкетану мұражайында жұмыс істеді. Алғашқы кезде аға қызметкер, кейін мұражай директоры қызметін атқарды. 1968 жылы бас кор сактау қызметкері, 1990-1994 жж. ғылым бойынша директор орынбасары, ал 1994 жылдан бері мұражай қорының бас қызметкері болды. Қазір зейнеткерлікте.

Э.Д. Соколкин 30 жылдан астам Павлодар өнірінің тарихын зерттеумен шұғылдануда. Зерттеу жұмысының арқасында осы өнірде болған тарихи оқиғалар, жергілікті атақты адамдар туралы көп материалдар жинастырылған. Соколкин өлкетану құжаттарын жинап сактаумен қатар, жергілікті мерзімді басылымдар беттерінде және Омск, Семей, Тула, Алматы және Москвада, «Нива», «Советский музей», «Земля и люди» жинақтарында басылды. Өлкетану мақалалары үшін облыстық журналистер одағының сыйлығы берілді.

Байланыс, білім беру салаларында және оқушылар сарайының мұражайларын ұйымдастыруда үлкен үлес қосты. Сонымен қатар Вс. Ивановтың, Д. Багаевтың, С. Торайғыровтың және т.б. мемориалдық тақталарын орналастыруда көп жұмыс жасады. «Павлодар» (1982), «Знакомьтесь, Павлодар», «Қаламыздың көшелері = Улицы нашего города» атты анықтамалардың құрастырушысы.

Қазіргі уақытта қала және облыстың атақты адамдарына арналған еңбектер жазуда.

Әдебиеттер:

Соколкин Э.Д. Біздің Павлодар. – Алматы: Қазақстан, 1982. – 93 б.

Соколкин Э.Д. Қаламыздың көшелері = Улицы нашего города. – Павлодар, 416 б. + CD

Исакаева М. Өлкетануға еңбек сініргендер: [С. Торайғыров атындағы облыстық кітапханада жерлес өлкетанушыларға арналған көрсеткіш тұсауқесері болды] // Шаһар. – 2009. – 24 қыркүйек. – 6 б.

13 қантар

Әдебиетші, музыкatanушы, композитор,
профессор, КР Еңбек сінірген қайраткөрі
Н.Г. Шафердің туганына 80 жыл (1931)

Наум Григорьевич Шафер Бессарабия жерінде дүниеге келді. 1941 жылы отбасымен Қазақстанға жер аударған. Қазақ Мемлекеттік университетін тамамдаған. Осы жерде оқып жүрген кезінде Е. Брусиловскиймен тығыз байланыста болған. Ол оған музыкамен айналысуға кенес берді. Бірақ, Н.Г. Шафер әдебиетті таңдалап алды. Шығыс Қазақстан облысында, Целиноградта, Павлодар қалаларының мектептерінде сабак беріп, Павлодар пединститутында қызмет істейді. 1965 жылы Бруно Ясенскийдің шығармашылығы жайлы кандидаттық диссертациясын қорғады. «Русская гражданская поэзия за 100 лет» тақырыбына арналған докторлық жұмысқа дайындық кезеңінде «советтік мемлекет құрылышы туралы жала мәліметтерді таратқаны үшін» бір жарым жылға сотталды. Тек, 1989 жылы қайта есімі қайтарылды.

Көп жылдан бері Дунаевскийдің өмірі мен шығармашылығын зерттеумен шұғылдануда. 1988 жылы Москвада «Дунаевский сегодня» атты кітабы шықты. И. Дунаевскийдің екі томдық хаттарын алғашқы рет жариялаған. Көп жылдық терең қырлы жұмыс жасаудың қорытындысы болып «Исаак Дунаевский в гостях у Михаила Булгакова» атты грампластинкасының шығуы болды.

Зерттеу жұмыстарында М.Булгаковтың шығармашылығын наси-хаттау көп орын алады. Жазушының алғашқы рет «Петр Вели-кий» және «Рашель» драмалық шығармаларын жариялады.

Н. Шафер халықаралық Булгаков оқуларымен басқа да ғы-лыми конференциялардың міндепті қатысушысы болып келеді. Авторлық әндерді жинаушы және зерттеуші. «Кирпичики» (Қалалық орыс әндерінің 100 жылдық /1850-1950/ антологиясы) күй табағын шығарды. Қазір институт қабырғасында орыс әдебиетінен сабак береді. Жиырма мың шақты грампластиңкадан тұратын бүкіләлемдік мәні бар туынды фонотекасын жинастырган.

Әдебиеттер:

Аутуған А. Наум Шафер – 75 жаста: [Филологияғылымдарының кандидаты, профессор Н. Шафердің мерейтойына арналған салтанатты кеш өтті] // Сарыарқа самалы. – 2006. – 17 қаңтар. – 3 б.

Түгелбай Г. Фалымның өмірі мен шығармашылығына арналды: [Павлодар мемлекеттік педагогика институтында профессор Н. Шафердің өмірі мен шығармашылығына арналған биобиблио-графиялық көрсеткіш пен DVD дискісінің тұсауқесері болды] // Сарыарқа самалы. – 2008. – 19 қаңтар. – 8 б.

17 қаңтар

Әнші, ҚР Еңбек сіңірген мәдениет
қызметкері **Н. Әділбековтың** туғанына
65 жыл (1946)

Нұрбек Әділбеков 1946 жылы Алматы облысы Қабанбай ау-даны Жауынгер ауылында дүниеге келген. Мектепті бітірген кейін, 1967-1969 жылдары орта кәсіби техникалық училищеде оқыған. Үшбұлақ ауылында клуб менгерушісі болды. 1969-1975 жылдары ауылды жерлерде қоғамдық жұмыстар атқарған.

Н. Әділбеков 1975 жылы қазақ халық әртісі Ж. Елебековтың эстрада студиясына түсіп, 1976 жылы тамамдаған. 1976-1980 жылдарда Қабанбай ауданының мәдениет үйінде нұсқаушы болып қызмет атқарған. 1980 жылы Алматы облыстық филармониясы «Ал-

маты әндері» ансамблінде әнші болып орналасқан. 1983-1985 жылдары халық әртісі Н. Тілендиевтің «Отырар сазы» оркестріне әнші болып орналасқан. 1986 жылы Құрманғазы атындағы тәжірибелік музикалық аспап жасау шеберханасында жұмыс істеді.

2001 жылы С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінде музикалық шеберханасының менгерушісі қызметін атқаруда. 2002 жылдың қазанында Қазақстан мәдениет қайраткері атағына ие болды.

АҚПАН

2 ақпан	Ғалым-филолог, филология ғылымдарының докторы, профессор Т. Әбдіғалиеваның тұғанына 70 жыл (1941)
---------	---

Тілеулес Әбдіғалиева 1941 жылы 2 ақпанда Павлодар облысы Ақтөй ауданы Естай ауылында дүниеге келген. 1965 жылы Абай атындағы Қазақ педагогика институтының қазақ филологиясы факультетін бітірген. 1965-1967 жылдары жергілікті білім департаментінде және мектеп-интернатта жұмыс істеді, 1967 жылы облыстық педагогикалық мамандардың білім деңгейін көтеру институтының әдіскери.

1968-1971 жылдары Павлодар облысы бойынша жастар бөлімінің орынбасары және жастар бөлімі басшылығының насиҳатшысы болды. 1971-1975 жылдары Алматы қаласының Советтік аудандық комсомол комитетінің қызметкері болды. Ғалым 1975-1979 жылдары Абай атындағы Қазақ пединститутында аспирант, ал, 1985-1989 жж. аға ғылыми қызметкер болып, ІІ. Алтынсарин атындағы педагогика институтында білім менгерушісі қызметін аткарды.

Т. Әбдіғалиева 1989-2000 жж. Абай атындағы Алматы мемлекеттік университетінде дәріс оқушы, доцент, қазақ тілі кафедрасының профессоры. 2000 жылдан бастап Л.Н. Гумилев атындағы Еуразиялық университетінің қазақ тілі кафедрасының профессоры.

Әдебиеттер:

Әбдіғалиева Т. Қазак есімдерінің тамырына бойлаған Телаған: [қазақ ономастикасының негізін салушы, ғалым Т.С. Жанұзақов туралы] / Тілеулес Әбдіғалиева, Бекжан Досжанов // Қазақ әдебиеті. – 2007. – 29 маусым – 5 шілде (№ 26). – 11 б.

6 ақпан

Драмалық актер, Қаз КСР-нің Еңбек сіңірген әртісі **И.Г. Чистяковтың** туғанына 85 жыл (1926-1995)

Иван Георгиевич Чистяков 1926 жылы Ертіс ауданы Грабово ауылында әскери отбасында туған. 1943 жылы Петропавловск қаласында орта мектепті бітірген. Ұлы Отан соғысының ардагері. Әскери міндестін өтеп жүргенде көркем өнерпаздықпен айналысты. Кавказ сыртқы әскери округында ән мен би ансамблінің солисі және концерттік жүргізу什і болды.

И. Чистяковтың өмірі А.П. Чехов атындағы облыстық драма театрымен тығыз байланысты. Алғашқы рет 1951 жылы Вадим Собконың «Все начинается сначала» пьесасы бойынша қойылған спектаклінде неміс коммунисті Кнопре рөлін ойнады.

1955 жылдың қыркүйек айынан бастап 1961 жылдың мамыр айына дейін И.Чистяков Абай атындағы Семей драма театрында актерлік қызыметте болды. Осы еңбегі үшін 1957 жылы «Тың жерлерді игеру үшін» медалімен марапатталып, ҚазКСР Жоғарғы Кенесі Президиумының және Республиканың мәдени министрлігінің грамоталарымен марапатталды.

1961 жылдың мамыр айынан Павлодар театрының сахнасына қайта оралды. 300-ден аса рөлде ойнаған актер. Оның репертуарында классикалық, қазіргі заман орыс және шетел драматургиясынан рөлдер болды. Ол комедиялық, әрі трагедиялық бейнелерді бірдей сомдай білді.

А. Островскийдің «Женитьба Белугина» (П.Г. Белугин), И. Штоктың «Ленинградский проспегін» (Скворец), К. Симоновтың «Русские люди» (капитан Сафонов), Н. Погодиннің «Третья патетическая», «Черные птицы» (Кумакин, Кормилицин), А. Арбу-

зовтың «Город на заре» (И.Жмельков), Г. Мұсреповтың «Қозы Корпеш – Баян сұлу» (Қарабай), М.О. Әуезов пен Л. Соболевтің «Абайында» (Айдар) және басқа спектаклдерінде ойнады.

Актердің шығармашылығы жоғары азаматтылықпен және ерекше дарындылығымен, үлкен сахналық мәдениетімен ерекшеленді. Оның серіктестері көрнекті өнер қайраткерлері, гастрольде болып, Павлодар театр сахнасында ойнағандар – Н. Мордвинов, И. Савин, В. Лановой, В. Соломин, И. Смоктуновский және т.б.

И. Чистяковқа республика театр өнерінің дамуына коскан үлесі және жоғары атқару кәсіпкерлігі үшін 1978 жылы «ҚазКСР Еңбек сінірген әртісі» құрмет атағы берілді. 1981 жылы Құрмет белгісі, 1986 жылы Еңбек Қызыл Ту ордендерімен марапатталды.

И. Чистяков 1995 жылы дүние салды. Ол тұрган үйде (Киров көшесі, 39 үй), 2003 жылы мемориал тақта орнатылған.

8 ақпан

Ғалым-филолог, профессор **Е. Өтебаевтың**
тұғанына 85 жыл (1926-1999)

Ермек Өтебайұлы Өтебаев 1926 жылы 8 ақпанда қазіргі Атырау (бұрынғы Гурьев) облысының Қызылқоға ауданында туып-өssкен. Қазақстан мен Орта Азияның әр аудандарында тұрган. 1941 жылы мұғалімдік қызмет атқарды. 1943 жылы С. Мұқановтың ұсынысымен Абай атындағы ҚазПИ-на түсті. Институттың филология және тарих факультеттерін бітірді. Жарты ғасырдан аса педагогика қызметімен айналысты. 1945 жылдан бастап Абай атындағы педагогика институты директорының орынбасарлығына дейін жоғарылаған.

Ғалым Қазақ мемлекеттік университетінің аспирантурасын бітіргеннен кейін, ұстаздық өмірін ғылыми – зерттеу жұмысымен ұштастырады. Мол дарын иесі Гурьев және Павлодар педагогика институтында қызмет істеп жүре Алматыда бастаған ғылыми – зерттеу жұмыстарын тереңдете түседі. Оның қаламынан 300-ге жуық ғылыми макалалар жарық көрген. Әсіресе, білікті ғалымның тереңірек зерттеген еңбегі көрнекті жазушы, қоғам қайраткері Сабыр Шәріповтың шығармашылығы болатын.

1963 жылы «Сабыр Шәріповтың әдеби қоғамдық қызметі» деген тақырыпта кандидаттық диссертация қорғайды. Дарынды ғалымның осы еңбегі 1970 жылы «Қазақстан» баспасынан «Сәулетті болашақ үшін құрлескендер» сериясымен «Сабыр Шәріпов» деген атпен жеке кітап болып шықты.

Алаш ұранын көтерген, әдебиеттен өз орнын алған Сұлтанмахмұт Торайғыров жайындағы көпшілікке беймәлім тың деректі зерттеу макалаларын ерекше айтуға болады. 1993 жылы ғалым, ақынның тікелей ұйытқы болуымен арнайы әдеби сценарийін жазған. «Сұлтанмахмұт Торайғыров және әдеби дәстүрлер» тақырыбы бойынша докторлық диссертация жазды. Сұлтанмахмұттың бай мұрасын зерттеп, жаңа материалдармен толықтыруға сінірген еңбегі өте зор.

Е. Өтебаевтың жалпы әдебиет барысындағы зерттеулері С. Торайғыровтың, М. Әуезовтің, Ф. Мұсіреповтың, С. Мұқановтың Ж. Аймауытовтың шығармашылығына арналған. 1963 жылы кандидаттық диссертация қорғады. 1992 жылы профессорлық атақ берілді.

Ермек Өтебайұлының Павлодар өнірінде қалдырған әдеби – зерттеу еңбектері өте көп. Оның басшылығымен кандидаттық диссертациялар қорғалды.

Әдебиеттер:

Өтебаев Е. Абайды оқытудың зәру материалдары // Абай және қазіргі мәдениет: аймақтық ғылыми-теориялық конференциясының материалдары. – Павлодар, 1995. – 163-169 б.

Өтебаев Е. Сұлтанмахмұт // Сарыарқа самалы. – 1992. – 22 ақпан. – 3 б.

Еске алу // Сарыарқа самалы. – 2000.-14 қараша. – 12 б.

Ибадуллин Т. Ғалым, ұстаз, журналист // Қызыл ту. – 1986. – 6 ақпан. – 4 б.

Ибадуллин Т. Табиғи талант еді // Айдын. – 2004. – № 4. – 30 б.

Сыдықов Қ. Тәлімді ғұмыр // Егемен Қазақстан. – 1996. – 14 ақпан. – 4 б.

26 ақпан

Әнші, актер, драматург, профессор,
ҚазКСР – нің еңбек сіңірген халық әртісі,
К. Кенжетаевтың туғанына 95 жыл
(1916-2008)

Кәуken Кенжетаев 1916 жылы қазіргі Павлодар облысы Баянауыл ауданында туған. 1936-1940 жылдары Москва консерваториясы жанындағы қазақ студиясында оқыды. 1950 жылы Алматы консерваториясының вокалдық факультетін бітірді.

1942-1946 жылдары Хабаровск шекарашибаптар ән-би ансамблінде қызмет етті. 1946 жылдан Алматы Опера және балет театрының әнші – солисі. 1958 жылы Москвада өткен қазақ әдебиеті мен өнерінің онқұндігіне қатысты. Ол Тарғын, Жалбыр, Бекежан, Семен (Е.Г. Брусиловскийдің «Ер Тарғын», «Жалбыр», «Қызы Жібекі» мен «Дударайында»), Жанбота (М. Төлебаевтың «Біржан-Сарасында»), Князь Игорь (А.П. Бородиннің «Князь Игорінде»), Руслан (М.И. Глинканың «Руслан мен Людмиласында»), Демон (А.Г. Рубинштейннің «Демонында»), Алеко (С.В. Рахманиновтың «Алекосында»), Эскамильо (Ж. Бизенің «Карменінде»), Аманкро (Д.Ж. Вердидің «Аидасында») т.б. партияларды орындал, әншілік, актерлік таланттының әр қырынан көрінді. Кенжетаев режиссер ретінде Брусиловскийдің «Ер Тарғын», «Жалбыр», «Қызы Жібек», «Амангелді», С. Мұхамеджановтың «Айсұлу», Е. Рахмадиевтің «Алпамыс», П.И. Чайковскийдің «Қорғаның мәткесі» т.б. операларды қойды.

К. Кенжетаев концерттік – орындаушылық өнерімен де танымал. Репертуарында қазақтың халық әндерімен қатар орыс, украин, татар, өзбек халықтарының әндері, сондай-ақ шетел классик композиторларының шығармалары (ариялар, романстар, әндер) бар.

1957 жылдан кинофильмдерге («Жерге қайта оралу», «Біздің сүйікті дәрігер», «Ән қанатында», «Тұлпардың ізімен», «Қызы Жібек», «Таудағы шынар», «Қызыл тас заставасы», «Гаунартас») түсケн. Гастрольдік сапармен ТМД елдерінің көптеген қалаларында, шетелдерде (Польша, Монголия, Румыния, Турция, Греция, Сирия, Ливан, Египет т.б.) болды. Еңбек Қызыл Ту орденімен марарапталған.

Кәуken Кенжетаев 1959 жылы ҚазКСР-нің халық әртісі атанады. 1953 жылдан ҚазКСР-нің еңбек сіңірген әртісі.

Әдебиеттер:

Кенжетаев К. Асылдар мен Ардақтылар: Естеліктер. – Алматы: Өнер, 2002. – 298 б.

Кенжетаев К. Кинорежиссер Мәжит Бегалин: Естелік. – Алматы: Өнер, 1994. – 112 б.

Кенжетаев К. «Олар жайлыш естелік ескірмейді...» // Пара-сат. – 1998. – № 4. – 32-33 б.

Кәүкен Кенжетаев: Театрда ажыраспаған екеуміз ғана шығармызы // Жас Алаш. – 2001. – 12 мамыр. – 5 б.

«Өмірде де, өнерде де жалғызырымның» // Қазақ әдебиеті. – 2003. – 10 қазан. – 4 – 5 б.

«Өнер адамды, адам өнерді жаңартады» // Егемен Қазақстан. – 2003. – 21 ақпан. – 3 б.

Жігітке жеті өнер де аз // Адабергенов Қ. Бір туар дара тұлғалар. – Павлодар, 2003. – 299 – 302 б.

Кенжетаев Кәүкен // Қазақ өнері: Энциклопедия. – Алматы, 2002. – 258 – 259 б.

Кенжетаев Кәүкен // Қазақ ССР: Қысқаша энциклопедия. 4 т. – Алматы, 1989. – 4 т. – 287 – 288 б.

«Тарлан» –2004: [Кәүкен Кенжетаев] // Жас Алаш. – 2004. – 20 қантар. – 4 б.

НАУРЫЗ

8 наурыз

Педагог, Соц.Еңбек Ері, ҚазКСР-нің
Еңбек сіңірген мұғалімі, педагогика
ғылымдарының кандидаты
Р.Б. Нұртазинаның туғанына 90 жыл
(1921)

Рафика Бекенқызы Нұртазина 1921 жылы Павлодар облысы Павлодар ауданы «Энергетический» поселкесінде дүниеге келген. 1951 жылы ЖенПИ-ді бітіріп, 1951-1970 жылдары мұғалімдік қызмет атқарып, кластан және мектептен тыс жұмыстарды атқарды. 1970 жылдан 1985 жылға дейін мектеп директоры, кейін Алматы қаласының № 12 орта мектебінің мұғалімдік қызметін атқарды.

Р.Б. Нұртазина КСРО Ағарту Министрлігінің ғылыми-әдістемелік кеңесінің мүшесі. Қөптеген ғылыми – әдістемелік еңбектердің авторы. 1968 жылы Социалистік Еңбек Ері атағына ие болды.

Әдебиеттер:

Нұртазина Р. Мирастың кітабы – Книга Мираса: Мектеп жа-сына арналған. – Алматы, 1998. – 240 б.

Нұртазина Р.Б. Мен оқымын, ойнаймын, ойлаймын. – Павло-дар, 2004. – 120 б.

Нұртазина Р. Тілашар : 3 – 4 жастағы балаларға арналған қазақ тілін жедел үйрету курсы. – Астана, 2007. – 104 б.

* * *

Нұртазина Рафика // Қазақ ССР: Қысқаша энциклопедия. – 4 т. – Алматы, 1988. – 3 т. – 396-397 б.

Айғалиұлы Е. Қызыл империя жұта алмаған қазақ мектебі // Ана тілі. – 2003. – 14 ақпан. – 4 б.

Есали А. Тұзу ағаштың көлеңкесі қисық болмайды: [Социалистік Еңбек Ері, Қазақстанның еңбек сінірген мұғалімі Рафика Нұртазинаның 85 жылдық мерейтойын атап өтті] / Айнаш Есали // Егemen Қазақстан. – 2006. – 17 наурыз. – 8 б.

10 наурыз

КР Еңбек сінірген мәдениет
қызметкері, актер **А.Н. Михайчевтің**
тұғанына 80 жыл (1931-2007)

Анатолий Николаевич Михайчев 1931 жылы 11 наурызда Томск қаласында дүниеге келген. Орта мектепті бітіргеннен кейін театр студиясына түсті. 1948 жылы Томск театр студиясын бітірген соң еңбек жолын актер болып бастаған. 1965-1970 жылдары Жамбыл атындағы Өскемен драма театрының директоры болып қызмет атқарды.

Бұрынғы одақ кезіндегі Днепропетровск, Астрахань, Рязань театрларында жұмыс істеп, кейінірек Өскемен театрының директоры болды. Ворошиловградта орыс және украин театрларында директорлық қызмет атқарды.

1970-1983 жылдар аралығында А.Н. Михайчев А.П. Чехов атындағы Павлодар облыстық драма театрының директоры болды, 1983 жылдан осы театрда актер болып жұмыс жасады.

Көптеген әр-алуан рөльдерді ойнады: Сагадиевті (А. Абдуллиннің «Он үшінші председателінде»), Савельевті (К. Симоновтың «Осылай болады»), граф Шабельскийді (А.П. Чеховтың «Ивановы»), Прохор Громовты (В. Шишковтың «Угрюм-рекасында») т.б. ойнады.

К. Симоновтың, Е. Евтушенконың, А. Рыбаковтың шығармалары бойынша әдеби моно-композиция серияларын жасады. Өндіріс ұйымдарында, оқу орындарында, мектептердегі болып тұратын шығармашылық кездесулерге көп қоңыл бөлген.

КСРО театр қызметкерлері одағы Павлодар бөлімшесінің председателі, ҚазКСР театр қызметкерлерінің басқарма мүшесі болды. Қазақ КСР Жоғары Кенесі Президиумының 1980 жылы 4 желтоқсандағы Жарлығымен А.Н. Михайчевке театр өнерін дамытуға қосқан үлесі үшін «Қазақ КСР-нің еңбек сінірген мәдениет қызметкери» Құрметті атағы берілді.

А.Н. Михайчев өзінің жаңында адамдарды біріктіре білген білікті басшы болды. Ол кәсіби шеберлігімен, үлкен еңбекқорлығымен және төзімділігімен дараланды.

Әдебиеттер:

Михайчев Анатолий Николаевич: Некролог: [Өнер қайраткері, Қазақ КСР – нің еңбек сінірген мәдениет қызметкери] // Сарыарқа самалы. – 2007. – 9 қаңтар. – 7 б.

Наурыз

**Ертіс аудандық балалар
кітапханасының
ашылғанына 60 жыл (1951)**

Ертіс балалар кітапханасы 1951 жылдың наурыз айында ашылды. Кітапхана ғимараты Герцен көшесінде орналасқан. Бұл кішкентай ғана жер үй болатын. Жер үй 2 бөлме мен дәлізден құралған. Бір бөлмесі абонемент болса, екінші бөлме оқырман залы болды. Кітаптар қоры 1000 данадан тұрды.

2008 жылы 1 мамырда Ертіс ауыл балалар кітапханасы жаңа ғимаратқа көшті. Кітапхананың ашылуына еңбек ұжымдары, ауыл қонақтары мен біздің жас оқырмандар қатысты. Жаңа ғимаратқа көшкеннен кейін кітапхана өзінің келбетін ауыстырыды, дәстүрлі әдістермен қоса кітапханада жаңа технологиялар енгізілді. Автоматтандырылған жұмыс орындары пайда болды. Интернет жүйесіне қатынау мүмкіндігі жоғарлана басталды. Осының арқасында кітапхана жұмысы жақсарып, жаңа жұмыс формалары пайда болды. Оқырмандар қызығушылық көрсетіп, олардың саны көбеюде.

СӘУІР

17 сәуір

Ғалым-филолог, филология

ғылыминың докторы

Б. Шалабаевтың тұғанына 100 жыл
(1911-1990)

Белгібай Шалабаев 1911 жылы 14 сәуірде Павлодар облысы Баянауыл ауданында туған. Ол 1933 жылы Абай атындағы қазақ педагогика институтының Тіл және әдебиет факультетін, 1937 жылы Ленинград мемлекеттік университетінің аспирантурасын бітірген. 1937-1938 жылдары С.М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университеті қазақ әдебиеті кафедрасында аға оқытушы, әрі қазақ педагогика институтында оқытушы қызметтерінде болған.

1944 жылы «С. Торайғыров творчествосы қазақ романының тарихында» деген тақырыпта кандидаттық диссертация, 1970 жылы «Қазақ прозасының тарихы (сюжет және характер)» деген тақырыпта докторлық диссертация корғаған. 1944 жылы ҚазПИ-ның тарих-филология факультетінің деканы, қазақ әдебиеті кафедрасының доценті, 1949-1951 жылдары ҚазМУ-нің филология факультетінің қазақ әдебиеті кафедрасының менгерушісі, 1951-1973 жылдары доцент, 1973-1980 жылдар аралығында профессор, 1980 жылы кафедраның кеңесші профессоры. «Қызыл Жұлдыз» орденімен, Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің Құрмет грамотасымен, медальдармен марапатталған. Қазақ КСР-нің еңбек сінірген мұғалімі.

1990 жылы «Жазушы» баспасынан Б. Шалабаевтың ұзак жылдар еңбегінің қорытындысы ретіндегі «Қазақ романының тууы мен қалыптасуы» атты кітабы жарық көрді. Бұл монография 1917 жылғы тәңкеріске дейінгі және одан кейінгі кезеңдердегі қазақ прозасының үздік шығармаларындағы сюжет пен мінездердің өзара қатысын көрсетеді.

Ғылыми-зерттеу еңбектері негізінен әдебиет тарихы мәселе-леріне арналған. «Қазақ совет әдебиеті тарихы» (3т., 1948, 1960), «Қазақ совет әдебиеті тарихының очерктері» (1949) авторларының бірі. Шалабаевтың «Жекпе-жек» повесі, (1936), «Өмірде не болмайды» (1961) әңгімелер мен фельетондар жинағы 1961 жылы жарық көрді. В.Г. Короленконың «Тілсіз» повесін, М. Горькийдің «Жастар мен балалар туралы» мақалалар жинағын, В.Г. Белинскийдің таңдамалы шығармаларын қазақ тіліне аударды.

Әдебиеттер:

Шалабаев Б. Көркем әдебиет тілі және оны мектепте оқыту / Б. Шалабаев. – Алматы: Жазушы, 1982. – 87 б.

Шалабаев Б. Көркем проза тілі: Жоғары оқу орындары студенттеріне арналған оқу құралы / Б. Шалабаев. – Алматы: Білім, 1994. – 128 б.

Шалабаев Б. Қазақ романының тууы мен қалыптасуы / Б. Шалабаев. – Алматы: Жазушы, 1990. – 312 б.

Шалабаев Б. Өмірде не болмайды: Повесть. – Алматы, 1961 – 191 б.

* * *

Қазақ әдебиеттану ғылымының майталманы // Алдабергенов Қ. Бір туар дара тұлғалар. – Павлодар, 2003. – 99-101 б.

Шалабаев Белгібай // Қазақ әдебиеті: Энциклопедия. – Алматы: Қазақстан даму институты, 1999. – 679 б.

Шалабаев Белгібай // Қазақ әдебиеті: Энциклопедиялық анықтамалық. – Алматы, 2005. – 542 б.

Шалабаев Белгібай // Қазақ әдебиеті: Энциклопедиялық анықтамалық. – Алматы, 1999. – 679 б.

Шалабаев Белгібай // Қазақ ССР: Қысқаша энциклопедия. 4 т. – Алматы, 1988. – 3 т. – 572-573 б.

Шалабаев Белгібай // Советтік Қазақстан жазушылары: Био-библиографиялық анықтамалық. – Алматы, 1987. – 681-682 б.

17 сәуір Ғалым-биохимик, биология
ғылымдарының докторы
И.А. Будчановтың туғанына 95 жыл
(1916-1985)

Иван Артемьевич Будчанов 1916 жылы Павлодар қаласында туған. 1941 жылы Днепропетровск мемлекеттік университетін бітірген. Соғыс жылдары майдан армиясында қан құю лаборатория станциясының үйымдастыру қызметінде болып, 1945-1949 жылдары Ивано-Франковск мединституты биохимия кафедрасының доценті, 1949-1950 жылдары Одесса ғылыми-зерттеу институтының бас ғылыми қызметкері болып жұмыс атқарды.

1950-1958 жылдары Одесса мединституты биохимия кафедрасының асистенті және Трускавец курортын басқару химия лабораториясының менгерушісі. 1958 жылы Қазақстанда Ақтөбе мединститутының биохимия кафедрасының менгерушісі, сабак беру қызметінде болды.

Негізгі ғылыми еңбектері курортология мәселелеріне арналған. Батыс Қазақстанда табиғи емдік факторлар іздестіріп, оларды зерттеді. 2-дәрежелі Отан соғысы орденімен марапатталған.

Әдебиеттер:

Будчанов Иван Артемьевич // Қазақ ССР: Қысқаша энциклопедия. 4 т. – Алматы, 1988. – 3 т. – 146 б.

Будчанов Иван Артемьевич // Қазақстан ғылымы: Энциклопедия. Көп томдық. – Алматы, 2009. – 1 т. – 273 б.

18 сәуір Жазушы, журналист және педагог
З. Ақышевтың туғанына 100 жыл
(1911-1991)

Зейтін Ақышев 1911 жылы Павлодар облысы Баянауыл ауданында туған. 1936 жылы Омбы жұмысшы факультетін бітіріп,

кейін 1938 жылы Семей пединститутының физика-математика факультетін тамамдаған. 1938-1952 жылдары Баянауыл мектебінде математика пәнінен дәріс беріп, кейін мектеп директоры болды. Аудандық оку бөлімінің менгерушісі және Павлодар педучилищесінде сабак беріп, аудандық оку бөлімінің менгерушісі болып қызмет атқарды. Ұлы Отан соғысы жылдары Павлодар облысы оку бөлімінің (облоно) менгеруші қызметінде жүріп, Павлодар облыстық тарихи – өлкетану мұражайының ашылуына үлкен көмек көрсетіп, мүмкіндіктер жасады.

3. Ақышев 1952-1966 жылдары «Мектеп» баспасында редактор, редакция менгерушісі, бас редактор болды. 1955-1960 жж. «Қазақстан мұғалімі» газетінде редактор. 1966-1969 жж. ҚазКСР Министрлер Кеңесінің «Қазақ КСР үкіметінің қаулылар жинағы» редакциясында аудармашы-редактор болды. 1969-1976 жж. Қазақ Совет энциклопедиясының Бас редакциясында аға ғылыми редактор болып қызмет жасады.

Алғашқы өлеңдері, очерктері, әңгімелері 1930 жылы жарияланған бастады. Тұңғыш очерктер жинағы «Біздің шамшырақтар» 1962 жылы жарық көрді. «Достарым менің» атты әңгімелер жинағы (1967), Ертіс өнірі еңбекшілерінің Совет үкіметін орнату жолындағы күресін суреттейтін «Ақбел асуы» (1976), белгілі ақын, әнші, композиторлар Жаяу Мұса мен Иманжүсіптің өмірін суреттеген «Жаяу Мұса» (1978), «Шынардың шыбығы» (1987) роман-дaryның, сондай-ақ, «Жаяу-Мұса», «Келіндер», «Құтылмайды ол» пьесаларының авторы. Жекелеген туындылары орыс тіліне аударылған. В.Ф. Панованаң «Кружилиха» (1950), А.И. Куприннің «Жекпе-жек» (1954), Я. Коластың «Талаш атай» (1956) т.б. романдарын қазақ тіліне аударған.

3. Ақышев «Еңбектегі ерлігі үшін» медалімен және Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің Құрмет грамотасымен марапатталған.

Әдебиеттер:

Ақышев З. Ақбел асуы: Роман. – Алматы, 1971. – 238 б.

Ақышев З. Жесірлер: Роман. – Алматы, 1973. – 200 б.

Ақышев З. Телқоңыр: Деректі повестер/З. Ақышев, М. Тоқжігітов. – Алматы: Өнер, 1986. – 176 б.

Ақышев З. Асыл азамат: [Тарих ғалымдарының докторы, профессор Е.Бекмахановтың тұғанына 90 жыл] / Зейтін Ақышев // Сарыарқа самалы. – 2005. – 3 ақпан. – 4 б.

* * *

Ақышев Зейтін// Қазақ әдебиеті. Энциклопедиялық анықтамалық. – Алматы, 2005. – 32 б.

Ақышев Зейтін // Қазақ ССР: Қысқаша энциклопедия. 4т. – Алматы, 1989. – 4 т. – 110 б.

Ақышев Зейтін // Қазақстан жазушылары: Анықтамалық / құраст.: К. Саят, К. Жұмашева. – Алматы, 2009. – 23 б.

Ақышев Зейтін // Қазақстан жазушылары XX ғасыр: Анықтамалық. – Алматы, 2004. – 22 б.

Ақышев Зейтін // Советтік Қазақстан жазушылары: Биобиблиограф. анықтамалық. – Алматы, 1987. – 19 – 20 б.

Әбен Қ. Қаламгер келбеті (Жазушы Зейтін Ақышевтің тұғанына 95 жыл толуына орай) / Қайрат Әбен // Сарыарқа самалы. – 2006. – 13 сәуір. – 16 б.

Қарымсақова Б. Сазгер, әнші-акын Жаяу Мұса: [Зейтін Ақышевтың «Жаяу Мұса» романы жайлы] / Бақтығұл Қарымсақова // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2007. – №11. – 119 б.

Ойы терен, қаламы қарымды жазушы // Алдабергенов Қ. Бір туар дара тұлғалар. – Павлодар, 2003. – 213-219 б.

МАМЫР

1 мамыр

Композитор **М. Ермекбайұлының**
тұғанына 65 жыл (1946)

Мейрам Ермекбайұлы 1946 жылы Павлодар облысы Қашыр ауданы Қызылтаң ауылында дүниеге келген. Орта мектепті бітірісімен Октябрьдің 25 жылдық ауылында (қ. Әуелбек ауылы) сегіз жылдық мектепте ән-күйден сабак беріп, мұғалімдік қызмет жасаған. 1969 жылы әскерге шақырылды. 1968 жылдан 1970 жылға дейін Алматының Киров атындағы машина жасау зауытында жұмыс істеген.

1973 жылы Шымкенттің әл-Фараби атындағы мәдени – агарту институтын үздік бітірді. 1977-1980 жылдары Ақсу қаласындағы «Металлург» мәдениет сарайының директорлық қызметін атқарды. 1980-1989 жылдары Кенжекөл селосындағы Павлодар аудандық мәдениет үйінің директоры. 1989-1994 жылдары Кенжекөл музыка мектебінің оқытушысы болды.

М. Ермекбайұлы сексенінші жылдары «Қарлығаш» ән-би ансамблін үйімдастырды. 1994 жылы Павлодар педагогикалық институтында қызмет істеп жүріп, қазак ұлттық аспаптар оркестрін құрды. Оның «Ағайын», «Астана», «Ән саған арнадым», «Той жыры», «Қосылама басымыз», «Аңсадым әке», «Сағыныш», «Орта жас», «Кешір жан досым», «Студенттік күндер-ай», «Балдәурен», «Армансыз адам болмайды», «Мен ауылға барамын», «Жалт еткен бейне», «Ана жүргі», «Басымның өткен бағымдай», «Жарқыраған алмастай» өлеңдері бар.

М. Ермекбайұлының баспадан шыққан кәсіби халық емшісі-қасиетті Үміт Сұбатыловаға арнаған «Апа» атты кітабы, «Өнерім-өнерім» монографиясы, «Күй маржаны» күйлер жинағы, «Домбыраға арналған женіл күйлер, пьесалар мен этюдтар» атты хрестоматиясы бар.

М. Ермекбаев істеген еңбектері үшін көптеген Құрмет наградалары мен мақтау қағаздарымен марапатталған.

Әдебиеттер:

Ермекбайұлы М. Әкімсұймақ (Шымшыма) // Ана тілі. – 2004. – 15 қантар

Ермекбайұлы М. Жалғыз аяқ....: Өлең // Қазақ әдебиеті. – 2004. – 16 – 22 сәуір

Ермекбайұлы М. Туган ел / Сөзі: К. Әміржанұлынікі // Сарыарқа самалы. – 2004. – 7 тамыз

Мейрам Ермекбаев // Арқаның сырлы саздары: Ән-күйлер жинағы. – 1 бөлім. – Павлодар, 1996. – 40 б.

Ермекбайұлы М. Ұлылықтың қос қанаты // Сарыарқа самалы. – 2004. – 7 тамыз

Дәуренбек М. Мейрамның өмір өрнектері // Сарыарқа самалы. – 1996. – 11 мамыр. – 4 б.

Жұматов Ф. Өнерге қанат берген // Қызыл Ту. – 1986. – 22 қантар. – 4 б.

**С. Торайғыров атындағы облыстық
кітапхананың құрылғанына 115 жыл
(1896)**

Павлодар облыстық кітапхана XIX ғасырдың аяғында пайда болды. Ол кезде Павлодар – уездік орталық ретінде, Семей губерниясының құрамында болған. Павлодардың дамуына 100 адамнан тұратын купечество үлкен роль атқарды.

Қалада алғашқы мәдени орталық 1892 жылы ашылған қоғамдық кітапхана болды. Кітапхана 1-ші гильдиялық көпес А.И. Деровтың және басқа жергілікті меценаттардың қаражаттарынан құрылды. Қорды жасау және оны қалыптастыру үшін қайырымдылық кештерінде көп қаражат жинақталған.

Кітапхана № 3 Мещанский көлденең көшеде (қ. М. Исиалиев көшесі) «Дворян жиналышы» ғимаратында орналасты. 1896 жылдан Уездік кітапхана деп аталып, сол уақыттан бастап облыстық кітапхана мерейтойы аталуда. 1925 жылдың басында Павлодар уezінде 92 мәдени ошақ жұмыс істеді, оның ішінде: Уездік орталық кітапхана, 6 аудан кітапханалары (Екібастұзда, Баянауыл, Песчан болысы Федоровка поселкесі, Володар болысы Вознесенка поселкесі, Иртышскі және Алексеевкада), 64 оку-үйі, 1 кинотеатр, 3 клуб, 16 халық үйі, 1 театр жұмыс істеді.

Жылдың соңында 300-ге жуық мәдени – саяси ағарту мекемелері, оның ішінде қызыл бұрыштар, көшпелі кітапханалар және т. б. кірді. Оқу-үйлерін ұйымдастыру көшпілік сипатқа ие болып, саны 114 дейін барды. Ол кезде уездік кітапхананың кітап қоры 5475 дананы құрды. Қалалық бюджет кітапхананы жаңа кітаппен қамтамасыз етуге шамасы келмеді. Бірақ «оқу-тәрбие жұмысы» шығыс статьясы бойынша жыл сайын мерзімді басылымдарға 100 руб. ақша белініп отырды.

Ұлы Отан соғысы кезеңінде Павлодар облыстық кітапхана қыын тағдырды басынан кешті. Кітапхана бірнеше рет көшіп, аяз қыста отынсыз болды. Қыын жағдайларда жұмыс жасауға мәжбүр болды. Соғыс уақытында алғаш рет газет папкалары, журнал мақалаларының картотекасы жасалып, кітапханашылар жергілікті тұрғындарды майдан мен тылда болып жатқан ақпаратпен тез уақытта таныстыру мүмкіндігі тудырылды.

Жетпісінші жылдары кітапхананың даму кезеңдерінің бірі – Орталықтандыру (централизация) болды. Оның іске асыру үшін халық депутаттары Павлодар облыстық Кенесінің сессиясында 1975 жылы 24 маусымда арнаулы жоспар қабылдады. Осы жоспарды іске асыру барысында 1975 жылы облыста 514 көпшілік кітапхананың басы қосылып, 14 орталықтанған кітапхана жүйесін (ОКЖ) құрды.

Сол жылдары облыстық кітапханада халық мәдениеті университеті ашылып, оқырмандардың назарынан шықты. 1976 жылы халықтық мәдениет университетін ұйымдастырган үшін кітапхана КСРО Мәдениет министрлігінің дипломымен марапатталды. Осы жылдары басталған жергілікті Қарулы қүштермен кітапхананың мәдени байланысы он жылдай үзілмей, тығыз байланыста болды. 1981 жылы облыстық кітапхана осы инициативасы үшін «Құрмет грамотасымен» марапатталды.

1988 жылы ҚазКСР Мәдениет министрлігінің бұйрығына сәйкес Павлодардың облыстық кітапханалары біріктіру тәжірибе сатысына кірді. Бұрын өздері же жұмыс жасаған жасөспірім және балалар кітапханалары облыстық әмбебап кітапхана құрамына кірді. Абонемент кафедрасында жасөспірімдерге қызмет көрсету ұйымдастырылып, балалар бөліміне же жеке ғимарат (бұрынғы облыстық кітапхананың бас корпусы) бөлінді.

1996 жылы облыстық кітапхананың 100 жылдық мерейтой қарсаңына байланысты же ғимаратқа көшіп, сол жылы кітапханага С.Торайғыров есімі берілді.

1998 жылы кітапхана Қазақстанның Кітапхана Ассоциациясының мүшесі болды. 2003 жылы Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім Министрлігінің шешімімен Павлодар қаласы – Кітапханалық астана болып тағайындалды. Ал облыстық кітапхана республикалық конференция өтетін жер болып шешілді.

2004 жылы «Ауыл кітапханасы» облыстық бағдарламасы бекітілді. Осы бағдарламаның арқасында ауыл кітапханалары жағдайы жақсарып, бағдарлама жоспары жүзеге асырылды.

XXI ғасырдың ақпараттық, білім берушілік және мәдени кешенімен отандық ағартушылықтың ең мықты дәстүрлерімен тіркесіп, С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхана уақытқа үйлесімді прогресті және үндесті болып дамуда. Рухани өмірдің мекені және

білім қазынасы болып, облыстың және қала тұрғындарының сүйікті орны болып келеді. Шығармашылық кездесулер, әдеби және көркемдік акциялар, кітапханалық клубтарда жүздесулер – бұл жастар арасындағы көпшілік мәдениеттің тараптына бет бұру болды. Бұгінгі таңда облыстық кітапхана облыс орталығының және Павлодар Ертіс өнірі тұрғындарының кітапханалық қызметтің көрсету саласындағы көпшілік мойындаған аймақтың көшбасшысы болып саналады. 30 мыңдан астам адамдар жыл сайын сапалы кітапханалық қызметтің және ақпаратқа біркелкі қатынауды, ал, ауылдық және қалалық кітапханалар – корпоративті қолдаушылық, әдістемелік көмек, және жан-жақты сүйемелдеу алуда.

Колайлы кітапханалық – ақпараттық орта, берілетін қызметтің кешендейтік мінезі және оқырмандарға дифференциалды жақындау әлеуметтік мағыналы институт ретінде білдіріп, кітапхананың ынғайын бекітеді. Пайдаланушыларға дәстүрлі және электронды жағдайда қызмет көрсетіледі.

2009 жылы облыстық кітапхананың қызметі ҚР Президентінің «Қазақстан – 2030: барлық қазақстандықтардың өсіп-еркендеуі, қауіпсіздігі және әл-ауқатының артуы», «Дағдарыстан да-муға» жолдауындағы, 2007-2009 жылдары ақпараттық тенсіздікі төмендету мемлекеттік бағдарламасындағы және «Павлодар облысының 2010 жылға дейінгі даму стратегиялық жоспарындағы» мәселелерді шешуге бет алып, әлеуметтік экономикалық дамуының, облыстық бағдарламалардың жүзеге асуына бағытталды.

ҚР Президенті Н.А. Назарбаев модернизацияны экономика мен әлеумет саласының жаңа шекараларға шығуының негізгі түйіні ретінде белгіледі. Қоғамда кітапханалар миссиясының жаңа түсінігі – қоғамды дамытуға керекті, модернизация процесін нақты жүргізетін мекеме ретінде санауға қоғамды мәжбур етті. Сондықтан, қазіргі кезде облыста кітапханалық қызметтің дамуы мәдениет, білім беру, ағарту, ұлтаралық қатынастың ақпараттық орталығы ретінде көпшілік кітапханалар жүйесінің «2007-2009 жж. Павлодар облысының кітапханалық саласының модернизациясы» бағдарламасына сәйкес болып келеді. Қазіргі уақытта облыста 58 модельді ауыл кітапханалары жұмыс істейді.

С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхана – оқырмандардың ақпаратқа деген еркін қол жеткізу, мәдени мұра мен ұлттық

ескерткішін жинақтаушы және сақтаушы, өзінше оку және білім алушы, әлемдік кітапханалық процесіне қатысуши ретінде ел мен облыс саясатының әлеуметтік-экономикалық маңсатын жүзеге асырады. Бұгінгі кітапхана – ең демократиялық институт, ол адамдарға ақысыз ақпарат береді, соның ішінде қоғамда мәртебесін бекітетін қажетті ақпарат енеді, олар қоғамды демократияландыру мен адамгершілік қалпына ықпалын тигізетін мәдениетті құру міндегі бағдарламалар мен жобалар арқылы өткізеді.

Әдебиеттер:

Облыстық әмбебап ғылыми кітапханалары: Жинақ / Қазақстан респ. ұлттық кітапханасы. – Ғылыми әдіstemелік бөлім. – Алматы, 1993. – 153 б.

С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхана: Жол көрсеткіші / құраст. Д.А. Шакаримова, Н.Г. Шайкенова; ред. М.А. Жиенбаева. – Павлодар, 2003. – 20 б.

* * *

Абайдың «Қара сөздері» оқылады: [«Бір ел-бір кітап» акциясы жарияланды] / С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхана // Сарыарқа самалы. – 2007. – 24 шілде. – 8 б.

Арқадағы алтын ордадан аттанған керуенниң келесі аялдамасы – Павлодар: [«Астанаға кітапханалық отшашу» автошеруі тура-лы] // Кітапхана. – 2008. – № 3. – 50 – 53 б.

Аяғанов М. «Астанаға кітапханалық от шашу»: [Астананың 10 жылдығы қарсаңында] / Мұрат Аяғанов // Сарыарқа самалы. – 2008. – 26 маусым. – 3 б.

Әубекірова Ш. «Қылыш заманды» оқыдының ба? (Елімізде «Бір ел – бір кітап» акциясы өтуде) / Шолпан Әубекірова // Сарыарқа самалы. – 2008. – 27 қыркүйек. – 1 б.

Жанымбет Б. Әкім кітапханага көмектеседі // Егемен Қазақстан. – 1999. – 8 қыркүйек. – 4 б.

Жұматов Ғ. Әдебиет ойыншыққа айналып кетті: [С. Торайғыров атындағы облыстық кітапханада И. Байзаков атындағы облыстық әдебиетшілер бірлестігінің ұйымдастырумен жазушылар мен әдебиет сүйер қауым қатысқан жиын болып өтті] / Фалымбек Жұматов // Айдан. – 2005. – №1. – 92-96 б.

Кітап білім бұлағы // Сарыарқа самалы. – 2000. – 8 ақпан. – 1 б.

Кітаптар кең үйге көшті // Ақиқат. – 1997. – № 3. – 13 б.

Майя Жиенбаева: «Кітап – адам жаңын тазартып, санасына сәуле түсіреді»: [С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың директоры, «Қазақстанның еңбек сіңірген қызметкери» М. Жиенбаевамен сұхбат] / Әңг. Б. Баймұратұлы // Сарыарқа самалы. – 2009. – 5 наурыз. – 4-5 б.

Молдайып С. Кітапхана ісіндегі маңызды мәселелер: [«Шаңырақ» халық шығармашылығы және мәдени-сауық орталығында «Кітапхана – елдің бәсекеге қабілеттілігі мен қоғамдық дамуының ресурстық орталығы» атты республикалық семинар болды] / Сая Молдайып // Сарыарқа самалы. – 2006. – 25 қараша. – 2 б.

Нұрсейіт М. Кітап әлемі: [С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхана қызметі жайлы] / М. Нұрсейіт // Сарыарқа самалы. – 2003. – 6 мамыр. – 12 б.

Облыстық кітапханаға – бір ғасыр // Сарыарқа самалы. – 1996. – 20 тамыз

Шайкенова Н. «Сорос-Қазақстан» коры кітапханаға қамқоршы // Сарыарқа самалы. – 1999. – 12 б.

Шайкенова Н. Рухани құтхана (С. Торайғыров атындағы кітапхананың 100 жылдығына) / Назым Шайкенова // Сарыарқа самалы. – 1997. – 18 ақпан. – 4 б.

25 мамыр

КР Еңбек сіңірген қызметкери,
С. Торайғыров атындағы облыстық
кітапхананың директоры
М.Ә. Жиенбаеваның туғанына
55 жыл (1956)

Майя Әбдірахманқызы Жиенбаева 1956 жылы 25 мамырда Павлодар қаласында туған. Орта мектепті бітіргеннен кейін Әл-Фараби атындағы Шымкент педагогика институтының кітапхана факультетіне түсken. 1977 жылы институтты бітіріп, Павлодар облысы Ермак (Ақсу) қаласы аудандық орталық кітапханада жұмыс істеді. 1979 жылы облыстық кітапханада библиограф – әдіскер, кітап қорын толықтыру бөлімінің менгерушісі қызметтерін атқарды.

1985 жылы Облыстық кітапхананың директоры болып тағайындалды. 1988 жылы оның басшылығымен үш облыстық кітапхана (әмбебап, жасөспірім және балалар) бірігіп, облыстық біріккен әмбебап ғылыми кітапхана статусына ие болды.

М.Ә. Жиенбаева үш халықаралық Москва (1995), Стамбул (1997), Милан (2009) қалаларында өткен кітапханалық ИФЛА форумына, үш республикалық (Қарағанды (2001), Орал (2002), Өскемен (2004) қалаларында өткен кітапханалық конференцияларга қатысты. Ульяновск, Ижевск, Вильнюс, Алматы, Бішкек қалаларында өткен кітапхана ісінің даму мәселелеріне арналған семинарларға қатысты. ҚР Кітапханалық Ассоциациясының мүшесі. Облыстық қоғамдық өміріне белсене қатысада.

М.Ә. Жиенбаева республикада болған жаңа бастамалардың басында болды. Облыс кітапханаларында еңбек үйымдастырудың бригадалық түрлері іске асырылды, НТИ бөлмелері, сайыс, өлкетану клубтары құрылып, кітапханашы күні, «Дублер жұмалығы» және мамандармен басқа жұмыстар өткізіліп отырды. Сонымен қатар, облыстық кітапханада жүзеге асырылып жатқан көптеген басқа да бағдарламалар мен жобалардың бастамашысы. Олар, «Кітапхана және өлкетану», «Экология және өмір», «Кітапхана – жаңа технологиялар», «Кітапхана – мәдениет орталығы», «Шаңырақ», «Жанашыр» және т.б. «Жанашыр» жобасы әлеуметтік қорғалмаған тұрғындарды кітапханалық – ақпараттық қызметпен қамтамасыз ететін бірнеше бағдарламадан тұрды.

М. Жиенбаеваның басшылығымен 1993 жылы республикада алдыңғы қатарлылардың бірі болып кітапханалық жұмысты автоматтандыру, электронды каталог енгізу жұмыстары істелді. 1997-1999 жылдары «Сорос-Қазақстан» және «Ашық қоғам» Институтының (2) гранттарына ие болды. Осының арқасында кітапхана оқырмандарға жоғары деңгейдегі, жаңа ақпараттық технологиялар – электронды пошта және Интернет арқылы қызмет көрсету мүмкіндігі пайда болды. Қазақстанның моделді кітапханасы аттына ие болды.

Облыстық кітапхана 2004-2006 жылдарға арналған облыстық «Ауыл кітапханасы» бағдарламасын жүзеге асыруда көп жұмыс жасады. Осы бағдарламаға сәйкес жоспарланған ауылды жерлерде 60-тан аса кітапхана ашылды. Бағдарламаның негізгі бір бағы-

ты – ауыл кітапханаларын компьютерлендіру процесі және агрономдік комплекті (АПК) ақпараттық қамтамасыздандыру болды.

КСРО Мәдениет Министрлігінің «За отличную работу» белгісімен, алғыс хаттармен, Мәдениет министрлігінің, облыс басқармасының грамоталарымен марапатталған. 1998 жылы Қазақстан Республикасының Еңбек сінірген қызметкері, 2003 жылы «Үздік кітапханашы» атақтарына ие болды.

Әдебиеттер:

Баймұратұлы Б. Майя Жиенбаева : «Кітап – адам жанын та зартып, санасына сәүле түсіреді»: [С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың директоры, «Қазақстанның еңбек сінірген қызметкері» М.А. Жиенбаевамен сұхбат] / Бақыт Баймұратұлы // Сарыарқа самалы. – 2009. – 5 наурыз. – 4-5 б.

Достық дәнекері: [С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың директоры М.Ә. Жиенбаевамен сұхбат / Әңг. Ә. Тастемханов] // Сарыарқа самалы. – 2006. – 31 қаңтар. – 6 б.

* * *

Әбдірахманов М.М. Тіл тағдыры үшін құрылған қоғам: [Майя Абдрахманқызы Жиенбаева] // Тіл мерейі – ел мерейі (Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамы Павлодар облыстық үйіміне 20 жыл). – Павлодар, 2010. – 21 б.

Жиенбаева Майя Абдрахмановна // Қазақстанның 101 кітапхана менеджері. – Алматы, 1998. – 76-78 б.

Жұматов Е. Рухани байлық иесі (С.Торайғыров атындағы облыстық біріккен әмбебап ғылыми кітапхананың директоры М.Ә. Жиенбаева хақында) / Фалымбек Жұматов // Сарыарқа самалы. – 2006. – 25 мамыр. – 16 б.

25 мамыр

Кеңес Одағының батыры

Қ.М. Сұрағановтың тұганына
90 жыл (1921-2008)

Сұрағанов Құдайберген Мағзұмұлы 1921 жылы 25 мамырда Павлодар облысының Қашыр ауданы Сұлуағаш ауылында туған.

1940 жылды Павлодардың педагогикалық училищесін бітірген соң, Жаңа ауыл орта мектебінде мұғалім болып істеді. Сол жылдың қазан айында Қызыл Армия катарына шақырылды. 1942 жылы артиллериялық училищені бітіріп, кіші лейтенант атағымен майданға келді.

Ұлы Отан соғысының майданында 1942 жылдан бері болды. 142-ші зенбіректер артиллериясы бригадасының (1-ші Бело-Рус майданы, 33-ші армия) аға лейтенанты Қ.Сұрағанов 1945 жылдың сәуір айында Берлинге жақындығанда батареяның оқ атуын өзгертіп, Виттенбрюк поселкесі ауданында Одер-Шпрее каналына шығуды, көптеген тұрғын жерлерге кіруде атқыштар бөлімдеріне ықпал етті. Ер жүрек артилерист Волгадан Шпрее-ге дейінгі соғыс жолдарынан өтті. 1946 жылдың 15 мамырында Кенес Одағының батыры атағы берілді. Өзінің жеңіс сапарын құлаған Берлинде аяқтаған жауынгер Қ.М.Сұрағанов туған еліне қайтып оралды.

1947 жылдан капитан Қ.М. Сұрағанов запаста болды. Қазак мемлекеттік педагогика институтын, аспирантурасын бітірді. Аға дәріс беруші, кафедра менгерушісі қызметтерін атқарды. Ленин ордені, I дәрежедегі Отан соғысы, Қызыл Жұлдыз ордендарымен және медальдармен марапатталған. 2008 жылы ақпан айында дүниеден өтті. Алматыда жерленген.

Әдебиеттер:

Сұрағанов Қ. Өмір соқпақтары: Деректі хиқаят. – Алматы, 1998. – 160 б.

Жақсыбаев А. Командир: [Құдайберген Сұрағанов] // Бір мың төрт жұз он сегіз күн / құраст. Қ. Боранбаев. – Алматы, 1980. – 189-202 б.

Қазақстандық Кенес Одағының батырлары: [Сұрағанов Құдайберген Мағзұмұлы] // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. 10 т. – Алматы, 2003. – 5 т. – 342 б.

Қазақстандық Совет Одағының батырлары: [Сұрағанов Құдайберген Мағзұмұлы] // Қазақ ССР: Қысқаша энциклопедия. 4 т. – Алматы, 1974. – 1 т. – 257 б.

Мундуинов Е. Батыр аға / Е. Мундуинов. – Павлодар: Алтын кітап, 2006. – 128 б.

Сұрағанов Құдайберген // Совет Одағының қазақстандық батырлары. 2 т. – Алматы, 1969. – 2 т. – 269-270 б.

* * *

Бөлегенова Р. Батыр: [Павлодар облысының тумасы, Кеңес Одағының Батыры Құдайберген Сұрағанов туралы] / Раушан Бөлегенова // Егемен Қазақстан. – 2006. – 24 мамыр. – 5 б.

Ер есімі – ел есінде: [арнаулы бет] // Сарыарқа самалы. – 2008. – 8 мамыр. – 4 – 5 б.

Кеңес Одағының батырлары: [Сергей Елистратов пен Құдайберген Сұрағанов жайлы] // Шаһар. – 2010. – 6 мамыр. – 4 б.

Молдайып С. Мәңгілік тағзым!: [Отан қорғаушылар күніне орай Павлодар қаласындағы Женіс аланында Ұлы Отан соғысындағы ерлік көрсеткен павлодарлық Кеңес Одағының Батырларына арналған кеүіт ашылды] / Сая Молдайып // Шаһар. – 2010. – 13 мамыр. – 4 б.

Мундуинов Е. Тастай берік жау шебін бұзып өткен: [Кеңес Одағының батыры Құдайберген Сұрағанов туралы] / Еркін Мундуинов // Сарыарқа самалы. – 2010. – 1 мамыр. – 6 б.

МАУСЫМ

3 маусым

Кітапхана ісінің ардагері,
С. Торайғыров атындағы облыстық
кітапхана кітап қорын өндеду және
каталогизациялау бөлімінің менгерушісі
Қ.Б. Батталовың туғанына 60 жыл
(1951)

Кітапхана ісінің ардагері, С.Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың кітап қорын өндеду және каталогизациялау бөлімінің менгерушісі Қайырманат Батталқызы Батталова Павлодар облысы Павлодар ауданы Кеңес селосында дүниеге келген. Осы жерде сегіз жылдық мектепте оқып, окуын Заря орта мектебінде жалғастырды. 1968 жылы мектепте бітірген соң балалар бақшасында тәрбиеші болып жұмыс істеді.

1975 жылы Қ. Батталова әл-Фараби атындағы Шымкент педагогика институтын «кітапханашы-библиограф» мамандығы бойынша бітіріп, жолдамамен Павлодар қаласына келген.

Еңбек жолын 1975 жылы облыстық кітапханада библиограф болып бастады, кейін ауылшаруашылық және техникалық әдебиеттер секторының, абонемент, ақпараттық – библиографиялық бөлімдердің менгерушісі болды. Қазіргі уақытта облыстық кітапхананың кітап өндіреу және каталогизациялау бөлімін басқарады. Кітапхананың алфавиттік және жүйелік каталогтарын ұйымдастырып, оның одан әрі жөнделуіне жауапты. Кітапханалық – библиографиялық процестерді автоматтандыруда белсенді роль атқарды. Ол басқаратын бөлім бөлімдердің алдыңғысы болып жұмыс процестерін автоматтандырыды. Бөлімде 1993 жылдан бастап электронды каталогтар жасалуда.

Орталықталынған кітапханалық жүйелерге (ОКЖ) электрондық каталогты жасауда әдістемелік көмек көрсетеді. Облыстық семинарларға қатысып, консультациялар жасайды. Ауыл филиалдары үшін «РАБИС» бағдарламасын игеру барысында стажировкалар өткізеді.

Қай бөлімде жұмыс істеседе өз жұмысына тиянақты болып, үлкен жауаптылықпен қарауда. Кез келген жұмысты үздік орынданап, кітапхананың қоғамдық өміріне белсене қатысады.

Көп жылдан бері істеп келе жатқан жақсы енбегі үшін бірнеше рет алғыс жарияланған. Қ.Б. Батталованаң 50 жылдық мектептійна Мәдениет департаментінің, Павлодар қалалық маслихатының Құрмет хаттары беріліп, облыстық кітапхананың 100 жылдығына ҚР Мәдениет Министрлігінің Құрмет хатымен марапатталған.

Қ.Б. Батталова корпоративті католизациялау (Алматы қ., 14-15 мамыр, 2002 ж.) кеңесіне, «Электронные информационные ресурсы библиотек Республики Казахстан в системе РАБИС: опыт формирования и перспективы» (Алматы қ. 17-18 мамыр 2005 ж.) республикалық семинар-практикумға, «Создание и интеграция информационных ресурсов на платформе РАБИСа» (3-4 шілде, 2006, Караганды қ.) республикалық семинарга, «Кітап және Ұлы Жібек жолы» (Шымкент қ. 13-15 қараша 2007 ж.) халықаралық конференцияға қатысқан.

Әдебиеттер:

Батталова Қ. Ел қадірлекен Назым: [Назым Ғизатқызы Шайкенова] // Сарыарқа самалы. – 2001. – 6 қараша

Батталова Қ. Оқырмандармен ойласа отырып... // Сарыарқа самалы. – 1996. – 24 қыркүйек

ШІЛДЕ

3 шілде

Кеңес Одағының батыры
К.А. Семенченконың туғанына
115 жыл 1896-1965)

Кузьма Александрович Семенченко 1896 жылы 3 шілдеде Украинада Черниговск облысы Мартыновка селосында дүниеге келген. Соғыс кезіндегі алғашқы қазақстандық Кеңес Одағының (1941) батыры. 1909 жылы Семенченко отбасы Павлодар облысы Успенка ауданынына көшіп келген. 1915-1920 жылдары 1-ші әлемдік және азamat соғыстарына қатысқан. 1918 жылдың қантар айында Қызыл Армия қатарына өз еркімен келді. Жаяу әскерлер мектебін бітіріп, он жылдай взвод, рота және батальонды басқарды. 1919 жылдан 1947 жылға дейін Қызыл Армия қатарында қызмет етіп, қатардағы жауынгерден бастап бронетанкілік әскерінің генерал-майоры атағына дейін жетті.

1940 жылы механикаландырылған әскерлер Әскери Академиясының қасындағы курсарды бітіріп, 1945 жылы Бас штабтың Әскер Академиясын бітірген. Ұлы Отан соғысының майданында 1941 жылдан бері болды. Соғыс басында танк әскерінің генерал-майоры Семенченко, Войница және Александрия село ауданында Владимирск-Волынск (Волынск обл.) тас жолымен келе жатып, тұра сол жерде күшті қаруланған жаумен ұрысқа түсті. Осы қатаң ұрыста қоршаудан шығып үлгерді. Жарақат алды. Сырқаттан жазылған соң кешікпей қайта майданға оралды. 19-ші танк дивизиясының (22-ші механикаландырылған корпус, 5-ші армия, Оңтүстік – Батыс майданы) командирі болды.

19-ші танк дивизиясының командирі болып жүріп, соғыс басында Ровно қаласы (Батыс Украина) ауданында оның дивизия-

сы жау әскерінің алғашқы соққысына қарсы тұрды. Соғыстың алғашқы күндерінде көрсеткен ерлігі мен батырлығы үшін 1941 жылы 22 маусымда КСРО Жоғары Кеңесінің Президиумының бүйрығымен бронетанкілік әскерінің генерал-майоры Кузьма Александрович Семенченкоға Кеңес Одағының батыры атағы берілді.

Москва тұбінде, Украинада, Шығыс Европа елдерінде соғысқан. Соғыстан кейін кейбір әскери округтерде қызметте болды. Соңғы жылдары Кавказ әскери округының командирі болды.

1947 жылдан запаста болды. 1953 жылдан 1956 жылға дейін Грузияда колхоз председателі жұмысын атқарды. Кейін Тбилиси қаласына көшіп, қаладағы қоғамдық жұмыстарға белсене қатысты. Офицерлер округтік Үйінің әскери – тарихи секциясының лекторы болды. 5 орденмен және медальдармен марапатталған. Оның есімімен Павлодар қаласында көшелер аталған, Женіс алаңында және Успенка селосында К.А. Семенченконың бюсттері қойылған. 1965 жылы 5 қыркүйекте Тбилиси қаласында дүниеден өтті.

Әдебиеттер:

Қазақстандық Совет Одағының батырлары: [Семенченко Кузьма Александрович] // Қазақ ССР: Қысқаша энциклопедия. 4 т. – Алматы, 1984. – 1 т. – 255 б.

Қазақстандық Кеңес Одағының батырлары: [Семенченко Кузьма Александрович] // Қазақстан. Ұлттық энциклопедия. 10 т. – Алматы, 2003. – 5 т. – 340 б.

ҚЫРКҮЙЕК

23 қыркүйек

Ғалым-экономист, экономика
ғылымдарының докторы, профессор,
С. Торайғыров атындағы ПМУ-нің
ректоры **Е.М. Арынның** тұғанына
50 жыл (1961)

Ерлан Мұхтарұлы Арын 1961 жылы 23 қыркүйекте Алматы қаласында дүниеге келген. 1983 жылы С.М. Киров атындағы

Қазақ мемлекеттік университетінің экономика-философиялық факультетін, ҚазКСР Академия экономика Институтының аспирантурасын және докторантурасын бітірген.

1983-1992 жылдары зерттеуші-стажер, Абай атындағы Қазақ педагогика институтында дәріс оқушы, экономист, ғылыми қызметкер, ҚазКСР Академия экономика Институтының ғылыми хатшысы және докторантты болды.

1992-1993 жылдары КИМЭП стратегиялық зерттеулер Орталығы директорының орынбасары, 1993-1994 жылдары ҚР Президенті жанындағы Қазақстандық стратегиялық зерттеулер институты (КИСИ) директорының бірінші орынбасары, 1994-1997 жылдары Қазақстан даму Институтының Президенті, 1997-1998 жылдары денсаулық, мәдениет және білім беру саласының вице-министрі. 1998-1999 жылдары – дене шынықтыру, білім беру және денсаулық сақтау саласының бірінші вице-министрі. 1999-2001 жылдары ҚР ғылым және білім вице-министрі. 2001 жылдың ақпан айынан бастап қазіргі уақытқа дейін С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің ректоры.

«Экспортная ориентация национальной экономики (Қазақстан Республикасы құжаттары бойынша)» деген тақырыпта докторлық диссертация корғады. Негізгі ғылыми еңбектері өтпелі кезеңдегі қоғамның әлеуметтік – саяси және экономикалық да-мының мәселелерін зерттеуге арналған. 100-ден аса ғылыми еңбектің, Қазақстан мен қатар шет елдерде жарық көрген (Қытай, Австрия, Швейцария, Жапония) монографиялардың, жоғары оқу орындары және орта мектептерге арналған оқу құралдары мен сөздіктердің авторы. 3-томдық «Қазақ мәдениеті» энциклопедиясының бас редакторы (1999-2002).

ҚР халықаралық жоғары мектеп Академиясының, Инженерлік Академияның, ҚР әлеуметтік ғылымдар Академиясының академигі. Қазақстанның көптеген университеттерінің Құрметті профессоры. ҚР әлеуметтік ғылымдар Академиясының, «Қазақ тілі» халықаралық қоғамының, халықаралық еуразиялық экономикалық Академиясының вице-президенті. ҚР инженерлік Академияның Павлодар филиалының председателі.

Е. Арын көптеген қазақстандық ғылыми және ғылыми-танымал басылымдардың редколлегия мүшесі және бас редакторы

былып келеді. Облыстық мәслихаттың депутаты. Наградалары: ҚР «Дарын» Мемлекеттік жастар сыйлығының лауреаты (1994), «Ана тілінің айбары» ордені, Мұстафа Шокай атындағы алтын медаль, «Астана» және «Қазақстан тәуелсіздігінің 10 жылдығы» медальдарымен, «Спорт және мәдениет дамуына қосқан үлесі» үшін белгісімен, «Құрмет» орденімен (2005), М.В. Ломоносов орденімен (2006 ж., РФ), Альберт Швейцар (2006), ІІ. Алтынсарин медальдарымен марапатталған.

ҚР Денсаулық сақтау және ағарту салаларының үздігі, ҚР Білім саласының Құрметті қызметкері, «Жыл адамы» (1998 ж.) атағына ие болған.

Әдебиеттер:

Арын Е. Еліне елеулі ер тұлға / Е.Арын, М.Омаров. – Павлодар, 2004. – 172 б.

Арын Е. Қазақ тілін оқытудың әдістемесі: орыс аудиториясының экономика мамандықтарына арналған оқулық / Е. Арын, Б. Қасым, Е. Жұматаева; ҚР Білім және ғылым мин-гі; С. Торайғыров атындағы ПМУ. – Павлодар: ЭКО, 2005. – 226 б.

Арын Е. Павлодар облысы: Тарихи оқиғалар мен даталардың күнтізбесі («Павлодар Ертіс этномәдени зерттеулері 2001-2003 жж.» бағдарламасы бойынша) = Павлодарская область: календарь исторических событий и дат: Павлодар облысының 65-жылдығына арналады / Е. Арын.; С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті; Е. Арын, А. Нуҳұлы, Т. Еңсебаев. – Павлодар, 2003. – 126 б.

* * *

Арын Е. Даналық дариясы: [Атақты ғалым, философ, академик F. Есімнің ғылыми еңбектеріне көзқарас жайлы] / Ерлан Арын // Сарыарқа самалы. – 2007. – 12 мамыр. – 4 б.

Арын Е. Қазақстандағы экономикалық билікті орталықсыздандырудың алғышарттары / Е.М. Арын, В.Е. Есмагамбет // ПМУ хабаршысы. Экономикалық серия. – 2006. – № 2. – 15-25 б.

Арын Е. Есімі ерлікпен ұштасқан жерлесіміз – Әбілқайыр Баймөлдин / А. Ерлан, Ж. Камзин // Сарыарқа самалы. – 2010. – 24 сәуір. – 5 б.

Арын Е. Қара қыпшақ Қобыланды / Ерлан Арын // Сарыарқа самалы. – 2007. – 13 қыркүйек. – 16 б.

Арын Е. Малайсары тархан (торқалы той қарсаңындағы толғаныс): [Қазақтың ұлы батыры Малайсары жайлы бірер сөз] / Ерлан Арын, Жамбыл Артықбаев // Егемен Қазақстан. – 2008. – 19 қантар. – 5 б.

Арын Е. Ол өз өмірінің басты мақсаты халыққа қызмет ету деп есептеген: [12 сәуірде Қ.И.Сәтбаевтың туғанына 110 жыл толады] / Ерлан Арын // Сарыарқа самалы. – 2009. – 11 сәуір. – 4 – 5 б.

Арын Е. Өз өмірінің басты мақсаты халыққа қызмет ету деп есептеген: [Академик Қ. Сәтбаевтың туғанына 111 жыл] / Ерлан Арын // Сарыарқа самалы. – 2010. – 10 сәуір. – 5 б.

Арын Е. Ұлтжанды азамат: [Ғалым, драматург, жазушы, журналист, қоғам қайраткері Кошке Кеменгеров жайлы] / Ерлан Арын // Сарыарқа самалы. – 2006. – 17 маусым. – 3 б.

Арын Е. Халқымыздың тәуелсіздігі үшін күрескен (Мұстафа Шокай туралы құнды еңбек) / Ерлан Арын // Сарыарқа самалы. – 2009. – 5 наурыз. – 16 б

Арын Е. «Халық Қаһарманы» атағына лайық. Ерлік ұмытылмауы тиіс: [Наркескен жылдар жаңғырығы – 65 жыл] / Ерлан Арын // Ана тілі. – 2010. – 25 акпан – 3 наурыз (№ 8). – 8 б.

Ерлан Арын: Өзін – өзі басқару – студент белсенділігін арттырады: [ПМУ ректоры, экономика ғылымдарының докторы, профессор Ерлан Мұхтарұлы Арынмен сұхбат] / Әңғ. Е.Ахметов // Қазақ әдебиеті. – 2007. – 5 – 11 қазан. – 1, 4 б.

Ахметов Е. Келешекке – кемел біліммен / Ерлан Ахметов // Руханият. – 2007. – 1 қараша. – 1 – 2, 8 б.

Басты міндет – сайлаушылар сенімін ақтау: [С. Торайғыров атындағы ПМУ ректоры, экономика ғылымдарының докторы, профессор Е.М. Арынмен сұхбат] / Әңғ. Ф. Жұматов // Сарыарқа самалы. – 2009. – 24 қантар. – 4 б.

Ерлан Мұхтарұлы Арын: Отандық ғылымның өрге басарына сенімдімін: [С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің ректоры, экономика ғылымдарының докторы, профессор Е.М. Арынмен сұхбат] // Сарыарқа самалы. – 2009. – 15 қазан. – 4-5 б.

* * *

Арын Ерлан Мұхтарұлы // Қазақстан ғылымы. Энциклопедия. / бас ред. Б.Ә. Жақып. – Алматы, 2009. – 1 т. – 129 б.

Әр ісі кең өлшемнен танылған // Жұматов Ф. Мәшһүр тағлымы: елге танылған есімдер / F. Жұматов. – Павлодар, 2008. – 178-187 б.

С.Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті – халықаралық байқау жеңімпазы: [С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің жетістігі туралы] // Сарыарқа самалы. – 2008. – 29 наурыз. – 1 б.

26 қыркүйек

Облыстық «Қызыл Ту» газетінің аты
«Сарыарқа самалы» болып
өзгергеніне 20 жыл (1991)

Облыс тарихында ерекше орын алатын басылым «Сарыарқа самалы» газетінің жарықта шыққанына 80 жылдан аса уақыт болды. Тарихы терең басылым осы уақыттың ішінде көп жетістіктерге жетті. Жыл сайын оның таралымы өсіп, оқырмандардың саны көбеюде.

Басылым 1929 жылдың 15 ақпанында «Кеңес туы» атпен тұңғыш рет жарық көрді. Бұл газет әуелі «Кеңес туы», кейін «Колхоз», ал 1939 жылдан 1991 жылға дейін «Қызыл Ту» аттарымен шықты. Басылым талай тарихи кезеңдерді басынан кешті және кешуде: Ұлы Отан соғысы, соғыстан кейінгі кез, тыңды игеру, қайта құру кезеңдері, егемендік жылдары, қазіргі уақытта болып жатқан өлкедегі, Республикадағы жаңалықтарды көрсетуде.

Ұлы Отан соғысында «Бәрі де майдан үшін!» деген ұранмен жұмыс жасап, жауынгерлерді аянбай Отаның қорғауға, соғыстың қының кезеңдерін, жауынгерлердің батырлығын, халықтың ауыр жағдайын суреттеп отырған. Соғыс аяқталып, халық шаруашылығын қайта қалпына келтіру кезеңінде басылым алдында талай міндеттер тұрды.

Тың игерудің алғашқы жылдарындағы жетістіктер диқандардың еңсесін көтеріп, одан да жақсы табыстарға бағыттап отырды. Бірақ, қалайда болса көптеген қындықтар болды. Жер эрозиясы мәселесі күн тәртібіндегі ең өзекті тақырыпқа айналды. Осылай байланысты «Қызыл Ту» газеті егіншіліктің жаңа жүйесін насиҳаттауға арналған көптеген мақалаларды жариялау арқылы оқырмандарға оң бағыт берді. Осылайша «Қызыл Ту» басылымы павлодарлық оқырмандар арасында абырайға ие

болып, 1979 жылы 15 наурызда газеттің қоғам өміріндегі орны, журналистердің белсенділігі ескеріліп, «Қызыл Тү» газеті «Құрмет Белгісі» орденімен марапатталды.

Ел егемендікке қол жеткізіп, Қазақстан Республикасы өзінің дербес тәуелсіздігін жариялағаннан кейін 1991 жылдың екінші жартысынан бастап «Қызыл Тү» аттың келген газет «Сарыарқа самалы» деген атпен жарыққа шыға бастады. «Қызыл Тү» газетінің «Сарыарқа самалы» болып өзгергеніне биыл 20 жыл болды.

Бүкіл қоғам шаруашылықтың жаңа жүйесіне, жаңа қарым-қатынасқа көшкені белгілі. Нарықтық жағдай туғызған бұл өзгерістер еліміздегі баспасөздің жұмыс бағытын түбекейлі өзгертуге себепкер болды. Осы кезеңде Павлодар облыстық «Сарыарқа самалы» газеті де туындаған қыындықтарға қарамастан оқырман арасындағы байланыстың тұрақты болуына мол күш жұмсады.

Газеттің алғашқы редакторы профессор, филология ғылымдарының докторы Бейсенбай Кенжебаев, кейінгі редакторлар Фалым Молдыбаев, Хамза Сыздықов, жазушы Әзілхан Нұршайыков, тарлан журналистер Омарғали Құдышев, Сұбыхан Шошанов, 1988 жылдың ортасына дейін газетке басшылық еткен Балтабай Сейсенбеков, Әлімхожа Мұхамеджанов және т.б. редакция қызметінде көп үлес қосып, едәуір еңбек етті.

«Сарыарқа самалы» редакциясы көптеген қалам шеберлеріне жолдама берген. Еңбек жолдарын осы газетте бастаған қаламдастардың бірқатары кейінде республикаға әйгілі ақын, жазушылар, ғалымдар болды.

Қазақтың ақыны Қ. Бекхожин өзінің қаламгерлік еңбек жолын осы газеттен бастап, 1934 жылғы Қазақстан жазушыларының I съезіне редакциядан жолдама алған. Көрнекті ақын, тәуелсіз Қазақстан Республикасының ән-ұранын жазғандардың бірі – Мұзғар Әлімбаев, «Қорлан» шығармасының авторы Естай Беркімбаев, белгілі ақындар Қ. Ыдырысов, А. Шамкенов, Н. Шакенов, Т. Смайылов, Қ. Нығманов, М. Жаманбалинов, Р. Тоқтаров және басқа да көптеген талант иелері және олардың шығармаларымен алғаш рет оқырман қауым осы басылым беттерінен оқи алды.

Соңғы жылдары басылымның шығармашылық аясы кеңейіп, көп қосымшалар пайда болды. 2007 жылы «Сарыарқа самалы»

газетінің демеушілігімен «Шаһар» газеті пайда болды. Жастар, жасөспірім тәрбиесіне, олардың болашағына үлкен ықпал ететін, тіліне, діліне, туған Отанына деген сүйіспеншілік тудыратын қосымша беттер қуантады. Олар, «Туған тіл», Достық», «Имандылық», «Ақ босаға», «Айналайын» және т.б.

Оқырмандар үшін, әсіресе әдеби сүйгіш қауым үшін қазақ және орыс тілдерінде 2008 жылы жарыққа шыға бастаған, жергілікті ақын – жазушыларымыздың шығармашылығын насиҳаттайтын «Айдын» журналы оқырманның көңілінен шығуда.

«Сарыарқа самалы» газеті Павлодар өнірінде болып жатқан саяси – экономикалық, мәдени, өнер өмірін, өткен мен бүгінгі күннің көкейкесті мәселелерін толық қамтып, насиҳаттауда ерекше орны бар басылым. Газет өз дәуірінің тынысын қағаз бетіне түсіріп, жылнамасын жазып келуде.

Әдебиеттер:

Әбіш А. «Оқырманының оң бағасын алған басылым»: [«Сарыарқа самалына»-75 жыл] / Әбіш Асыл // Сарыарқа самалы. – 2004. – 17 ақпан. – 1 б.

Дәуренбек М. Қоғамдық пікірдің көшбасшысы: [Облыстық «Сарыарқа самалы» басылымына 75 жыл] / Дәуренбек Мұхамеджан // Сарыарқа самалы. – 2004. – 12 ақпан. – 6 б.

Кентай Т. Жарты ғасыр ақылшым, әрі сырласым: [Облыстық «Сарыарқа самалы» газетіне 75 жыл] / Кентай Тогайбай // Сарыарқа самалы. – 2004. – 27 қаңтар. – 6 б.

Қоңыр Т. Соңына із қалдырган: [«Сарыарқа самалы» газетінің тарихынан] / Т. Қоңыр // Сарыарқа самалы. – 2002. – 3 қыркүйек. – 8 б.

Мақажанова Қ. Осылай басталған еді..: [облыстық «Сарыарқа самалы» басылымына 80 жыл] / Қаншайым Мақажанова // Сарыарқа самалы. – 2009. – 14 ақпан. – 5 б.

Мұхит Омаров: Әр күніміз жаңаша ізденіс жүктейді: [«Сарыарқа самалы» газетінің бас редакторы М. Омаровпен сұхбат] / Әңг. газет тілшісі // Сарыарқа самалы. – 2009. – 19 ақпан. – 4-5 б.

Омаров М. Өнірдің өркенді ісін айшықтаған: [Облыстық «Сарыарқа самалы» басылымына 75 жыл] / М. Омаров // Сарыарқа самалы. – 2004. – 14 ақпан. – 3 б.

Омаров М. Дәстүрі мол өміршөң басылым: [облыстық «Сарыарқа самалы» басылымына 80 жыл] / Мұхит Омаров // Сарыарқа самалы. – 2009. – 14 ақпан. – 1, 4 б.

27 қыркүйек

Жазушы **С. Шәкібаевтің** туғанына
85 жыл (1926-1999)

Серік Шәкібаев 1926 жылы 27 қыркүйекте Павлодар қаласында туған. Балалық шағы Ақжар ауылы, Тарбағатай ауданы, Шығыс Қазақстан облысында өткен. Ақжардағы Абай атындағы орта мектепте оқыған. Ұлы Отан соғысы басталғаннан кейін «Шилдікті» совхозында жұмысқа кіріп, комсомол комитетінің секретары болып сайланды.

Ұлы Отан соғысының алғашқы жылдарынан бастап, отыз екі жыл бойы қауіпсіздік органдарында қызмет істеген. Абай атындағы қазақ педагогика институтының тіл, әдебиет факультетінде сырттай оқыған. Көп жылдар (1960-1975) Қостанай қалалық партия комитетінің мүшесі, халық депутаттары қалалық кеңесінің депутаты болып сайланды.

1968 жылы «Үлкен Түркістанның күйреуі» атты документальды повесі жарыққа шықты. Ол кітап 1972 жылы «Падение Большого Туркестана», 1976 жылы «Чоң Түркістанның қираши» деген аттармен орыс, қырғыз тілдерінде жеке кітап болып басылды. 1985 жылы түсірілген «Ерлік заңы жолымен» атты фильм сценарийінің авторы болды

С. Шәкібаев 1983 жылдан бастап 1989 жылға дейін Қазақстан Жазушылыр одағының Қостанай облысындағы әдеби кеңесшісі болды.

Көптеген медальдармен, Қазақ КСР Жогарғы Кеңесінің Мақтау қағазымен марапатталған.

Әдебиеттер:

Шәкібаев С. Үлкен Түркістанның күйреуі: Документалды повесть / С. Шәкібаев. – Алматы: Жазушы, 1968. – 263 б.

Шәкібаев С. Үлкен Түркістанның күйреуі // Қазақ елі. – 2002. – № 1. – 4-5 б.

Шәкібаев Серік // Қазақ әдебиеті: Энциклопедиялық анықтамалық. – Алматы, 2005. – 551 б.

Шәкібаев Серік // Қазақ ССР: Қысқаша энциклопедия. 4 т. – Алматы, 1989. – 4 т. – 630 б.

Шәкібаев Серік // Қазақстан жазушылшары: ХХ ғасыр: Анықтамалық. – Алматы, 2004. – 339 б.

Шәкібаев Серік // Советтік Қазақстан жазушылары: Биобиблиогр. анықтамалық. – Алматы, 1987. – 696 б.

Шәкібаев Серік // Қазақстан жазушылары: Анықтамалық. – Алматы, 2009. – 429 б.

ҚАЗАН

10 қазан

Режиссер, драматург және актер
Ә.Қ. Қалиевтың туғанына 80 жыл (1931)

Әнүар Қалиұлы Қалиев 1931 жылы Павлодар қаласында туған. 1947 жылы қаладағы Абай атындағы қазақ орта мектебінің 9 сыныбын бітіріп, еңбек жолын қазақ театрында бастады. Оның өнер жолы 1947 жылдан 1949 жылға дейін осы театрда жалгасты. 1950 жылы Шымкент облыстық қазақ драма театрына актер болып қабылданды.

Театр сахнасында Ә. Қалиев «Қозы-Көрпеш – Баян сұлу», «Еңілік-Кебек», «Айман-Шолпан», «Ревизор», «Аршин-Малалан» сияқты басқа да спектакльдерде ойнайды.

Еңбек жолын 1959 жылы Облыстық мәдениет басқармасының бүйрекшімен қалалық Мәдениет үйінің директорлығынан бастайды. Өзінің ұйымдастыруышылық қабілетімен көріне білген 1960-1961 жылдар аралығында алдымен облыстық концерттік-эстрадалық бюроның көркемдік жетекшісі, кейін облыстық халық шығармашылығы үйінің аға әдіскері етіп тағайындалды. Қызмет істей жүріп, жоғары, әрі арнайы мамандық алу мақсатында сырттай 1960 жылы Москвадағы Н.К. Крупская атындағы халық университетінің режиссура бөліміне түсіп, 1964 жылы бітіріп шыгады.

1961 жылы Мәдениет басқармасының бүйрекшімен Лебяжі аудандық халық театрының бас режиссері болып тағайындалды. 1963 жылы Баянауыл аудандық мәдениет бөлімінің менгерушісі

болды. 1970 жылдан бастап, он жеті жыл бойы И. Байзақов атындағы облыстық филармонияның бас көркемдік жетекшісі болып қызмет атқарды.

Ә. Қалиев сценарист ретінде арнайы халық композиторлары Естай, Иса және Жаяу Мұсаның өмірі мен өнеріне арналған лекция – концерттер жазды. Аудандық, облыстық газеттердің штаттан тыс тілшісі ретінде көптеген макалалар, очерктер мен әңгімелер жазды. Атап айтсақ, «Майраның шәкірті», «Әнші бақыты» және т.б. очерк – әңгімелер жазды. Өз өмірінде әдеби шығармашылықпен айналысқан драма, пьеса, интермедия мен скетчтер жазып қалдырыды. Олар: «Сен жалғыз емессің», «Мұнира», «Рахмет, тілші ағатай», «Мен кінәлі» пысалары, «Сонда мен кіммін?», «Мүшелдік мереке», «Сені де жігіт дейді-ау», «Парықсыздың сыбағасы» сынды интермедиялары мен скетчтері бар. 1988 жылы Ә. Қалиев ҚР музика қоғамы Павлодар облыстық бөлімшесінің төрагасы болып сайланды.

Мәдениет пен өнер иесі, жерлесіміз Әнуар Қалиев режиссер, драматург әрі сценарист ретінде облыстың, жалпы республиканың мәдени өмірінде ұмытылмастай із қалдырыды.

Әдебиеттер:

Қалиев Ә. Сен жалғыз емессің. – Павлодар: ЭКО, 2003. – 300 б.

Балтабай F.Қ. Қолдау көрсеткен Әнуар аға еді..: [актер, режиссер Әнуар Қалиев туралы] / F.Балтабай // Қалиев Ә. Сен жалғыз емессің. – Павлодар, 2003. – 282-285 б.

Бижан Ж. Жыміғаны жақсылық тілегені еді (Режиссер Ә. Қалиев жайлы бір үзік сыр) / Бижан Жұмасейіт // Сарыарқа самалы. – 2005. – 10 желтоқсан. – 8 б.

Мұздыбаев А. Талантты режиссер еді: [Режиссер әрі драматург, еңбеккорлығымен танылған Әнуар Қалиев туралы] / А. Мұздыбаев // Сарыарқа самалы. – 2003. – 23 қазан. – 15 б.

15 қазан

Ғалым-физиолог, биология
ғылымдарының докторы,
профессор **Қ. Дүйсембиннің**
туғанына 80 жыл (1931)

Қабдрахман Дүйсембин 1931 жылы Павлодар облысы Успенка ауданы Ушкөл селосында туған. Таволжан орта мектебін бітіргеннен кейін Павлодар педагогика училищесіне түсті.

1953 жылы ҚазМУ-тін, кейін КСРО FA Физиология Институты аспирантурасын бітірді. 1953-1981 жылдары ҚазКСР-нің FA-ның физиология институтында кіші, ага ғылыми қызметкер, лабаратория менгерушісі, ал 1981 жылдан ҚазМУ-де адам және жануарлар физиологиясы кафедрасының менгерушісі болды.

1990 жылдан адам және жануарлар физиологиясы институтының директоры. 1970 жылы «Закономерности молокообразования и молокоотдачи у кобыл и некоторых видов жвачных животных» деген тақырыпта докторлық диссертация қорғаған.

Негізгі ғылыми енбектері лактация (сүт түзілу, сүт шығару) физиологиясына арналған. Дүйсенбин биені машинамен саууды физиологиялық тұрғыдан дәлелдеп, оның июнің тежелуі жөнінде арнайы теория ұсынды.

Әдебиеттер:

Дүйсенбин Қабдрахман // Қазақстан ғылымы: Энциклопедия / Бас ред. Б.Ә. Жақып. – Алматы, 2009. – 1т. – 376 б.

Дүйсенбин Хабдрахман // Қазақ ССР: Қысқаша энциклопедия. 4 т. – Алматы, 1988. – 3т. – 212 б.

25 қазан

Музыкатанушы, өнертану кандидаты
Қ.Т. Жұзбасовтың туғанына 70 жыл
(1941-1995)

Қайролла Тұсіпұлы Жұзбасов 1941 жылы Павлодар облысы Баянауыл ауданы Майқайын поселкесінде туған. Майқайын орта мектебін бітіріп, 1959 жылы Павлодар музыка училищесіне түсті. 1963 жылы училищені бітірген соң, Құрманғазы атындағы Алматы мемлекеттік консерваториясының тарихи-теориялық факультетін, ал 1977 жылы аспирантурасын бітірді. 1960-1963 жылдары

Павлодар қаласындағы мектепте ән сабағының мұғалімі болды. 1968-70 жылдары Алматы мемлекеттік консерваториясында аға лаборант, 1979-1979 жылдары фольклорлық бөлім менгерушісі болды. 1983-1984 жылдары ҚазКСР-і FA-ның әдебиет және өнер институтының музика бөлімінде аға ғылыми қызметкер (1984-1995) болып жұмыс істеді.

К.Т. Жұзбасов қазақ музика фольклорының және оған өзге елдер (Алтай, монгол, орыс) музикасының әсер – ықпалы, әсіресе Таулы Алтай қазактарының тарихи жағынан қалыптасқан өзіне тән жергілікті музикасының жанры мен түрін теориялық түргыда зерттеу мәселесімен айналысты.

Әдебиеттер:

Жұзбасов Қайролла // Қазақ өнері: Энциклопедия. – Алматы, 2002. – 230 б.

15 қараша	Үш дәрежелі Даңқ орденінің толық кавалері, Павлодар қаласының Құрметті азаматы П.В. Пешиннің туғанына 80 жыл (1926-2002)
-----------	---

Петр Васильевич Пешин 1926 жылы 15 қараша Қашқара селосында (қ. Осиповский ауданы, Перм облысы) дүниеге келген.

1943 жылы 18-ші атқыштар Минск Краснознаменный дивизиясының 424-ші полкуна қатардағы жауынгер болып қабылданды. Соғыста ол 3-ші Прибалтикалық, Карелия және 2-ші Белорус майдандарында болды.

П.В. Пешин полк мектебінде курсант болып, әскери операцияларға қатысып жүрді. Ол операцияларда өзін жақсы жақтан көрсетіп жүрді. Кейін жауынгер атқыштар бөлімінің командирі болды.

1944 жылы 1 шілдеде Оленецкий ауданының «Гиж-озеро» селосы үшін ұрыста ефрейтор Пешин өз бөлімімен жау жақта барлауда жүрді. Ойламаган жерден олар неміс және фин автоматшыларына тап болды. Сол жерде фашистермен қақтығысып, жаудың солдаттарын жойып жіберді. Осы ұрыста ефрейтор Пешин жарақат алды, бірақ бұл жерден кетпеді. Көмек келген кезде ғана

медсанбатқа жеткізілді. Көрсеткен ерлігі мен батырлығы үшін ефрейтор Пешин – III дәрежедегі Даңқ орденімен марапатталды.

Келесі ұрыстарда да ол батылдық көрсетіп жүрді. 1945 жылдың 8 наурызында взвод құрамында сержант Пешин Засельск тұрғындар пункті үшін ұрыста елу адамнан тұратын жау тобымен қарсылас болды. Осы ұрыста сержант жеке өзі он фашисті құртып, төрт солдат пен бір офицерді тұтқынга алды. Взвод командирі қаза болғанда басқаруды өз қолына алышп, қойған мақсатты орындауды одан әрі жалғастырды. Ұрыста ол жауынгерлерді ынталандырып, үлгі ретінде батылдық пен ержүректікі көрсетіп отырды. Осы шайқаста көрсеткен ерлігі мен батырлығы үшін сержант Пешин II дәрежедегі – Даңқ орденінің иегері болды.

Соғыс аяғына дейін Петр Пешин тағы екі рет жарақаттанды, бірақ ешқашанда шайқас шебін тастан кеткен емес. 1951 жылғы 20 желтоқсанда КСРО Жоғары Кенес Президиумының Жарлығымен Петр Васильевич Пешин жоғары жауынгерлік награда – I дәрежедегі Даңқ орденімен марапатталды.

1945 жылдан тыңда болды. Басқалармен бірігіп, сол жылдағы Ертісте элеватор құрылышын салуға катысады. Кейін, он жылдай П.В.Пешин №25 жол салу басқармасында бульдозерші болып еңбек етті. Қай жерде еңбек етсе де өзін жақсы жақтан көрсете білді. 1960 жылы «Павлодар қаласының Құрметті азаматы» атағына ие болды.

Петр Пешин 2002 жылдың 18 наурызында Павлодар қаласында дүниeden өтті.

ҚАРАША

30 қараша

Кітапхашы, С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың қазақ әдебиеттері бөлімі менгерушісі **Н.Ф. Шайкенованаң туғанына 60 жыл (1951)**

Назым Ғизатқызы Шайкенова 1951 жылы 30 қарашада Арбінген ауылы Шарбақты ауданы Павлодар облысында дүниеге келген. 1974 жылы Қазақ мемлекеттік әйелдер педагогика институ-

тын «библиограф-библиотекарь» мамандығы бойынша бітірген. Еңбек жолын Семей балалар кітапханасында бастады.

1975 жылдан бастап Павлодар қаласында С. Торайғыров атындағы облыстық кітапханада библиограф, аға библиограф, бас библиограф болды, ал, 1993 жылдан бастап қазақ әдебиеттері бөлімінің меншерушісі болып қызмет істеуде.

Көп жылдан бері жаңа кітаптарды жергілікті бұқаралық-ак-парат құралдары арқылы насиҳаттап келуде. Кітапханада үлкен көпшілік шаралар ұйымдастырып, жүртшылықтың көңілінен шығуда: тұсау кесерлер, атақты ақындар мен жазушылардың, актерлер мен қылқалам шеберлерінің шығармашылық кештері, ғалымдар, қоғамдық және мемлекеттік қайраткерлердің мерейтойлық кештерін ұйымдастырып келуде. Ерекше есте қалатын үлкен мерейтойлардың ішінде қоғам және мемлекет қайраткері, ғалым, академик Қ. Сәтбаевтың, жазушы, академик М. Әуезовтің шығармашылықтарына арналған кештер, «Мәдени мұра» бағдарламасы шенберінде шыққан «Бабалар сөзі» сериядағы кітаптардың тұсау кесері және т.б. кітаптар бойынша тұсау кесерлер, оқырман конференциялар болды.

Н. Шайкенова «Павлодар өнірінің ақын-жазушылары» (2003), «Павлодар өнірінде аталып өтілетін және еске алынатын күндер» (1976-1992 жж.), ақынның 100 жылдығына арналған «Сұлтан-махмұт Торайғыров» (2003), «Павлодар – кітапханалар астанасы» республикалық ғылыми-тәжірибелік конференцияға, облыстық кітапхананың 110 жылдығына арналған «С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхана» атты библиографиялық құралдарды құрастырды.

Көп жылдары мерзімді басылымдардың беттерінде көптеген тақырыпты библиографиялық шолулар, жаңа кітаптар туралы ақпараттар беріп отырған.

Әдіскер-кітапханашы ретінде кітапханалық мәселелерге арналған көптеген республикалық (1994-Орал, 2006-Ақтөбе), облыстық, аудандық семинарларға қатысқан.

Назым Физатқызы қоғамдық өмірге белсенді қатысады. 1991 жылдан бастап «Қазақ тілі» қоғамының басқарма мүшесі. «Ана тілі» бағдарламасы шенберінде 1996 жылы «Тіл өнері» халық университетін ұйымдастырды. Ол университетке ғалым-

филологтар, тілтанушылар, мектеп мұғалімдері, журналистер қатысады. Жиындарда казақ әдебиетіне үлкен үлес қосқан ұлы классиктер Абай, М. Әуезов, Ф. Мұстафин, Б. Майлін, И. Жансүгіров және жергілікті ақын-жазушыларының әдеби мұраларын, шығармашылықтарын насхаттайды.

Көп жылдық еңбегі үшін «Еңбек ардагері» (1990), кітапхана-ның 100 жылдығына байланысты Мәдениет Министрлігінің Құрмет қағазымен (1996), кітапхана ісінің дамуына қосқан үлесі үшін Ақпарат және қоғамдық келісім комитетінің Құрмет қағазымен (2003), қалалық мәслихаттың Құрметті қағазымен (2001) марапатталған. Облыстық Мәдениет басқармасының «Мәдениеттің үздік қызметкері» дипломдарымен (1987, 1993, 1994) марапатталған. Қазақстан халықтар тілдері күніне облыс әкімінің мадақтау хаты (2006) берілген.

2009 жылы мәдениет және өнер саласындағы жемісті еңбетті үшін Конституция күніне арнап Павлодар облысы Мәдениет басқармасының Құрмет қағазымен, «Қазақ тілі» Павлодар облыстық қоғамының 20 жылдығына қалалық Тілдерді дамыту және Мәдениет бөлімінің Алғыс хатымен марапатталды.

Мемлекеттік тілді насхаттау шараларына белсенді қатысуы және ҚР «ҚР Тілдері» Заңының 20 жылдығына байланысты Назым Ғизатқызы Шайкенова ҚР Ақпарат және Мәдениет Министрлігінің алғыс хатымен марапатталды. Сонымен қатар, Мемлекеттік тілдің даму Президенттік қорының арнаулы сертификатының иегері болды.

Әдебиеттер:

Шайкенова Н.Г. Әже // Наурызбаева К. Бір кәдеге жарап / К. Наурызбаева. – Павлодар, 2004. – 34 – 35 б.

Шайкенова Н. «Тіл өнері» университетінің ұлағаты // Әбдірахманов М.М. «Қазақ тілі» қоғамы Павлодар облыстық үйімінің тарихы (17.02.1990 – 17.02.2010 жж): Оку құралы. – Павлодар: Кереку, 2010. – 285-286 б.

Шайкенова Н. Екібастұз – әдебиетте // Қызыл Ту. – 1987. – 12 маусым

Шайкенова Н. Ерлік – ел есінде // Қызыл Ту. – 1985. – 20 маусым

Шайкенова Н. Женіс шежіресі // Сарыарқа самалы. – 1995. – 25 шілде

Шайкенова Н. Жыр алыбы – Жамбылдың 140 жасқа толуы қарсанында // Қызыл Ту. – 1986. – 18 наурыз

Шайкенова Н. Кітап жанашыры – Қызыл Ту. – 1988. – 1 қараша

Шайкенова Н. Қайта құру ісіндегі ықпалды көмекші (Кітапхана ісін жақсарту жөніндегі облыстық ғылыми конференциядан) // Қызыл Ту. – 1988. – 22 сәуір

Шайкенова Н. Қанаш Қамзиннің соңғы шешуші айқасынан эпизод... // Сарыарқа самалы. – 2004. – 24 қыркүйек

Шайкенова Н. Оқырман конференциясы // Қызыл Ту. – 1987. – 26 қазан

Шайкенова Н. Оқырмандар пікірі // Сарыарқа самалы. – 1992. – 5 желтоқсан

Шайкенова Н. Отты жылдар шежіресі // Қызыл Ту. – 1990. – 22 мамыр

Шайкенова Н. Рухани құтқана (С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхананың 100 жылдығына) // Сарыарқа самалы. – 1997. – 18 ақпан. – 46.

Шайкенова Н. «Сорос-Қазақстан» қоры – кітапханаға қамқоршы // Сарыарқа самалы. – 1999. – 8 сәуір

Шайкенова Н. Тарихтан сыр тартқан: [Академик Манаш Қозыбаевтың кітаптары жайлы] / Назым Шайкенова // Сарыарқа самалы. – 2007. – 30 қаңтар. – 7 б.

Шайкенова Н. Тұған өлкө тарихы // Қызыл Ту. – 1988. – 1 наурыз

Шайкенова Н. Ұстаздар, Сіздер үшін // Қызыл Ту. – 1988. – 4 қазан

Шайкенова Н. Халықтық тақырыпты терең қозғаған (жазушы Д. Досжанның шығармашылығы хақында) // Сарыарқа самалы. – 2006. – 15 сәуір

* * *

Әбдірахманов М.М. Тіл тағдыры үшін құрылған қоғам: [Назым Физатқызы Шайкенова] // Тіл мерейі – ел мерейі (Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамы Павлодар облыстық ұйымына 20 жыл). – Павлодар, 2010. – 21 б.

Шайхыислам Қ. Назымға: Өлең // Шайхыислам Қ. Көңіл лебіздері: Өлеңдер. – Екібастұз, 2009. – 187-188 б.

«Айналайынның» айналайындары: [Назым Ғизатқызы Шайкенова] // Ақ желкен. – 1998. – № 1. – 2 б.

Батталова Қ. Ел қадірлеген Назым: [Назым Гизатқызы Шайкенова] // Сарыарқа самалы. – 2001. – 6 қараша

Жұмаділ Ж.С. Қызметімен танылған кітапханаши // Сарыарқа самалы. – 1996. – 24 қыркүйек

Сыйың өнеге алар ісің болса... // Сарыарқа самалы. – 1998. – 21 шілде

Шектібай С. Еңбегіне ел риза // Арман. – 1997. – 18 желтоқсан. – 2 б.

Ісмағұлова З. Жанашыр: [Назым Ғизатқызы Шайкенова жайлы] // Сарыарқа самалы. – 1994. – 15 наурыз

2 қараша

Ғалым, әдеби сыншы, филология
ғылымдарының докторы, профессор
Қ.Ф. Жүсіповтың тұганына 70 жыл (1941)

Қуандық Фазылұлы Жүсіпов 1941 жылы Павлодар облысы Баянауыл ауданы қазіргі Мәшін-Жүсіп ауылында (бұрынғы «Жаңа жол» ауылы) ұстаз отбасында дүниеге келген. Атақты Мәшін-Жүсіп Көпеевтің немересі. 1956 жылы Баян қазақ орта мектебін бітірген. 1959-1964 жылдары Алматы Абай атындағы қазақ педагогика институтының тарих-филология факультетінде оқып, қазақ тілі мен әдебиеті және тарих мұғалімі мамандығын алады. 1967 жылы М. Әуезов атындағы өнер және әдебиет институты жанындағы аспирантураны бітіреді.

1968 жылы Семей педагогикалық институтында қызмет істеді. 1969 жылы «Қазақ прозасындағы тартыс және жаңа адам» тақырыбы бойынша қандидаттық диссертация корғады. 1973 жылдан сол кафедраның доценті және кафедра менгерушісі болып істеді. 1994 жылы ҚР ҰҒА М.Әуезов атындағы «Әдебиет және өнер» институтында филология ғылымдарының докторы болып, 1996 жылы әдебиеттану профессоры атағын алды. – 1997 жылдар аралығында Қ. Сәтбаев атындағы Екібастұз инженерлік-техникалық институтында филология пәндері кафедрасының менгерушісі болып қызмет атқарды.

Қ. Жұсіпов проза мен драматургия саласында үлкен жұмыс жасады. Оның «Ұл мен қыз» пьесасы, «Армандастар» (1979); «Қыздар, жігіттер» (1982) көркем шығармаларында өнегелі, өлеуметтік мәселелерді қозғап, жастардың жан байлығын әшекелейді. Қазақ әдебиетіндегі жанр, лирика, стилльді зерттеу мәселелеріне арналған 50-ден астам ғылыми еңбектер мен монографиялар жазды.

1997 жылы С. Торайғыров атындағы университеттің қазақ әдебиеті кафедрасының менгерушісі. 1999 жылы Павлодарда «Қазақ лирикасындағы стиль және бейнелік» монографиялық жұмысы басылды. Қуандық Жұсіпов М.Ж. Көпевтің шығармашылық мұрасын насиҳаттап, зерттеу жұмысымен айналысада.

Қуандық Жұсіпов республикада қорғалып жатқан кандидаттық, докторлық диссертациялардың көбіне пікір жазып, республикадағы қазақ филологиясы ғылымының, дамуына ат салысып келеді. Көптеген ғылыми мақалалардың, журнал-кітаптардың, монографиялардың және ғылыми зерттеу еңбектердің авторы.

Әдебиеттер:

Жұсіп Қ. Қазақ лирикасындағы стиль және бейнелілік: Монография. – Павлодар: Павлодар университеті баспасы, 1999. – 382 б.

Жұсіп Қ. Көркем сөздің құдіреті: Зерттеу. – Павлодар: Павлодар университеті, 2000. – 286 б.

Жұсіп Қ. Өлең сөздің патшасы: Зерттеулер. – Алматы: Жазушы, 1991. – 214 б.

Жұсіп Қ. Сөз зергері // Қазақ әдебиеті және әдеби тіл: Қазақ ССР Оқу министрлігінің жинағы. – Алматы, 1980. – 4 б.

* * *

Жұсіп Қ. Абай жолының тілін оқыту // Қазақстан мектебі. – 1986. – № 1. – 7 б.

Жұсіп Қ. Ашынғаннан шығады аңы дауыс // Егемен Қазақстан. – 2001. – 29 маусым

Жұсіп Қ. Идея және образ // Жұлдыз. – № 10. – 4 б.

Жұсіп Қ. «Көп» деген сөзде көп мән бар // Жұлдыз. – 1986. – № 10. – 1 б.

Жұсіп Қ. М. Жұмабаевтың «Батыр Баян» дастанын оқыту // Сарырақа самалы. – 1999. – 23 қараша. – 2, 7, 9 желтоқсан

Жұсіп Қ. Ж. Молдағалиевтің «Мен қазақпын» дастаны // Сарыарқа самалы. – 2000. – 17 ақпан. – 8 б.

Жұсіп Қ.П., Мұхамедханов Қ. Мәшһүр-Жұсіп мұрасы жөнінде // Жұлдыз. – 1984. – №3. – 9 б.

Жұсіп Қ. Орны бөлек сахналық туынды // Сарыарқа самалы. – 2000. – 24 ақпан

Жұсіп Қ. С.Сейфуллиннің «Көкшетау» поэмасын оқыту мәселелері // Қазақстан мектебі. – 1984. – №10. – 6 б.

Жұсіп Қ. Сын сергек жанр // Жалын. – 1986. – №6. – 1 б.

Мәшһүр Жұсіп Қ. «Батыр Баян» дастаны // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2000. – № 7. – 53 – 55 б.

Мәшһүр-Жұсіп Қ. І. Жансүгіровтің «Құлагер» дастанын оқыту // Қазақ тілі мен әдебиеті. – 2002. – №7. – 31 – 36 б.

Мәшһүр-Жұсіп Қ. С. Сейфуллин өлеңдерін оқыту // Сарыарқа самалы. – 2000. – 29 маусым. – 9 б.

* * *

Жұматов Ф. Парыз бен парасат жолында: [Қ.Ф. Жұсіпов] // Жұматов Ф. Мәшһүр тағлымы: елге танылған есімдер / Жұматов Галымбек. – Павлодар, 2008. – 55 – 60 б.

Жұсіп Куандық Пазылұлы // Қазақстан ғылымы: Энциклопедия. – Алматы, 2009. – 449 б.

Жұсіпов Куандық Фазылұлы // Қазақ әдебиеті: Энциклопедия. – Алматы, 1999. – 282 б.

Жұсіпов Куандық Фазылұлы // Қазақ әдебиеті: Энциклопедиялық анықтамалық. – Алматы, 2005. – 236 б.

Жұсіпов Куандық // Қазақстан жазушылары: Анықтамалық / құраст.: Қ. Саят., Қ. Жұмашева. – Алматы, 2009. – 178 б.

Жұсіпов Куандық // Қазақстан жазушылары: ХХ ғасыр: Анықтамалық. – Алматы, 2004. – 141 б.

Куандық Мәшһүр – Жұсіп: Анықтамалық көрсеткіш. – Павлодар, 2001. – 24 б.

11 қараша

Суретші Қ.Қ. Баймұлдиннің туғанына
65 жыл (1946)

Қажыбек Қамалұлы Баймұлдин 1946 жылы Ақсу қаласында туған. Әскер қатарынан келгеннен кейін Н.В. Гоголь атындағы Алматы көркемсурет училищесіне түсіп, оны 1973 жылы бітірді. 70-ші жылдардың ортасынан Павлодарда жұмыс істеп, 80- 90-шы жылдардың басында дүниеге деген көзқарасы толығырақ дамып, ойы терең үлкен сурет шеберіне айналды.

Қ. Баймұлдин шығармашылығына тән басты қасиеттер – тұтастық, таңдалған тақырыпты дамыту, мазмұндық жағынан терендете түсү. Егер басты тақырып табиғат болса, шебердің пейзаждары нақты өлке, аймақтарға тікелей қатысты: ең әуелі қылқалам шеберінің туған өлкесі – Баянауыл, Керекудің көсілген жазиралары, өзі пленэр өткізуге мұрындық болған Бурабайдың бүлінбеген сұлулығы.

Қылқалам шебері өнер туындысының құдіреті арқылы рухани-табиғи орта мен шығармашылық иесі – өзінің арасындағы жақындықты осылайша анғартуға шебер. Қоркем бақылау нысаны ретінде адамдарға автор 80-90 жылдарды салынған портреттер сериясында көп көніл бөлгөн. Пейзаждарында жылқылар жиі бейнеленеді. Автордың жаңына сондай жақын образдар, тіптен композициялық және мазмұндық түрғыдан тұлпарлар оның шығармаларында адамдарды алмастыратын сияқты. «Ананың портреті», «Қобызды ойнаған қызы» жұмыстарында ойлылық, қалтқысыз ашықтық, драматизм басым, «41-ші жылғы хабар», «Аттар. Желтоқсан» туындыларында жеке бастың байланысы және қоғамдағы жағдай көрсетілген.

Жаңа кезеңде әуендейлік, лиризм, поэтикалық иірімдер басты қоркемдік құрал ретінде бой көрсетті. Композициялық сюжеттері бүрынғыша өмір бақылауларына сүйенгенімен, енді әлдебір сағым, бастан кешкендердің нәзік мұнарына оранды, ертегілік, қиялдық белгілермен ұштасып «Дымқыл жайылым», (1996 ж.), «Ауыл шетіндегі түн», (1996 ж.), «Тал түс», (1996 ж.) жатты.

Екі мыңыншы жылдардан бастап Қ. Баймұлдиннің суреттері заттық әрі дәлдік нақтылықтан арылып, буырқанған түстердің

күрделі сәйкестендірілуіне қарай «Дала желі», (2006 ж.), «Композиция» (2006 ж.) бағытталды.

Қ. Баймұлдин қаладағы және облыстағы бірқатар монументтік туындылардың авторы. Суретшінің эскизі бойынша С. Торайғыров атындағы совхоз Мәдениет үйінде халық ақынына арналған әшекейлері, Екібастұз ауданы Степной ауылында Ә.Х. Марғұланға арналған ескерткіш, «Майқайын-алтын» комбинаты, химзауыт профилакторияларын әшекейлеген.

Суретші Чехия, Польша, Венгрия елдерінде өткен халықаралық көрмелерге қатысқан. Бүкілодақтық «КСРО жас суретшілері» симпозиумы (Мәскеу, «Сенеж», 1980 ж.), IV Халықаралық «Адам және табигат» (Закарпатье, Ужгород қаласы, 1988 ж.) 2003 жылы Республикалық көркемсурет пленэрлеріне (Баянаул және Бурабай) қатысты.

Көркемсуретші монументалді-декоративті өнер, скульптура мен ескерткіштер жобасын жасаумен шұғылданатынына қарамастан өзінің шығармашылық орнын сурет өнерінен тапты. Өз өнерінде өрнектей, жеткізе алмаған ойларын жүзеге асыру үшін поэзияға бой үрады.

Қажыбек Баймұлдин бұрынғы КСРО суретшілер Одағының мүшесі, Қазақстан суретшілер Одағының басқарма (1987) мүшесі, Павлодар Суретшілер одағы басқармасының (1995) төрағасы.

Әдебиеттер:

Қажыбек Баймұлдин: фотоальбом. – Алматы: Интерпринт, 2006. – 160 б.

Баймұлдин Қ. Өлеңдер / Қажыбек Баймұлдин // Сарыарқа самалы. – 2006. – 30 қараша. – 17 б.

«Жәбірленгендер бар да, жәбірлеушілер жоқ»: [Павлодар облыстық суретшілер Одағының төрағасы Қажыбек Баймұлдинмен сұхбат / Әңг. Б. Ахметова] // Сарыарқа самалы. – 2002. – 14 желтоқсан. – 8 б.

Жұматов F. Тұмасынан қонған өнер үйірлі келеді: [Қазақстан Суретшілер одағы Павлодар облыстық бөлімшесінің төрағасы, ҚР Мәдениет қайраткері Қ.К. Баймұлдинмен сұхбат] / Әңг. F. Жұматов // Сарыарқа самалы. – 2006. – 30 қараша. – 16 б.

* * *

Қажыбек Баймұлдин // Павлодардың суретшілері – Художники Павлодара: Альбом / құраст.: А.Бибина. – Павлодар, 2003. – 12 – 19 б.

Жұматов Ф. Тұмасынан қонған өнер үйірлі келеді // Жұматов Ф. Мәшінр тағлымы. Елге танылған есімдер. – Павлодар, 2008. – 172-177 б.

Жұматов Ф. Бояу сыры: [Қазакстан Суретшілер одағы басқармасының мүшесі, Павлодар Суретшілер одағы басқармасының төрағасы Қ. Баймұлдиннің шығармашылығы жайлы] / Фалымбек Жұматов // Сарыарқа самалы. – 2007. – 6 қаңтар. – 3 б.

Сәнитасұлы Б. Боямасыз өмір: [Мемлекеттік сыйлықтың иегері, талантты суретші, кескіндеме шебері Қажыбек Баймұлдиннің шығармашылығы жайлы] / Балтас Сәнитасұлы // Әдебиет айдыны. – 2007. – 25 қаңтар. – 12 б.

14 қараша

Фалым, техника ғылымдарының докторы
Ф.Уалиевтің туғанына 70 жыл (1941)

Үәлиев Фахип 1941 жылы Павлодар облысы Железинка ауданының Еңбекші ауылында дүниеге келген. Бала кезінен еңбек етүмен болды. 1958 жылы талапкер қазақ орта мектеп-интернатын бітірген соң екі жылдай туған жерінде мектептерде математика мен физика пәндерінен сабак беріп, мұғалім атанды. Жастайынан оқуға құштар болған, білім ізден 1960 жылы Алматы қаласына келеді. Қазақ мемлекеттік университетінің механика – математика фаультетіне түсіп, студент атанады.

Жоғары оқу орнын жаңа бітірген жас маманға зор сенім көрсетіліп, сол кездегі КСРО Ғылым Академиясының машинатану институтының «Машиналар тербелісі» лабораториясына ғылыми тәжірибеден өту үшін екі жылға академик К.Ф.Фроловтың қарамағына жіберілді. Мұнда да өзінің белсенділігімен, ғылымға деген икемділігімен көзге түсken ғалымның ынта-жігері жоғары бағаланып, оған аспирантураға түсуге жолдама беріледі. Осылай ғалым 1967-1970 жылдары аспирантураның құндізгі бөлімінде оқи жүріп, тоқыма машиналарының тербелісі және серпімді түйінді механизмдердің динамикасы саласы бойынша ғылыми-зерттеу

жұмыстарын жүзеге асыру нәтижесінде 1972 жылы академик Ө.А. Жолдасбековтің басшылығымен механизмдер, машиналар және автоматтық жүйелер – мамандығы бойынша «СТБ станок автоматының соғу механизмінің беріктігі мен динамикасы» деген тақырыпта кандидаттық диссертация қорғайды.

Ғ. Уәлиев сол жылдардан бастап ҚазМУ-дің аға оқытушысы, математик-программист, қолданбалы механика кафедрасының менгерушісі, механика және қолданбалы математика факультетінің деканы, ғылыми жұмыстар жөніндегі проректоры қызметтерін атқарған.

Фалым ғылыми жолға түскеннен бері 150-ден астам ғылыми еңбектері жарияланған. Солардың ішінде, 3-монография, 3-оку күралы, 4-оку-әдістемелік күрал. Шетелдерде, атап айтқанда Италияда, Германияда, Швейцарияда және өз елімізде 10-нан астам патенттің авторы ері бұрынғы Кеңес Одағының өнертапқышы болды.

Ғахип Уәлиевтің жоғары ғылыми және ғылыми-педагогикалық мамандар даярлаудағы қызметі едәуір: 1973-1983 және 1995-1999 жылдары ҚазМУ-дың кафедра менгерушісі, 1983-1989 жылдары механика және қолданбалы математика факультетінің деканы, 1989-1992 жылдары ҚазМУ-дің проректоры, 1992-1995 жылдары ҚР ЖАК төрағасының орынбасары, 1996-1999 жылдары ҚазМУ-дің қолданбалы механика кафедрасының менгерушісі, 1999-2002 жылдары Абай атындағы Алматы мемлекеттік университеті физика-математика факультетінің деканы, кафедра менгерушісі болып жұмыс атқарған.

2002 жылдан Ө.А. Жолдасбеков атындағы механика және машина жасау институтының директоры болды. 1982 жылы Үәлиев Ғахип ҚазКСР-нің Мемлекеттік сыйлығының лауреаты атанды. Фалым 1985 жылы «КСРО жоғары мектебінің үздігі», ал 2000 жылы «ҚР Білімінің үздігі» медальдарымен марараптталған. Оның басшылығымен 12 кандидаттық, 3 докторлық диссертация қорғалған.

Әдебиеттер:

Уәлиев Ғахип // Қазақ ССР: Қысқаша энциклопедия. 4 т. – Алматы, 1988. – 3 т. – 535 – 536 б.

Уәлиев Ғахип // Қазақстан: Ұлттық энциклопедия. 10 т. – Алматы, 2006. – 8 т. – 645 б.

Арын Е. Тұғырлы тұлға (ҚР Ұлттық Ғылым Академиясының академигі Фахип Үәлиев – 65 жаста) / Е. Арын, Қ. Алдаберген // Сарыарқа самалы. – 2006. – 14 қараша. – 6 б.

Ақын – импровизатор
Б. Меркемелиденовтың
тұғанына 120 жыл (1891-1963)

Бекболат Меркемелиденов 1891 жылы Павлодар облысы Баянауыл ауданында туған. Әкесі Меркемелиден патшаға қарсы айтылған сөздері мен қылышы үшін қамалып, Павлодар түрмесінде дүние салған. Бұл кезде Бекболат төрт жаста еді. Анасының тәрбиесінде болған ескіше оқып, хат тани бастаған.

1916 жылғы патша өкіметінің маусым жарлығына қарсы Ерейментауда болған көтеріліске ақын да катысады. 1923 жылы ашылған Петропавл қаласындағы мұғалімдер курсына түсіп оқиды. 1924-1956 жылға дейін Қарағанды, Ақмола, Павлодар облыстарында оқытушылық қызмет атқарды. Осы жылдары мектептерде көркемөнер үйірмелерін басқарып, ақындық өнерден қол үзбеді.

Карт ақын Ұлы Отан соғысы жылдарында ақындар айтысана белсene катысады. 1944 жылы Ақмола облысы Есіл ауданының тұрғындары Р. Байқошқаровпен, Қ. Төрегелдинмен, А. Әлжановпен айтысқа түседі.

1958 жылы Ақмолада өткен облыстық айтыста жүлдеге ие болады. 1961 жылы Алматыда өткен ақындардың республикалық мәслихатына арнау өлеңін «Ақындар жыры» (1963) орындаған. «Ереймен» атты өлеңі «Пернедегі термелер» (1965) жинағында жарияланды.

Әдебиеттер:

Меркемелиденов Бекболат // Ақын – жыраулар. – Алматы, 1979. – 106-107 б.

Меркемелиденов Бекболат // Қазақ әдебиеті: Энциклопедия. – Алматы, 1999. – 474 б.

Меркемелиденов Бекболат // Павлодар өнірінің ақын-жыраулары: Библиографиялық анықтамалық. – Павлодар, 2004. – 33-34 б.

Қазақтың прогресшіл педагогі, филологі,
Ә.З. Сәтбаевтың тұғанына 130 жыл (1881-1938)

ХХ ғасырдың алғашқы жылдары қазақ елінің рухани өркендеуінде, ағарту ісінің ғылыми дүрыс жолға қойылып, жемісті нәтижелерге жету барысында аянбай еңбек еткен көрнекті қайраткерлердің бірі – Әбікей Зейінұлы Сәтбаев. Әбікей Сәтбай атанаң төрт ұлының бірі – Зейіннен туған немересі.

Әбікей Зейінұлы Сәтбаев 1881 жылы Павлодар облысы Баян-ауыл ауданы Шадыра (кейін Сәтбаев совхозы) ауылында туған. Әкесі Зейін көп балалы, орта шаруалы, арабша сауатты болған. Атасы Сәтбай бұл немересін де көрген. Әкесі Әбікейді әуелі ауыл мектебінде оқытты. Кейін Омбының мұғалімдік семинариясында білімін тереңдеткен.

1905 жылы Ә. Зейінұлы Баянауыл орыс-қазақ мектебінде мұғалімдік қызмет атқарды. 1909 жылы Керекудегі екі кластық орыс-қазақ училищесінде орыс тілі мен әдебиеті, тарих, география пәндерінен сабак береді. 1910-1917 жылдары Ә. Зейінұлы осы училищенің директорлық қызметін аткарған. 1920-1921 жылдары Губерниялық халық ағарту бөлімін басқарды.

1922 жылы Қазақстанда мұғалімдер даярлайтын тұнғыш оқу орындарының бірі – Семей педагогикалық техникумының директоры болып тағайындалды. Директорлық қызметті ол 1927 жылдың сонына дейін атқарды. Өз өмірін ұстаздық жолға арнаған Әбікей Зейінұлы 1928-1931 жылдары Омбы қаласында жұмыс факультетінде сабак берген.

Ә. Сәтбаев ел көркеюіне бағытталған игі істерімен артына бай мұра да қалдырған. Ташкентте 1923 жылы шықкан «Сана», Семей қаласында 1924-1925 жылдары басылған «Таң» басылымдарында «Оқытушы деген кім?», «Ағарту жұмысында не шара қолдануымыз керек?» т.б. мақалалары жарық көрген. Онда қазақ елінің өркендеу жолдарын іздестіру, оқу – ағарту, білім – ғылымның қыруар проблемалары мен мәселелері қамтылған.

Ә. Сәтбаевтың ағарту жолында жасалып жатқан еңбектері туралы 1920 жылдары газет беттерінде жиі жарияланып тұрды. Алғаш рет ол туралы жазғандардың бірі – С. Сейфуллин. Дарынды жазушы және қоғам қайраткері Сәкен мен Әбікей замандас еді.

Ә. Сәтбаев басқарған оқу мекемеден талай атақты адамдар шықты. Олар, әлемге әйгілі атақты ғалым, ҚР Үлттық ғылым Академиясының толық мүшесі, академик Ә. Марғұлан, көрнекті тарих маманы, тарих ғылыминың докторы М. Ахынжанов, мұғалім, әрі әртіс болған С. Мұхамеджанов, кейін бітірген белгілі қоғам қайраткерлері, Қазақ КСР Ішкі істер министрлігінде ұзақ жыл қызмет істеген генерал – Ш. Қабылбаев, белгілі ғалым – тілші Ж. Досқараев, профессор Ә. Сембаев, филология ғылыминың кандидаты М. Бөжеев, белгілі журналист Ғ. Самурзин, К. Барман-құлов, М. Бегалин және т.б.

Әдебиеттер:

Ұстаздардың ұстазы // Қ. Алдабергенов, А. Ерлан, Б. Баткеева / Бір туар дара тұлғалар. – Павлодар, 2003. – 45 б.

Жанаева Ш. Семейдің мұғалімдер семинариясы және Сәтбаевтар әулетінің ұш өкілі: [Ұлы зиялды азаматтар туралы] / Ш. Жанаева // Қазақ әдебиеті. – 2009. – 10 – 16 сәуір. – 11 б.

Нұхұлы А. Асыл мұрасын асқақтатқан бабалар: [Кереку жерінен шыққан ұлы адамдар жайлы] / Алтынбек Нұхұлы // Сарыарқа самалы. – 2005. – 14 шілде. – 4-5 б.

Садықова К.Ж. Әбікей Зейінұлы Сәтбаев: [Қазақ интеллигациясының көрнекті өкілдерінің бірі, ұстаз – ағартушы, өз елінің патриоты болған Әбікей Сәтбаев туралы] / К.Ж. Садықова, А.М. Садықова // ПМУ хабаршысы. – 2004. – № 1. – 31-42 б.

Халық композиторы, ақын – импровизатор
Жарылғапберді Жұмабайұлының
туғанына 160 жыл (1851-1914)

Қазақтың белгілі әнші-композиторы, суырып салма ақыны Жарылғапберді Жұмабайұлы 1851 жылы қазіргі Павлодар облысы Баянауыл ауданында туған. Арабша оқыған, шығыс поэзиясын жақсы білген. Жыр, қиссалар айтқан. Құс салып, саятшылық өнер қуған, балуан болған. Біржан салды ұстаз тұтқан.

Жарылғапберді Шыңғыс Үәлиханов пен Мұса Шормановтармен араласа жүріп, Қекшетау, Қызылжар, Омбы өнірінде шыққан әндерді Баянауыл мен Ертіс бойына жеткізген. Шоқан

әuletіндегі қобызшы Қанғожа, әнші Қозыкемен дос болған. Сырымбет жерінен шыққан «Топайқөк» әні Жарылғапберді есімімен ел ішіне кең тараған.

Ақын кезінде ғашықтық әндерді көп шығарған. Ел аузында тек қана «Шұбартау», «Шама», «Қарагөз», «Ардақ» әндері сақталған. Бұл әндерді Балабек пен Сапарбай Ержановтар, Қ. Байжанов, Ф. Айтбаев өте шебер орындаған.

Әдебиеттер:

Жарылғапберді Жұмабайұлы // Қазақ өнері: Энциклопедия. – Алматы, 2002. – 216 б.

Ақшолақов Т. «Жарылғап ескі әншінің манғазы еді»: [Бірегей, біртуар әнші-композитор Жарылғапбердінің биыл дүниеге келгеніне 150 жыл] / Т. Ақшолақов // Сарыарқа самалы. – 2001. – 29 маусым. – 26 б.

Қайырбеков Е. Әйгілі «Шама» әні Жарылғапбердікі емес, Нұрғұлы Шама ақынның төл туындысы / Е.Қайырбеков // Сарыарқа самалы. – 2003. – 12 сәуір. – 8 б.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ 2011 ЖЫЛЫ ЕСКЕ АЛЫНАТЫН КҮНДЕРІ МЕН МЕРЕЙТОЙЛАР КОРСЕТКІШІ

ҚАҢТАР

1 қаңтар – **Жаңа жыл**

1 қаңтар – Халық композиторы және домбырашы **Д. Нұрпейісованың** туганына 150 жыл (1861-1955)

1 қаңтар – Композитор **К. Мусиннің** туганына 90 жыл (1921-1970)

1 қаңтар – Қазақтанның халық әртісі **Б. Досымжановтың** туганына 90 жыл (1921-1998)

2 қаңтар – Жазушы **М. Сәрсекеевтің** туганына 75 жыл (1936)

4 қаңтар – Қазақстандағы алғашқы дәрігерлер съезінің ашылғанына 75 жыл (1936)

9 қаңтар – Ақын **Құлмәмбеттің** туганына 185 жыл (1826-1906)

29 қаңтар – Жазушы **М. Сүндеговтің** туганына 75 жыл (1936)

Қаңтар – «**Айқап**» басылымының алғашқы рет жарық көргеніне 100 жыл (1911)

АҚПАН

9 ақпан – Ақын **М. Мақатаевтың** туганына 80 жыл (1931-1976)

12 ақпан – «**Наука»** («**Ғылым**») баспасына 65 жыл (1946)

13 ақпан – **М. Әуезов атындағы қазақ академия** театрына 85 жыл (1926)

19 ақпан – Заң ғылымдарының докторы, КРҒА академигі **С. Зимановтың** туганына 90 жыл (1921)

28 ақпан – Ақын-импровизатор **Ж. Жабаевтың** туганына 165 жыл (1846-1945)

Ақпан – **Верный** қаласының **Алматы** қаласы болып өзгергеніне 90 жыл (1921)

НАУРЫЗ

5 наурыз – **ҚазТАГ-қа** 85 жыл (1926)

8 наурыз – **Халықаралық әйелдер күні**

8 наурыз – Кенес Одағының батыры **В. Клочковтың** туганына 100 жыл (1911-1941)

14 наурыз – КСРО халық әртісі, әнші **М. Абдуллиннің** туганына 95 жыл (1916-1996)

14 наурыз – КСРО халық әртісі, әнші Р. Абдуллиннің тұғанына 95 жыл (1916-1988)

22 наурыз – **Наурыз мейрамы**

22 наурыз – «Лениншіл жас» (қ. «Жас Алаш») басылымының шыға бастағанына 90 жыл (1921)

СӘУІР

1 сәуір – Қарағанды С. Сейфуллин атындағы қазақ театрына 75 жыл (1936)

3 сәуір – Жазушы Б. Алдамжаровтың тұғанына 65 жыл (1946)

7 сәуір – Қазактың күрескер-балуаны Қ. Мұцайтпасовтың тұғанына 140 жыл (1871-1948)

12 сәуір – Әдебиет зерттеуші М.К. Байділдаевтың тұғанына 85 жыл (1926-1994)

30 сәуір – Жазушы С. Оразалиновтың тұғанына 70 жыл (1941)

МАМЫР

1 мамыр – Қазақстан халықтарының бірлестігі күні

1 мамыр – Жазушы К. Сегізбайдың (К. Сауырұлы) тұғанына 70 жыл (1941)

6 мамыр – Жазушы, композитор және журналист И. Жақановтың тұғанына 75 жыл (1936)

9 мамыр – **Женіс күні**

15 мамыр – Ақын Б. Тәжібаевтың тұғанына 85 жыл (1926-1994)

18 мамыр – Ақын О. Сүлейменовтың тұғанына 75 жыл (1936)

24 мамыр – Композитор Н. Мендіғалиевтің тұғанына 90 жыл (1921)

МАУСЫМ

1 маусым – ҚазКСР Ғылым Академиясының ашылғанына 65 жыл (1946)

5 маусым – Жазушы және журналист Е. Зікібаевтың тұғанына 75 жыл (1936-2002)

10 маусым – А. Кастеев атындағы мемлекеттік бейнелеу өнер мұражайына 35 жыл (1976)

18 маусым – ҚазКСР халық әртісі, әнші Г. Разиеваның тұғанына 75 жыл (1936)

19 маусым – Қазақстанның театр қайраткерлері Одағының құрылғанына 25 жыл (1986)

ШІЛДЕ

4 шілде – КСРО халық әртісі, әнші **Е. Серкебаевтың** тұғанына 85 жыл (1926)

14 шілде – Жазушы **А. Брагиннің** тұғанына 100 жыл (1911-)

17 шілде – Композитор **Л. Хамиидидің** тұғанына 105 жыл (1906-1983)

26 шілде – Халық суретшісі **Н. Гаевтың** тұғанына 85 жыл (1921)

ТАМЫЗ

1 тамыз – ҚазКСР-нің Еңбек сінірген өнер қайраткер, суретші **С. Романовтың** тұғанына 85 жыл (1926)

25 тамыз – Ақын **М. Айтхожинаның** тұғанына 75 жыл (1936)

29 тамыз – Семей ядролық полигонының жабылғанына 20 жыл

30 тамыз – ҚР FA A.X. Марғұлан атындағы археология институтының құрылғанына 20 жыл (1991)

30 тамыз – ҚР Конституция күні

31 тамыз – Фалым, әдебиеттанушы, филология ғылымдарының докторы **Е. Лизунованың** тұғанына 80 жыл (1926)

ҚЫРКҮЙЕК

1 қыркүйек – Қазақстанның мемлекеттік орталық мұрағатының ашылғанына 85 жыл (1921)

15 қыркүйек – «Ақиқат» басылымының алғашқы рет жарық көргеніне 90 жыл (1921)

Қыркүйек – Қазақ **Абай атындағы** педагогика институтына 85 жыл (1926)

ҚАЗАН

2 қазан – Кинорежиссер **А. Қарсақбаевтың** тұғанына 85 жыл (1926-1983)

3 қазан – Жазушы, аудармашы, сыншы **Б. Момышұлының** тұғанына 70 жыл (1941)

4 қазан – Фалым – математик, физика-математика ғылымдарының докторы, академик **Ө. Сұлтанғазиннің** тұғанына 75 жыл (1936-2005)

14 қазан – Ақын **Қ. Аманжоловтың** тұғанына 100 жыл (1911-1955)

14 қазан – Ақын **Х. Ерғалиевтың** тұғанына 95 жыл (1916-1997)

15 қазан – Жазушы **С. Мұратбековтың** тұғанына 75 жыл (1936-2007)

18 қазан – Жазушы **Н. Ровенский**дің тұғанына 85 жыл (1926-1995)

25 қазан – Жазушы және ақын **Ә. Дүйсенбиевтің** тұғанына 80 жыл (1931-1979)

Қазан – «**Ғылым**» баспасының құрылғанына 65 жыл (1946)

Қазан – «**Друг читателя**» газетінің алғашқы рет жарық көргеніне 50 жыл (1961)

ҚАРАША

2 қараша – Қазақ ағартушысы және қоғам қайраткері **Ы. Алтынсариннің** тұғанына 170 жыл (1841-1889)

4 қараша – Ақын, публицист **Б. Бұлқышевтың** тұғанына 95 жыл (1916-1944)

5 қараша – Ақын **Т. Абдрахмановың** тұғанына 90 жыл (1921-)

5 қараша – Жазушы **Б. Шахановтың** тұғанына 70 жыл (1941)

16 қараша-Тарихшы **М. Қозыбаевтың** тұғанына 80 жыл (1931-2002)

22 қараша – **Ақсу-Жабағлы** заповеднигіне 85 жыл (1926)

ЖЕЛТОҚСАН

16 желтоқсан – ҚазКСР халық әртісі, актриса **Ф. Шарипованың** тұғанына 75 жыл (1936-2010)

16 желтоқсан – **ҚР Тәуелсіздік күні**

23 желтоқсан – Ақын **Е. Әукебаевтың** тұғанына 90 жыл (1921-2008)

30 желтоқсан – Жазушы **Н.И.Ановтың** тұғанына 120 жыл (1891-1980)

Қыпшақ ақыны, ғалым **Саиф Сарайдың** тұғанына 690 жыл (1321)

Қазақтың ұлы ханы Абылайдың тұғанына 300 жыл (1711-1781)

Халық көтерілісін бастаған қолбасшы, батыр **И. Таймановтың** тұғанына 220 жыл (1791-1838)

Қазақтың суырып салма ақыны **Арыстанбай Тобылбайұлының** тұғанына 200 жыл (1811-1880)

Сарыбай батыр **Айdosовтың** тұғанына 190 жыл (1821-1890)

Семей қаласының құрылғанына 180 жыл (1831)

Композитор **Сейтек Оразұлының** туғанына 150 жыл (1861-1933)

Орыс ориенталисі, қазақ тарихын, этнографиясын және фольклорын зерттеуші ғалым **А.Е. Алекторовтың** туғанына 150 жыл (1861-1918)

Қазақтың халық ақыны **Құлан Алдабергеновтың** туғанына 150 жыл (1861-1931)

Ақын **Ақылбай Абайұлы Құнанбаевтың** туғанына 150 жыл (1861-1904)

Ж. Молдағалиев атындағы Батыс Қазақстан облыстық әмбебаптың кітапханасының құрылғанына 140 жыл (1871)

(**Б. С. Сейфуллин атындағы Целиноградтық облыстық** кітапханасы) Астана қ. Республикалық көпшілік кітапханасына 70 жыл (1941)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ЖӘНЕ КӘСІБИ МЕРЕКЕЛЕРІНІҢ КӨРСЕТКІШІ

7 мамыр – Отан қорғаушылар күні

31 мамыр – Саяси құғын-сұргін құрбандарын еске алу күні

4 маусым – ҚР рәміздері күні

19 маусым – Медицина қызметкерлері күні

23 маусым – ҚР салық полициясының құрылған күні

26 маусым – Баспа, телеарна және радио күні

2 шілде – Дипломатиялық қызмет күні

17 шілде – Металлургтер күні

7 тамыз – Байланыс және транспорт қызметкерлері күні

14 тамыз – Құрылыштың күні

21 тамыз – Спорт күні

28 тамыз – Шахтер күні

1 қыркүйек – Білім күні

4 қыркүйек – Мұнай-газ комплексінің қызметкерлері күні

18 қыркүйек – ҚР халықтар тілдері күні

28 қыркүйек – Атомдық сала қызметкерлері күні

2 қазан – Мұғалімдер күні

15 қараша – Ұлттық валюта күні

18 желтоқсан – Энергетиктер күні

20 караша – Ауылшаруашылығы қызметкерлері күні

2011 ЖЫЛЫ АТАЛЫП ӨТІЛЕТІН ТМД ЖӘНЕ ШЕТЕЛ ҒЫЛЫМ, ӨНЕР, ӘДЕБІЕТ ҚАЙРАТКЕРЛЕРІ МЕРЕЙТОЙЫ КҮНДЕРІНІҢ КӨРСЕТКІШІ

ҚАНТАР

6 қантар – Орыс әртісі **Н.А. Крючковтың** туғанына 100 жыл (1911-1994)

3 қантар – Орыс ақыны **Н.М. Рубцовтың** туғанына 75 жыл (1936-1971)

8 қантар – Жазушы **Е.Н. Пермитиннің** туғанына 115 жыл (1896-1971)

12 қантар – Швейцариялық педагог **И.Г. Песталоццидің** туғанына 265 жыл (1746-1827)

12 қантар – Американ жазушысы **Д. Лондонның** туғанына 135 жыл (1876-1916)

12 қантар – Латыш композиторы **Р. Паулстың** туғанына 75 жыл (1936)

13 қантар – Жазушы **А.А. Вайнердің** туғанына 80 жыл (1931-2005)

14 қантар – Жазушы **А.Н. Рыбаковтың** туғанына 100 жыл (1911-1999)

15 қантар – Орыс ақыны **О.Э. Мандельштамның** туғанына 120 жыл (1891-1938)

22 қантар – Ағылшын философы **Ф. Бэконның** туғанына 450 жыл (1561-1626)

21 қантар – Испан әншісі **Пласидо Домингоның** туғанына 70 жыл (1941)

24 қантар – Неміс жазушысы, композитор, суретші **Э.Т. Гофман-ның** туғанына 235 жыл (1776-1822)

24 қантар – Орыс кинорежиссері **М.И. Ромның** туғанына 110 жыл (1901-1971)

27 қантар – Австриялық композитор **А.А. Моцарттың** туғанына 255 жыл (1756-1791)

27 қаңтар – Украин ақыны **П. Тычинаның** тұғанына 120 жыл (1891-1967)

27 қаңтар – Орыс жазушысы **И.Г. Эренбургтың** тұғанына 120 жыл (1891-1967)

27 қаңтар – Орыс жазушысы **М.Е. Салтыков-Щедриннің** тұғанына 185 жыл (1826-1889)

28 қаңтар – Орыс тарихшысы **В.О. Ключевскийдің** тұғанына 170 жыл (1841-1911)

29 қаңтар – француз жазушысы, қоғам қайраткері **P. Ролланның** тұғанына 145 жыл (1866-1944)

АҚПАН

3 ақпан – Драматург **Э. Володарскийдің** тұғанына 70 жыл (1941)

5 ақпан – Сыншы **Н.А. Добролюбовтың** тұғанына 175 жыл (1836-1861)

9 ақпан – Өзбек ақыны және ойшылы **Әлишер Навоидың** тұғанына 570 жыл (1441-1501)

10 ақпан – Жазушы **Б.К. Зайцевтың** тұғанына 130 жыл (1881-1972)

10 ақпан – Академик **М.В. Келдыштың** тұғанына 100 жыл (1911-1978)

12 ақпан – Орыс балеринасы **А. Павлованың** тұғанына 130 жыл (1881-1931)

14 ақпан – Поляк әншісі **А. Германның** тұғанына 75 жыл (1936-1982)

15 ақпан – Татар ақыны **М. Джалилюдың** тұғанына 105 жыл (1906-1944)

12 ақпан – Орыс жазушысы **Н.С. Лесковтың** тұғанына 180 жыл (1831-1895)

17 ақпан – Орыс жазушысы және ақыны **А.Л. Бартонның** тұғанына 105 жыл (1906-1981)

21 ақпан – Орыс суретшісі **П.П. Кончаловскийдің** тұғанына 135 жыл (1876-1956)

22 ақпан – Италиян актрисасы **Д. Мазинаға** 90 жыл (1921-1994)

25 ақпан – Француз суретшісі **О. Ренуарға** 170 жыл (1841-1919)

25 ақпан – Украин ақыны **Л. Українкаға** 140 жыл (1871-1913)

27 ақпан – Орыс суретшісі **Н.Н. Генің** туганына 180 жыл (1831-1894)

28 ақпан – Орыс ақыны, филолог **В.И. Ивановтың** туганына 145 жыл (1866-1949)

НАУРЫЗ

2 наурыз – Орыс актрисасы **И.С. Савинаның** туганына 75 жыл (1936)

6 наурыз – Поляк кинорежиссері **А. Вайданың** туганына 85 жыл (1926)

8 наурыз – Орыс әртісі **А.А. Мироновтың** туганына 70 жыл (1941-1987)

12 наурыз – Американ актрисасы **Л. Минеллидің** туганына 65 жыл (1946)

24 наурыз – Орыс физик-ғалымы **С.И. Вавиловтың** туганына 120 жыл (1891-1951)

24 наурыз – Орыс әншісі **К.И. Шульженконың** туганына 105 жыл (1906-1984)

25 наурыз – Француз актрисасы **С. Синьоренің** туганына 90 жыл (1921-1985)

29 наурыз – Орыс кинорежиссері **С. Говорухиннің** туганына 75 жыл (1936)

31 наурыз – Француз философи **Р. Декарттың** туганына 415 жыл (1596-1650)

СӘУІР

2 сәуір – Орыс композиторы және дирижер **О.Л. Лундстремнің** туганына 95 жыл (1916-2005)

4 сәуір – Орыс ақыны **Ф. Чуевтің** туганына 70 жыл (1941-1999)

6 сәуір – Орыс суретшісі **И. Суриковтың** туганына 170 жыл (1841-1880)

9 сәуір – Француз ақыны **Ш. Бодлердің** туганына 190 жыл (1821-1867)

13 сәуір – Ирландтық драматург, жазушы **С. Беккеттің** туганына 105 жыл (1906-1989)

15 сәуір – Орыс ақыны **Н.С. Гумилевтің** туганына 125 жыл (1886-1921)

16 сәуір – Орыс актері **С.П. Никоненконың** туганына 70 жыл (1941)

- 19 сәуір – Орыс жазушысы **Г. Марковтың** туғанына 100 жыл (1911-1991)
- 23 сәуір – Орыс композиторы **С.С. Прокофьевтің** туғанына 120 жыл (1891-1953)
- 24 сәуір – Орыс жазушысы және тарихшысы **Н.А. Бестужевтың** туғанына 220 жыл (1791-1855)
- 26 сәуір – Татар ақыны және публицисті **Г. Тукайдың** туғанына 125 жыл (1886-1913)
- 29 сәуір – Орыс мемлекеттік қайраткері, тарихшы **В.Н. Татищевтің** туғанына 325 жыл (1686-1750)
- 30 сәуір – Орыс жазушысы **В.И. Лихоносовтың** туғанына 75 жыл (1936)

МАМЫР

- 2 мамыр – Тәжік жазушысы **М. Тұрсын-Заденің** туғанына 100 жыл (1911-1977)
- 2 мамыр – Орыс ақын **Е.А. Исаевтың** туғанына 85 жыл (1926)
- 2 мамыр – Орыс философы **В.В. Розановтың** туғанына 155 жыл (1856-1919)
- 5 мамыр – Поляк жазушысы **Г. Сенкевичтің** туғанына 165 жыл (1846-1916)
- 5 мамыр – Австриялық дәрігер, психолог **З. Фрейдтің** туғанына 155 жыл (1856-1939)
- 7 мамыр – Үнді жазушысы **Р. Тагордың** туғанына 150 жыл (1861-1941)
- 8 мамыр – Итальян режиссері **P. Росселинидің** туғанына 105 жыл (1906-1977)
- 15 мамыр – Орыс жазушысы **М. Булгаковтың** туғанына 120 жыл (1891-1940)
- 21 мамыр – Неміс суретшісі **A. Диорердің** туғанына 540 жыл (1471-1528)
- 28 мамыр – Орыс ақыны **В.Ф. Ходасевичтің** туғанына 125 жыл (1886-1939)
- 30 мамыр – Орыс суретші-ювелирі **K. Фаберженің** туғанына 165 жыл (1846-1920)

МАУСЫМ

- 1 маусым – Американдық актриса **М. Монроның** тұғанына 85 жыл (1926-1962)
- 2 маусым – Орыс жазушысы **К.А. Треневтің** тұғанына 135 жыл (1876-1945)
- 3 маусым – Орыс режиссері **С.А. Герасимовтың** тұғанына 105 жыл (1906-1985)
- 4 маусым – Орыс ақыны **А.Н. Майковтың** тұғанына 190 жыл (1821-1897)
- 5 маусым – Поляк актрисасы **Б. Брыльсканың** тұғанына 70 жыл (1941)
- 11 маусым – Орыс сыншысы, публицистік және демократы **В.Г. Белинскийдің** тұғанына 200 жыл (1811-1848)
- 14 маусым – Орыс жазушысы **А.М. Волковтың** тұғанына 120 жыл (1891-1977)
- 14 маусым – Американ жазушысы **Г. Бичер-Стоудың** тұғанына 200 жыл (1811-1896)
- 17 маусым – Орыс жазушысы **В.Н. Некрасовтың** тұғанына 100 жыл (1911-1987)
- 20 маусым – Жазушы **А. Маркуштың** тұғанына 90 жыл (1921-2005)
- 21 маусым – Ағылшын жазушысы **Ш. Бронтенің** тұғанына 195 жыл (1816-1855)

ШІЛДЕ

- 1 шілде – Орыс ақыны және аудармашы **П.Г. Антокольскийдің** тұғанына 115 жыл (1869-1978)
- 15 шілде – Голландттық суретші **Рембранттың** тұғанына 405 жыл (1606-1669)
- 17 шілде – Орыс саяхатшысы, этнографы **Н.Н. Миклухо-Маклайдың** тұғанына 165 жыл (1846-1888)
- 18 шілде – Ағылшын жазушысы **У. Теккерейдің** тұғанына 200 жыл (1811-1864)
- 18 шілде – Француз әншісі **П. Виардоның** тұғанына 190 жыл (1821-1910)

- 22 шілде – Орыс жазушысы және ақыны **С.А. Баруздиннің** туганына 85 жыл (1926-1991)
- 24 шілде – Француз әншісі **М. Матьенің** туганына 65 жыл (1946)
- 26 шілде – Орыс жазушы **Л. Жариковтың** туганына 100 жыл (1811-)
- 21 шілде – Ағылшын драматургі және жазушысы **Б. Шоудың** туганына 155 жыл (1856-1950)
- 27 шілде – Орыс балет әртісі **М. Лиепаның** туганына 75 жыл (1936-1989)
- 28 шілде – Орыс суретші **А.А. Ивановтың** туганына 205 жыл (1806-1858)
- 28 шілде – Орыс суретші – графигі **Ф.П. Решетниковтың** туганына 105 жыл (1906-1988)

ТАМЫЗ

- 6 тамыз – Орыс суретшісі **А.М. Васнецовтың** туганына 155 жыл (1856-1933)
- 12 тамыз – Сурет шебері **А.М. Герасимовтың** туганына 130 жыл (1881-1963)
- 15 тамыз – Ағылшын жазушысы **В. Скоттың** туганына 240 жыл (1771-1832)
- 15 тамыз – Орыс балеринасы **В.П. Фокинаның** туганына 125 жыл (1886-1958)
- 15 тамыз – Орыс композиторы **М. Таривердиевтің** туганына 80 жыл (1931-1996)
- 16 тамыз – Орыс суретшісі **И.Я. Билибиннің** туганына 135 жыл (1876-1942)
- 17 тамыз – Орыс шахматшысы **М.М. Ботвинниктің** туганына 100 жыл (1911-1995)
- 19 тамыз – Орыс жазушысы **Л.В. Соловьевтің** туганына 105 жыл (1906-1962)
- 21 тамыз – Орыс жазушысы **Л.Н. Андреевтің** туганына 140 жыл (1871-1919)
- 22 тамыз – Орыс жазушысы **А.В. Калининнің** туганына 95 жыл (1916-2008)
- 25 тамыз – Испандық теңіз саяхатшы **X. Колумбтың** туганына 560 жыл (1451-1506)

27 тамыз – Американдық жазушы **Т. Драйзердің** туғанына 140 жыл (1871-1945)

27 тамыз – Орыс актрисасы **Ф.Г. Раневскаяның** туғанына 115 жыл (1896-1984)

30 тамыз – Ағылшын физигі **Э. Резефордтың** туғанына 140 жыл (1871-1937)

ҚЫРКҮЙЕК

2 қыркүйек – Орыс актері **Е.П. Леоновтың** туғанына 85 жыл (1926-1994)

3 қыркүйек – Орыс жазушысы **С.Д. Довлатовтың** туғанына 70 жыл (1941-1990)

3 қыркүйек – Орыс ақыны **С.Г. Островойдың** туғанына 100 жыл (1911-2005)

7 қыркүйек – Орыс жазушысы **В. Крупиннің** туғанына 70 жыл (1941)

8 қыркүйек – Орыс жазушысы **В. Ардаматскийдің** туғанына 100 жыл (1911-1989)

8 қыркүйек – Чех композиторы **А. Дворжактың** туғанына 170 жыл (1841-1904)

12 қыркүйек – Поляк жазушысы **С. Лемнің** туғанына 90 жыл (1921)

14 қыркүйек – Орыс ақыны **А.С. Күшнердің** туғанына 75 жыл (1936)

19 қыркүйек – Орыс жазушысы және ақыны **С.И. Липкиннің** туғанына 100 жыл (1911-2003)

21 қыркүйек – Ағылшын жазушысы **Г. Уэллстің** туғанына 145 жыл (1866-1946)

21 қыркүйек – Орыс әншісі, киноактер **М.Н. Бернестің** туғанына 100 жыл (1911-1969)

21 қыркүйек – Орыс актері **З.Е. Гердттің** туғанына 95 жыл (1916-1996)

22 қыркүйек – Орыс жазушысы **Р.И. Фраерманның** туғанына 120 жыл (1891-1972)

22 қыркүйек – Ағылшын физигі және химигі **М. Фарадейдің** туғанына 220 жыл (1791-1867)

23 қыркүйек – Орыс ғалым-биологы **А.Н. Северцевтың** туғанына 145 жыл (1866-1936)

- 25 қыркүйек – Орыс композиторы **Д.Д. Шостаковичтің** тұғанына 105 жыл (1906-1975)
- 28 қыркүйек – Орыс балеринасы **О.В. Лепешинскаяның** тұғанына 95 жыл (1916-2008)
- 29 қыркүйек – Орыс актрисасы **А.С. Демидованың** тұғанына 75 жыл (1936)
- 30 қыркүйек – Орыс зерттеушісі, математигі, астрофизигі **О.Ю. Шмидттің** тұғанына 120 жыл (1891-1956)

ҚАЗАН

- 1 қазан – Орыс жазушысы **С.Т. Аксаковтың** тұғанына 220 жыл (1791-1859)
- 6 қазан – Жазушы, драматург және аудармашы **Р. Сефтың** тұғанына 80 жыл (1931-2009)
- 8 қазан – Орыс жазушысы **Ю.С. Семеновтың** тұғанына 80 жыл (1931-1993)
- 8 қазан – Орыс актері **Л.В. Куравлевтің** тұғанына 75 жыл (1936)
- 9 қазан – Орыс актері **Е.А. Евстигнеевтің** тұғанына 85 жыл (1926-1992)
- 9 қазан – Орыс жазушысы **Б. Никольскийдің** тұғанына 80 жыл (1931)
- 10 қазан – Орыс жазушысы **А.И. Приставкиннің** тұғанына 80 жыл (1931)
- 13 қазан – Француз актері **И. Монтанның** тұғанына 90 жыл (1921-1991)
- 15 қазан – Орыс меценаты **С.И. Мамонтовтың** тұғанына 170 жыл (1841-1918)
- 17 қазан – Орыс жазушысы **А.И. Приставкиннің** тұғанына 80 жыл (1931)
- 19 қазан – Ағылшын жазушысы **Д. Ле Карренің** тұғаныныа 80 жыл (1931)
- 22 қазан – Венгр композиторы **Ф. Листтың** тұғанына 200 жыл (1811-1886)
- 24 қазан – Орыс актері, режиссері **А.И. Райкиннің** тұғанына 100 жыл (1911-1987)
- 25 қазан – Француз суретшісі **П. Пикассоның** тұғанына 130 жыл (1881-1973)

25 қазан – Орыс әншісі **Г.П. Вишневскаяның** тұғанына 85 жыл (1926)

26 қазан – Францияның саяси қайраткері **Ф. Миттеранның** тұғанына 95 жыл (1916-1995)

27 қазан – Ағылшын ақыны **Д. Макферсонның** тұғанына 275 жыл (1736-1796)

29 қазан – Орыс суретшісі **А.П. Рябушкининің** тұғанына 150 жыл (1861-1904)

ҚАРАША

1 қараша – Орыс актері **С.Д. Столяровтың** тұғанына 100 жыл (1911-1969)

1 қараша – Француз жазушысы **А. Труайяның** тұғанына 100 жыл (1911)

2 қараша – Итальяндық режиссер **Л. Висконтидің** тұғанына 105 жыл (1906-1976)

2 қараша – Орыс философы және жазушысы **Д.Л. Андреевтің** тұғанына 105 жыл (1906-1956)

7 қараша – Орыс жазушы **Д.А. Фурмановтың** тұғанына 120 жыл (1891-1926)

7 қараша – Орыс жазушысы **М.А. Алдановтың** тұғанына 125 жыл (1886-1957)

7 қараша – Орыс жазушы **М.А. Дудиннің** тұғанына 95 жыл (1916-...)

9 қараша – Орыс ғалымы **М.В. Ломоносовтың** тұғанына 300 жыл (1711-1765)?

9 қараша – Драматург **Э. Брагинскийдің** тұғанына 90 жыл (1921)

11 қараша – Орыс жазушысы **Ф.М. Достоевскийдің** тұғанына 190 жыл (1821-1881)

11 қараша – Орыс суретшісі және жазушысы **Е. Чарушинның** тұғанына 110 жыл (1901-1965)

15 қараша – Орыс актрисасы **А.А. Яблочкинаның** тұғанына 145 жыл (1866-1964)

19 қараша – Ғалым, ақын және суретші **М.В. Ломоносовтың** тұғанына 300 жыл (1711-1765)

20 қараша – Орыс ақыны **М.А. Дудиннің** тұғанына 95 жыл (1916-1993)

- 22 қараша – Орыс жазушысы, лексикографы және этнографы **В.И. Дальдың** туғанына 210 жыл (1801-1872)
- 28 қараша – Австрия жазушы **С. Цвейгтің** туғанына 130 жыл (1881-1942)
- 28 қараша – Орыс филологі **Д.С. Лихачевтің** туғанына 105 жыл (1905-1999)
- 29 қараша – Орыс кинорежиссері, операторы **Р.Л. Карменнің** туғанына 105 жыл (1906-1978)

ЖЕЛТОҚСАН

- 4 желтоқсан – Орыс ақыны **Н.С. Тихоновтың** туғанына 115 жыл (1896-1979)
- 5 желтоқсан – Орыс суретшісі **К.А. Коровиннің** туғанына 150 жыл (1861-1939)
- 7 желтоқсан – Француз суретшісі **М.Тюссоның** туғанына 250 жыл (1761-1850)
- 10 желтоқсан – Орыс ақыны **Н. Некрасовтың** туғанына 190 жыл (1821-1878)
- 11 желтоқсан – Орыс саяси қайраткері, философ **Г.В. Плехановтың** туғанына 155 жыл (1856-1918)
- 12 желтоқсан – Орыс тарихшысы және жазушысы **Н.М. Карамзиннің** туғанына 245 жыл (1766-1826)
- 12 желтоқсан – Француз жазушысы **Г. Флобердің** туғанына 190 жыл (1821-1880)
- 16 желтоқсан – Орыс суретшісі **В.В. Кандинскийдің** туғанына 145 жыл (1866-1944)
- 18 желтоқсан – Орыс әртісі **Ю.В. Никулиннің** туғанына 90 жыл (1921-1997)
- 19 желтоқсан – Орыс саяси қайраткері **Л.И. Брежневтің** туғанына 105 жыл (1906-1982)
- 23 желтоқсан – Орыс актері **Л.К. Дуровтың** туғанына 80 жыл (1931)
- 24 желтоқсан – Орыс жазушысы **А. Фадеевтің** туғанына 110 жыл (1901-1956)
- 24 желтоқсан – Орыс әртісі **Л.А. Филатовтың** туғанына 65 жыл (1946-2003)

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ МЕРЕКЕЛЕР ЖӘНЕ БҮКІЛӘЛЕМДІК КҮНДЕР КӨРСЕТКІШІ

- 27 қантар – Бүкіләлемдік кеден күні
1 наурыз – Бүкіләлемдік азаматтар қорғанысы күні
15 наурыз – Бүкіләлемдік тұтынушы күні
21 наурыз – Халықаралық нәсілдік кемсітүшілікті жою күресі күні
20 наурыз – Бүкіләлемдік су күні
21 наурыз – Бүкіләлемдік метеорология күні
22 наурыз – Бүкіләлемдік туберкулез ауруымен күресу күні
27 наурыз – Халықаралық театр күні
- 1 сәуір – Халықаралық құстар күні
1 сәуір – Халықаралық құлкі күні
2 сәуір – Халықаралық балалар кітабы күні
7 сәуір – Бүкіләлемдік денсаулық күні
18 сәуір – Халықаралық тарихи жерлер мен ескерткіштер күні
22 сәуір – Халықаралық жастар бірлігі күні
23 сәуір – Бүкіләлемдік кітап және авторлық құқық күні
28 сәуір – Бүкіләлемдік туыстасқан (породненных) қалалар күні
29 сәуір – Халықаралық би күні
- 3 мамыр – Бүкіләлемдік баспасөз бостандығы күні
3 мамыр – Халықаралық құн күні
8 мамыр – Бүкіләлемдік Қызыл крест пен Қызыл Жарты ай күні
15 мамыр – Халықаралық отбасы күні
17 мамыр – Халықаралық электрбайланысы күні
18 мамыр – Халықаралық мұражайлар күні
21 мамыр – Халықаралық мәдени даму күні
31 мамыр – Халықаралық темекісіз құн күні
- 1 маусым – Халықаралық балаларды қорғау күні
5 маусым – Бүкіләлемдік қоршаған ортаны қорғау күні
17 маусым – Халықаралық шөл және құргақшылықпен күресу күні
23 маусым – Халықаралық олимпиада қүні
26 маусым – Халықаралық нашақор және есірткі бизнесімен күрес күні
26 маусым – Халықаралық біріккен ұлттардың азап қурбандарын қорғау күні

27 маусым – Бұқіләлемдік балық аулау күні

1 шілде – Бұқіләлемдік архитектура күні

1 шілде – Халықаралық кооперативтер күні

11 шілде – Бұқіләлемдік тұрғын халықтар күні

20 шілде – Бұқіләлемдік шахмат күні

5 тамыз – Бұқіләлемдік ядролық қаруға тыйым салу күресі күні

6 тамыз – Бұқіләлемдік жергілікті тұрғын әлем халықтары күні

12 тамыз – Халықаралық жастар күні

23 тамыз – Халықаралық құл сату және оны жою ескерткіші күні

8 қыркүйек – Халықаралық журналистер бірлігі күні

8 қыркүйек – Халықаралық сауаттылықты кеңейту күні

9 қыркүйек – Бұқіләлемдік сұлулық күні

14 қыркүйек – Халықаралық фашизм құрбандарын еске алу күні

18 қыркүйек – Халықаралық бейбітшілік күні

27 қыркүйек – Халықаралық туризм күні

1 қыркүйек – Халықаралық теңіз күні

28 қыркүйек – Халықаралық керең-мылқау күні

1 қазан – Халықаралық карт адамдар күні

1 қазан – Халықаралық бала күні

2 қазан – Халықаралық музыка күні

5 қазан – Халықаралық мұғалім күні

6 қазан – Халықаралық тұрғын үй күні

9 қазан – Бұқіләлемдік пошта күні

10 қазан – Халықаралық психикалық денсаулық күні

10 қазан – Халықаралық стихиялық апаптар күні

16 қазан – Бұқіләлемдік азық-түлік күні

24 қазан – Біріккен Ұлттар Үйімі күні

9 қараша – Бұқіләлемдік сапа күні

10 қараша – Бұқіләлемдік жастар күні

13 қараша – Халықаралық загиптар күні

20 қараша – Бұқіләлемдік диабет ауруына қарсы күрес күні

21 қараша – Халықаралық темекі шегуден бас тарту күні

21 қараша – Бұқіләлемдік телеарна күні

21 қараша – Бұқіләлемдік сәлемдесу күні

22 қараша – Халықаралық шыдамдылық күні

- 23 қараша – Халықаралық студенттер күні
 24 қараша – Халықаралық әйелдерге зорлық-зомбылық жасауды жою күні
- 1 желтоқсан – Бұкіләлемдік СПИД –ке қарсы құрес күні
 3 желтоқсан – Халықаралық мүгедектер күні
 5 желтоқсан – Халықаралық экономикалық және әлеуметтік даму үшін еркімен келгендер күні
 7 желтоқсан – Халықаралық азаматтар авиациясы күні
 10 желтоқсан – Адам құқықтары күні
 29 желтоқсан – Халықаралық биологиялық түрліше күні

КҮНТІЗБЕКТЕ АТАЛЫП ӨТІЛГЕН ЕСІМДЕРДІҢ АЛФАВИТТИК КӨРСЕТКІШІ

Әбдығалиева Т. 97	Касьян Н.Г. 5, 19, 97
Әкішев З. 97	Кеменгеров К.Д. 20, 97
Арын Е.М. 5, 20-21, 33, 40,
53-56, 97	Кенжетаев К.5, 18, 32-33, 97
Арынғазин А.Қ. 97	Коржинский С.И. 20, 23, 97
Баймұлдин Қ.Қ. 97	Лопатин И. 18, 97
Батталова Қ.Б. 19, 50-52, 70, 97	Михайчев А.Н. 18, 34-35, 97
Бектұров Е.А. 4, 22, 97	Нұртазина Р.Б. 18, 33-34, 97
Ботов В.И. 19, 97	Оноприенко П.И. 20, 97
Будчанов Н.А. 5, 8, 38, 97	Пахомова М.Н. 21, 97
Гапон М. 5, 17, 97	Пешин П.В. 22, 64-65, 93, 98
Дүсембина Х.Д. 97	Пульга М.Н. 5, 17, 98
Еникеев Е.И. 19, 97	Раздорская З.Н. 19, 98
Ерманов Н. 20, 97	Рымжанов Т. 19, 98
Жиенбаева М.А. 19, 45-48, 97	Сәтбаева Х.К. 98
Жұсупов Қ.Ф. 97	Сәтбаева Р.А. 98
Калданов Е.Т. 97	Седельников А.Н. 20, 98
Қалиев А.Қ. 21, 61-62, 97	Семенченко К.А. 19, 52-53, 98
Қанапиянов Б.М. 21, 97	Соколкин Э.Д. 5, 17, 25-26, 98
Қапесов Ж.Н. 21, 97	Сүлейменов А.А. 21, 81, 98
Қарпыков Х. 97	Сұрағанов Қ.М. 19, 49-50, 98
Қасымжанов А.Х. 97	Сүйінова Г.С. 98
	Тұсупбеков С.Т. 98

- Уәлиев Ф. 5, 22, 73-76, 98
 Өтебаев Е. 5, 17, 30-31, 98
 Фрезоргер А.Д. 5, 17, 98
 Хазыров Б.М. 5, 20, 98
 Чистяков И.Г. 17, 29-31, 98
 Шайкенова Н.Ф. 22, 45-46, 52,
 65-70, 98
- Шакібаев С. 98
 Шалабаев Б. 5, 18, 36-38, 98
 Шафер Н.Г. 5, 17, 26-27, 98
 Ширинкин В.С. 5, 18, 98

КӨРСЕТКІШТЕ ПАЙДАЛАНЫЛҒАН МЕРЗІМДІ БАСЫЛЫМДАР ТІЗІМІ:

Айдын	Қазақ әдебиеті
Ақиқат	Қазақ елі
Ана тілі	Қазақ тілі мен әдебиеті
Егемен Қазақстан	Қызыл Ту
Жас Алаш	Парасат
Жұлдыз	ПМУ хабаршысы.
Кітап әлемі	Экономикалық серия
Кітап патшалығы	Руханият
Кітапхана	Сарыарқа самалы
	Шахар

Управление культуры Павлодарской области

Областная объединенная универсальная
научная библиотека им. С. Торайгырова

ЗНАМЕНАТЕЛЬНЫЕ И ПАМЯТНЫЕ ДАТЫ ПАВЛОДАРСКОЙ ОБЛАСТИ НА 2011 ГОД

ПАВЛОДАР, 2010

УДК-059.93
ББК-92.5 (5 Каз-4 Пав.)
П-12

П-12 **Знаменательные и памятные даты Павлодарской области на 2011 год.** – Павлодар: ЭКО, 2010. – 232 б. – орысша.

Календарь знаменательных и памятных дат Павлодарской области является справочно-библиографическим пособием, цель которого – рассказать о ярких, выдающихся личностях Павлодарского Прииртышья, представить хронику событий политической, социально-экономической и культурной жизни края.

Указатель адресован работникам библиотек и культурно-просветительных учреждений и читателям, интересующимся краеведческой литературой.

**УДК-059.93
ББК-2.5 (5 Каз-4 Пав.)**

© Жилкибекова А.,
Исакаева М., 2010

ОГЛАВЛЕНИЕ

Предисловие	102
Стратегия независимости (Материал к 20-летию независимости РК).....	105
Хронологический указатель знаменательных и памятных дат по Павлодарской области на 2011 год.....	110
Памятные и юбилейные даты, число и месяц, которых не установлены	116
Краткие справки и литература к календарю.....	119
Указатель государственных праздников, памятных дат и юбилейных событий Республики Казахстан на 2011 г.	212
Знаменательные и памятные даты, число и месяц, которых не установлены	217
Указатель профессиональных праздников, отмечаемых в 2011 г.	217
Указатель юбилейных дат и событий в области науки, искусства и литературы на 2011 год.....	218
Указатель международных праздников и всемирных дней	227
Алфавитный указатель имен, отмеченных в «Хронологическом указателе знаменательных и памятных дат Павлодарской области на 2011 год.».....	229
Перечень периодических изданий, материалы из которых включены в указатель	230

ПРЕДИСЛОВИЕ

Краеведческая работа является одним из приоритетных направлений деятельности Павлодарской областной библиотеки имени С. Торайгырова.

Знакомство с историей Родины, материальной и духовной культурой народов, проживающих в крае, Республике должно вызывать не только гордость, но и желание активно изучать и накапливать то бесценное наследие, которое оставлено предыдущими поколениями.

Ежегодно информационно-библиографический отдел областной библиотеки выпускает календарь «Знаменательные и памятные даты Павлодарской области» на казахском и русском языках. Указатель является справочно-библиографическим пособием, цель которого – рассказать о выдающихся и известных личностях нашего края, чьи имена и судьбы станут примером для молодежи, представить хронику событий политической, социально-экономической и культурной жизни Павлодарского Прииртышья.

Календарь, как одно из наиболее востребованных различными категориями читателей изданий – представлен на сайте Павлодарской областной библиотеки им. С. Торайгырова. Размещение данного справочно-библиографического пособия в Интернет позволяет оперативно обращаться к его содержанию внешних пользователей, как из других регионов Казахстана, так и зарубежья.

2011 год – юбилейный – двадцать лет со дня независимости Республики Казахстан. В материале **«Стратегия независимости»**, предваряющем календарь, отражены основные этапы становления независимости, успехи и достижения страны.

В 2011 году мы отметим юбилейные даты краеведов, которые внесли неоценимый вклад в развитие, пропаганду и изучение истории края: 85-летие Б.М. Хазырова, 85-летие М. Гапона, 75-летие Э.Д. Соколкина.

Культурная жизнь Павлодарской области будет ознаменована юбилеями: певца, актера, народного артиста Каз. ССР, К.К. Кенжетаева (95), педагога, музыканта, композитора

Н.Г. Шафера (80), певца, народного умельца, Заслуженного работника культуры РК Н. Адильбекова (65).

В «Календарь» вошли юбилейные даты наших земляков, которые внесли большой вклад в развитие образования и науки области: доктора филологических наук, Заслуженного учителя Каз. ССР, Заслуженного деятеля науки Каз.ССР Б. Шалабаева (100), ученого-биохимика, доктора биологических наук, профессора Н.А. Будчанова (95), ученого-филолога, профессора Е. Утебаева (85), ученого, доктора технических наук Г. Уалиева (70), доктора экономических наук, профессора, ректора ПГУ им. С. Торайгырова Е.М. Арына (50), доктора технических наук, профессора, действительного член АН ВШ Казахстана, Заслуженного деятеля науки РК А.Д. Фрезоргера (70),

Большую помощь в поиске нужных сведений о тех или иных событиях, персоналиях оказывают энциклопедия «Павлодарское Прииртышье», справочники «Кто есть кто в Павлодарской области», «Известные женщины Павлодарского Прииртышья», книги серии «Кереку-Баянаул» «Рухнама», журнал «Өлкетану – Краеведение», издающийся в ПГУ им. С. Торайгырова. Об акынах информацию вы можете получить из библиографического указателя «Акыны и жырау Павлодарского Прииртышья», изданного ОУНБ им. С. Торайгырова.

Большая часть дат (они помечены звездочкой) снабжена биографическими справками и краткими рекомендательными списками литературы. Литература к датам отбиралась из книг, сборников, республиканской, областной печати и печати стран СНГ. Кроме литературы, указанной в пособии, рекомендуем использовать материалы, появившиеся в печати после выхода указателя.

Календарь также включает хронологический указатель государственных и юбилейных дат Республики Казахстан на 2011 год. Материал систематизирован в нескольких разделах, перечень которых дан в содержании указателя.

Указатель адресован работникам библиотек, культурно-просветительных учреждений и читателям, интересующимся краеведением.

Составители просят присыпать свои замечания и пожелания.

Наш адрес: 140000 г. Павлодар
ул. Академика Сатпаева, 104

Областная библиотека им. С. Торайгырова,
информационно-библиографический
отдел.

<http://www.pavlodarlibrary.kz>

e-mail: library @ pavlodar.kz

Тел.: 32-58-15

СТРАТЕГИЯ НЕЗАВИСИМОСТИ

16 декабря 1991 г. на политической карте мира появилось новое государство – Республика Казахстан. Вот уже прошло 20 лет как Конституционный Закон «О государственной независимости Республики Казахстан» объявил нашу страну независимым, демократическим и правовым государством, обладающим всей полнотой власти на своей территории. С этого момента в стране началось осуществление последовательного перехода от политической системы советского типа к новой государственности, в основу которой положены демократические принципы.

Были созданы все необходимые международно-правовые механизмы сотрудничества с зарубежными странами. При этом республика приобрела право голоса в решении вопросов регионального и глобального характера. Уже 2 марта 1992 года наша страна была принята в ООН в качестве полноправного члена.

4 июня 1992 года обретение своего флага, герба и гимна – символов политической независимости и суверенитета страны – навсегда закрепились в истории и в памяти казахстанцев как день рождения государственной символики Республики Казахстан. Конституционным законом «О государственных символах РК» от 4 июля 2007 г. был введен новый Гимн Республики Казахстан. Ею стала знаменитая песня «Менің Қазақстаным» – «Мой Казахстан» композитора, «короля вальса» Шамши Калдаякова на слова известного казахского поэта Жумекена Нажимеденова. Слова гимна обновил президент страны Нурсултан Назарбаев. Это популярное уже полвека произведение давно признано настоящей поэмой народной души. Ее текст немного обновлен, поскольку она впервые прозвучала в 1956 году, и за это время изменилась сама жизнь. Она стала лучше по сравнению с оригиналом. Новый Гимн сумел связать мелодию казахстанских эстрадных песен с национальным колоритом. И именно это органичное сочетание традиций прошлого и современности обеспечило ему грандиозную популярность.

С 1 апреля 2008 года введены в действие новые государственные стандарты на государственный флаг и Герб, устанавливающие требования к форме, размерам, технические требования к изготов-

лению и применению государственных символов Республики Казахстан, а также материальных объектов с их изображением.

29 сентября 1992 года в Алматы открылся первый всемирный курултай казахов. А в декабре состоялся Форум народов Казахстана. Главной целью внутриполитического развития страны стал курс на сохранение межнационального согласия и политической стабильности.

Важной вехой стало принятие 13 января 1993 г. Закона «О государственной границе». Документ был направлен на реализацию принципов целостности, неделимости и неприкосновенности территории республики. Знаковым было подписание 26 апреля 1994 г. Соглашения о казахстанско-китайской границе. Примечательно, что из 19 государств, граничащих с КНР, официальное юридическое соглашение о разделении территорий до сегодняшнего дня заключено только с Казахстаном. Здесь особую роль сыграли авторитет и дипломатический дар Президента Нурсултана Назарбаева. Именно его личное содействие во время переговоров с КНР дало возможность подписать названное соглашение. В дальнейшем Казахстан заключил аналогичные договоры со всеми остальными приграничными государствами. Важнейшим достижением стало то, что во всех договорах о государственной границе были полностью учтены национальные интересы РК.

Введение национальной валюты – 15 ноября 1993 г. способствовало успеху экономических реформ в стране и ускорило построение рыночной экономики. Казахстанская валюта, несмотря на различные испытания, выдержала экзамен на прочность. Ее не сломили мировые финансовые кризисы, периоды как значительного падения мировых цен на нефть, так и их подъемы.

В 1995 году на основе всенародного обсуждения принята новая Конституция республики. В ней закреплено четкое разделение государственной власти на три ветви: законодательную, исполнительную и судебную. Были конкретно определены полномочия Президента, на которого возлагалась задача оперативного решения злободневных проблем в сложный переходный период. В 1998 г. Парламентом в Конституцию были внесены изменения и дополнения, которые укрепили значимость, роль и место высшего представительного органа в системе государственной власти.

Согласно поправкам, обеспечивается представительство Ассамблеи народа Казахстана в обеих палатах Парламента. Из 107 депутатов Мажилиса 9 фиксированно выдвигаются от Ассамблеи народа Казахстана. Именно 9 крупных этносов образуют около 97% населения страны. Теперь, в новых условиях, одним из существенных направлений Ассамблея народов Казахстана является обеспечение необходимого социально-политического представительства этнических групп в общественной и политической жизни страны.

10 октября 1997 г. Президент выступил с первым Посланием народу республики «Казахстан-2030. Процветание, безопасность и улучшение благосостояния всех казахстанцев». Небольшой по объему документ стал реальным планом для проведения структурных реформ во всех основополагающих сферах, дал перспективное видение и цель. Сегодня налицо позитивные перемены, произошедшие в стране под влиянием Стратегии «Казахстан-2030».

20 октября 1997 г. Указом Президиума города Астана объявлен столицей Казахстана. Перенос столицы Казахстана в Целиноград, ставший ныне Астаной, стал своего рода рубежом новой эры развития государственности Казахстана. Казахстанская столица уникальна не только по своему облику, но и по своей истории. Поселение, возникшее на берегах р. Ишима, не раз меняло название и свои функции: Акмола – торговый центр древности на караванном пути, крепость, городок Акмолинск – купеческий центр и транспортный узел, Целиноград, притягивавший молодежь для освоения целинных земель, и, наконец, Астана – новая столица Казахстана. Несомненно, выстроить на голом месте в сложных климатических и почвенных условиях такой город за столь короткий для истории срок – это своеобразный подвиг для казахстанцев. В то же время это и уникальный пример ускоренного создания столицы не только на постсоветском пространстве, но и в мире.

За годы независимости Казахстан достиг определенных результатов в экономической сфере. Были созданы институты, необходимые для нормального функционирования рыночных отношений, обеспечена законодательная основа роста экономики, проведена масштабная работа по продвижению индустриально-

инновационных процессов, сформирован мощный предпринимательский сектор. Казахстан первым из стран СНГ создал Национальный фонд для поддержки социально-экономических программ, обеспечения их стабильного воплощения и снижения зависимости от неблагоприятных внешних факторов. И все это дает нам возможность пережить мировой экономический кризис.

Сегодня Казахстан как независимое государство является авторитетным участником многих международных и межрегиональных организаций, активно проводя политику интеграции и вступая в двусторонние и многосторонние партнерские отношения со многими странами мира. Казахстан все теснее интегрируется с такими международными институтами, как Организация Объединенных Наций, Шанхайская организация сотрудничества, Европейский союз и многими другими. Республика добровольно отказалась от четвертого в мире по мощности арсенала ядерного оружия и на всегда закрыла крупнейший ядерный испытательный полигон. Это стало достойным вкладом в глобальную безопасность.

С 1 января 2010 г. Казахстан занял пост председателя ОБСЕ, что явилось следствием признания странами – членами ОБСЕ успешности казахстанских экономических и политических реформ, а также региональной значимости нашего государства в процессе установления диалога Восток – Запад.

Особый смысл, особое значение имеет для нас Послание Президента страны от 10 февраля 2010 г. «Новое десятилетие – новый экономический подъем – новые возможности Казахстана». Главное особенностью Послания является то, что задачи, поставленные в нем рассчитаны не на текущий год, а на период до 2020 г, как составной части Стратегии «Казахстан – 2030».

Радикально реформирована экономика страны, что обеспечило последовательную интеграцию республики в мировую систему торгово-экономических связей. Проведена приватизация, создана современная налоговая, банковская, накопительная пенсионная системы, сформировано и поддерживается государством отечественное предпринимательство, перестраиваются экономические отношения на селе. Созданы свои казахстанская армия, полиция. Кроме того, за годы независимости проведена огромная работа по совершенствованию правовой системы, отвечающей современным

требованиям для государств с рыночной экономикой. За последнее десятилетие Казахстану удалось реализовать все запланированные социальные программы. Достаточно сказать о том, что за эти годы построено 652 школы, 635 объектов здравоохранения, заработка плата увеличилась в 5 раз, пенсии – в 3 раза.

Республика Казахстан вошла в Таможенный союз с Россией и Беларусь, расширив тем самым возможности своих граждан, возможности своих экономик, возможности влияния на международные рынки. Сегодня Казахстан является одним из ведущих лидеров в СНГ по основным экономическим показателям. Всемирным банком наша страна включена в число 20 государств мира, наиболее привлекательных для инвестиций.

Бесспорно, самыми большими достижениями республики являются мир и согласие. Все эти годы Казахстан эффективно проводит национальную политику с учетом интересов представителей более 130 народов, проживающих в стране. Дружба и взаимопонимание людей разных национальностей и вероисповеданий, их взаимопомощь и поддержка, равные права и возможности лежат в основе отечественной модели сохранения и укрепления межнационального согласия, которая получила известность во всем мире и названа «казахстанский путь».

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ ЗНАМЕНАТЕЛЬНЫХ И ПАМЯТНЫХ ДАТ ПО ПАВЛОДАРСКОЙ ОБЛАСТИ НА 2011 ГОД

ЯНВАРЬ

- 1 января** – 50 лет (1961) со дня рождения доктора филологических наук, доцента **Г.С. Суюновой***
- 12 января** – 75 лет (1936) со дня рождения историка – краеведа **Э.Д. Соколкина***
- 13 января** – 80 лет (1931) со дня рождения педагога, музыканта, композитора **Н.Г. Шафера***
- 16 января** – 65 лет (1946) со дня рождения журналиста **С. Айтенова**
- 17 января** – 65 лет (1946) со дня рождения певца, народного умельца, Заслуженного работника культуры РК **Н. Адильбекова**
- 28 января** – 85 лет (1926) со дня рождения краеведа, участника Великой Отечественной войны **М. Гапона***

ФЕВРАЛЬ

- 1 февраля** – 50 лет (1961) со дня пуска в эксплуатацию первой очереди **Павлодарской ТЭЦ-2***
- 2 февраля** – 70 лет (1941) со дня рождения доктора филологических наук, профессора **Т. Абыргалиевой**
- 4 февраля** – 75 лет (1936) со дня рождения композитора, Заслуженного работника культуры РК **М.Н. Пульги***
- 6 февраля** – 85 лет (1926-1996) со дня рождения актера, Заслуженного артиста Каз.ССР **И.Г. Чистякова***
- 8 февраля** – 85 лет (1926-1999) со дня рождения ученого-филолога, профессора **Е. Утебаева***
- 8 февраля** – 90 лет (1921) назад открыт первый **детский сад в г. Павлодаре**
- 12 февраля** – 70 лет (1941) со дня рождения доктора технических наук, профессора, Заслуженного деятеля науки РК **А.Д. Фрезоргера***
- 24 февраля** – 60 лет (1951) со дня рождения журналиста **Х. Карпыкова**

25 февраля – 95 лет (1916-2008) со дня рождения певца, актера, Народного артиста Каз. ССР **К. Кенжетаева***

МАРТ

1 марта – 50 лет (1961) назад начато строительство **телевизионного центра** в Павлодаре

4 марта – 45 лет (1966) со дня создания Павлодарского **тракторного завода**

8 марта – 90 лет (1921) со дня рождения кандидата педагогических наук, Заслуженного учителя школы КазССР (1966) Р.Б. Нуртазиной*

9 марта – 85 лет (1926-1993) со дня рождения скульптора И. Лопатина*

11 марта – 80 лет (1931) со дня рождения актера, Заслуженного работника культуры РК **А.Н. Михайчева**

март – 60 лет (1951) назад в Иртышском районе открылась **детская библиотека***

АПРЕЛЬ

1 апреля – 60 лет (1951) со дня открытия **института повышения квалификации педагогических кадров***

2 апреля – 75 лет (1936) со дня рождения самодеятельного композитора и дирижера **В.С. Ширинкина**

14 апреля – 100 лет (1911-1987) со дня рождения ученого – литературоведа, доктора филологических наук, Заслуженного учителя Каз. ССР **Б. Шалабаева***

17 апреля – 95 лет (1916-1985) со дня рождения ученого-биохимика, доктора биологических наук, профессора **Н.А. Будчанова***

18 апреля – 100 лет (1911-1992) со дня рождения писателя, журналиста и педагога **З. Акишева (З. Аралова)***

МАЙ

1 мая – 65 лет (1946) со дня рождения самодеятельного композитора **М. Ермекбаева***

10 мая – 95 лет (1916-1995) со дня рождения актера, режиссера областного драматического театра им. А.П. Чехова **Е.И. Еникеева***

- 14 мая** – 75 лет (1936) со дня рождения самодеятельного композитора, педагога **В.И. Ботова***
- 21 мая** – 115 лет (1896) со дня основания Павлодарской областной библиотеки им. С. Торайгырова*
- 21 мая** – 70 лет (1941) со дня рождения врача-хирурга, «ҚР Еңбек сінірғен қызыметкері» отличника здравоохранения СССР **З.Н. Раздорской**
- 24 мая** – 55 лет (1956) со дня создания в Павлодаре производственно-художественной артели **КазИЗо***, мастерских.
- 25 мая** – 90 лет (1921-2008) со дня рождения Героя Советского Союза **К.М. Сураганова***
- 25 мая** – 55 лет (1956) со дня рождения директора Павлодарской областной библиотеки им. С. Торайгырова, «ҚР Еңбек сінірғен қызыметкері» **М.А. Жиенбаевой***

ИЮНЬ

- 1 июня** – 45 лет (1966) назад создан **ПКТИАМ**
- 1 июня** – 75 лет (1936-2000) со дня рождения библиотечного работника, Заслуженного работника культуры Каз. ССР **Н.Г. Касьян***
- 3 июня** – 60 лет (1951) со дня рождения ветерана библиотечного труда, заведующей отделом обработки литературы Павлодарской областной библиотеки им. С. Торайгырова **К.Б. Батталовой***
- 8 июня** – 60 лет (1951) со дня рождения кандидата биологических наук **Т. Рымжанова***
- 10 июня** – 90 лет (1921-1994) ветерану библиотечного труда, Заслуженному работнику культуры **Т.Т. Рахманкулову**
- 22 июня** – 55 лет (1956) назад образован **Павлодарский монтажный колледж** (бывший вечерний строительный техникум)

ИЮЛЬ

- 3 июля** – 115 лет (1896-1965) со дня рождения Героя Советского Союза **К.А. Семенченко**
- 15 июля** – 115 лет (1896-1937) со дня рождения писателя, драматурга, переводчика **К.Д. Кеменгерова**
- 15 июля** – 85 лет (1926) со дня рождения историка-краеведа **Б.М. Хазырова***

15 июля – 15 лет (1996) со дня переименования Иртышского угольного бассейна в разрез «Богатырь»
июль – 15 лет (1996) назад создано литературное объединение инвалидов «Пойма»

АВГУСТ

12 августа – 45 лет (1966) со дня открытия специализированных детско-юношеских спортивных школ (ДЮСШ) в гг. Павлодаре и Аксу
26 августа – 150 лет (1861-1900) со дня рождения русского ботаника, географа, исследователя поймы Иртыша **С.И. Коржинского**
28 августа – 80 лет (1931-2001) со дня рождения педагога КазССР, отличника просвещения СССР **Е. Ерманова**
28 августа – 75 лет (1936) со дня рождения ученого – медика, доктора медицинских наук **С.Т. Тусупбекова***
28 августа – 60 лет (1951) со дня образования **областного онкологического диспансера**
30 августа – 135 лет (1876-1919) со дня рождения русского естествоиспытателя, педагога и краеведа, **А.Н. Седельникова**
август – 55 лет (1956) со дня создания **общества охотников и рыболовов**
август – 30 лет (1981) со дня образования объединения «Экибастузэнерго»

СЕНТЯБРЬ

6 сентября – 40 лет (1971) назад открылся центральный переговорный пункт
12 сентября – 80 лет (1931) назад вышел первый номер газеты «Трибуна» Щербактинского района*
13 сентября – 75 лет (1936) со дня рождения журналиста **П.И. Оноприенко**
23 сентября – 50 лет (1961) со дня рождения доктора экономических наук, профессора, ректора ПГУ им. С. Торайгырова **Е.М. Арына***
26 сентября – 20 лет ((1991) со дня переименования областной газеты «Кызыл-Ту» в «Сарыарка самалы»

27 сентября – 85 лет (1926) со дня рождения писателя С. Шакибаева*

ОКТЯБРЬ

1 октября – 90 лет (1921) со дня рождения работника просвещения и культуры, Заслуженного библиотекаря Казахской ССР М.Н. Пахомовой*

1 октября – 65 лет (1946) со дня рождения доцента, педагога-балетмейстера, члена Союза театральных деятелей РК, Ж.Н. Капесова

1 октября – 40 лет (1971) был образован Павлодарский технологический колледж (бывший учетно-экономический техникум)

4 октября – 60 лет (1951) со дня рождения поэта, «ҚР Еңбек сінірген қызметкері» Б.М. Канапьянова

4 октября – 65 лет (1946) со дня создания областной больницы им. Султанова

10 октября – 80 лет (1931-1991) со дня рождения режиссера, актера и драматурга А.К. Калиева

15 октября – 80 лет (1931) со дня рождения ученого-физиолога, доктора биологических наук, члена-корреспондента НАН РК Х.Д. Дюсембина

15 октября – 95 лет (1916-1998) со дня рождения хирурга-онколога, Заслуженного врача Каз. ССР А.А. Сулейменова

23 октября – 50 лет (1961) со дня преобразования п. Ермак в город Ермак (ныне Аксу)

25 октября – 70 лет (1941-1995) – со дня рождения теоретика-музыканда, члена Союза композиторов СССР, кандидата искусствоведения К.Т. Жұзбасова

НОЯБРЬ

2 ноября – 70 лет (1941) со дня рождения ученого-филолога, литературного критика, доктора филологических наук К.Ф. Жусупова*

6 ноября – 50 лет (1961) со дня рождения доктора физико-математических наук, профессора, Почетного работника образования РК А.К. Арынгазина

- 11 ноября** – 65 лет (1946) со дня рождения художника **К.К. Баймурзина**
- 14 ноября** – 70 лет (1941) со дня рождения ученого, доктора технических наук **Г. Уалиева**
- 15 ноября** – 85 лет (1926-2002) со дня рождения участника ВОВ, полного Кавалера ордена Славы 3-х степеней, Почетного гражданина города Павлодара **П.В. Пешина***
- 19 ноября** – 80 лет (1931) со дня рождения ученого-философа, доктора философских наук, профессора **А.Х. Касымжанова**
- 30 ноября** – 60 лет (1951) со дня рождения ветерана библиотечного труда, заведующей отделом казахской литературы областной библиотеки им. С. Торайгырова **Шайкеновой Н. Г.***
- ноябрь** – 55 лет (1956) со дня открытия **Павлодарской городской больницы № 1***

ДЕКАБРЬ

- 6 декабря** – 40 лет (1971) назад в Павлодаре создан первый в Казахстане **Центр научно технической информации**
- 11 декабря** – 55 лет (1956) со дня открытия **железнодорожного вокзала** в г. Павлодаре
- 12 декабря** – 100 лет (1911-1992) со дня рождения педагога, отличника просвещения, Заслуженного учителя Казахс. ССР **Е.Т. Калданова**
- 14 декабря** – 80 лет (1931) со дня рождения ученого-химика, доктора химических наук, профессора, члена-корреспондента НАН РК **Е.А. Бектурова**
- 15 декабря** – 90 лет (1921) со дня рождения ученого-медика, доктора медицинских наук **Х.К. Сатпаевой**
- 16 декабря** – 95 лет (1916) со дня рождения ученого-медика, доктора медицинских наук **Р.А. Сатпаевой**
- 25 декабря** – 110 лет (1901-1995) со дня рождения ученого-химика, доктора технических наук, Заслуженного деятеля науки Каз. ССР **А.Б. Бектурова***

ПАМЯТНЫЕ И ЮБИЛЕЙНЫЕ ДАТЫ, ЧИСЛО И МЕСЯЦ, КОТОРЫХ НЕ УСТАНОВЛЕНЫ

- 240 лет (1771-) – со дня рождения бия Казангапа Сатыпалды-улы**
- 160 лет (1851-1927) – со дня рождения поэта и композитора Садуакаса Шорманова**
- 150 лет (1861-1914) – со дня рождения народного композитора, акына-импровизатора Жарылгапберды Жумабайулы***
- 150 лет (1861-1919) – со дня рождения педагога, переводчика, общественного деятеля, одного из первых дипломированных врачей-медиков казахов и организаторов аптечного дела в Приртышье Амре Дурмановича Айтбакина**
- 140 лет (1871-1942) – со дня рождения русского ученого-физика, исследователя магнитного поля в районе Павлодара, Железинки, Ямышева Б.П. Вейнберга**
- 135 лет (1876-1947) – со дня рождения русского ученого в области горно-технического дела, исследователя угольных месторождений Экибастузского угольного бассейна Н.И. Трушкова**
- 135 лет (1876-) – со дня рождения бия Торайгыра Едигеулы**
- 130 лет (1881-1938) – со дня рождения казахского просветителя, филолога А.З. Сатпаева**
- 120 лет (1891-1963) – со дня рождения жырау, акына-импровизатора Б. Меркемелиденова**
- 110 лет (1901-1938) – со дня рождения ученого-педагога Ш.Е. Альжанова**
- 100 лет (1911) – со дня открытия в г. Павлодаре городского общественного банка**
- 100 лет (1911) назад открыто русско-казахское училище**
- 100 лет (1911) – со дня рождения первой актрисы казахского театра в Павлодаре Н.Б. Бековой**
- 95 лет (1916) назад пущен Экибастузский цинковый завод**
- 85 лет (1926) – со дня рождения киноактрисы и певицы, поэтессы Х. Абугалиевой**
- 40 лет (1971) – со дня вступления в строй Павлодарской мебельной фабрики**

- 40 лет (1971) – со дня открытия Экибастузского пивоваренного завода**
- 40 лет (1971) – со дня сдачи в эксплуатацию канала «Иртыш-Караганда»**
- 40 лет (1971) назад организован Павлодарский совхоз-техникум**
- 35 лет (1976) назад пущено рувероидное производство на Павлодарском картонно-рубероидном заводе**
- 30 лет (1981) – со дня открытия санатория-профилактория «Энергетик» в Павлодаре**
- 30 лет (1981) назад открыт Павлодарский колледж транспорта и коммуникаций (бывший техникум железнодорожного транспорта)**
- 30 лет (1981) назад создана Павлодарская научно-исследовательская ветеринарная станция**
- 85 лет (1926-1988) – со дня рождения балерины, Заслуженной артистки Каз. ССР М. Байзаковой**
- 55 лет (1956) – назад создана Павлодарская опытная станция по защите почв от эрозии**
- 35 лет (1976) назад образовано производственное объединение молочной промышленности**
- 50 лет (1961) назад построен Павлодарский хлебзавод**
- 50 лет (1961) назад на берегу озера Жасыбай открыта туристическая база «Баянаул»**
- 45 лет (1966) назад в Павлодаре открыта областная детская больница**
- 45 лет (1966) назад в Павлодаре открыта 2-я городская больница**
- 40 лет (1971) назад создан Павлодарский химический завод**
- 40 лет (1971) назад вышла в свет книга «Знатные земляки» о выдающихся павлодарцах**
- 30 лет (1981) со дня создания народного хора Дворца тракторостроителей**
- 20 лет (1991) назад вышел в свет первый номер газеты Иртышского района «Ертіс нұры»**
- 20 лет (1991) со дня образования Павлодарского машиностроительного завода (на базе ремонтно-механического завода)**

20 лет (1991) назад в Павлодаре открыто первое в области высшее профессиональное училище № 9

20 лет (1991) назад в Павлодаре введены в эксплуатацию физкультурно-оздоровительный комплексы «Нептун» и «Шымыр»

15 лет (1996) назад была открыта Школа национального возрождения АНК

150 лет (1861) назад Коряковская станица преобразована в заштатный город Павлодар

КРАТКИЕ СПРАВКИ И ЛИТЕРАТУРА

1 января

Суюнова Гульнара Сейльбековна

50 лет (1961) со дня рождения

Доктор филологических наук, доцент Гульнара Сейльбековна Суюнова родилась 1 января 1961 г. в г. Ермаке (ныне Аксу) Павлодарской области, в семье служащих. Окончила в 1977 г. Железинскую среднюю школу и поступила на филологический факультет Павлодарского педагогического института, который окончила с отличием в 1981 г. Свою трудовую деятельность начала в августе 1982 г. лаборантом кафедры русского языка данного института, и вся ее дальнейшая жизнь была связана с лингвистикой.

В 1992-1995 гг. училась в аспирантуре АГУ им. Абая, а в январе 1996 г. защитила кандидатскую диссертацию в специализированном совете КазНУ им. Аль-Фараби по теме «Речевое поведение казахов-билингвов». В феврале 1996 г. была избрана на должность зав. кафедры практического курса казахского и русского языков Павлодарского педагогического института.

После образования в сентябре 1996 г. ПГУ им. С. Торайгырова работала старшим преподавателем, доцентом кафедры практического курса казахского и русского языков этого вуза. В период с 2001 по 2003 годы работала заместителем директора Гуманитарного института этого вуза. С 1999 по 2004 гг. Г.С. Суюнова – доцент кафедры русской филологии ПГУ им. С.Торайгырова. В 2001 году решением ВАК РК ей присвоено ученое звание доцента по специальности 10.02.00. – Языкознание.

После образования в апреле 2004 г. Павлодарского государственного педагогического института работала в должности доцента кафедры русского языка и методики преподавания данного вуза, была ученым секретарем ПГПИ (2004-2005 гг). В сентябре 2006 г. переведена на должность доцента кафедры теоретической и прикладной лингвистики ПГПИ. В 2006-2007 учебном году являлась доцентом кафедры теоретической и прикладной лингвистики ПГПИ, председателем УМС факультета иностранных языков, членом УМС института. С 26 августа 2007 г. по январь 2009 г. заведовала кафедрой индоевропейского и восточного языкознания

ИнЕу. В 2006 и 2008 гг. работала в качестве председателя предметной апелляционной комиссии МОиН РК по проведению ПГК.

С января 2009 года является научным сотрудником научно-исследовательского центра «Языкоznание» Павлодарского государственного педагогического института.

В феврале 2009 г. Г.С. Суюнова защитила диссертацию на соискание ученой степени доктора филологических наук в ЕНУ им. Л.Н. Гумилева по теме «Межэтническая коммуникация: онтологический и металингвистический аспекты». На протяжении ряда лет она отвечала за учебно-методическую работу кафедры русского языка и методики ПГУ и ПГПИ, была руководителем учебно-методического совета филологического факультета ПГУ, руководителем учебно-методического совета факультета иностранных языков ПГПИ. Дважды (2006 г., 2008 г.) в составе комиссии МОиН РК и НЦГСОТ участвовала в организации и проведении ПГК.

Гульнара Сейльбековна прошла все ступени роста, от лаборанта кафедры до доктора филологических наук. Общий трудовой стаж Г.С. Суюновой составляет 27 лет, из них 22 года – с 1987 года по сегодняшний день – она работает в системе высшего образования.

За время работы в ПГПИ и ПГУ им. С. Торайгырова, была награждена Почетными грамотами, благодарственными письмами ректоров и деканов вузов. Имя Г.С. Суюновой внесено в республиканскую энциклопедию «Қазақ тілі» (1998 г.), в книгу «Известные женщины Павлодарского Прииртышья» (2007 г.). Г.С. Суюнова активно занимается научно-исследовательской деятельностью. Она регулярно участвует в научных конференциях республиканского и международного уровня, имеет 70 публикаций, среди которых – 1 монография, 4 учебных пособия. Помимо этого она руководит курсовыми и дипломными работами студентов, под ее руководством выполнены 6 магистрских диссертаций. Она принимает участие в научных конференциях различного уровня, в числе которых ставшая традиционной конференция «Проблемы языка в современной научной парадигме».

Литература:

Суюнова Г.С. К проблеме типологии кодового переключения в речи билингвов // «Актуальные проблемы казахско-русского дву-

язычия»: тезисы докладов республиканской научно-теоретической конференции. – Алма-Ата, 1989.

Суюнова Г.С. Социальная и ситуативная обусловленность языкового поведения казахов-билингвов // Проблемы регионального и сопоставительного языкознания: сборник научных трудов преподавателей и аспирантов АГУ им. Абая. – Алматы, 1994.

Суюнова Г.С. Павлодарское Прииртышье: сборник текстов и заданий по практическому курсу русского языка: учебное пособие для студентов неязыковых факультетов / Г.С. Суюнова, Г.Н. Кенжебалина. – Павлодар, 2000. – 37 с.

Суюнова Г.С. Сопоставительная типология в таблицах и тестах: учебное пособие для студентов фил. факультетов. – Павлодар, 2001. – 85 с.

Суюнова Г.С. Морфемика и словообразование русского языка: учебное пособие / Г.С. Суюнова, Г.Н. Кенжебалина. – Павлодар, 2003. – 104 с.

Суюнова Г.С. Теоретические основы межэтнической коммуникации: Монография / Г.С. Суюнова. – Павлодар, 2007. – 167 с.

Суюнова Г.С. О некоторых моделях общения в межэтнической коммуникации // Материалы межд. науч.-теорет. Конф. «Букетовские чтения». – Караганда: КарГУ им. Е. Букетова, 2008. – С. 71-78.

* * *

Суюнова Г.С. Спецкурс по проблемам казахско-русского двуязычия // Русский язык и литература в казахской школе. – 1991. – № 7.

Суюнова Г.С. Факультатив по морфемике и словообразованию в школе // Пед. вестник Казахстана. – 2005. – № 4. – С. 62-69.

Суюнова Г.С. Дифференциальные признаки межэтнической коммуникации // Вестник КарГУ им. Букетова. Серия филологическая. – 2006. – № 1. – С. 11 – 17.

Суюнова Г.С. О влиянии статистических компонентов психологии нации на межэтническую коммуникацию // Вестник КазНПУ. – 2006. – № 4. – С. 24-28.

Суюнова Г.С. Толерантность как императив межэтнической коммуникации // Саясат-Policy. – 2006. – № 6. – С. 37-39.

Суюнова Г.С. Влияние негативных этнических установок на выбор формы общения в межэтнической речевой коммуника-

ции // Вестник КазНУ им. Аль-Фараби. Сер. Филологическая. – 2007. – № 8. – С. 99 – 102.

Суюнова Г.С. Смена коммуникативных кодов в межэтническом общении // Вестник Евразийского гуманитарного института. – 2007. – № 1. – С. 229 – 236.

Суюнова Г.С. Стиль общения в межэтнической коммуникации // Вестник ИнЕУ. – 2008. – № 1. – С. 65 - 68.

Суюнова Г.С. Языковые модели стереотипных ситуаций общения в межэтнической коммуникации// Вестник КазНУ им. аль-Фараби. Сер. Филологическая. – 2008. – № 7. – С. 159 – 163.

* * *

Суюнов Г. С. // Қазақ тілі: Энциклопедия. – Алматы, 1998. – 482 б.

Суюнова Гульнара Сейльбековна // Известные женщины Павлодарского Прииртышья. – Павлодар, 2007. – С. 288

12 января

Соколкин Эрнест Дмитриевич
75 лет со дня рождения (1936)

Эрнест Дмитриевич Соколкин родился в г. Себеж Псковской области Российской Федерации. В 1958 году после службы в армии переехал в Павлодар. С 1958 по 1967 годы работал в городском радиоузле. В 1967 г. окончил заочное отделение историко-филологического факультета Томского университета по специальности история. С 1967 г. работает в областном историко-краеведческом музее имени Г.Н. Потанина – сначала старшим научным сотрудником, затем директором. С 1968 г. – главным хранителем, с 1990-1994 гг. – зам. директора по науке, с 1994-2002 гг. главный хранитель фондов музея. В 1995 г. – член городской ономастический комиссии при актимате области. 2002 г. – главный специалист отдела фондов краеведческого музея. С 2007 года – на заслуженном отдыхе.

Э.Д. Соколкин около 40 лет занимается изучением истории Павлодарского Прииртышья. Им собрано огромное количество сведений и материалов о важнейших событиях, происходивших в крае, о знатных земляках. Благодаря его неустанным поискам в архивах и библиотеках Союза в научный обиход вошли многие мате-

риалы, которыми не располагал ранее музей. Соколкин занимается не только сбором, хранением краеведческих данных, но и активно пропагандирует знания о крае. Им написано множество статей и очерков об истории Прииртышья на страницах местных изданий, а также в изданиях Омска, Семипалатинска, Тулы, Алма-Аты и Москвы, в журналах «Советский музей», «Нива», сборнике «Земля и люди» и др.

Он принимал участие в организации музеев связи, УВД, народного образования и боевой славы Дворца школьников, а также в подготовке к открытию и установке мемориальных досок Вс. Иванова, Д. Багаева, С. Торайгырова и др. Стали биографической редкостью изданные им путеводители «Павлодар» (1982), «Знакомьтесь, Павлодар» (1980). Он является соавтором учебника «География Павлодарской области» (1996), соавтором книги «Почетные граждане Павлодара» (2003). В настоящее время работает над книгами о знатных людях области и города, улицах города Павлодара. Является членом ономастической комиссии, по памятникам культуры.

Удостоен премии областного отделения Союза журналистов за краеведческие материалы. Лауреат премии им. П.З. Ермакова для журналистов (1982), премии акима г. Павлодара (1996), 2001 – знак Министерства культуры РК «Мәдениет қайраткері», 2001 г. Почетной грамотой акима г. Павлодара, 2006 г. – Почетной грамотой акима области.

Литература:

Соколкин Э.Д. Знакомьтесь, Павлодар. – М, 1980. – 13 с.

Соколкин Э.Д. Павлодар: Историко-информационный путеводитель. – Алма-Ата: Казахстан, 1982. – 96 с.

Соколкин Э.Д. География Павлодарской области. – Омск, 1996. – 146 с.

Тереник М. С. Почетные граждане г. Павлодара / М.С. Тереник, Э.Д. Соколкин. – Павлодар, 2003. – 80 с.

* * *

Соколкин Э. Культурная хроника: [Хроника культурных мероприятий в г. Павлодаре в 50-60-х годах] // Новое время. – 2003. – 2 апреля. – С.11

Соколкин Э. Летопись нашей печати: [История издания первых газет в Павлодарской области]// Звезда Прииртышья. – 2003. – 1 марта. – С.3

Соколкин Э. Памятники Павлодара: [Об истории создания памятников в г. Павлодаре] // Новое время. – 2003. – 12 марта. – С. 11, 23 апр. – С.8

Соколкин Э. Страницы истории нашей области: [Хроника событий Павлодарской области по пятилеткам с 1938 по 2003 годы] // Новая газета. – 2003. – 27 февр. – С. 4

Соколкин Э. Музейное дело в Павлодаре: [Об истории зарождения музеев в Павлодаре] // Новое время. – 2003. – 6 авг. – С.6]; // Новое время. – 2004. – 14 янв. – С. 5

Соколкин Э. У истоков промышленности: [О заслуженных работниках промышленности – уроженцах Павлодар. области] // Звезда Прииртышья. – 2003. – 11 окт. – С. 6

Соколкин Эрнест. Памятники: [О памятниках города Павлодара] // Новое время. – 2003. – 4 июня. – С. 8

Соколкин Э. Герои земли Павлодарской: [Герои Советского Союза – павлодарцы] / Эрнест Соколкин, Михаил Гапон // Наш край. – 2005. – 14 апр. – С. 1. – (Продолж. в послед. номерах)

Соколкин Э. Памятник мужеству и патриотизму. [Вклад павлодарцев в Победу] // Звезда Прииртышья. – 2005. – 14 апр. – С. 5.

Соколкин Э. Все начиналось с пристани: [к 45-летию Аксу] // Акжол – Новый путь. – 2006. – 14 сент. – С. 8, 9.

Соколкин Э. Каждому сердцу дорого это имя... (имя А.С. Пушкина в истории г. Павлодара) // Звезда Прииртышья. – 2006. – 6 июня. – С. 5.

Соколкин Э. Чудеса на колесах, на крыльях, на паровой энергии... [История появления речного, наземного и воздушного транспорта в Павлодаре] // Звезда Прииртышья. – 2007. – 4 сент. – С. 7.

Соколкин Э. Голубые огоньки в Павлодаре: [К 70-летию Павлодарской области] // Звезда Прииртышья. – 2008. – 14 февр. – С. 7.

Соколкин Э. Г.Н. Потанин в Павлодарском Прииртышье // Новое время. – 2008. – 25 сент. – С. 7.

Соколкин Э. Историческая справка о Железинской Троицкой церкви: (К 70-летию Павлодарской области) // Новое время. – 2008. – 3 апр. – С. 6; 17 апр. – С. 6.

Соколкин Э. Мост, мостовая, памятник: (К 70-летию Павлодарской области) // Звезда Прииртышья. – 2008. – 20 марта. – С. 7.

Соколкин Э. Напиши мне письмо... [История развития почтовой связи, телеграфа и телефонной связи в Павлодарской области] // Звезда Прииртышья. – 2008. – 17 янв. – С. 7.

Соколкин Э. Памяти первого доктора – профессора. [Открыта мемориальная доска К.Ф. Бойко] // Ардагер-Ветеран. – 2008. – 4 дек. – С. 1.

Соколкин Эрнест. Школа, лазарет, библиотека: (К 70-летию Павлодарской области) // Звезда Прииртышья. – 2008. – 27 марта. – С. 7.

Соколкин Э. Водники и судоремонтники: [История возникновения судоремонтного завода в Павлодаре] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 20 янв. – С. 6.

Соколкин Э. Газетная история: [О новой книге Марии Тереник «Печать в Павлодарском Прииртышье»] // Версия. – 2009. – 11 мая. – С. 9.

* * *

Соколкин Эрнест Дмитриевич // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 546

Соколкин Эрнест Дмитриевич // Кто есть кто в Павлодарской области. Справочник. (Книга первая). – Павлодар, 2006. – С. 474

* * *

Хазыров Б. Достоин высшей похвалы // Звезда Прииртышья. – 1996. – 11 янв. – С. 4

Гапон М. Краеведу – 60 лет // Наш край. – 1996. – 19 января.

Наш историк. Интервью с Э.Д. Соколкиным // Проспект. – 1998. – 10 дек.

О присуждении награды Э. Соколкину: [Павлодарский краевед, историк награжден Почетным знаком Мин-ва культуры] // Вести Павлодара. – 2001. – 12 дек. – С. 6

Николаева О. Часовой истории: [В обл. музее лит. и искусства им. Бухар-жырау прошел вечер, посвящ. 65-летию Э.Д.Соколкина] // Звезда Прииртышья. – 2001. – 1 февр. – С. 14.

О присуждении награды Э. Соколкину: [Почетного знака Министерства культуры и информации РК] // Вести Павлодара. – 2001. – 12 дек. – С. 6.

Баранов А. Сохраняя память о прошлом (об историке-краеведе Э.Д. Соколкине) // Час пик. – 2005. – 13 окт. – С. 8 – 9.

Касымова Э. История одного человека: [История семьи павлодарских краеведов Л.П. и Э.Д. Соколкиных] // Новая газета. – 2005. – 24 февр. – С. 9.

Васильченко Е. Свидетель эпохи // Городская неделя. – 2006. – 1 февр. – С. 7.

Где в Павлодаре была бильярдная Лютера?: [беседа с историком, краеведом Э.Д. Соколкиным] / Вела Т. Карапашова // Новое время. – 2006. – 19 янв. – С. 6.

Егорова Г. Здесь каждый дом – экспонат: [История г. Павлодара в домах и улицах] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 26 авг. – С. 8; 30 авг. – С. 8.

Ильясов С. Хранитель тайн истории Прииртышья (Э.Д. Соколкин) // Регион KZ. – 2006. – 13 янв.

Нурахметова Г. Патриарх музеиного дела: [Историку-краеведу, почетному деятелю культуры Казахстана Э.Д. Соколкину – 70 лет] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 14 янв. – С. 8.

Науменко Я. «Улицы нашего города» (о книге Э.Д. Соколкина) // Обозрение недели. – 2007. – 28 дек.

Соколова Л. История улиц (о новой книге Э.Д. Соколкина «Улицы нашего города») // Версия. – 2007. – 24 декабря.

Улицы Павлодара: (отр. из книги Э.Д. Соколкина «Улицы Павлодара (словарь-справочник) // Новое время. – 2007. – 1 марта. – С. 16; 26 апр. – С. 16; 31 мая. – С. 16; 7 июня. – С. 16; 21 июня. – С. 16

Горбунов С. История – в названии улиц // Казахстанская правда. – 2008. – 18 января.

Карапашова Т. Улицы Павлодара. История и книга: (Вышла в свет новая книга Э. Соколкина «Улицы нашего города») // Новое время. – 2008. – 10 янв. – С. 2, 4.

Походеев В. Книга нужная и полезная // Ардагер – Ветеран. – 2008. – 10 янв. – С. 2.

13 января

Шафер Наум Григорьевич
80 лет со дня рождения (1931)

Заслуженный деятель культуры, кандидат филологических наук, профессор Наум Григорьевич Шафер родился в Бессарабии (ныне Молдова), откуда с семьей был депортирован в Казахстан в 1941 году. Закончил в 1955 году филологический факультет КазГУ. Во время учёбы в университете очень близко общался с Е. Брусиловским, который советовал ему заняться музыкой, однако тогда он выбрал литературу. Преподавал в школах Восточно-Казахстанской области, Целинограда, Павлодара, Павлодарском пединституте. В 1965 году защитил кандидатскую диссертацию о творчестве Бруно Ясенского. Во время работы над докторской диссертацией «Русская гражданская поэзия за 100 лет» его осудили за «систематическое распространение клеветнических измышлений о советском государственном строе» на полтора года. В 1971 году репрессирован. Реабилитирован был лишь в 1989 году.

Музыку писал под псевдонимом Нами Гитин (1950-1960). Активно исследует творчество М. Булгакова. Им впервые были опубликованы драматургические произведения писателя «Петр Великий» и «Рашель». По архивным источникам Н.Г. Шафер выпустил книгу оперных либретто Булгакова, снабдив ее предисловием и обширными комментариями. Он участвует в издании третьего тома «Театрального наследия» М.А. Булгакова (изд-во «Искусство» СПб).

Много лет занимается исследованием жизни и творчества Дунаевского. В 1988 году в Москве вышла его книга «Дунаевский сегодня». Он стал первым публикатором переписки И.О. Дунаевского. В результате многолетней кропотливой работы издал грампластинку «Исаак Дунаевский в гостях у Михаила Булгакова».

Шафер является постоянным участником международных булгаковских чтений и других научных конференций. Он собиратель и исследователь авторской песни, выпустил уникальную пластинку «Кирпичики» (Антология городской русской песни за 100 лет 1850-1950гг), в которой есть две его собственные песни. Продолжает преподавать литературу в ПГПИ. Им собрана уникальная фонотека, которая насчитывает около двадцати тысяч грампла-

стинок, представляющих мировое значение. Регулярно публикует статьи в казахстанской и зарубежной прессе. Выпущены два лазерных диска музыки Нами Гитина (собственной), «Вечерний вальс», «Романс Печорина».

Литература:

Шафер Н. Дунаевский сегодня: Публиц. очерк. – М.: Сов. композитор, 1988. – 183с.

Дунаевский И. «Когда душа горит творчеством...»: письма к Раисе Рыськиной / сост. Н. Г. Шафер. – Астана: Елорда, 2000. – 192 с.

Шафер Н. Забытая страна Дмитрия Шостаковича: [материалы о творчестве И.Дунаевского] // Музикальная жизнь. – 2000. – № 1. – С. 16 – 21

Шафер Н.Г. Дворняги, друзья мои: Очерки и статьи. – Павлодар: НПФ «ЭКО», 2001. – 96 с.

Исаак Дунаевский в гостях у Михаила Булгакова = Isaak Dunaevsky visiting Mikhail Bulgakov [Ноты]: пьесы для фортепиано / сост. и общ. ред. Н. Г. Шафера, Л. Топорковой. – М: Композитор, 2001. – 72с.

Почтовый роман: переписка И. О. Дунаевского и Л. С. Райль / сост., вступит. ст., comment., послесл. Н. Шафера. – М: Композитор, 2001. – 232 с., ил.

Дунаевский Исаак. «Если Вам нужны мои письма...»: письма к Людмиле Вытчиковой; сост., comment. Н. Г. Шафера. – Павлодар: ЭКО, 2005. – 136 с.

Шафер Н. Дворняги, друзья мои... Из книги воспоминаний «Бессарабия» // Звезда Прииртышья. – 2001. – 29 нояб. – С. 14

Шафер Н. От автора: О своей новой книге «Дворняги, друзья мои...» // Звезда Прииртышья. – 2001. – 29 нояб. – С.14

Шафер Н. Песни Владимира Мирзы // Звезда Прииртышья. – 2004. – 9 сент. – С. 17

Шафер Н. Создатель гимна и не только: [к 100-летию Е.Г. Брусиловского] // Звезда Прииртышья. – 2005. – 15 нояб. – С. 8

Шафер Н. Малая энциклопедия житейских казусов: [о книге журналиста, собственного корреспондента по Павлодарской об-

ласти Сергея Горбунова «Поезд дальнего следования»] // Казахст. правда. – 2006. – 14 марта. – С. 8

Шафер Н. Хрестоматия буден: [о книге С. Горбунова «Поезд дальнего следования»] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 18 марта. – С. 8

Шафер Наум Григорьевич. Материалы к биобиблиографии ученых ПГПИ: биографический указатель / сост. Н. Колодина, Ш. Б. Сарсенова; гл. ред. А. Нуходы; Павлодарский гос. пед. ин-т. – Павлодар: ПГПИ, 2008. – 66 с.

Шафер Н. Второй филфак: (фрагмент мемуарной повести «День Брусиловского») // Нива. – 2008. – № 2. – С. 151-165

Шафер Н. История моих псевдонимов: (Повесть о Сергее Музалевском) // Простор. – 2008. – № 12. – С. 125 – 153

Шафер Н. Доверчивые тетради: (О поэзии Ольги Григорьевой) // Звезда Прииртышья. – 2009. – 7 апр. – С. 5

Шафер Н. Максим Горький и Павел Васильев: (К проблеме контекста в литературе и жизни) // Нива. – 2009. – №12. – С. 117-136

* * *

Шафер Наум Григорьевич // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 631-632

Шафер Наум Григорьевич // Кто есть кто в Павлодарской области. Справочник. (Книга первая). – Павлодар, 2006. – С. 570

* * *

Григорьева О. Н.Г. Шаферу: Стихи // Звезда Прииртышья. – 1999. – 8 апр. – С.16

Барсуков Э. Н.Г. Шаферу: Стихи // Звезда Прииртышья. – 1999. – 23 сент. – С.19

Поминов Ю. Коллекция Шафера: [о собрании грампластинок известного музыковеда Н.Г. Шафера] // Звезда Прииртышья. – 2000. – 8 июня. – С. 14

Григорьева О. Дунаевский любил писать письма: [в Москве опубликованы письма Дунаевского, комментарии подготовлены Н. Шафером] // Звезда Прииртышья. – 2001. – 25 окт. – С. 5

Кузнецов Н. Сокровища «Человека года», которые принадлежат всем: [Н. Шаферу присвоено звание «Человека года»] // Казахстанская правда. – 2001. – 13 янв. – С. 1

Лисовская И. Дом Шафера: В Павлодаре открылся дом-музей композитора, музыковеда Н.Г. Шафера // Звезда Прииртышья. – 2001. – 24 февр. – С. 1, 3

Карандашова Т. В гости к Шаферу: [О личной уникальной библиотеке профессора ПГУ Н.Г. Шафера] // Вести Павлодара. – 2001. – 12 дек. – С. 6

Кузнецов Н. Хранитель звуков [Н. Шафер] // Казахст. правда. – 2001. – 14 сент. – С. 2

Дом Шафера работает // Звезда Прииртышья. – 2002. – 12 янв. – С. 3

Щербинко З. Достояние города: [О профессоре, музыковеде, литературоведе Н.Г.Шафере] // Звезда Прииртышья. – 2002. – 3 авг. – С. 3

Поминов Ю. Дом Шафера // Простор. – 2004. – № 2. – С. 156-166

Варшавская Л. Есть такой музей в Павлодаре: [о Павлодарском музее грампластинок]: беседа с гл. хранителем музея Н.Г. Шафером // Известия-Казахстан. – 2005. – 26 янв. – С. 4

Кадыров Б. Музыка не терпит прозаизмов: [вышла в свет книга павлодарского музыковеда Н. Шафера – сборник писем композитора И.О. Дунаевского к Людмиле Вытчиковой] // Казахстанская правда. – 2005. – 22 июля. – С. 8

Горбунов С. Приглашает Дом Шафера: [О единственном в Казахстане музее грампластинок «Дом Шафера» в Павлодаре] // Казахст. правда. – 2006. – 11 янв. – С. 6

Ковхаев Ю. Он, как всегда, в пути: [профессору, музыковеду, композитору Н. Шаферу – 75 лет] // Городская неделя. – 2006. – 11 янв. – С. 4

Касымова Э. О горах судят по вершинам: [профессору, музыковеду, композитору, литературоведу Н.Шаферу – 75 лет] // Новая газета. – 2006. – 19 янв. – С. 6

Вороночко О. В вихрях вальса: [о Науме Шафер] // Время. – 2008. – 17 июля. – С. 8

Голышкин В. Воскресшая мелодия: (В Санкт-Петербурге издана партитура «Вечернего вальса» известного павлодарского музыковеда Наума Шафера) // Версия. – 2008. – 14 июля. – С. 4

28 января

Гапон Михаил Кондратьевич
85 лет со дня рождения (1926)

Михаил Кондратьевич Гапон родился в 1926 году на Украине. До 1943 года работал молотобойцем в кузнице, учился в сельскохозяйственном техникуме. В 1943 году призвали в ряды Вооруженных Сил, участвовал в боевых действиях. Был командиром взвода десантников 113 отдельной стрелковой Сахалинской бригады. В 1950 году вернулся с фронта. С 1951-1953 гг. заведовал отделом кадров и организации работы Сребнянского райкома ЛКСМ Украины; 1953-1957 гг. – инструктор отдела партийных, профсоюзных и комсомольских органов Сребнянского райкома КП Украины; 1953-1957 гг. – студент-заочник Нежинского техникума культурно-просветительных работников; 1957-1962 гг. – директор клуба и преподаватель физического воспитания в с. Никоновка Черниговской области.

В 1962 году М. Гапон приехал в Павлодар. Почти сразу же получил должность директора городского парка культуры. Проработал там почти 10 лет. Под его началом в парке регулярно проводились массовые гуляния, выступления коллективов самодеятельности и профессиональных артистов, отмечались праздники. Построил планетарий, билльярдную, танцевальную площадку, открыл детскую площадку. В 1968 году Михаил Кондратьевич возглавил Павлодарский историко-краеведческий музей. Здесь он «с головой окунается» в историю нашего края, в работу по сбору материалов о героях Отечественной войны, о знатных людях Прииртышья. Издал о них несколько десятков буклетов.

Михаил Кондратьевич Гапон – член комиссии областного совета ветеранов по патриотическому воспитанию молодежи, член бюро областного фонда мира. После ухода на пенсию, М. Гапон продолжал работать до 1996 года заместителем директора музея, активно сотрудничал с коллективами других музеев, библиотек. В свободное время увлекается составлением кроссвордов. Благодаря кроссворду, составленному к 35-летию освоения космоса, Михаил Кондратьевич за заслуги в пропаганде освоения космоса был зачислен в состав бюро Федерации космонавтики СССР и по-

лучил возможность лично познакомиться с покорителями звездного пространства.

Собранный им за 16 лет коллекция материалов и экспонатов легла в свое время в основу космической экспозиции в краеведческом музее. В 1996-1998 гг. – входит в состав редакции газеты «Наш край». М. Гапон – автор многочисленных публикаций в местной печати о проблемах и заботах ветеранов: «В помощь клубному работнику» (1971 г.), Полные кавалеры ордена Славы» (1978 г.)

В 2001 году вышла его книга «Их имена увековечены», в которой собран бесценный материал для всех, кто интересуется историей нашего края. В ней можно узнать о тех, чьи имена увековечены на мемориальных досках, в названиях улиц. Даны полные списки павлодарцев – Героев Советского Союза, кавалеров ордена Славы всех степеней, полных кавалеров ордена Трудовой Славы, Героев Социалистического Труда и почетных граждан Павлодара.

За время своей деятельности добился переименования 5 улиц Павлодара в честь знатных земляков (Айманова (1984), Баймульдина (1875), Дерибаса (1983), Жаяу Мусы (1984) и Семенченко (1975). Избирался депутатом Павлодарского городского Совета в 1967-1969 гг. Лауреат областной премии журналистов им. П.З. Ермакова

М.Гапон награжден орденом Отечественной войны II степени и 20 медалями, персональными знаками, грамотами.

Литература:

Гапон М. Адъютанты комдива: [О ветеране войны и труда из с. Лозовое Павлодар. области Г.Г. Крамаренко] // Наш край. – 2001. – 24 мая. – С. 4

Гапон М.: Этого забыть нельзя: [О ветеране войны, радиотелеграфистке З.И.Лысенко] // Наш край. – 2001. – 22 февр. – С. 1

Гапон М. Григорий Устинович Ткачев // Новое время. – 2003. – 30 апр. – С. 6

Гапон М. Их имена увековечены: [О И.Д. Ворушине] // Новое время. – 2003. – 9 апр. – С. 8

Гапон М. Наши земляки, кавалеры ордена Славы: [П.П. Бальбет] // Новое время. – 2003. – 2 апр. – С. 7

Гапон М. Петр Васильевич Пешин // Новое время. – 2003. – 23 апр. – С. 4

Гапон М. Мои спутники – энтузиасти: [О становлении музеев в Павлодарской области] // Новое время. – 2003. – 14 мая. – С. 1

Гапон М. Сапар Рубаев // Новое время. – 2003. – 14 мая. – С. 7

Гапон М. Слава Героям: [О Герое И.А.Склярове] // Новое время. – 2003. – 18 июня. – С. 5

Гапон М. Встреча с композитором: [Вадим Ботов] // Наш край. – 2003. – 12 июля. – С. 4

Гапон М. Христенко Василий Тимофеевич: [о Герое ВОВ, нашем земляке, обладателе ордена Славы трех степеней В.Т. Христенко] // Новое время. – 2003. – 7 мая. – С. 3

Гапон М. Мои спутники-энтузиасты: [Об истории становления музеев Павлодарской области] // Новое время. – 2003. – 14 мая. – С.11

Гапон М. Кавалеры ордена Славы всех степеней // Версия. – 2005. – 2 марта. – С. 4; 9 марта. – С.4; 16 марта. – С.4

Гапон М. Хайдаров Бакит Хайдарович: [Герои земли Павлодарской] // Наш край. – 2005. – 22 дек. – С. 2

Гапон М. На подступах к Берлину: [подвиг К.Сураганова] // Наш край. – 2006. – 11 мая. – С. 2

Гапон М. В начале войны: [о И.А. Склярове] // Наш край. – 2007. – 12 июля. – С. 2

Гапон М. За честь и свободу святую: [стихи] // Ардагер/Ветеран. – 2009. – 30 апр. – С. 1

Гапон М. Тебе, товарищ потомок. – Павлодар, 2009. – 180 с.

* * *

Гапон Михаил Кондратьевич // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 631; – 501 – 502

Гапон Михаил Кондратьевич // Кто есть кто в Павлодарской области. Справочник (Книга первая). – Павлодар, 2006. – С. 132

* * *

Активист по жизни // Наш край. – 2001. – 25 янв. – С. 1

Волкова И. Если молодость в душе..: [О бывшем директоре обл. ист.-краевед. музея, краеведе М. Гапоне] // Звезда Прииртышья. – 2001. – 10 февр. – С. 8

Лисовская И. Их имена – в истории: [Выпущена книга о знатных земляках М.Гапона «Их имена увековечены»] // Звезда Прииртышья. – 2001. – 25 дек. – С. 3

Морской десантник Михаил Гапон // Наш край. – 2001. – 9 авг. – С. 1

О награждении государственными наградами Республики Казахстан: [в связи с 59-летием Победы награждены участники войны и труженики тыла по Павлодарской области] // Звезда Прииртышья. – 2004. – 8 мая. – С.1

Голышкин Я. Наш человек в звездном: [о бывшем директоре областного краеведческого музея, историке М.К. Гапоне] // Версия. – 2005. – 6 апр. – С. 8

Соколкин Э. Всегда найдет чем заняться: [80 лет М.К. Гапону, возглавлявшему в 70-80 гг. областной краеведческий музей им. Г.Н. Потанина] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 2 февр. – С. 8

Утейкин Н. Михаилу Кондратьевичу – 80 лет: [80 лет М.К. Гапону, возглавлявшему в 70-80 гг. областной краеведческий музей им. Г.Н. Потанина] // Наш край. – 2006. – 26 янв. – С. 2

Соколкин Э. Тебе, потомок!: [вышла в свет новая книга М. Гапона «Тебе, товарищ потомок!»] // Звезда Прииртышья. – 2010. – 28 января. – С. 3

Горбунов С. О друзьях-товарищах: [Вышла в свет книга Михаила Гапона «Тебе, товарищ потомок!»] // Казахстанская правда. – 2010. – 5 февр. – С. 14

1 февраля

Павлодарская ТЭЦ-2

50 лет (1961) со дня пуска в эксплуатацию
первой очереди

В 1956 начато строительство первенца энергетики Павлодара – ТЭЦ-2 для осуществления теплоснабжения производственным паром и горячей водой, а также электроэнергией комбайнового завода. В 1961 было закончено строительство первой очереди. 1 февраля 1961 г. в 1 ч. 15 мин. генератор ТЭЦ-2 выдал первый промышленный ток в энергосистему г. Павлодара.

Пуск первых агрегатов Павлодарской ТЭЦ-2 стал знаковым событием и началом ощутимых перемен в жизни всего города.

В 1963 году Павлодарская ТЭЦ-2 заработала на полную мощность с турбогенераторами – 25 тыс. кВт – 2 шт. и 50 тыс. кВт – 1 шт. Первые годы после пуска аварийность была высокой, сказывались как недостаток опыта монтажного, наладочного и эксплуатационного персонала, так и дефекты заводов-изготовителей. Вступили в строй и магистральные сети, подающие тепло на предприятия и в жилые кварталы города.

Основными потребителями были комбинат ЖБИ-2, обеспечивающий строительными конструкциями стройки Прииртышья и, в первую очередь, комбайновый завод (перепрофилированный позже в тракторный). На конец 1985 г. установленная мощность станции составила 110000 кВт. Ввод в действие ТЭЦ-2 позволил резко поднять темпы строительства комбайнового, алюминиевого, ферросплавного заводов, ГРЭС в Ермаке, а также создало благоприятные условия для работы промышленных предприятий и бытовых нужд населения Павлодара и прилегающих районов.

Вместе со станцией создавалась и ее инфраструктура. Например, на берегу Иртыша был построен пионерский лагерь «Красная гвоздика» для летнего отдыха детей энергетиков. Пионерлагерь долгие годы служил своему прямому назначению. Был и свой детский сад, и профилакторий, в котором энергетики правили здоровье.

Большую роль в освоении оборудования первенца энергетики Павлодарского Прииртышья сыграли первые руководители станции – А.С. Кириллов и М.К. Анцов, первые ведущие специалисты – А.Н. Зырянов, Т.А. Тальян, В.С. Галдун, Р.Л. Штейн, Б.А. Ратников, Д.А. Астафьев, В.И. Демин, В.К. Постников и другие. Кадры на станции всегда были стабильными. И способствовала этому преемственность, на предприятии годами работали семьями, на смену ветеранам приходили их дети, которые получали специальность тут же.

Сегодня Павлодарская ТЭЦ-2 не самая крупная теплоэнергокомпания города, но и она по-прежнему обеспечивает электроэнергией и теплом добрую часть областного центра.

Литература:

Наш Павлодар [Павлодару 250 лет] / сост. М. Макеев. – Алма-Ата: Казахстан, 1970. – 70 с. + CD-R

Соколкин Э. Д. Павлодар: историко-информационный путеводитель. – Алма-Ата: Казахстан, 1982. – 96 с.+ CD-R

Павлодарские ТЭЦ // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия – Алматы, 2003. – С. 462

ТЭЦ-2 // Становление и развитие энергетики Павлодарской области/ А.М. Сафарбаков. – Павлодар, 2003. – С. 68-104

* * *

Соколкин Э. Д. Павлодар: историко-информационный путеводитель [Е-копия книги]. – Алма-Ата: Казахстан, 1969. – 96 с. + CD-R

Соколова Л. Приватизация энергетики – грубая ошибка: Разговор с ген. дир. ТОО «ТЭЦ-2» В. Деминым // Павлод. неделя. – 2000. – 22 нояб. – С. 2

Гуторова Л. История – это люди: ТЭЦ – 2 – 40 лет // Звезда Прииртышья. – 2001. – 3 февр. – С. 7

Вайгант Л. Реконструкция на ТЭЦ-2: [На Павлодарской ТЭЦ-2 проходит реконструкция оборудования] // Городская неделя. – 2004. – 21 янв. – С. 4

Исабеков Р. ТЭЦ-2 наращивает мощность и надежность // Звезда Прииртышья. – 2004. – 13 июля. – С. 5

Васин П. Время, события, люди: [история строительства тракторного завода и Павлодарской ТЭЦ-2] // Новая газета. – 2005. – 22 дек. – С. 8

Васильченко Е. Новая турбина для старейшей ТЭЦ: [на павлодарской ТЭЦ-2 завершилась реконструкция второй турбины] // Городская неделя. – 2006. – 5 июля. – С. 4

Васин П. Славная биография ТЭЦ: [Павлодарская ТЭЦ-2 отмечает 45 лет] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 26 янв. – С. 3

Волкова И. Будут тепло и новые тарифы: [о новых тарифах на электроэнергию] //Звезда Прииртышья. – 2009. – 23 июля. – С. 2

Горбунов С. Наращиваем мегаватты: [об энергетических предприятиях Павлодарской области] // Казахстанская правда. – 2010. – 21 апр. – С. 1, 4

4 февраля

Пульга Михаил Николаевич

75 лет со дня рождения (1936)

Заслуженный работник культуры Казахстана (1990 г.), Почетный гражданин города Павлодара (2000 г.) Михаил Николаевич Пульга родился в 1936 году в селе Леонидовка Щербактинского района. С детства любил музыку, особенно народные песни. В шесть лет начал играть на балалайке и гармони. А с 1953 года, будучи учеником восьмого класса был приглашен работать в Щербактинский Дом культуры баянистом. Победитель областного конкурса юных баянистов в Павлодаре. В 1954 году написал свою первую песню «Беспокойная пора». Затем появились другие песни и музыкальные пьесы – «Солдатская кадриль», «Прощальный вальс», «Музыкальная картинка для баяна», «Воспоминание о Монголии».

В 1962 году по приглашению областного управления культуры Пульга с семьей переезжает в Павлодар, где создает хор русской песни павлодарских речников – визитную карточку города. Песня Пульги «Речная лирическая» в исполнении хора вошла в телефильм «Иртыш – дорога голубая».

В 1965 году окончил Павлодарское музыкальное училище, отделение народных инструментов, специальность – преподаватель детской музыкальной школы. Вскоре был принят педагогом по классу баяна в музыкальную школу № 1, где проработал более 30 лет.

В 1974-1980 гг. Михаил Пульга – художественный руководитель и хормейстер ансамбля песни и танца «Юность» народного образования, в 1968-1980 – руководитель студенческого хора Павлодарского медицинского училища. В 1984 г. создал в Павлодаре при областном Доме культуры профтехобразования (ДК департамента образования) вокальный ансамбль «Пламя». Подобного коллектива не было даже в республике. В 1987 году ансамбль завоевал первое место в республиканском конкурсе на лучшее исполнение политических песен и получил право участвовать во Всесоюзном конкурсе в г. Минске, где был удостоен звания дипломанта. В 1991 году коллективу было присвоено звание «народного». М. Пульга – автор более 30 песен на слова павлодарских поэтов о Павлодаре и родном Иртыше. В настоящее время Михаил Нико-

лаевич на заслуженном отдыхе, но продолжает руководить своим ансамблем «Пламя» в центре народного творчества «Шанырак»

Михаил Николаевич Пульга – лауреат всесоюзных фестивалей самодеятельного творчества, является членом правления областного отделения Союза музыкальных деятелей, членом Совета объединения самодеятельных композиторов области. Награжден знаком «За освоение целинных земель» (1959 г.), медалями I и II Всесоюзного фестиваля народного творчества (1971, 1987 гг.), почетной грамотой Министерства культуры РК (1996 г.), юбилейной медалью «10-летие независимости Казахстана» (2001 г.), медалью «50 лет Целине» (2004 г.)

Литература:

Пульга М. Он был удивительным человеком: [о творческой дружбе с композитором, нар. артистом СССР Г.Ф. Пономаренко] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 28 янв. – С. 5

* * *

Пульга Михаил Николаевич // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия – Алматы, 2003. – С. 501 – 502

Пульга Михаил Николаевич // Кто есть кто в Павлодарской области. Справочник (Книга первая). – Павлодар, 2006. – С. 421

Пульга Михаил Николаевич // Тереник М.С. Почетные граждане г. Павлодара / М.С. Тереник, Э.Д. Соколкин. – 1-е изд. – Павлодар, 2003. – С. 51 – 52

* * *

Иванюшин В. Концерт композитора // Звезда Прииртышья. – 1981. – 1 мая

Семерьянов В. «А песню нелегко сложить...»: [Беседа с композитором М. Пульгой] // Звезда Прииртышья. – 1981. – 10 мая

Григорьева О. Авторы песен – павлодарцы: [Творч. вечер М. Пульги и Дм. Приймака] // Звезда Прииртышья. – 1995. – 11 нояб.

Юрченко М. «Лучше зажечь одну свечу»...: [О творч. союзе композитора М.Н. Пульги и поэта Д. Приймака] // Звезда Прииртышья. – 1995. – 30 нояб.

Григорьева О. Певец родного Прииртышья // Звезда Прииртышья. – 1996. – 6 апр.

Григорьева О. «...Тебе поет родной народ!»: [О.М. Пульге, руководителе ансамбля «Пламя»] // Звезда Прииртышья. – 1996. – 25 апр. – С. 3

Попандопуло М. Пою тебя, мой край: [О творчестве самодеятельных композиторов Павлодарской области, в т.ч. о М.Н. Пульге] // Наука и высшая школа Казахстана. – 2005. – 1 февр. – С. 5

Семерьянова А. «Пока мы живы – помнить их должны»: [О военных песнях М. Пульги] // Звезда Прииртышья. – 2005. – 5 апр. – С. 8

Попандопуло М. Пою тебя, мой край: [О музыкальной культуре Павлодарской области] // Наука и высшая школа Казахстана. – 2005. – 1 февр. – С. 5

Семерьянова А. «Пока мы живы – помнить их должны»: [о песнях на военную тематику композитора музыканта М.Н. Пульги] // Звезда Прииртышья. – 2005. – 5 апр. – С. 8

Винтер И. Патриарх Павлодарской культуры: [в «Шаныраке» прошел вечер, посвященный 70-летию композитора музыканта, рук. нескольких павлодарских ансамблей, Почетного гражданина города Павлодара М.Н. Пульги] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 15 апр. – С. 8

Лисовская И. Испытание временем выдержал: [М. Пульга] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 2 февр. – С. 8

Розен М. Их вместе музыка свела: [О супружеской чете Михаила Николаевича и Клавдии Ивановны Пульга] // Звезда Прииртышья. – 2010. – 7 окт. – С. 8

6 февраля

Чистяков Иван Георгиевич
85 лет со дня рождения (1926)

Иван Георгиевич Чистяков родился в 1926 году в с. Грабово Иртышского района в семье военного. В 1943 году окончил среднюю школу г.Петропавловска. Участник Великой Отечественной войны. Во время прохождения службы в армии начал заниматься художественной самодеятельностью. Был ведущим концертных программ и солистом ансамбля песни и пляски Закавказского военного округа. Вся его жизнь неразрывно связана с областным драматическим театром имени А.П. Чехова. Дебют на сцене теа-

тра состоялся в 1951 году в роли немецкого коммуниста Кнорре в спектакле по пьесе Вадима Собко «Все начинается сначала». С сентября 1955 года по май 1961 года Чистяков работает актером Семипалатинского театра драмы им. Абая. Его работы в этом театре были отмечены медалью «За освоение целинных и залежных земель» в 1957 году, грамотой Министерства культуры республики и грамотой Президиума Верховного Совета Казахской ССР.

С мая 1961 года – он вновь на сцене павлодарского театра, где сыграл более 300 ролей. В его репертуаре были роли из классической и современной русской и зарубежной драматургии. Ему с одинаковым успехом удавалось создавать образы комических и трагических героев. Играли в спектаклях: А. Островского «Женитьба Белугина» (П.Г. Белугин), И. Штока «Ленинградский проспект» (Скворец), К. Симонова «Русские люди» (капитан Сафонов), Н. Погодина «Третья патетическая», «Черные птицы» (Кумакин, Кормилицын), А. Арбузова «Город на заре» (И. Жмельков), Г. Мусрепова «Козы Корпеш – Баян сулу» (Карабай), М. О. Ауэзова и Л. Соболева «Абай» (Айдар) и др. Творчество актера отличали высокая гражданственность, высокий дар убеждения и перевоплощения, большая сценическая культура. Его партнерами были выдающиеся деятели искусства, выступавшие с гастролями на сцене павлодарского театра – Н. Мордвинов, И. Савина, В. Лановой, А. Кузнецов, Ю. Соломин, И. Смоктуновский.

Много времени артист уделял общественной работе. В 1972 году открыл театр кукол при детском парке, на областном радио совместно с актером Михаилом Бушуевым вел сатирический журнал «Сквозняк». Он искренне любил своих зрителей, был хорошим другом и наставником для молодежи. На протяжении многих лет писал историю павлодарского театра.

За заслуги в развитии театрального искусства республики и высокое исполнительское мастерство в 1978 году И. Г. Чистякову было присвоено почетное звание «Заслуженный артист Казахской ССР». В 1981 году он был награжден орденом «Знак Почета», в 1986 году – орденом Трудового Красного Знамени. Жизнь актера прервалась в 1995 году. На доме, где в последние годы жил актер (ул. Кирова, 39), в 2003 году установлена мемориальная доска.

Литература:

Чистяков И. В творческом поиске // Звезда Прииртышья. – 1971. – 27 марта

Иван Чистяков: воспоминания о театре: [главы из неизданной книги актера Павлодарского драматического театра А.П. Чехова о истории театра] // Звезда Прииртышья. – 2003. – 19 июля. – С. 6

* * *

Чистяков Иван Григорьевич // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 619-620

Павлов А. Русский характер // Звезда Прииртышья. – 1971. – 15 апр.

Семерьянов В. Встретимся в театре // Звезда Прииртышья. – 1978. – 16 дек.

Семерьянов В. «Героев нахожу в жизни...» (Штрихи к портрету актера) // Звезда Прииртышья. – 1986. – 5 февр.

Тарасуло Ф. Не оставить равнодушным // Казахст. правда. – 1986. – 22 мая. – С. 4. – (Мастера сцены)

Калиев К. Актер с большой буквы // Звезда Прииртышья. – 2001. – 10 февр. – С. 7

Калиев К. Актер с большой буквы: Известному актеру театра И.Г. Чистякову исполнилось бы 75 лет // Звезда Прииртышья. – 2001. – 10 февр. – С. 7

Корешкова Т. Артист с большой буквы.: [В музее лит. и иск. им. Бухар жырау представлены выставки из частной б-ки Засл. артиста РК И.Г. Чистякова] // Звезда Прииртышья. – 2002. – 21 сент. – С. 8

Синицын М. Пишется история театра: [Будут изданы мемуары Засл. артиста РК, актера областного драмтеатра им. Чехова И.Г. Чистякова] // Звезда Прииртышья. – 2002. – 1 окт. – С. 8

Вервекин А. Самый лучший Дед Мороз: [в ЦГБ г.Павлодара прошел вечер памяти заслуженного артиста КазССР, актера И. Чистякова, посвященный его 80-летию] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 18 марта. – С. 6

Любимова А. Дочь – об отце: [в честь павлодарского актера И. Чистякова в детской библиотеке № 7 состоялась встреча с его дочерью] // Звезда Прииртышья. – 2007. – 8 марта. – С. 3

Хаиргельдин Д. Такой союзный Дед Мороз: [об Иване Чистякове] // Экспресс К. – 2008. – 26 дек. – С. 3

Удальцов М. О времени и о себе: [В Центральной гор. библиотеке им. П. Васильева состоялась презентация книг заслуженного артиста РК Ивана Чистякова] // Версия. – 2009. – 12 октября. – С. 19

8 февраля

Утебаев Ермек Утебаевич

85 лет со дня рождения (1926-1999)

Ермек Утебаевич Утебаев родился в Кызылкогамском районе Гурьевской (ныне Атырауской) области. Трудовую деятельность начал в восьмилетнем возрасте. Вместе с семьей, которая подвергалась постоянным преследованиям, жил в разных районах Казахстана и Средней Азии. Еще учась в школе, в 1941 году начал стал давать уроки в младших классах. С тех пор его жизнь неразрывно была связана с преподавательской деятельностью в городах Алматы, Атырау и Павлодаре: заведующий учебной деятельностью средней школы, директор школы, старший преподаватель педагогического института, проректор, доцент, профессор, заведующий кафедрой. В 1943 году по рекомендации Сабита Муканова поступил в КазПИ им. Абая. Закончил филологический и исторический факультеты. Здесь же он работает некоторое время, заканчивает аспирантуру, совмещая преподавательскую деятельность с научно-исследовательской.

Е. Утебаевым было написано более 200 научных работ. Его работы в области литературы посвящены исследованию творчества акынов-жырау, сказителей Павлодарского Прииртышья: Кулболды, Тайкелтири, Едиге, Шон, Торайгыр, Шоже, Бектур, Домак. Его перу принадлежат исследования творчества С. Торайгырова, М. Аузэзова, Г. Мусрепова, С. Муканова, Ж. Аймаутова и др.

В 1963 году защитил кандидатскую диссертацию по творчеству Сабыра Шарипова, первым оппонентом которой был С. Муканов. Кандидатская называлась «Литературная и общественная деятельность Сабыра Шарипова». Эта работа вылилась в книгу, которую выпустило издательство «Казахстан» в 1970 году в серии «Сәүлетті болашақ үшін күрескендер». Докторская диссертация написана на тему: «Султанмахмут Торайгыров и литературные традиции». В 1993 году, в год 100-летия поэта, по его сценарию

были проведены юбилейные торжества в Баянауле. В 1992 году Е. Утебаеву было присвоено звание профессора. Под его руководством защищены кандидатские диссертации. Воспитал немало учеников.

Литература:

Утебаев Е. Султанмахмут (К 100-летию со дня рождения) // Звезда Прииртышья. – 1992. – 21 июля. – С. 3

Утебаев Е. Султанмахмут // Звезда Прииртышья. – 1993. – 24 июня. – С.3

«Понапрасну ни зло, ни добро не пропало...»: [Беседа с профессором Е. Утебаевым] / Вела Л. Гришина // Звезда Прииртышья. – 1996. – 15 февр. – С. 2

12 февраля

Фрезоргер Анатолий Давыдович
70 лет со дня рождения (1941)

Доктор технических наук, профессор Анатолий Давыдович Фрезоргер родился 12 февраля 1941 года в селе Блюменфельд Марксовского района Саратовской области. Трудовая биография началась в 1955 году, когда он устроился рабочим на шахту Березовского района Красноярского края. Позднее освоил профессии тракториста, комбайнера, шоfera. Работал лаборантом в техникуме, учился в ремесленном училище. В 1968 году Анатолий Давыдович с отличием окончил заочное отделение факультета автоматики и вычислительной техники Новосибирского электротехнического института и в том же году – вечернее отделение Джамбулского технологического института.

Педагогическую деятельность начал преподавателем электроники и автоматики в политехникуме города Семипалатинска. С 1973 по 1988 гг. возглавлял кафедры «Процессы и аппараты пищевых производств», «Автоматизация технологических процессов мясной и молочной промышленности» Семипалатинского технологического института мясной и молочной промышленности. В это время Анатолий Давыдович активно занимался научными исследованиями, результатом которых явилась защита кандидатской (1972), а затем докторской (1987) диссертаций.

Ученое звание доцента ему было присвоено в 1976 году, а через двенадцать лет – звание профессора. Посвятив жизнь науке, Анатолий Давыдович с успехом руководит исследованиями аспирантов и соискателей. Все научно-исследовательские работы, руководство которыми осуществлял А.Д. Фрезоргер, внедрены в производство и принесли значительный экономический эффект на предприятиях региона. Он является автором около 200 научных работ, 46 изобретений и патентов. Результаты его научных исследований широко используются в учебном процессе по моделированию и автоматизации технологических процессов. В 1988 году профессора избрали ректором Павлодарского индустриального института. Профессионализм, высокое чувство долга и преданность любимому делу способствовали укреплению и развитию возглавляемому им в течение 13 лет учебного заведения, созданию кадрового и научного потенциала, повышению качества высшего образования. Это позволило институту первому в Казахстане пройти государственную аттестацию и получить статус Казахского государственного технического университета, а затем вуз стал именоваться Павлодарским государственным университетом.

С 1990 по 1994 годы Анатолий Давыдович совмещал обязанности ректора с политической деятельностью. Избранный депутатом 12-го созыва Верховного Совета РК, он принимал активное участие в разработке первых законодательных актов независимого государства: был участником создания Декларации о государственной независимости, первой Конституции, Закона о Гимне и Флаге, законов об образовании и науке, пакета первых рыночных законов Казахстана. Гражданский патриотизм, высокий авторитет руководителя и общественная деятельность позволили Анатолию Давыдовичу осуществлять важную работу в качестве доверенного лица первого Президента РК Н.А. Назарбаева (1989 – 1999).

Как большой энтузиаст в деле развития научно-технического прогресса профессор был избран председателем межотраслевого регионального Совета научно-технических обществ, а в 1992 году – членом-корреспондентом Международной инженерной академии и через восемь лет – действительным членом АН ВШ Казахстана. Академик А.Д. Фрезоргер регулярно участвовал в раз-

личных семинарах, конференциях, выставках, делегировался на съезды работников образования и науки.

В 2001 году Анатолий Давыдович становится президентом Павлодарского университета. Университет (ныне ИнЕУ) располагает сегодня прекрасной материально-технической базой, высокопрофессиональным профессорско-преподавательским составом. Динамичный рост университета, его лидирующее положение при жесткой конкуренции на рынке образовательных услуг были бы невозможны без умения Анатолия Давыдовича шагать в ногу со временем, без его инициатив по внедрению инновационных методов обучения и укреплению связи вуза с производством.

Анатолию Давыдовичу Фрезоргеру присвоены звания «Почетный изобретатель СССР» (1992 г.), «Заслуженный деятель науки Республики Казахстан» (1993 г.). Имеет правительственные награды: медаль «За доблестный труд», памятные медали за значительный вклад в развитие и становление государственности, укрепление суверенитета Республики Казахстан.

Литература:

Фрезоргер А. Его жизнь связана с Павлодарским Прииртышьем: [Ректору ПаУ, канд. физико-матем. наук К.К.Кайдарову исполняется 65 лет] // Звезда Прииртышья. – 2004. – 14 февр. – С. 8

Фрезоргер А. Дело жизни профессора Кайдарова // Звезда Прииртышья. – 2009. – 12 февр. – С. 5

Фрезоргер А. Учитель: [Памяти педагога Т.К. Шаяхметова] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 4 июня. – С. 6

Фрезоргер А.Д. Роль регионального университета в устойчивом развитии территории // Вестник Павлодарского университета. – 2003. – №2. – С. 40-43

* * *

Фрезоргер Анатолий Давыдович // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 606

Фрезоргер Анатолий Давыдович // Кто есть кто в Павлодарской области. Справочник (Книга первая). – Павлодар, 2006. – С. 540

* * *

Фрезоргер Анатолий Давыдович: [к 65-летию со дня рождения д-ра техн. наук, профессора, чл.-корр. Нац. инженерной академии РК] // Вестник Инженерной академии РК. – 2006. – №1. – С. 142

Горизонты профессора Фрезоргера: [о президенте ПаУ А.Д. Фрезоргере] // Наука и высшая школа Казахстана. – 2006. – 15 февр. (№ 4). – С. 7

Кириллова М. Что главное для ВУЗа сегодня?: [встреча президента ПаУ А.Д.Фрезоргера с коллективом университета] // Звезда Прииртышья. – 2005. – 10 марта. – С. 8

Наука на службе... у кого?: [Беседа с докт. техн. наук. президентом ПаУ А.Д. Фрезоргером] / Вела И.Лисовская // Звезда Прииртышья. – 2003. – 10 июля. – С.4

Чистякова С. Прозорливость – свойство его характера: [о докторе технических наук, президенте ПаУ – А.Д. Фрезоргер] // Успех, успех! – 2006. – № 1. – С. 10-11

26 февраля

Кенжетаев Кауken

95 лет со дня рождения (1916)

Оперный певец, актер, режиссер, драматург, народный артист Каз.ССР (1953) Кауken Кенжетаев родился в Баянаульском районе. Учился в школе – четырехлетке, затем в семилетней школе. Окончил педагогический техникум в Караганде. В 1934 году поступил в сельскохозяйственный институт. Не доучившись в институте, он в 1935 году поступает в казахскую студию при Московской консерватории, однако учебу прерывает война.

К. Кенжетаев стоял у истоков зарождения оперного искусства в Казахстане. В послевоенные годы он восстанавливается, но уже в Алматинской консерватории, которую окончил в 1950 г. В 1942-1946 гг. работал в ансамбле песни и танца пограничников в Хабаровске. С 1956 г. – солист Казахского театра оперы и балета им. Абая. Им исполнены партии: Таргына, Жалбыра, Бекежана, Семена в операх Е. Брусиловского «Ер Тарғын», «Жалбыр», «Кызы Жибек», «Дударай», Жанботы в опере М. Тулебаева «Биржан и Сара», князя Игоря в опере А.Г. Бородина «Князь Игорь», Эскамилью в опере Ж. Бизе «Кармен» и многие другие.

Известен К.Кенжетаев и как режиссер. Им поставлены оперы: «Ер Таргын», «Жалбыр», «Кыз Жибек», «Амангельды» Е. Брусиловского; «Айсулуу» С. Мухамеджанова, «Алпамыс» Е. Рахмадиева; «Пиковая дама» П.И. Чайковского и др.

Кауken Кенжетаев ярко проявил свой талант в вокальном искусстве. Он исполнитель казахских песен и песен других народов, арий, романсов русской и зарубежной классики.

С 1957 года К. Кенжетаев снимался в кино. Большую известность он получил по ролям в фильмах «Наш милый доктор», «На крыльях песни», «Кыз Жибек», «По следу Тулпара», «У заставы» «Красные камни», «Гаухартас», «Песнь о Маншук», «Звучи тамтам», «Храни свою звезду», «Белый квадрат» и др. Как актер дубляжа он озвучивал фильмы М.Ромма «Тринадцать», братьев Васильевых «Чапаев» и др. За исполнение роли Казангапа в кинофильме по роману Чингиза Айтматова «Буранный полустанок», снятого кыргызскими режиссерами, удостоен звания лауреата Международной премии. Награжден орденом Трудового Красного Знамени.

Он очень много гастролировал по городам Советского Союза, за рубежом – в Польше, Монголии, Румынии, Турции, Сирии, Ливане и др. Многостороннее дарование К. Кенжетаева нашло выражение и на литературном поприще. Он является автором книги воспоминаний «Высокий дар призыва» о брате, кинорежиссере Ш. Айманове. Хорошо известны его юмористические рассказы, искусствоведческие статьи, опубликованные в периодических изданиях на казахском языке.

В 1979 году он был приглашен в театральный институт в Алматы возглавить кафедру сольного пения. Много лет Кауken Кенжетаев преподавал в театрально-художественном институте, заведовал кафедрой музыкальной комедии. Среди его выпускников известные всем Р. Рымбаева, М. Ибраева, К. Бекешев. Плодом его педагогического труда стал Казахский музыкально-драматический театр в Павлодаре. Почти весь его курс, сразу после окончания института, составил основу труппы театра, открывшегося в 1990 году.

Литература:

Кенжетаев К. Высокий дар призыва: [Воспоминания о Ш. Айманове /Пер. с каз. Л. Каирбековой]. – Алма-Ата: Онер, 1990. – 136 с.

* * *

Кенжетаев К. Он был человеком: [Воспоминания о нар. арт. Каз. ССР, кинореж. М. Бегалине] // Новый фильм. – 1982. – № 4. – С. 6

Кенжетаев К. Жизнь посвятил искусству: Дневник, воспоминания, эссе [Беседа с нар. арт. КазССР, режиссером К. Кенжетаевым /Зап. Л. Варшавская] // Новый фильм. – 1986. – № 2. – С. 16-17

* * *

Кенжетаев Кауken // Казахская ССР: Краткая энциклопедия. В 4-х т. – Алма-Ата. – 1991. – Т. 4 – С. 311

Кенжетаев Кауken // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 331-332

* * *

Ахметова В. Певец, актер, режиссер // Новый фильм. – 1970. – № 24. – С. 10

Гринкевич Н. Страницы жизни: [К 60-летию нар. арт. КазССР К. Кенжетаева] // Веч. Алма-Ата. – 1976. – 25 дек.

Искусство синтетическое: [О творчестве нар. арт. КазССР Г. Исмаиловой, К. Кенжетаева, реж. А. Карсақбаева] // Новый фильм. – 1983. – № 16. – С. 12-13

[Фоторепортаж о премьере спектакля «Алдар Косе», поставленного нар. арт. КазССР К. Кенжетаевым в Павлодар. обл. каз. театре драмы] / КазТАГ // Казахст. правда. – 1991. – 20 марта.

Молдабаева З. Наш Кауken-ага: [рассказ о нар. арт. КазССР К. Кенжетаеве] // Звезда Прииртышья. – 1991. – 23 февр. – С.6

Гришина Л. Цветы и песни – юбиляру: [фоторепортаж о 75-летнем юбилее К.Кенжетаева в Павлодаре] // Звезда Прииртышья. – 1991. – 28 февр.

Сугирбекова С. Звучание сердца струн // Горизонт. – 1996. – 16-22 февр. – С. 14

Шакаримова Д. Прославленный мастер сцены // Звезда Прииртышья. – 1996. – 13 июня. – С. 2

Волкова И. Награда за талант: [пятеро деятелей культуры и искусства, уроженцы Павлодарской области, награждены грантами акима области, в т.ч. К. Кенжетаев] // Звезда Прииртышья. – 2004. – 17 июля. – С. 4

Грищенко Е. Юбилей артиста: [в Баянаульском районе в течение марта проводились мероприятия, посвященные 90-летию известного земляка, народного артиста Казахстана К.Кенжетаева] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 7 марта. – С. 3

Варшавская-Енисеева Людмила. Последнее интервью мастера: [певец, народный артист РК, профессор Кауken Кенжетаев] // Казахст.правда. – 2008. – 21 марта. – С. 19

Кенжетаев Кауken: Некролог: [известный актер и певец Кауken Кенжетаев] // Казахст. правда. – 2008. – 15 марта. – С. 11

8 марта

Нуртазина Рафиқа Бекеновна
90 лет со дня рождения (1921)

Педагог-методист, Заслуженный учитель КазССР (1966 г.), кандидат педагогических наук (1974 г.) Рафиқа Бекеновна Нуртазина родилась в 1921 году в ауле №6 (ныне сельская зона г. Аксу). Отец ее рано умер, за 4 месяца до рождения Рафики, и мать осталась одна с четырьмя детьми на руках. Семья жила тем, что сдавала комнаты в доме, мама занималась шитьем, была большой рукодельницей. Имелся еще магазин, построенный отцом, который давал неплохой доход.

В 1925 году семья Рафики попала в черный список по конфискации имущества. В 1929 году семье пришлось уехать в Алматы, к старшей дочери, заболевшей тифом. Муж сестры работал заведующим отделом газеты «Енбекши казах». В доме всегда было полно гостей, особенно знаменитых. Среди них Амре Кашаубаев.

В 1947 году поступила сначала на химический, а затем перевелась на филологический факультет ЖенПИ. Уже на третьем курсе института Рафиқа Бекеновна устроилась в школу №12, начав в качестве практикантки. В 1951 году окончила Казахский ЖенПИ. После окончания института продолжала работать в школе №12 г. Алматы преподавателем русского языка и литературы. Вся жизнь Рафики Бекеновны связана с этой школой. В 1971 году стала ее директором и была им до выхода на пенсию в 1986 году. Но еще до 1989 года продолжала по просьбе коллег работать, уже учительницей.

Р.Б. Нуртазина активно участвовала в общественной жизни г. Алматы – член редколлегии сборника «Русский язык в казахской школе», методист областного института усовершенствования учителей. В 1968 году удостоена звания Героя Социалистического Труда.

В 1979 году ее педагогический опыт был одобрен Академией педагогических наук СССР, ее методы преподавания языка и литературы применялись во многих школах Казахстана. Была членом редколлегии многих научно-педагогических журналов и сборников. Автор ряда книг, учебников и учебно-методических пособий, в том числе «Занимательной грамматики» (1979), соавтор «Книги для чтения» в 5-м классе и др. Награждена орденами Ленина и «Знак Почета», медалями, знаком «Отличник просвещения КазССР».

Литература:

Нуртазина Р.Б. Занимательная грамматика. – Алма-Ата: Мектеп, 1970. – 80 с.

Нуртазина Р.Б. Занимательная грамматика / 2-е изд., перераб. – Алма-Ата: Мектеп, 1973. – 232 с.

Нуртазина Р.Б. Занимательная грамматика: Для учащихся и преподавателей рус. яз. в нац. школе / 3-е изд., перераб. – Алма-Ата: Мектеп, 1986. – 213 с.

Нуртазина Р.Б. Занимательная грамматика: [для учащихся и преподавателей русского языка в национальной школе]. – 4-е изд., доп. – Алма-Ата: Рауан, 1990. – 221 с.

Нуртазина Р.Б. Разговорник для общения в сфере обслуживания. – Алма-Ата: Ана тілі, 1991. – 112 с.

* * *

Нуртазина Р. Современные требования к образовательной политике в информационном обществе // Саясат. – 2003. – № 2. – С. 68-73.

Нуртазина Р. Проблемы журналистского образования в информационном обществе Казахстана // Высшая школа Казахстана. – 2003. – № 1. – С. 196-202.

* * *

Нуртазина Рафика Бекеновна // Казахская ССР: Крат, энциклопедия. В 4-х т. – Алма-Ата, 1989. – Т. 3. – С.367-368

Нуртазина Рафика Бекеновна // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 438

Кайдарова А. Д. Теория и технология формирования профессиональных интересов у будущих учителей в условиях университетского образования: [О Рафике Нуртазиной]. – Алматы: Ғылым, 2005. – 176 с.

Нуртазина Рафика Бекеновна // Известные женщины Павлодарского Прииртышья. Биографический справочник. – Павлодар, 2007. – С. 216

* * *

Бекмухамедова Х.А. 80 лет Учителю Рафике Нуртазиной // Русский язык и лит. в казахской школе. – 2001. – № 1. – С. 42-45

Кошенова Р. Уроки Рафики Нуртазиной: [О ученом, педагоге Р.Нуртазиной] // Казахстанская правда. – 2001. – 6 апр. – С. 4

Кошенова Р. Уроки жизни Рафики Нуртазиной // Нива. – 2002. – № 5. – С. 45-69.

9 марта

Лопатин Иван Пантелеимонович
85 лет со дня рождения (1926)

Иван Пантелеимонович Лопатин родился на станции Якэши в Китае. Окончил электромеханический техникум в Харбине. Учился в художественной студии. В Павлодар приехал на целину, в 1954 году. С 1959 года работал в художественно-производственных мастерских. Монументальная скульптура, станковая пластика – основные направления в творчестве И. Лопатина .

Его работы – скульптуры знатных людей, скульптурные композиции – стоят на многих площадях населенных пунктов нашей области. Так, например, в п. Щербакты установлены скульптурные портреты К. Маркса, С. Орджоникидзе, И. Панфилова. Его работы есть в Алтайском крае.

На каждой областной выставке павлодарских художников-профессионалов можно было встретить творческие портреты И. Лопатина. Он с увлечением создавал образы своих земляков – павлодарцев, людей созидательного труда. Это скульптурные портреты активного борца за Советскую власть, организатора первой

партийной ячейки Ж.Тленшина, Героя Советского Союза Елгина, прославленного летчика В. Чкалова, известного ученого, путешественника Ч. Валиханова, борцов за Советскую власть в Павлодарской области Б. Баратбаева и В. Кунавина, М. Калинина.

Начав с гипса, он освоил и несколько новых материалов – чугун, дерево, бетон, эпоксидные смолы, в последние годы работал методом гальванопластики на красной меди.

Имея студийное образование, скульптор обладал высоким творческим потенциалом. Ему всегда удавалось уловить главное, он умело использовал специфику и особенности каждого жанра монументального искусства. Скульптор широкого диапазона, он талантливо передавал красоту движений человека, отражая это в мелкой пластике: «Сидящая», «Сталевары», «Раздумье».

Основные произведения: «Монумент Славы» (1976), портрет народной артистки КазССР К.А. Струниной (1967), «Портрет скульптора И. Виноградова» (1976), «Портрет Героя Советского Союза М.К. Каирбаева» (1980), «Портрет Я. Геринга» (1984), «Портрет Героя Соц. Труда М.Кабылбекова» (1989) и др. В 1980 году в соавторстве с архитектором, лауреатом Государственной премии Д.С. Витухиным и скульптором Виноградовым создал ансамбль, посвященный Героям Советского Союза, павшим в Великой Отечественной войне. В 1985 году – обелиск Славы в Г. Курчатове. И.П. Лопатин также автор мемориальных досок М. Шамсутдиновой (1972), С. Муткенову (1985), К. Струниной (1987), П. Васильеву (1987-1988), Д. Карбышеву (1989). В разные годы им были созданы бюсты К.И. Сатпаева, К. Семенченко, С. Донентаева, Е. Беркимбаева, К. Камзина и др.

В 1993 году в художественном музее состоялась посмертная выставка его работ. Его работу «Поль Робсон» приобрел республиканский музей им. Кастеева в Алматы.

Литература:

Лопатин Иван Пантелеймонович // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 382

* * *

Музалевский С. Скульптор Иван Лопатин // Звезда Прииртышья. – 1967. – 23 сент.

Иван Пантелеймонович Лопатин. 1926 – 1993 // Звезда Прииртышья. – 1993. – 8 апр. – С. 4

Полицанова Н. «Свеча с душою и скорбит, и плачет...: [Памяти скульптора И.П.Лопатина] // Звезда Прииртышья. – 1993. – 20 апр. – С. 3

Кузнецова Л. Человек перед полотном Художника // Звезда Прииртышья. – 1997. – 22 июля.

Полицанова Н. Яркий дуэт: [О скульпторе И.П.Лопатине и живописце З.Н. Соболевой] // Звезда Прииртышья. – 1982. – 8 янв.

Григорьева О. «Они умеют удивлять...»: [в обл. художественном музее открылась персональная выставка З.Соболевой и И. Лопатина] // Звезда Прииртышья. – 2005. – 12 нояб. – С. 8

Карандашова Т. Небеса Зои Соболевой: [в худ. музее работает выставка живописи, графики и скульптуры художницы З. Соболевой и скульптора И. Лопатина // Новое время. – 2005. – 17 нояб. – С. 6

Касымова Э. Две дороги, две судьбы: [в обл. худ. музее прошла выставка, посвященная юбилею З. Соболевой, в память о скульпторе И. Лопатине] // Новая газета. – 2005. – 3 нояб. – С. 3

Март

**Иртышская детская библиотека
60 лет (1951) со дня открытия**

Иртышская детская библиотека была открыта в марте 1951 года. Здание библиотеки находилось по улице Герцена. Это была маленькая землянка, нарезанная из пласти. Заведующий отделом культпросветработы Виль Васильевич Тыщенко вместе с первым библиотекарем В.Чуквичевой сами сколотили стеллажи, покрасили окна и двери. Землянка состояла из 2-х комнат и коридора. В одной комнате размещался абонемент , во второй читальный зал. Книжный фонд не превышал 1000 экземпляров.

Библиотека приобрела огромнейшую популярность среди детей Иртышка. Одни шли, чтобы взять книгу домой, другие приходили на громкие читки интересных книг, диспуты, устные журналы, конференции. При библиотеке был создан кружок « Доктор Айболит». Члены кружка занимались ремонтом ветхих книг. В

разные годы заведующими библиотекой работали В. Чуквичова /1951-1954 гг./, Р.А. Бондаренко /1954-1969 гг./, Г.Д. Майор /1969-1986 гг./, В.С. Швецова /1986-1987 гг./, Т.В. Дымова /1987-1993 гг./, Ж.К. Сланбекова/1993-1994 гг./, Б.Б. Байжанова /1995-2002 гг./, Л.Б. Аманжолова/ 2002-2006 гг./, Н.Т. Ахиярова /2006/.

За время своего существования библиотека прошла большой творческий путь. Обновились содержание и формы работы с читателями, создана комфортная информационная среда, отвечающая самым разнообразным интересам. Библиотека стала любимым центром информации, местом общения и семейного чтения. 1 мая 2008 года детская библиотека с. Иртышк перешла в новое здание. С переездом в новое здание библиотека поменяла свой облик, наряду с традиционными методами в библиотеке внедряются новые технологии, подключена программа РАБИС, создано автоматизированное рабочее место. Имеется доступ в интернет. С мая 2008 года ведется формирование электронной базы данных, полнотекстовой базы данных «Павлодарское Приитышье». Ведется пропаганда компьютерной грамотности, час полезных советов с выходом в интернет «Интернет и ты».

В ноябре 2008 года создан сайт ГУ «Иртышская районная библиотека», где детская библиотека представляет страничку на сайте, сайт пополняется новостным материалом, в читальном зале для детей создан ресурсный центр «Тіл қазына», цель которого оказание помощи населению в изучении государственного языка.

При библиотеке ведут работу клубы: клуб мягкой игрушки «Шеберлік – Мастерство», где дети шьют мягкие игрушки, делают поделки из соленого теста. Ведет работу краеведческий клуб «Иртышские роднички», целью которого является привить любовь к своему краю, к истории своего села, уважение к старшим. При библиотеке ведет работу центр правовой информации «Трибуна юриста», целью которого является привить детям чувство гражданского долга, умение быть юридически грамотными. Библиотека тесно сотрудничает с детскими учреждениями, в частности с интернатом, Домом школьника, Детской Школой Искусств, с кабинетом психологического-педагогической коррекции, с работниками социальной защиты.

Литература:

- Ахиярова Н. Детской уже 55 // Иртыш. – 2006. – 12 октября
Калижанова Д. Праздник для детей инвалидов // Иртыш. – 2006. – 7 октября
Праздник женских рук // Иртыш. – 2006. – 2 марта
Сенаторова Т. Дружные ребята // Иртыш. – 2006. – 1 апреля
Ахиярова Н. « Я лиру посвятил ...» // Иртыш. – 2006. – 1 апреля
Ильмуратова Ж. Подарили детям праздник // Иртыш. – 2006. – 10 июня
В защиту детей // Иртыш. – 2006. – 15 июня
Майкенова Р. Здравствуй, игра // Иртыш. – 2006. – 6 июля
Дымова Т. О работе библиотек района // Иртыш. – 2006. – 12 октября
Ахиярова Н. Один день из жизни лагеря // Иртыш. – 2010. – 10 июля

1 апреля

**Институт повышения
квалификации педагогических
кадров (областной институт
совершенствования учителей)
60 лет со дня открытия (1951)**

Павлодарский институт повышения квалификации педагогических кадров был образован в 1951 году постановлением Совета Министров КазССР по представлению Министерства просвещения на базе методического объединения при областном отделе народного образования. Был создан с целью повышения квалификации учителей, воспитателей детских садов и руководящих работников школ, городских и районных отделов народного образования, изучения, обобщения и распространения опыта учебно-воспитательной работы лучших учителей, оказания помощи в организации методической работы посредством курсов, лекций, конференций, совещаний, практикумов, издания и размножения методических материалов и т.д.

В 1951 году создано 119 курсовых методических объединений. В год организации институт имел в своем составе администра-

тивно-хозяйственный, финансовый и методический отделы. Методический отдел включал в себя 9 кабинетов. В 1976 году институт имел в своем составе уже 21 кабинет, которые являлись основой учебной и методической организации и проводили всю учебную и методическую работу по своей специальности.

Современный институт значительно расширил направления в своей деятельности, изменилась его структура, которая стала более целостной, интегрированной. Сюда входят: центр информатизации образования, центр профессионального развития педагогических кадров, центр опытно-экспериментальной и инновационной деятельности, при котором в 2001 году открыты лаборатории малокомплектных школ и духовно-нравственного воспитания, учебно-методические кабинеты по воспитательной работе, профессионально-технического образования, редакционно-издательский отдел. С 1998 года на базе областного Павлодарского института повышения квалификации педагогических кадров начала действовать лаборатория экономического образования, которая в течении 5 лет являлась экспериментальной площадкой Казахской академии образования им. Й. Алтынсарина.

Главная задача ИПК – обеспечить профессиональный рост, творческое развитие педагогов для успешного непрерывного обновления содержания образования через систему повышения квалификации кадров. Эффективности курсовой подготовки способствуют выездные курсы, межшкольные, курсы для коллектива одной школы по обновлению содержания преподавания. Авторские курсы методистов, учителей, чей опыт выявляется и обобщается в ИПК. Творческий характер деятельности института, мобильность в освоении новых идей и технологий, научность содержания курсов обеспечиваются сотрудничеством с различными образовательными центрами и вузами республики и стран СНГ. География такого взаимодействия широка – Алматы, Красноярск, Астана, Нижний Новгород, Санкт-Петербург, Кемерово, Омск, Усть-Каменогорск, Барнаул. С 1995 года институт является одним из центров в странах СНГ и единственным в Казахстане по внедрению технологии коллективного способа обучения.

Из года в год в институте повышения квалификации повышается качество курсов, возрастает интерес педагогов к ним. Из-

менена методика проведения курсов. Занятия ведутся в режиме новых технологий. Институт имеет необходимую материально-техническую базу: современно оборудованные кабинеты, аудитории для проведения лекционных занятий, библиотеку с читальным залом.

Успешная деятельность института была не раз отмечена многими знаменательными событиями: представление опыта на ВДНХ, Почетная грамота и переходящее Красное знамя Министерства просвещения СССР; Почетная грамота и переходящее Красное знамя Министерства просвещения КазССР.

Литература:

Институт повышения квалификации педагогических кадров: [Адрес.: г. Павлодар, ул.генерала Дюсенова, 22/1 Тел.: 32-07-92, 32-57-93, 32-91-81] // Обществен. объединен. «АССОЦИАЦИЯ БИЗНЕС». Адресно-телефонный справочник. – Павлодар, 2002. – 182 с.

* * *

Дайкенов Т. Поиск – Опыт – Новаторство. 50 творческих лет: Институт повышения квалификации отмечает полвека // Звезда Прииртышья. – 2001. – 22 нояб. – С. 14

Гаращук О.Н. Библиотека – душа института: [О библиотеке ИПК г. Павлодара] // Менеджмент в образовании. – 2002. – № 1. – С.100 – 101

Гущанская Е.В. Обновление содержания, форм и методов курсовой переподготовки педагогических кадров // Менеджмент в образовании. – 2002. – № 1. – С.80-82

Касимова Ж. Еще одна победа!: [О лаборатории экономического образования при Павлод. институте повышения квалификации пед. кадров] // Звезда Прииртышья. – 2005. – 3 дек. – С. 3

Баймольдаев Т. М. Управление деятельностью институтов по повышения квалификации педагогических кадров при переходе на новую парадигму // Білім-Образование. – 2008. – № 3. – С. 57 – 59

Мельников Д. Уроки из будущего: [Среднее образование в нашей стране станет 12-летним] // Казахст. правда. – 2008. – 24 янв. – С. 5

14 апреля

Шалабаев Бельгебай Шалабаевич
100 лет со дня рождения (1911)

Литературовед, критик, писатель, переводчик, доктор филологических наук (1970) Засл. учитель КазССР Бельгебай Шалабаевич Шалабаев родился в ауле № 5 Баянаульского района Павлодарской области. Участник Великой Отечественной войны. В 1933 году окончил отделение казахского языка и литературы Казахского педагогического института им. Абая, затем аспирантуру Ленинградского университета (1937). С 1937 по 1938 гг. заведовал кафедрой литературы Казахского коммунистического института журналистики, после его преобразования до 1942 г. работал старшим преподавателем КазПИ. В 1944 году защитил кандидатскую диссертацию «Творчество Султанмахмута Торайгырова в истории казахского романа».

В 1970 г. защитил докторскую диссертацию на тему «История казахской прозы» (сюжет и характер). Бельгебай Шалабаев один из авторов первого тома «Истории казахской литературы» (1948, 1960), «Очерков истории казахской советской литературы» (1949) и ряда других изданий, которые вошли в учебную программу для студентов филологических факультетов.

Опубликовал многочисленные научные статьи, монографии «Қазақ» правосының тарихы» (1954), «Қазақ» романдарының тууы мен қалыптасу тарихы» (1983).

Б. Шалабаев проявил себя как прозаик и переводчик. В 1932 г. в журнале «Әдебиет майданы» вышла повесть «В горах Тайжегена», в 1936 – повесть «Поединок». Его перу принадлежит сборник рассказов и фельетонов «Чего только не бывает в жизни» (1961). Перевел на казахский язык ряд произведений русских и советских писателей.

Бельгебай Шалабаев награжден орденом Красной Звезды, медалями и почетной грамотой Верховного Совета КазССР.

Умер 3 февраля 1990 года в Алматы.

Литература:

Шалабаев Б. Творчество Султанмахмута Торайгырова // Сборник статей о казахской литературе. – Алма-Ата, 1957. – С. 68-91

Шалабаев Б. Казахская литература (Сов. период) / Под ред. Н.С. Ровенского. – Алма-Ата: Мектеп, 1965. – 234 с.

Шалабаев Б. История казахской прозы (сюжет, характер). – Алма-Ата: Жазушы, 1968. – 309 с.

Шалабаев Б. История казахского романа: Учеб. пособие / 2-е изд, перераб., и доп. – Алма-Ата: Мектеп, 1975. – 208 с.

Шалабаев Б. Рождение казахского романа и история становления. – Алма-Ата: Мектеп, 1983. – 192 с. – (каз.)

Шалабаев Б. Язык казахской художественной прозы и его изучение в школе. – Алма-Ата: Мектеп, 1987. – 87 с. – (каз.)

* * *

Бельгебай Шалабаев // Писатели Казахстана. – Алма-Ата: Жазушы, 1969. – С. 346

Бельгебай Шалабаев // Писатели Казахстана: Справочник. – Алма-Ата, 1982. – С. 263-264

Шалабаев Бельгебай Шалабаевич // Библиография обществоведов Казахстана. – Алма-Ата, 1986. – С. 455

Шалабаев Бельгебай // Казахская ССР: Крат. энциклопедия. В 4-х томах. Алма-Ата, 1989. – Т 3. – С. 537

Шалабаев Бельгебай Шалабаевич // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 624-625

17 апреля

Будchanов Иван Артемьевич

95 лет со дня рождения (1916)

Иван Артемьевич Будchanов родился в 1916 году в г. Павлодаре. После окончания в 1941 году Днепропетровского государственного университета ушел на фронт. Работал начальником лаборатории станции переливания крови в действующей армии.

После войны в 1945-1949 годах исполнял обязанности доцента кафедры биохимии Ивано-Франковского мединститута, в 1949-1950 годах был ассистентом, затем старшим научным сотрудником научно-исследовательского института в Одессе. В 1950-1958 годы заведовал химической лабораторией Трускавецкого курортного управления и был ассистентом кафедры биохимии Одесского ме-

дицинского института. С 1958 года в Казахстане – на преподавательской работе. Организовал и был заведующим кафедрой биохимии Актюбинского мединститута.

Основные научные труды И.А. Будчанова посвящены вопросам развития курортологии. Занимался изысканием и изучением природных лечебных факторов Западного Казахстана. Награжден орденом Отечественной войны 2-й степени и медалями.

Умер в 1985 году и похоронен в Актюбинске.

Литература:

Будчанов И.А. Экспериментальные обоснования к использованию природных лечебных факторов Западного Казахстана. – Актюбинск, 1973

* * *

Будчанов Иван Артемьевич // Казахская ССР: Крат. энциклопедия. В 4-х т. – Алма-Ата, 1989. – Т 3. – С. 123

Будчанов Иван Артемьевич // Ученые Павлодарской области / ПГУ им. С. Торайгырова. – Павлодар, 2002. – С. 54-55

Будчанов Иван Артемьевич // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 194

18 апреля

Акишев Зейтин

100 лет со дня рождения (1911)

Зейтин Акишев родился в 1911 году в селе Екпенды Баянаульского района Павлодарской области в очень бедной семье. Родители рано умерли в голодные тридцатые годы, когда он учился в сельскохозяйственном техникуме в Омске. Юного Зейтина увлекала математика, он участвовал во всесоюзных математических конкурсах и даже завоевал первое место. После окончания рабфака в 1938 году, поступает на физико-математический факультет Семипалатинского педагогического института. Работал учителем математики и директором Баянаульской школы, заведующим района и преподавателем Павлодарского педуниверситета.

В годы Великой Отечественной войны на посту заведующего Павлодарским облоно способствовал созданию и открытию в Павлодаре областного историко-краеведческого музея.

В 1941 году начались преследования писателя по сфабрикованному делу и ему пришлось уехать в Талдыкурганскую область. Там он устраивается директором школы, а затем его переводят заведующим областным отделом народного образования. С 1952-1960 гг. – первый редактор газеты «Қазақстан мұғалімі» в Алматы. С 1960 по 1966 гг. – редактор, заведующий редакцией, главный редактор изд-ва «Мектеп». В 1966-1969 гг. работает редактором-переводчиком в аппарате Совмина КазССР, в 1969-1972 гг. – старший научный редактор Главной редакции КСЭ.

Первые стихи, очерки, рассказы были опубликованы в 1930 году на страницах районных и областных газет.

Первый сборник очерков З. Акишева «Наши маяки» вышел в 1962 году. В последующие годы были опубликованы сборник рассказов и повестей «Друзья мои» (1967), романы «Акбельский перевал» (на рус. яз., 1975), «Вдовы» (1973), «После градобития» (1976), «Ветвь чинары» (1978), «Жаяу Муса» (1978, на рус. яз., 1981). Автор пьес «Жаяу Муса», «Невестки», «Не уйдет», которые ставились на сценах театров республики. Основная тема произведений писателя – борьба трудящихся Прииртышья за установление Советской власти, самоотверженный труд казахстанцев в тылу во время Великой Отечественной войны, творческий путь известного акына Жаяу Мусы Байжанова.

Зейтин Акишев – автор историко-биографического романа «Шынардың шыбығы» («Веточка платана»), посвященного батыру-бунтовщику, акыну, певцу и композитору Иманжусупу Кутпанову. Многие страницы из романа советская цензура вычеркнула и не допустила к печати, даже настоящее название книги «Иманжусуп». Архив писателя, а это огромное количество записных книжек, блокнотов, рукописей на казахском и арабском языках, свидетельствует о том, что он был не только писателем, но и исследователем, аналитиком. В некоторых блокнотах он записал генеалогию своей семьи, которую исследовал и изучал сам. Им переведены на казахский язык повести «Кружилиха» В. Пановой, «Поединок» А. Куприна, «Трясины» Я. Коласа и др.

Зейтин Акишев умер 9 сентября 1991 года в Алматы.

Литература:

Акишев З. Вдовы: Роман. – Алма-Ата: Жазушы, 1973. – 200 с. – (на каз.яз.)

Акишев З. Акбельский перевал: Роман. – Алма-Ата: Жазушы, 1975. – 207 с.

Акишев З. После града: Роман. – Алма-Ата: Жазушы, 1976. – 223 с. – (на каз. яз.)

Акишев З. Жаяу Муса: Роман / Пер. с каз. И. Щеголихина. – Алма-Ата: Жалын, 1981. – 416 с.

* * *

Акишев Зейтин // Писатели Казахстана: Справочник. – Алма-Ата, 1982. – С. 16

Творчество Зейтина Акишева // Нургалиев Р. Древо обновления. Традиции и современный литературный процесс. – Алма-Ата, 1989. – С. 294-295

Акишев Зейтин // Казахская ССР: Крат. энциклопедия. В 4-х т. – Алма-Ата, 1991. – Т.4. – С. 106

Акишев Зейтин // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 107

* * *

Шулембаева Р. Сын своего времени: [О творчестве писателя Зейтина Акишева, о его романе, посвященном Иманжусупу Кутпанову] // Казахст. правда. – 2003. – 25 июля. – С. 3

1 мая

Ермекбаев Мейрам

65 лет со дня рождения (1946)

Мейрам Ермекбаев родился в 1946 году в селе Кызылтау Каичирского района. Музыкальные способности у Мейрама проявились с детства. Со школьных лет участвовал в песенных конкурсах, самостоятельно со своими сверстниками ставил концерты. Сразу после окончания школы, в 1964 году, стал давать уроки музыки и физкультуры в этой же школе. Привлек к художественной самодеятельности аульную молодежь, участвовал в областных смотрах художественной самодеятельности. С 1968 по 1970 годы работал на машиностроительном заводе им. Кирова в Алма-Ате.

В 1977 году с отличием окончил Шымкентский педагогический институт культуры им. Аль-Фараби.

С 1977 по 1980 годы работал директором дворца культуры «Металлург» в Аксу. В 1980 – 1989 гг. – директор Павлодарского районного Дома культуры в селе Кенжеколь. В эти годы организовал ансамбль песни и танца «Карлыгаш», который впоследствии стал народным коллективом. В 1989 – 1994 гг. – преподаватель Кенжекольской музыкальной школы. С 1994 года М. Ермекбаев – старший преподаватель кафедры методики преподавания теории и музыки в Павлодарском государственном педагогическом институте. В институте он руководит оркестром казахских национальных инструментов.

Все песенное творчество М. Ермекбаева посвящено отечеству, родному краю, пропитано патриотическими чувствами. Это песни «Мақтанышым, Қазақстаным!», «Жүргегімнің түріндесің, туған жер», «Павлодарым», «Желтоқсан жаңғырығы», «Кереку дүлділдері», «Астана». Одна из его первых песен «Аққұлар» посвящена красивой птице, преданной родной земле, родному озеру. Среди его песен много посвящений – С. Торайтырову, М. Шамсутдиновой, К. Сатпаеву, Машхур Жусупу Копееву.

За 20 с лишним лет творческой деятельности им созданы около 30-ти песен, инstrumentальные пьесы, кюи, романсы, разнообразных по тематике. Пишет музыку на слова известных казахских поэтов М. Макатаева, Г. Каирбекова, К. Идрисова, местных поэтов Ш. Кунанбаева, Ш. Байгалиной и др.

М. Ермекбаев – профессиональный музыкант, в его исполнении мастерски звучат произведения Курмангазы, Дины Нурпеисовой, Казангапа, кюи Таттимбета и др. Создатель семейного ансамбля, с которым участвует в песенных фестивалях, исполняя песни собственного сочинения.

М. Ермекбаев автор книги «Апа», посвященной профессиональной целительнице У. Субатыловой, монографии «Өнерім-өнерім», сборника кюев «Күй маржаны», хрестоматии «Домбырага арналған женіл күйлер, пьесалар мен этюдтар».

М. Ермекбаев – лауреат республиканских, областных конкурсов, казахстанского телефестиваля народных талантов. Обладатель Гран-при конкурса оркестров, семейных ансамблей. На 4-ом

городском слете творческой интеллигенции «Кауышу-2000» удостоен премии акима г. Павлодара.

Литература:

Мейрам Ермекбаев // Чарующие мелодии Арки: Сб. песен. Ч. 1. – Павлодар, 1996. – С. 40-85. – (каз.)

* * *

Песни, кюи, романсы // Звезда Прииртышья. – 1996. – 11 мая

Пою тебя, мой край: [О творчестве композиторов Павлодарской области, в т. ч. М. Ермекбаева] // Наука и высшая школа Казахстана. – 2005. – 1 февр. – С. 5

10 мая

Еникеев Евгений Иванович

95 лет со дня рождения (1916)

Евгений Иванович Еникеев родился в Пензенской области в семье служащего. Трудовую деятельность начал в 1936 году, после окончания Воронежского театрального училища. Работая актером, с 1946 года начал заниматься режиссурой. Совмещал актерскую и режиссерскую деятельность на сценах многих театров СССР (Кузнецк, Пенза, Тамбов, Ашхабад, Чарджоу и др.)

В 1959 году Е. Еникеев окончил режиссерское и актерское отделение ГИТИСа им. А.В. Луначарского. С 1960 г. он был главным режиссером в театрах Мичуринска, Кургана, Махачкалы, Семипалатинска. Полвека он отдал областному драмтеатру им. А.П. Чехова. На его счету свыше пятисот постановок разно-плановых спектаклей и более трехсот ролей. Заступив на пост главного режиссера-экспериментатора, Е. Еникеев надолго внес в художественную суть театра совершенно иную стилистику, театральный язык и способы общения со зрителем. Осуществленные им постановки: пьеса С. Смирнова «Люди, которых я видел», комедия А. Корнейчука «Над Днепром», инсценировка произведения Т. Драйзера «Дженни Герхард», «Бешеные деньги» А. Островского, «Мачеха» О. Бальзака получили признание и высокую оценку у зрителей.

Е. Еникеев во множестве поставленных спектаклей играл сам. Им блестяще были созданы образы Арбенина в «Маскараде», Русакова в спектакле «Люди, которых я видел», Гаева в «Вишневом саде», Берсенева в «Разломе». Много играл в героико-публицистических спектаклях: «Последние» М. Горького, «Дядя Ваня» Чехова, «Вечный муж» по Достоевскому, «Мария Тюдор» по пьесе Гюго, «В ночь лунного затмения» М. Карима, «Панфиловцы» по пьесе Назарова, «Чти отца своего» по пьесе Лаврентьева.

Е. Еникеев постоянно совершенствовал свое мастерство. В 1963 году закончил Высшие режиссерские курсы, аспирантуру при театре им. Моссовета под руководством профессора ГИТИСа, народного артиста СССР Ю.А. Завадского. Талант режиссера по достоинству оценило жюри многих конкурсов и смотров театрального искусства. Постановки пьес М. Горького «Враги» и С. Салынского «Мария» были удостоены дипломов второй степени Министерства культуры России и Казахстана, а драма И. Назарова «Панфиловцы» – диплома Министерства культуры СССР.

Е.И. Еникеев умер 12 сентября 1995 года.

Литература:

Еникеев Е.И. Наш 31-й [театральный сезон] // Звезда Прииртышья. – 1975. – 15 окт.

Тарасуло Ф. Одна единственная правда (Портрет режиссера) // Звезда Прииртышья. – 1986. – 11 мая

Киржнер О. Театр жив надеждой: [Беседа с дир. театра им. Чехова Е. Еникеевым] / Вел Т. Михайлов // Звезда Прииртышья. – 1993. – 18 сент.

Калиев К. Мастер театрального искусства: [В музее лит-ры и искусства им. Бухар-жырау прошел вечер памяти режиссера и актера театра им. А. Чехова Е.И. Еникеева] // Звезда Прииртышья. – 1999. – 22 апр. – С. 16

Карандашова Т. «Он был избран для театра...» // Новое время. – 2001. – 9 мая. – С. 6

Григорьева О. «Чтобы помнили»: [в Павлодарском музее литературы и искусства им. Бухар-жырау прошел творческий вечер, посвященный актеру и режиссеру Е.И. Еникееву] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 25 мая. – С. 5

Карандашова Т. Чтобы помнили..: [в музее Бухар-Жырау состоялась встреча, посвященная памяти актера и режиссера Е.И. Еникеева] // Новое время. – 2006. – 25 мая. – С. 16

14 мая

Ботов Вадим Иванович
75 лет со дня рождения (1936)

Вадим Иванович Ботов родился в 1936 году в Павлодаре. Путь к музыке начался со встречи в 1943 году с известным педагогом Г.А. Балтер (впоследствии – доцент Московского института им. Гнесиных), жившей тогда в Павлодаре. В том же году стал первым учеником первой музыкальной школы в Павлодаре. После школы его ждала учеба в музыкальном училище в Минске. В Минском музыкальном училище им. Глинки два года занимался на отделении теории, музыки и композиции по классу композиции у педагога, профессора, известного композитора Н.И. Аладова.

Вадим Ботов – участник VI Всемирного фестиваля молодежи и студентов в Москве (1957), обладатель Почетной грамоты ЦК ЛКСМ Белоруссии, а также грамоты советского комитета фестиваля молодежи.

Вадима Ивановича знают многие поколения выпускников павлодарской детской музыкальной школы № 2. Он один из первых преподавателей музыкального училища в Павлодаре, открывшегося в 1959 году. Жизнь часто сводила Вадима Ивановича с творческими людьми. Это и Гильда Эрнстовна Кромер, первый директор музыкального училища и Александр Иванович Шиллер, руководитель хора павлодарских машиностроителей. Несколько лет Вадим Иванович руководил оркестром русских народных инструментов. Педагогический стаж его составляет без малого сорок лет. По признанию его учеников, известных в городе и республике музыкантов, это были настоящие уроки доброты.

В.Ботов – автор около 50 песен на свои слова и на стихи поэтов П.Н. Васильева, Д. Приймака, В. Бороздина, Ф. Карбышева, М. Динерштейна, С. Музалевского, Л. Гришиной, К. Ибраева, В. Смирнова, А. Алтухова, А. Стовби, А. Омушкина, В. Куприна, И. Погудиной, Т. Окольничей.

Наиболее известный «Павлодарский вальс» (сл. В. Бороздина), вошедший в репертуар народного хора ПТЗ и занявший первое место на областном конкурсе на лучшую песню в городе.

Из других песен надо назвать: «Молодежка целинная» (сл. А. Омушкина), «Память сердца» и «Алые паруса» (сл. Д. Приймака), «Клятва кажаевцев» (сл. В. Куприна), «Затонский вальс» (сл. К. Лунина), «Побывайте у нас в Павлодаре» (сл. усть-Каменогорского поэта Ф. Карбышева) и др.

Ботов автор ряда романсов: «Не знаю, близко ль...» (сл. П. Васильева), «Осины» (сл. С. Музалевского), «Мой товарищ Иртыш» (сл. Л. Гришина), «Ничего от тебя мне не надо» (на сл. Т. Окольничей). Им написан ряд фортепьянных пьес: «Поэтесса рондо», «Элегия», «Последний бал», «Сказ о русской домбре», «Марш», «Веселая концертная полька» и ряд вальсов.

Он написал в общей сложности более 200 стихов, десять хоров, много инструментальных произведений. В числе его песен немало посвящены родному краю: «Побывайте у нас в Павлодаре», «Павлодарский вальс» и др. стихи, песни, посвященные целине, любви, Иртышу.

Литература:

Ботов Вадим. Стихи. – Павлодар: ЭКО, 2006. – 154 с.

* * *

Ботов Вадим Иванович // Кто есть кто в Павлодарской области. Справочник (Книга первая). – Павлодар, 2006. – С. 108

* * *

Григорьева О. ...И звучит «Павлодарский вальс» // Звезда Прииртышья. – 1996. – 14 мая

Гапон М. Встреча с композитором // Наш край. – 2001. – 12 июля. – С. 4

Гранин Г. «Вальс о Павлодаре»: [В музее литературы и искусства состоялась встреча с композитором] // Звезда Прииртышья. – 2001. – 19 июля. – С. 3

Бакытова А. Песенный город Ботова // Звезда Прииртышья. – 2005. – 28 мая. – С. 8

21 мая

**Павлодарская областная библиотека
им. С. Торайгырова
115 лет со дня основания (1896)**

История возникновения старейшей библиотеки области началась в 1892 году, когда по решению городской думы и на пожертвования купца 1-й гильдии Артемия Дерова и других местных меценатов открылась «городская публичная библиотека с бесплатной читальней, помещающаяся в собственном доме», а к 1896 году она стала называться уездной. Именно этот год, считается годом основания библиотеки. Средства на формирование фонда и ее обустройство собирались на благотворительных вечерах.

Библиотеку разместили в здании Дворянского собрания по Мещанскому переулку № 3 (ныне ул. М. Исиналиева). При открытии был принят Устав, регламентировавший деятельность библиотеки. Литература выдавалась по понедельникам и четвергам с 14 до 18 часов. При записи вносился залог в 3 рубля, который мог быть заменен «рукательством лиц, известных библиотеке». Кроме того, за пользование книгой взималась плата в размере 60 копеек. Право бесплатного пользования по удостоверению городской управы имели бедные выпускники трехклассного училища.

С 1896 года библиотека называлась уездной и эта дата в последствии стала основополагающей для определения возраста и празднования юбилеев областной библиотеки.

К началу 1925 года в Павлодарском уезде функционировало 92 очага культуры, в том числе уездная центральная библиотека; 6 районных библиотек, находившихся в Экибастузе, Баянауле, поселке Федоровка Песчанской волости, пос. Вознесенка Володарской волости; в Алексеевке и Иртышске, 64 избы-читальни, 1 кинотеатр, 3 клуба, 16 нардомов, 1 театр. Помимо уездной, в Павлодаре функционировали библиотеки при Рабклубе, клубе Водников и клубе Железнодорожников. В 1925 году перечисленные библиотеки во главе с уездной, образовали библиотечное объединение.

В период Великой Отечественной войны на долю Павлодарской областной библиотеки (этот статус присвоен в 1938 году, в связи с изменением административно-территориального деления) вы-

пало несколько переездов, в долгие суровые зимы ей приходилось обходиться без топлива. Ценой неимоверных усилий библиотеке, кадры которой состояли из 4-х человек, все же удалось сохранить и пополнить свой фонд, наладить обслуживание на дому путем книгоношества. В военную пору впервые были оформлены папки газетных вырезок, картотека журнальных статей, помогавшие библиотекарям оперативно знакомить население с важнейшими событиями на фронте и в тылу.

В 1948 году библиотеке было выделено помещение бывшего дома купца Тумашева, построенное в первом десятилетии ХХ века. В этом старом одноэтажном доме, являющимся интересным архитектурным памятником, но малопригодным для успешного функционирования, главной библиотеке области довелось находиться на протяжении почти пятидесяти лет.

В 1951 году ОУНБ стала абонентом Государственной библиотеки им. В.И. Ленина и получила 11 книг. Впервые был разработан специальный план оказания методической помощи районным и городским библиотекам. При библиотеке были организованы курсы библиотечного ученичества, которые до открытия Ермаковского культурно-просветительного училища были единственной кузницей кадров сельских библиотекарей Павлодарского региона.

Для работы передвижной библиотеки впервые получен автомобиль ГАЗ-51 и утверждена должность «заведующего библиотекой-автомобилем», которую в течение ряда лет выполнял Рахимбабин Слям. В 1959 году библиотеке было присвоено имя Н. Островского.

С 1957 по 1985 годы областную библиотеку возглавляли: Айзенберг И.И., Кирисова С.Ф., Шаманина Л.З., Лямзина Л.С., Грэзина Л.М. Почти тридцатилетний период истории библиотеки был неотделим от наиболее значительных страниц летописи края, отражающих становление, развитие и триумф большой индустрии Павлодарского региона. Благодаря традиции книжных дарений библиотека стала обладательницей многих редких изданий по различным отраслям знания.

Несмотря на помещение, негативно влиявшее на жизнеспособность, главная библиотека продолжала активизировать свои основные функции. И в первую очередь, как методического центра для возраставшей сети библиотек области.

Одним из этапов развития библиотеки в 70-е годы стала централизация. В итоге реализации намеченного плана к 1980 году в области было создано 14 централизованных библиотечных систем (ЦБС), объединивших 514 массовых библиотек.

В период централизации, областная библиотека, все еще находившаяся в стесненных условиях, не забывала о своих читателях. В 70-е, здесь открылся народный университет культуры, длительное время пользовавшийся признанием населения. В 1976-м за организацию народного университета культуры библиотека была награждена Дипломом Министерства культуры СССР.

В 1988 году в соответствии с приказом Министерства культуры Казахской ССР павлодарские областные библиотеки вступили в стадию эксперимента по объединению. Ранее самостоятельные юношеская и детская библиотеки вошли в состав областной универсальной библиотеки. На абонементе организована кафедра по обслуживанию юношества, детскому отделению отведено отдельное помещение – бывший главный корпус областной универсальной библиотеки, которой в 1996 году, в связи со 100-летним юбилеем, было выделено здание Дома политпросвещения. В том же году областная библиотека была переименована и стала известной под именем выдающегося казахского поэта Султанмахмута Торайгырова.

В настоящее время Павлодарская областная объединенная универсальная научная библиотека – это единый комплекс по обслуживанию всех возрастных категорий читателей, крупнейшее в регионе информационное, образовательное, культурно-досуговое учреждение, оснащенное современным компьютерным оборудованием. Фонд библиотеки – более 500 тысяч бумажных и электронных носителей информации. Ежегодно библиотека обслуживает более 30 тысяч читателей. Книговыдача – 200.000 экземпляров. Осуществлением ответственной миссии по формированию культурной и интеллектуальной среды в регионе занимаются 55 творчески настроенных сотрудников. С 1985 года библиотеку возглавляет Жиенбаева М.А., удостоенная в 1998 году государственной награды «Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген қайраткери».

В век глобальной информатизации областная библиотека, одной из первых в республике, начала работу по разработке про-

ектов и подаче заявок на получение грантов. Эта работа принесла весомые результаты. С 1997 по 1999 годы, библиотека стала победителем грантов фонда Сорос-Казахстан и Института «Открытое общество»: «Интернет. Электронная почта», «Модельная библиотека региона», «Жанашыр». Гранты заложили основу компьютерного парка библиотеки, объединения его в локальную сеть, осуществления доступа пользователей к Интернет, электронному каталогу и Web-сайту. Участие в мегапроекте «Пушкинская библиотека» пополнило фонд значительным количеством литературы лучших российских издательств, а также электр- – ROMов. Зал электронных изданий в настоящее время насчитывает более 400 экземпляров электронных учебников, энциклопедий, толковых словарей, сборников.

Приоритетные направления деятельности библиотеки определены ее многоаспектными программами: «Кітапхана және өлкетану», «Экология и жизнь», «Жанашыр», «Открытая библиотека», «Библиотека – новые технологии», «Шанырак». Свой вклад в реализацию программ вносит каждый отдел библиотеки. Творческие начинания библиотеки всегда поддерживаются ее партнерами, среди которых различные официальные и общественные организации: управление экологии и биоресурсов, общество «Ана тілі», национально-культурные центры, филиал республиканского фонда им. К. Сатпаева, Центр по формированию здорового образа жизни и т.д.

Библиотека является центром культурной жизни Павлодара. Горожан привлекают книжные выставки, отражающие ретроспективный фонд и новые поступления; неформальное общение в клубах: «My English», «Наш очаг», «Яблоко», «Олкетану», познавательные встречи в музыкальной гостиной «Визит», доклады и дискуссии по проблемам языка и литературы в народном университете «Тіл өнері». Атмосферой прекрасного помогает проникнуться галерея «Айна», где проходят презентации произведений изобразительного и прикладного искусства.

Одним из основных направлений работы остается методическая, которая связана с внедрением программы «Professional» с определением стратегии и тактики развития сети библиотек области. В 1998 году библиотека стала членом Библиотечной ассо-

циации Казахстана. В 2002 году – членом Казахстанского Центра Корпоративной Каталогизации (КЦКК).

В 2002 году по результатам работы среди библиотек страны Министерство культуры, информации и общественного согласия объявило город Павлодар – Библиотечной столицей, а областная библиотека выбрана местом проведения республиканской конференции. В 2003 году в областной библиотеке проведена республиканская конференция «Новая библиотека для нового информационного сообщества. Модельная сельская библиотека» с участием специалистов Казахстана и приграничных районов. Тема конференции была посвящена аулу, развитию сельской библиотеки. Статус библиотечной столицы и проведение здесь республиканской конференции библиотек различных ведомств дал большой стимул и толчок к дальнейшему развитию.

В 2004 году впервые в республике на региональном уровне, принятая областная программа «Ауыл кітапханасы», разработанная областной библиотекой, цель которой развитие сельской библиотеки как информационного, культурного, образовательного центра, обеспечивающего сельским жителям конституционное право на свободный доступ к информации, знаниям, культурным ценностям. Программа успешно реализована, за годы реализации открыто 56 сельских библиотек, компьютеризированы районные и модельные сельские библиотеки области, внедрена программа «РАБИС», созданы электронные каталоги. Библиотека также взяла курс на реализацию программы «Культурное наследие».

Библиотека является общепризнанным лидером региона в сфере организации библиотечного обслуживания населения областного центра и всего Павлодарского Прииртышья. Свыше 30 тысяч человек ежегодно получают качественную библиотечную услугу и равный доступ к информации, а сельские и городские библиотеки – корпоративное покровительство, методическую помощь и всемерную поддержку. Книжный фонд областной библиотеки им. С. Торайгырова составляет – 475,1 тыс. экз.

В 2007 году в ОУНБ (одной из первых в области) был установлен пункт общественного доступа к сайту электронного правительства. Посетители библиотеки получают разноплановую информацию по социальным проблемам, оформлению документов

о деятельности республиканского и местных органов власти, посещают виртуальную приемную и т.д.

Областная библиотека им. С. Торайгырова сегодня – это информационный и культурный центр. Это библиотека инновационного типа, которая работает на базе современных информационных технологий, где система обслуживания подчинена максимально полному и оперативному обеспечению читательских запросов. Библиотека продолжает укреплять свои позиции на рынке информационных услуг павлодарского региона, предоставляя услуги доступа к сети Интернет. Библиотека предоставляет пользователям широкий доступ к информационным ресурсам: к базам данных крупнейших мировых и отечественных информационных центров, к собственным базам данных, имеет собственный сетевой ресурс – сайт www.pavlodarlibrary.kz, где читатели могут познакомиться с web-каталогом ОУНБ, с краеведческой полнотекстовой ЭБ «Павлодарское Прииртышье». Для пользователей организован онлайн-доступ к Электронному Государственному Библиотечному Фонду – КазНЭБу. Читатели библиотеки обращаются к ресурсам Интернет, к сайту электронного правительства РК могут воспользоваться беспроводным доступом к Интернету – Wi-Fi услугой.

Литература:

Павлодарская областная объединенная универсальная научная библиотека им. Н. Островского: Историко-информационный путеводитель / Сост. Д.А. Шакаримова; ред. М.А. Жиенбаева; худ. Е.А. Фридлин. – Павлодар, 1996. – 28 с.

Областная библиотека им. С. Торайгырова: Путеводитель / Сост. Д.А. Шакаримова, Н.Г. Шайкенова; ред. М.А. Жиенбаева. – Павлодар: ЭКО, 2003. – 20 с.

Областная объединенная универсальная научная библиотека им. С. Торайгырова // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Павлодар, 2003. – С. 440

В объективе – библиотекари / Сост. З.Н. Науразбаева; ОУНБ им. С. Торайгырова. – Павлодар, 2006. – 23 с. – (110 лет областной библиотеке им. С. Торайгырова)

Призвание – библиотека. История библиотеки в биографиях ее директоров, Павлодар. – 2006. – 20 с.

Жиенбаева М. А. Региональная библиотечная политика: от программы «Ауыл кітапханасы» к открытой электронной библиотеке «Павлодарское Прииртышье» // Кітапханатану. Библиография. Кітаптану/ Сост.: М.Б. Валиулина. – Алматы. – 2006. – С. 81-85

Жиенбаева М. А. Программа «Ауыл кітапханасы» – инновационный этап развития библиотек Павлодарской области: [Панорама библиотек Республики Казахстан] // Молодые в библиотечном деле. – 2008. – № 2/3. – С. 45-53

* * *

Соколкин Э.Д. Спектакль в пользу библиотеки: [Из истории библиотеки] // Звезда Прииртышья. – 1967. – 23 сент.

Главная в области // Звезда Прииртышья. – 1988. – 12 апр.

Соколкин С. Так начиналась библиотека: [21 мая 1892 года в Павлодаре была открыта уездная библиотека] // Звезда Прииртышья. – 1992. – 4 авг. – С. 4

К 100-летию библиотеки. Положи свое сердце у книги / Подг. Л. Аскарова // Радикс. – 1996. – 13 сент. – С.6

Баталова К.Б. Самая главная // Радикс. – 1996. – 13 сент. – С. 6

Павлодарской объединенной библиотеке – имя Султанмахмута Торайгырова // Панорама. – 1996. – июль (№ 29). – С. 11

Шакаримова Д. Главной библиотеке области – 100 лет // Звезда Прииртышья. – 1996. – 23 апр.

Павлодарская областная библиотека им. С. Торайгырова: [Фоторепортаж] // Звезда Прииртышья. – 1997. – 18 февр.

Грант Фонда «Сорос-Казахстан» за проект «Жанашыр» – областной библиотеке // Казахст. правда. – 1999. – 21 дек. – С. 1

Пфейфер И. «Книжкиному дому» – 40 лет: [Дет. отделению обл. библиотеки – 40 лет] // Звезда Прииртышья. – 1999. – 28 окт. – С. 19

Карандашова Т. Интернет, библиотека и все, что с ними связано: [интервью с дир. библиотеки М.А. Жиенбаевой] // Вести Павлодара. – 2001. – 12 дек. – С. 6

Кудрявцева Е. «Наш очаг» – юбиляр: [5 лет клубу «Наш очаг», работающему в обл. библиотеке] // Звезда Прииртышья. – 2001. – 17 марта. – С. 7

Горбунов С. Книги в подарок [получила областная библиотека по мегапроекту «Пушкинская библиотека»] // Казахст. правда. – 2002. – 2 авг. – С. 2

Павлодар – библиотечная столица: [беседа с дир. библиотеки М.А. Жиенбаевой] // Звезда Прииртышья. – 2003. – 18 янв. – С. 5

Ержанов Е.А. Предыстория Павлодарской областной библиотеки имени С. Торайгырова // Вестник ПГУ. Серия гуманитарных наук. – 2004. – № 4. – С. 14-19

Карандашова Т. Юбилей на фоне республиканского признания: [110 лет Павлодарской областной библиотеке им. С. Торайгырова] // Новое время. – 2006. – 7 дек. – С. 5

Григорьева О. Библиотечная столица: (Областной библиотеке – 110 лет) // Звезда Прииртышья. – 2006. – 28 дек. – С. 15

Куценко Л. Подарки от Всемирного Банка: с 2004 г. обл. библиотека им. С. Торайгырова стала депозитарием для книг, издаваемых Всемирным банком // Звезда Прииртышья. – 2006. – 18 февр. – С. 8

Карандашова Т. Премьер-министр заглянул в библиотеку: [визит Премьер-Министра К. Масимова в областную библиотеку им. С. Торайгырова] // Новое время. – 2007. – 3 мая. – С. 4

Бакытова А. «Библиотечный салют Астане!»: [автопробег] // Звезда Прииртышья. – 2008. – 26 июня. – С. 2

Иванова Г. Е. Настоящее и будущее областной библиотеки им. С. Торайгырова: опыт работы и приоритеты развития новых информационных технологий // Кітапхана. – 2008. – № 1. – С. 35-37

Бакытова А. Мастерицы: [О клубе «Мастерица» при обл. библиотеке им. С. Торайгырова] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 21 февр. – С. 8

Бакытова А. Сдружила фиалка: О клубе любителей цветоводства «Фиалка» в областной библиотеке им. С. Торайгырова // Звезда Прииртышья. – 2009. – 24 февр. – С. 8

Жилкибекова А. За юридической помощью – в библиотеку: [о деятельности центра правовой информации в областной библиотеке] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 14 июля. – С. 8

Жилкибекова А. Wi-Fi в областной библиотеке // Звезда Прииртышья. – 2010. – 15 июля. – С. 12

Дворянинова Н. Придавший стиху благозвучность: [о республиканской акции «Одна страна – одна книга» в библиотеках Павлодарской области, посвященной творчеству М. Жумабаева] // Регион.kz. – 2009. – 17 июля. – С. 7

Карандашова Т. Встреча в Американском уголке: [об «Американском уголке» в Павлодарской областной библиотеке им. С. Торайгырова] // Новое время. – 2009. – 10 сентября. – С. 5

Дворянинова Н. В калейдоскопе только фиалки!: [в фойе областной библиотеки им. С. Торайгырова выставка цветов «Весенний калейдоскоп»] // Регион.kz. – 2010. – 29 апреля. – С. 4

Карандашова Т. «Я ужасно завидую тем, кто впервые для себя откроет Чехова»: [в областной библиотеке им. Торайгырова открылась книжная выставка, посвященная 150-летию великого русского писателя А.П. Чехова] // Новое время. – 2010. – 4 февраля. – С. 5

Карандашова Т. Библиотека: лето в городе: [14 июля в областной библиотеке им. С. Торайгырова состоялась презентация программы «Отпуск в городе»] // Новое время. – 2010. – 22 июля. – С. 6

Новости регионов. Павлодарская область: [об услугах населению областной библиотеки им. С. Торайгырова] // Аргументы и факты. Казахстан. – 2010. – 21 – 27 июля (№ 29). – С. 7

24 мая

**Павлодарские художественно
производственные мастерские,
55 лет (1956) со дня образования**

Профессиональное изобразительное искусство развивается в годы освоения целины, активного строительства города и его инфраструктуры. В 50-е годы в Павлодар приезжают профессиональные художники-живописцы, графики, скульпторы, художники театра: М. Колмогоров, П. Величко, Г.О. Гейн, Б. Соболев, С. Якубович, И. Лопатин, З. Соболева, В. Маганов и др. Они проводят отчётные выставки в залах Павлодарского историко-краеведческого музея и фойе кинотеатров.

В 1956 году художники объединяются в художественно-производственную артель КазИЗО, переименованные в 1959-м

в Павлодарские художественно-производственные мастерские. Директором стал Владимир Александрович Гардт. В штате мастерской было 50 творческих работников, профессионально грамотных художников, способных решать любые сложные задачи. Об этом тогда говорили такие их работы, как, например, цветной витраж Дворца тракторостроителей и интерьер радио-телекомплекса, комплексное оформление железнодорожного вокзала, ресторана «Экибастуз» в Экибастузе и многих других объектов.

С приездом в город В. Мартынцева, а в середине 60-х годов – выпускников Алма-Атинского художественного училища им. Н.В. Гоголя А. Бибина и С. Шаронова; молодых специалистов, окончивших Ленинградское высшее художественно-промышленное училище им. В.И. Мухиной – И. Курбатова, С. Медведева и выпускника Фрунзенского художественного училища Н. Петерса художественная жизнь Павлодара ещё более оживилась. В то время павлодарцы уже хорошо знали таким мастеров кисти как: Василий Мартынцев, Алексей Дьячков, Михаил Колмогоров, Панко Величко. Рядом с ними плодотворно трудились и молодые Галым Каржасов, Карасай Нуркенов, Федор Ячик, Кажибек Баймульдин, Александр Гулин и другие.

В 60-е годы интенсивнее стала развиваться выставочная деятельность. Проводились не только отчетные, областные, но и межобластные, зональные выставки – В Караганде, Целинограде, Темиртау. Произведения павлодарских художников постоянно участвовали во всесоюзных, республиканских и международных выставках. 18 декабря 1965 года открылся для посетителей Павлодарский областной художественный музей, ставший научно-исследовательским, просветительским и выставочным центром Павлодара.

Литература:

Голышкин В. Творящие красоту [История Павлодарских художественных мастерских] // Звезда Прииртышья. – 1982. – 13 марта. – С. 4

Дубовая Е. Палитра красок Прииртышья // Нива. – 2006. – № 3. – С. 164-168

25 мая

Сураганов Кудайберген Магзумович
90 лет со дня рождения (1921-2008)

Герой Советского Союза Кудайберген Магзумович Сураганов родился в ауле Слуагаш (ныне Качирского района Павлодарской области), в семье крестьянина. В 1940 году после окончания Павлодарского педагогического училища (ныне педколледж им. Ахметова), работал учителем в Жанаульской средней школе. В этом же году был призван в ряды Красной Армии. Окончил курсы младших лейтенантов. Службу начинал в Монголии. В 1942 году окончил артиллерийское училище и в звании младшего лейтенанта прибыл на фронт. Он участвовал в освобождении многих городов и сел, форсировал реки Днепр, Вислу, Одер. От Волги до Шпрее прошел по дорогам войны Кудайберген Сураганов.

Командир взвода управления батареи 142-й пушечной артиллерийской бригады (33 армия, 1-й Белорусский фронт) старший лейтенант Сураганов в боях на подступах к Берлину 16-23 апреля 1945 года, корректируя огонь батареи, способствовал стрелковым подразделениям в захвате ряда укрепленных населенных пунктов, выходе к каналу Одер-Шпрее в районе поселка Витенбрук. После боя в траншее, по которой вели огонь орудия Сураганова, было насчитано свыше 100 убитых фашистских солдат и офицеров. 15 мая 1946 года старшему лейтенанту К.М. Сураганову присвоено звание Героя Советского Союза.

В 1947 году уволился из армии в звании капитана запаса и поселился в Алматы. В 1950 году окончил Казахский педагогический институт, аспирантуру и работал преподавателем в казахском женском педагогическом институте, а затем – заведующим кафедрой педагогики этого же института.

Награжден орденами Ленина, Отечественной войны I степени, двумя орденами Красной Звезды, медалями. В 1998 году вышла книга К. Сураганова «Өмір соқпактары». Умер в феврале 2008 г. Похоронен в г. Алматы.

Литература:

Сураганов Кудайберген. Өмір соқпактары: Деректі хикаят. – Алматы: «Қазақстан», 1998. – 160 б.

* * *

[К.М. Сураганов] // Казахстан в Великой Отечественной войне. 1941-1945. – Алма-Ата, 1958. – С. 306-307

Плотников Юрий. Двадцать строк подвига (К.М. Сураганов) // Победившие смерть. – Павлодар, 1967. – С. 61

Сураганов Кудайберген // Герои Советского Союза – казахстанцы. В 2 т. / Сост. П.С. Белан, Н.П. Калита. – Алма-Ата, 1968. Т. 2. – С. 265-266

Сураганов Кудайберген Магзумович // Павлодарцы – Герои Советского Союза: Буклеть / Павлодарский историко-краеведческий музей им. Г. Потанина. – Павлодар

Сураганов Кудайберген Магзумович // Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. В 2 т. – М., 1988. – Т. 2. – С. 541

Сураганов Кудайберген Магзумович // Тереник М. Павлодарцы на полях сражений. – Павлодар, 2000. – С. 18

Кавалеры Золотых звезд // Тереник М. Павлодар – это нашей истории строки. Часть 1 (1720-1945 гг.). – 2-е изд. – Павлодар, 2001. – С. 218

Сураганов Кудайберген Магзумович // Павлодарское Прииртышье: энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 561

[Сураганов Кудайберген Магзумович] // Подвиг павлодарцев в памяти народной. (1941-1945). – Павлодар, 2004. – С. 191

Сураганов Кудайберген Магзумович (Фотография) // Павлодарцы в годы Великой Отечественной войны 1941 – 1945. Сборник документов / Сост. В.Д. Болтина, Н.В. Маркунене, Т.Е. Покидаева, Л.В. Шевелева. – Павлодар, 2005. – С. 320

* * *

Ростовский М. Командир разведки: [о Герое Советского Союза-павлодарце К. Сураганове] // Звезда Прииртышья. – 1968. – 6 янв.

Сураганов К.М: [Герой Сов. Союза, наш земляк] // Звезда Прииртышья. – 1985. – 27 апр.

Артамонова Л. От Сталинграда до Берлина: [о Герое Советского Союза-павлодарце К. Сураганове] // Звезда Прииртышья. – 1996. – 23 мая. – С. 2

Оришевская Л. Праздник для Героя – праздник для всех: [о Герое Советского Союза-павлодарце К. Сураганове] // Звезда Прииртышья. – 1996. – 30 мая. – С. 1

Абенов К. Артиллерист по призванию: [о Герое Советского Союза-павлодарце К. Сураганове] // Воин Казахстана. – 1996. – 24 мая. – С. 4

Артамонова Л. От Сталинграда до Берлина: [О Герое Советского Союза-павлодарце К. Сураганове] // Звезда Прииртышья. – 1996. – 23 мая. – С. 2

Жевнин А. Как стать героем: [о Герое Сов. Союза, полковнике в отставке К. Сураганове] // Воин Казахстана. – 2001. – 3 июля. – С. 5

Макаров Ю. Встретил юбилей на родине: Герой Советского Союза К. Сураганов побывал в с. Сулу Агаш Качирского района // Звезда Прииртышья. – 2001. – 5 июня. – С. 1

Шаймарданов С. Он вызывает «огонь» на себя: [о ветеране ВОВ, нашем земляке К.М. Сураганове] // Наш край. – 2001. – 24 мая. – С. 1

Соколкин Эрнест. Герои земли Павлодарской: [Герои Советского Союза – павлодарцы] // Наш край. – 2005. – 14 апр. – С. 1

Березнев Ю. Памятная встреча с героем!: [встреча с Героем Советского Союза, уроженцем Качирского района К. М. Сурагановым] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 6 мая. – С. 6

Гапон М. На подступах к Берлину: [подвиг К. Сураганова] // Наш край. – 2006. – 11 мая. – С. 2

25 мая **Жиенбаева Майя Абдрахмановна**
55 лет со дня рождения (1956)

Директор областной библиотеки им. С. Торайгырова, Заслуженный работник РК («ҚР Енбек сіңірген қызметкери»), ветеран библиотечного дела Майя Абдрахмановна Жиенбаева родилась 25 мая 1956 года в г. Павлодаре. После окончания школы поступила на библиотечный факультет Шымкентского педагогического института культуры им. Аль-Фараби.

В 1977 году после окончания с отличием института получила распределение в Павлодарскую область, в г. Ермак (Аксу), в центральную районную библиотеку. С 1979 года работает в областной библиотеке библиографом-методистом, заведующей отделом ком-

плектования. С 1985 года была назначена директором библиотеки, став самым молодым директором в республике. С 1988 года возглавляет коллектив Павлодарской областной объединенной универсальной библиотеки им. С. Торайгырова, в который вошли две ранее самостоятельные областные библиотеки: юношеская и детская.

М.А. Жиенбаева – участница четырех международных библиотечных форумов ИФЛА (г. Москва, 1995, г. Стамбул, 1997, г. Сеул. 2006, г. Милан, 2009), республиканских библиотечных конференций: Караганда, 2001, Уральск, 2002, Усть-Каменогорск, 2004 по вопросам развития библиотечного дела, семинаров: Ульяновск, Ижевск, Вильнюс, Алматы, Бишкек и др.; член Библиотечной ассоциации РК.

Майя Абдрахмановна Жиенбаева зачинатель многих интересных начинаний в республике. В библиотеках области активно внедрялись бригадные формы организации труда, создавались кабинеты НТИ, дискуссионные, краеведческие клубы, стали проводиться Дни библиотекаря, «Неделя дублера» и другие формы работы с кадрами. Она также инициатор многих программ и проектов, реализуемых в последние годы областной библиотекой: «Кітапхана және өлкетану», «Экология и жизнь», «Открытая библиотека», «Библиотека – центр культуры и досуга», «Шанырак», «Жанашыр». Проект «Жанашыр» включил в себя несколько программ, цель которых обеспечить библиотечно-информационным обслуживание социально незащищенных слоев населения.

Под ее руководством в 1993 году библиотека одной из первых в республике начала работу по автоматизации библиотечных процессов, созданию электронного каталога, в 1997-1999 годах, становится обладателем двух грантов фонда «Сорос-Казахстан», Института «Открытое общество». Это позволило обеспечить более высокий уровень обслуживания пользователей библиотеки с использованием новых информационных технологий – электронной почты и Интернет, стать модельной библиотекой для библиотек региона. Одними из важнейших направлений областной программы «Ауыл кітапханасы» на 2004-2006 гг., стали процесс компьютеризации сельских библиотек и информационное обеспечение АПК.

Награждена значком «За отличную работу» Министерства культуры СССР, грамотами Министерства культуры, руководства

области, благодарственными письмами, в 1998 году присвоено звание «Қазақстан Республикасының Еңбек сіңірген қызметкері». В 2003 году – звание «Лучший библиотекарь».

В 2008 г. в базу данных «Кто есть кто в библиотеках Казахстана» вошли имена сотрудников областной библиотеки, ветеранов библиотечного дела Павлодарской области, в том числе Майя Абдрахмановна Жиенбаева. База данных представлена на сайте Библиотечной Ассоциации Республики Казахстан.

Литература:

Жиенбаева М.А. Развитие фондов при недостаточном бюджете // Библиотечный менеджмент: для руководящих работников библиотек Казахстана. – Алматы, 1996

Жиенбаева М.А. Региональная библиотечная политика: от программы «Ауыл кітапханасы» к открытой электронной библиотеке «Павлодарское Прииртышье» // Кітапханатану. Библиография. Кітаптану / Сост.: М.Б. Валиулина. – Алматы. – 2006. – С. 81-85

* * *

Жиенбаева М.А. Село – наше будущее: [областная программа «Ауыл кітапханасы»] // Кітапхана. – 2005. – № 5/6. – С. 10-12

Жиенбаева М. А. Программа «Ауыл кітапханасы» – инновационный этап развития библиотек Павлодарской области: [Панорама библиотек Республики Казахстан] // Молодые в библиотечном деле. – 2008. – № 2/3. – С. 45-53

Жиенбаева М. А. Встреча в Милане: (Под эгидой ИФЛА) // Кітап патшалығы. – 2009. – №1. – С. 17

* * *

Жиенбаева Майя Абдрахмановна // 101 библиотечный менеджер Казахстана. – Алматы, 1998. – С. 76-78

Жиенбаева Майя Абдрахмановна // Кто есть кто в библиотечной сфере России и СНГ: Справочник. – М., 1999. – С. 77

Жиенбаева Майя Абдрахмановна // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 272

Жиенбаева Майя Абдрахмановна // Призвание – библиотека: история библиотеки в биографиях её директоров / сост. Б.Б. Байжанова; Областная универсальная научная библиотека им. С. Торайгырова. – Павлодар: ЭКО, 2006. – С. 16-19

Жиенбаева Майя Абдрахмановна // Кто есть кто в Павлодарской области (Книга первая). – Павлодар, 2006. – С. 197

Жиенбаева М.А. В объективе – библиотекари / Сост. З.Н. Науразбаева; ОУНБ им. С. Торайгырова. – Павлодар, 2006. – С. 3 – 4. – (110 лет областной библиотеке им. С. Торайгырова)

Жиенбаева Майя Абдрахмановна // Известные женщины Павлодарского Прииртышья. – Павлодар. – 2007. – С. 113

* * *

Награды вручены достойным: [директору обл. библиотеки им. С. Торайгырова М.А. Жиенбаевой вручен наградной знак и свидетельство о присвоении почетного звания «Казакстанның еңбек сінірген кызметкери»] // Звезда Прииртышья. – 1998. – 21 нояб. – С. 1

«Интерес к изучению государственного языка есть» [о реализации программы «Алтын тіл» обл. библиотекой им. С. Торайгырова рассказывает директор М.А. Жиенбаева] // Звезда Прииртышья. – 2000. – 18 марта. – С. 3

Карандашова Т. В Казахстане вновь начали открываться библиотеки: [интервью с директором областной библиотеки им. С. Торайгырова М.А. Жиенбаевой] // Новое время. – 2000. – 9 авг. – С. 9

Карандашова Т. Интернет, библиотека и все, что с ними связано: [интервью с директором обл. библиотеки им. С. Торайгырова М.А. Жиенбаевой] // Вести Павлодара. – 2001. – 12 дек. – С. 6

Салмурзина С. В основе прогресса – духовность: [в Караганде состоялась республиканская конференция «Библиотека как ресурс духовного обогащения казахстанского общества», на которой выступила дир. ООУНБ им. С. Торайгырова М.А. Жиенбаева] // Звезда Прииртышья. – 2001. – 1 дек. – С. 5

Жиенбаева М.А. «Стать отличником поможет библиотека»: [беседа с дир. обл. библиотеки им. С. Торайгырова М.А. Жиенбаевой] // Зап. Ж. Щеглова // Новое время. – 2002. – 30 янв. – С. 8

Павлодар – библиотечная столица: [беседа с директором областной библиотеки им. С. Торайгырова М.А. Жиенбаевой] // Вела С. Чистякова // Звезда Прииртышья. – 2003. – 18 янв. – С. 5

Исаканова С. Магия книги: [директору Павлодарской областной библиотеки им. С. Торайгырова Жиенбаевой М.А. – 50 лет] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 25 мая. – С. 5

Карандашова Т. Юбилей на фоне республиканского признания: [110 лет Павлодарской областной библиотеке им. С. Торайгырова] // Новое время. – 2006. – 7 дек. – С. 5

1 июня

Касьян Нина Григорьевна
75 лет со дня рождения (1936)

Касьян Нина Григорьевна родилась в 1936 году в с. Зенковка Бородулихинского района Семипалатинской области. В 1951 году окончив среднюю школу, поступила в Семипалатинский библиотечный техникум. После окончания техникума в 1954 году, по комсомольской путевке приезжает на целину в Павлодарскую область. Едет по направлению в Успенский район, где Успенский отдел культуры направляет её в Павловскую сельскую библиотеку. Здесь она работает несколько лет, затем, в 1960 году, переезжает в Павлодар. В Павлодаре она заведует библиотекой средней школы № 7.

С 1964 – 1996 гг. Нина Григорьевна возглавляет массовую библиотеку №4. Совмещая работу, закончила заочно библиотечный факультет Ленинградского государственного института культуры.

Нину Григорьевну всегда отличали неутомимая работоспособность, целеустремленность, принципиальность и доброжелательность. Не случайно многие годы она возглавляла профсоюзную организацию работников культуры. Активно участвовала в общественной жизни города.

Нина Григорьевна Касьян – ветеран труда, многие годы носила звание «Лучший пропагандист книги», ее имя было занесено на областную и городскую Доску почета, награждена знаком Министерства культуры СССР «За отличную работу», грамотами городского отдела культуры.

Умерла Н.Г. Касьян в декабре 2000 года.

Литература:

Касьян Нина Григорьевна // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 326

* * *

Иванина В. Библиотекарь // Звезда Прииртышья. – 1984. – 26 июля. – С.

Памяти товарища [Н.Г. Касьян] // Звезда Прииртышья. – 2000. – 14 дек. – С. 19

3 июня

Батталова Каирманат Батталовна
60 лет со дня рождения (1951)

Ветеран библиотечного дела, заведующая отделом обработки и каталогизации литературы областной библиотеки им. С. Торайгырова Каирманат Батталова родилась в с. Кенес Павлодарского района, Павлодарской области. Здесь же окончила восьмилетнюю школу, затем продолжила учебу в Заринской средней школе. В 1968 году, после окончания школы работала воспитателем в детском саду.

В 1975 году Каирманат Батталовна окончила Чимкентский педагогический институт культуры им. Аль-Фараби по специальности «библиотекарь-библиограф», и по направлению приехала в г. Павлодар.

Начала трудовую деятельность в областной библиотеке с 1975 года в качестве библиографа, затем работала зав. сектором сельскохозяйственной и технической литературы, зав. абонементом, зав. информационно-библиографическим отделом. В настоящее время возглавляет один из ведущих отделов библиотеки – отдел обработки и каталогизации литературы. Несет ответственность за состояние и развитие справочно-библиографического аппарата библиотеки. Активно занимается автоматизацией библиотечно-библиографической деятельности библиотеки. Руководимый ею отдел одним из первых перешел на автоматизацию библиотечно-библиографических процессов. В отделе с 1993 года создается электронный каталог. Под руководством Каирманат Батталовны пополняется электронный каталог библиотеки, который на сегодня имеет около 90 тысяч библиографических записей.

К электронному каталогу ею создан тематический рубрикатор на казахском и русском языках, участвовала в составлении Инструкции по библиографическому описанию и заполнению полей в электронном каталоге для библиотек области, оказывает большую методическую помощь сельским библиотекарям по созданию электронного каталога.

К. Батталова активно участвует в областных семинарах, выступает на семинарах-тренингах с консультациями, для библиотекарей сельских филиалов регулярно проводит стажировку по освоению программы «РАБИС». Занимается ретроконверсией каталогов.

Работая на разных участках библиотеки, всегда ответственно относится к своим обязанностям, добросовестно и качественно выполняла любую порученную работу, многие годы была членом профсоюзного комитета библиотеки, активно участвует в общественной жизни.

За многолетний и плодотворный труд К. Батталова награждена грамотами и благодарственными письмами Министерства культуры РК, городского маслихата, Областного управления культуры.

К.Б. Батталова – участник многих республиканских и областных семинаров, совещаний по внедрению новых информационных технологий. Участница Международной конференции «Кітап және Ұлы Жібек жолы» (г. Шымкент, 2007)

В 2008 г. ее имя занесено в БД «Кто есть кто в библиотеках Казахстана», представленной на сайте Библиотечной Ассоциации РК.

Литература:

Батталова Каирманат Батталовна // В объективе – библиотекари / Сост. З.Н. Науразбаева; ОУНБ им. С. Торайгырова. – Павлодар, 2006. – С. 11. – (110 лет областной библиотеке им. С. Торайгырова)

Новое в сельскохозяйственной науке и практике: ежеквартальный бюллетень /сост. К.Б. Батталова; Обл.б-ка им. Н. Островского. – Павлодар, 1983.

Инструкция по заполнению полей в ЭК /сост. Б. К. Батталова; ОУНБ им. С. Торайгырова. – Павлодар, 2009. – 11 с.

Батталова К.Б. Самая главная: [обл. библиотеке – 100 лет] // Радикс. – 1996. – 13 сент. – С. 6

8 июня

Рымжанов Тлеубек

60 лет со дня рождения (1951)

Кандидат биологических наук Рымжанов Тлеубек родился в с. Толебай, Павлодарского района Павлодарской области. В 1973 году окончил биологический факультет Каз. ГУ им. С.М. Кирова.

В 1973 по 1980 гг. работал научным сотрудником Института зоологии АН Каз ССР. В 1980-1985 гг. – стажер аспирант зоологического института АН СССР (г. Ленинград). Работал в должности начальник зоологических партий по изучению и охране животного мира Института зоологии АН КазССР. В 1991-1997 гг. Работал начальник отдела особо охраняемых природных территорий Министерства экологии и биоресурсов РК.

В 1998-2000 гг. – заместитель начальника управления по охране рыбных запасов и регулированию рыболовства Или – Балхашского бассейнового управления Министерства экологии и природных ресурсов РК. В 2000-2002 гг. – начальник отдела Департамента – Главной государственной инспекции охраны окружающей среды Министерства природных ресурсов и охраны окружающей среды РК. В 2002 году – начальник отдела особо охраняемых природных территорий Комитета лесного, рыбного и охотничьего хозяйства.

В 2002-2003 гг. – заместитель начальника управления регулирования и контроля в области лесного хозяйства и ООПТ Комитета лесного и охотничьего хозяйства Министерства сельского хозяйства РК. В 2003 г. работал главным лесничим в Баянаульском государственном национальном природном парке.

С 2004 г. и по настоящее время Т. Рымжан – заведующий кафедры общей биологии Павлодарского педагогического института.

Литература:

Рымжанов Т.С. Сотрудничество РК с РФ в области сохранения биологического разнообразия и рационального природопользования / Т.С. Рымжанов, З.А. Рымжанова // Материалы межд. научно-практ. конф. «Взаимопонимание народов России и Казахстана» (историко-культурологический аспект). – 2004. – С. 144 – 147

Рымжанов Т.С. Развитие сети особо охраняемых природных территорий Республики Казахстан/ Т. С. Рымжанов, З. А. Рымжа-

нова // Материалы IV международной научно-практической конференции «Вода-источник жизни». – Павлодар: ПГПИ, 2009. – 2010. – № 2. – С. 54-57

Исакаев Е.М. Влияние бактериального препарата «Вектобак 12 В.С.» в естественных и лабораторных условиях на водных беспозвоночных / Исакаев Е.М., Т. С. Рымжанов, Б.К. Жумабекова [и др.] // Материалы международной научно-практической конференции «Иртышский бассейн: современное состояние и проблемы устойчивого развития». – Павлодар, 2009. – Т. 1. – С. 300-311

Рымжанова З.А. Флора и растительность государственных природных заповедников Казахстана/ З.А. Рымжанова, Т.С. Рымжанов, С.Б. Аманбаева // Биологические науки Казахстана. – 2008. – № 3. – С. 6-9

Рымжанов Т.С. О видовом разнообразии флоры Казахстана/ Т.С. Рымжанов, З. А. Рымжанова // Биологические науки Казахстана. – 2009. – № 3/4. – С.6-8

Рымжанов Т.С. Географическое распространение пресноводных моллюсков Казахстана/ Т. С. Рымжанов // Биологические науки Казахстана. – 2009. – № 3 – 4. – С. 68-73

Рымжанов Т.С. Жизненный цикл кавказского слизня // Вестник КазНУ им. Аль-Фараби: Сер. биологическая. – 2009. – № 1. – С. 43-50

Рымжанов Т.С. Жизненный цикл слизней в условиях Заилийского Алатау // Вестник КазНУ им. Аль-Фараби Серия биологическая. – 2009. – № 2. – С. 49-55

15 июля

Хазыров Бикбулат Маняпович

85 лет (1926) со дня рождения

Хазыров Бикбулат Маняпович родился в д. Сэйт Тюменской области. Здесь прошли его детские и юношеские годы. В 17 лет был призван в армию. Воевал на Дальнем Востоке. Окончил Алматинское пограничное училище и Орджоникидзенское командное училище (1948). До 1949 года служил в армии офицером-пограничником в Прибалтике.

После демобилизации работал в Павлодаре в комсомольских и партийных органах. С 1954 по 1986 год был заведующим органи-

зационно-инструкторским отделом Павлодарского облисполкома. После выхода на пенсию занимается краеведческой деятельностью. На страницах периодических изданий им опубликовано множество материалов, которые затем легли в основу документальных книг.

Его перу принадлежат книги «Трудными дорогами войны», «Они защитили Ленинград», «Горький след жестокого времени» и др. Вместе с ветераном труда В.И. Щербинко выпустил областную «Книгу памяти» в 3-х томах. (1994-1997), в которой увековечены имена 22279 павлодарцев, погибших в Великой Отечественной войне. Под его руководством в 1965-1985 гг. вышло пять справочников об административно-территориальном делении Павлодарской области.

В 2007 году вышла в свет десятая по счету книга Бикбулата Хазырова «Путь, достойный почитания». В книге рассказывается о зарождении потребительской кооперации, а также о людях, отдавших свой труд, знания и организаторский талант этой отрасли.

Хазыров Б.М. вносит большой вклад в воспитание подрастающего поколения, укрепления межнационального согласия. Он посвятил истории татарского народа и его павлодарской диаспоре книгу «Жить в согласии». Она написана на основе исторических фактов, передает прошлое и настоящее народа, оказавшегося по воле судьбы на павлодарской земле.

Награжден орденами и медалями Великой Отечественной войны. Лауреат гранта Акима области, премии акима г. Павлодар (1996) и премии журналистов Казахстана (1991) и павлодарского отделения этого Союза. В 2006 г. за многолетний добросовестный труд в исполнительных органах области и в связи с 80-летием со дня рождения награжден Почетной грамотой акима Павлодарской области

Литература:

Хазыров Б. Они защитили Ленинград. – Павлодар, 1991. – 43 с.

Хазыров Б.М. Трудными дорогами войны: Документальные очерки. – Павлодар, 1994. – 114 с.

Хазыров Б. Горький след жестокого времени: Документальное повествование. – Павлодар: ЭКО, 1998. – 224 с.

Хазыров Б. Жить в согласии. – Павлодар: ЭКО, 2001. – 256 с.

Хазыров Б.М. Чтобы помнили / Б.М. Хазыров. – Павлодар: ЭКО, 2004. – 216 с.

Хазыров Б. М. «Черный тюльпан»: Книга памяти о воинах-павлодарцах, погибших в афганской войне. – Павлодар: ЭКО, 2006. – 354 с.

Хазыров Б. М. Жизнь прожить – не поле перейти. – Павлодар: ЭКО, 2008. – 132 с.

Хазыров Б. М. След на земле: очерки и рассказы. – Павлодар: ЭКО, 2008. – 306 с.

* * *

Хазыров Б. Была целина, был комсомол: [Воспоминания о встрече первоцелинников на павлодарской земле] // Новое время. – 2003. – 23 апр. – С. 5; 30 апр. – С. 8

Хазыров Б. Время молодости нашей. Кадры решали все. Н. Хрущев на павлодарской земле. Этот шумный, суетливый 1958 год: [Публикации об истории освоения целинных и залежных земель в Павлодар. Прииртышье] // Звезда Прииртышья. – 2003. – 4 дек. – С. 5; 6 дек. – С. 4; 13 дек. – С. 6

Хазыров Б. Страницы афганской войны: [История Афганской войны и участие в ней павлодарцев] // Звезда Прииртышья. – 2004. – 5 февр. – С. 8

Хазыров Б. Возвращенный из небытия: [О солдате из Акто-гайского района Алимжане Тусупбекове] // Звезда Прииртышья. – 2004. – 13 нояб. – С. 5

Хазыров Б. Память не погаснет никогда: [о фронтовых судьбах трех павлодарских женщин, имена которых занесены в Книгу памяти области] // Звезда Прииртышья. – 2004. – 2 авг. – С. 5

Хазыров Б. Военный корреспондент: [о ветеране войны Акмухане Сыздыкбекове] // Звезда Прииртышья. – 2005. – 10 февр. – С. 6

Хазыров Б. В осажденном Ленинграде..: [воспоминания об отце, участнике ВОВ, участнике блокады Ленинграда М. Хазырове] // Звезда Прииртышья. – 2007. – 13 марта. – С. 8

Хазыров Б. Размышления после «круглого стола» // Звезда Прииртышья. – 2008. – 21 июня. – С. 5

Хазыров Б. Снежный барс в подарок: [О татарской диаспоре Алтая] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 5 марта. – С. 5

Хазыров Б. Потомки Нажмитдина – Хазрета: [история купеческих семей в Павлодаре] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 18 авг. – С. 8

Хазыров Б. Воины гибли не только от пуль: [об участниках афганской войны из Павлодарской области] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 10 сентября. – С. 6

Хазыров Б. На волховском фронте: [об участнике ВОВ Деревянине И.С.] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 17 сентября. – С. 6

Хазыров Б. «Последний бой – он трудный самый...» // Звезда Прииртышья. – 2009. – 9 мая. – С. 5

Хазыров Б. «Вся жизнь потекла по весенним законам ...»: [экстремальные условия ВОВ на жизненных примерах 314-стрелковой дивизии // Звезда Прииртышья. – 2009. – 18 июля. – С. 8

Хазыров Б. «Честь воздав сполна»: [к 65-летию Великой Победы] // Звезда Прииртышья. – 2010. – 12 января. – С. 4

* * *

Хазыров Бикбулат Маняпович // Павлодарское Прииртышье. Энциклопедия – Алматы: 2003. – С. 607

Хазыров Бикбулат Маняпович // Кто есть кто в Павлодарской области (Книга первая). – Павлодар, 2006. – С. 544

* * *

Гришина Л. «День без работы – пустой...»: [О краеведе, авторе книги «Трудными дорогами войны» Б. Хазырове] // Звезда Прииртышья. – 1996. – 13 июля. – С. 2

Байдилов Б. Жить в согласии: [Исполняется 75 лет со дня рождения Б.М. Хазырова, краеведа, ветерана войны] // Звезда Прииртышья. – 2001. – 14 июля. – С. 5

Горбунов С. Зная прошлое – увидишь будущее: [О краеведе Б. Хазырове] // Казахстанская правда. – 2001. – 19 июля. – С. 2

Горбунов С. Встреча с дедом, не вернувшимся с войны: [Вышла новая книга ветерана ВОВ Б.М. Хазырова «Чтобы помнили】 // Звезда Прииртышья. – 2004. – 5 авг. – С. 6

Розен М. Рубежи Бикбулата Хазырова // Звезда Прииртышья. – 2004. – 28 дек. – С. 8

Карандашова Т. Бикбулат Хазыров: Я был участником этих событий, один из...: [воспоминания о военных годах] // Новое время. – 2005. – 14 апр. – С. 4

Винтер И. Жизни разноцветная мозаика: [о книге Б. Хазырова «В жизни всякое бывает...»] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 18 февр. – С. 5

Горбунов С. Опаленные Афганистаном: [о книге павлодарского краеведа Б. Хазырова о воинах-интернационалистах] // Казахстанская правда. – 2006. – 1 июля. – С. 9

Снится мне деревня..: [воспоминания краеведа, журналиста, писателя Б.М. Хазырова] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 13 июля. – С. 6

О награждении Хазырова Б.М: [за многолетний добросовестный труд в исполнительных органах области и в связи с 80-летием со дня рождения ветеран труда Б.М. Хазыров награжден Почетной грамотой акима Павлодарской области] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 15 июля. – С. 2

Понкратова М. «Черный тюльпан» – книга памяти: (презентация) // Экибаст. обозрение. – 2007. – 22 февр. (№ 8) – С. 11.

Николаева О. «Путь достойный почитания»: (Так называл свою новую (десятую) книгу Б. Хазыров) // Звезда Прииртышья. – 2007. – 25 авг. – С. 8

28 августа

Тусупбеков Сапар Тусупбекович
75 лет со дня рождения (1936)

Ученый-рентгенолог, доктор медицинских наук, профессор Сапар Тусупбекович Тусупбеков родился в колхозе им. Ленина (позднее с/з им. 21-го съезда КПСС) Баянаульского района. Окончил Карагандинский медицинский институт в 1960 году. В 1960-1967 гг. работал старшим научным сотрудником, заведующим рентгенодиагностической лабораторией в Институте гигиены труда профзаболеваний АН Казахской ССР. С 1967 года – ассистент, с 1973 года – заведующий кафедрой рентгенологии в Алматинском государственном институте усовершенствования врачей.

Основные научные труды посвящены сравнительной оценке рентгенорадиологических методов при исследовании гепатопанк-реатодуаденальной зоны. Докторская диссертация была защищена на тему: «Комплексное рентгенологическое исследование поджелудочной железы». Имеет более 50 научных трудов и публикаций. Из них 3 методические рекомендации и 3 рацпредложения.

Литература:

Тусупбеков Сапар Тусупбекович // Казахская ССР: Краткая энциклопедия. В 4 т. – Алма-Ата, 1989. – Т. 3. – С. 486

Тусупбеков Сапар Тусупбекович // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 587

12 сентября

**Газета «Трибуна»
Щербактинского района***
80 лет со дня выхода
первого номера (1931)

Районная газета «Трибуна» основана 12 сентября 1931 года. Первые номера газеты не сохранились. Известно, что первыми редакторами газеты «Ленинский путь» являлись С. Устюгов и Востоков (инициалы не известны). Эти имена упоминали в своих воспоминаниях один из первых сотрудников газеты В. Витковский, который в 1933-1937 годах работал инструктором газеты. В тридцатые годы газета выходила на двух полосах с различной периодичностью. В архивах района первые сохранившиеся номера газеты – за 1954 год, обязанности редактора в те годы выполняли П. Чмых, И. Егоров, затем редакцию возглавил П. Демченко.

Достаточно подробно историю газеты можно проследить с 1958 года, когда коллектив возглавил бывший фронтовик Федор Савельевич Манько, который руководил районной газетой до 1984 года, в течение 26 лет. До 1958 года в штате газеты работали два творческих сотрудника – редактор и ответственный секретарь. В 1958 году газета начинает выходить на четырех полосах два раза в неделю. Тираж газеты в середине 50-х годов не превышал 2 тысяч экземпляров. Однако уже в 1959 году, когда газета стала выходить трижды в неделю на четырех полосах, тираж газеты превысил 3 тысячи экземпляров.

Среди первых сотрудников газеты, работавших с 30-40-х годов прошлого века – Виталий Степанович Витковский, Александра Васильевна Бондаренко, Михаил Никитович Нижник. Позднее в редакции многие годы трудились фотокорреспондент Михаил Иванович Охтырский, бухгалтер Екатерина Петровна Ермоленко, машинистка Зинаида Георгиевна Мандрыка.

В 1962 году газета была переименована из «Ленинского пути» в «Трибуну». С 1984 по 1988 год редакцию районной газеты возглавлял один из ее старейших сотрудников, проработавший в «Трибуне» более 30 лет – Петр Георгиевич Сакин. К концу восьмидесятых годов тираж газеты превышал 7 тысяч экземпляров. В 1988 году редактором газеты был назначен Эдуард Яковлевич Винс, который также являлся одним из опытных сотрудников, начавших работать в районной газете с начала 60-х годов.

С 1995 по 2008 год газету возглавлял Владимир Николаевич Гегер. С 90-х годов тираж и периодичность издания начали сокращаться, однако ситуацию удалось стабилизировать, и к 2008 году тираж установился в пределах 2600-3000 экземпляров. В конце 1997 года первой среди районных газет Павлодарской области «Трибуна» перешла на компьютерный набор. С 2001 года регулярно в каждом номере выходит сначала одна, а затем две страницы на государственном языке.

В июле 2008 года распоряжением учредителя – акима Щербактинского района – главным редактором газеты назначен Николай Николаевич Гостищев (в штате газеты с 1988 года).

С июня 2010 года газета перешла на электронный способ доставки оригинал-макетов в областную типографию, что позволило вдвое сократить сроки доставки издания читателям. На 1 июня 2010 года тираж газеты составил 2920 экземпляров, периодичность – один раз в неделю. В штате 5 журналистов (включая редактора) и 4 технических сотрудника.

Литература:

Сакин П. Заметка из старой газеты: [Из истории С. Галкино] // Звезда Прииртышья. – 1977. – 15 октября

Гегер В. Что было, то было: [70 лет районной газете «Трибуна»] // Трибуна. – 2001. – 28 июля.

Сакин П. По волнам моей памяти: [Из истории газеты «Трибуна»] // Трибуна. – 2001. – 18 авг. – С. 3

У «Трибуны» – день рождения!: [«Трибуне-70»] // Трибуна. – 2001. – 15 сент. – С. 2

Дмитриев Ю. Областная летучка журналистов: [В Щербактах состоялась обл. летучка журналистов районных и др. газет] // Звезда Прииртышья. – 2001. – 18 сент. – С. 2

Николаев В. На приз «Трибуны»: [О ежегодном волейбольном турнире на приз газеты «Трибуна»] // Трибуна. – 2002. – 28 сент. – С. 5

Шакенова П. О государственной поддержке районных газет // Звезда Прииртышья. – 2004. – 14 авг. – С. 5

Гегер В. Рядом с вами: [75 лет районной газете «Трибуна»] // Трибуна. – 2006. – 9 сент. – С. 1

Гегер В. Три четверти века: [одна из старейших районных газет области, щербактинская «Трибуна» отмечает 75 лет] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 14 сент. – С. 6

Гегер В. Какая она, районка?: [о районных газетах Павлодарской области] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 27 июня. – С. 8

Гегер В. Яшка, Финка и комбат: [об участнике ВОВ, бывшем редакторе Щербактинской районной газеты «Трибуна» Федоре Савельевиче Манько] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 18 авг. – С. 5

23 сентября

Арын Ерлан Мухтарович
50 лет со дня рождения (1961)

Доктор экономических наук (1994), профессор (1997), действительный член Академии политической науки Казахстана, вице-президент Международного общества «Казак тілі», Академии соц. наук Казахстана, лауреат Гос. молодежной премии «Дарын» (1994) Ерлан Мухтарулы Арын родился в г. Алматы.

В 1983 году закончил с отличием философско-экономический факультет КазГУ им. Кирова.

В 1983-1985гг. – стажер-исследователь, преподаватель кафедры политэкономии КазПИ им. Абая. В 1985-1992 гг. аспирант, научный сотрудник, ученый секретарь, докторант Института экономики АН Казах. ССР. В 1992-1993 гг. – зам. директора центра Стратегических исследований Казахстанского института менеджмента, экономики и прогнозирования при Президенте РК, 1993-1994 гг. первый зам. директора Казахстанского института стратегических исследований при Президенте РК.

Входит в число крупных организаторов высшей школы Казахстана. С 1994 по 1997 годы руководил Институтом развития Казахстана. В 1997 средствами массовой информации страны признан

«Человеком года». С 1997-1999 гг. вице-Министр образования, культуры и здравоохранения РК, первый вице-Министр здравоохранения, образования и спорта РК, первый вице – Министр образования и науки РК.

Стажировался в США, ФРГ, вел преподавательскую работу в ряде западных вузов. Он – автор более 200 научных работ, ряда монографий и учебников. Участвовал в разработке 5-ти экономических программ страны. Под его руководством издан 9-ти томный справочник «Казахи», энциклопедии «Қазақ тілі» и «Қазақ әдебиеті». Член Союза журналистов страны, является основателем и первым главным редактором достаточно авторитетных журналов «САЯСАТ», «Евразийское сообщество», «Транзитная экономика», «Краеведение», продолжает участвовать в работе редакционных советов республиканских и университетских газет и научных журналов.

С февраля 2001 года Е. Арын – ректор ПГУ им. С. Торайгырова, депутат Павлодарского областного маслихата III и IV созывов, возглавляет комиссию по социальному-культурному развитию региона. Действительный член ряда республиканских и международных академий, член Совета по защите докторской диссертации при КарГУ им. Е. Букетова. Научная специализация – проблемы социального, политического и экономического развития переходных обществ. Специализируется в разработке теорий открытости экономики, глобализации переходных экономик, макроэкономической стабилизации и соц. ориентации рыночной экономики. Автор более 200 научных работ, в т.ч. 26 монографий, энциклопедий, справочников, словарей. Имеет публикации в Австрии, Китае, России, Швейцарии, Японии. Под руководством Е.Арына подготовлено и защищено 6 докторских и 21 кандидатских диссертаций. Четверо учеников Е. Арына, молодые ученые стали лауреатами Государственной премии «Дарын». Награжден орденом «Ана тілінің айбасы», золотой медалью им. Мустафы Шокая, медалями «Астана» и «10 лет независимости Казахстана», нагрудным знаком «За заслуги в развитии физической культуры и спорта», отличник просвещения и здравоохранения РК. Почетный работник образования РК.

Труды Е.М. Арына: Конкурентоспособность молодых рыночных экономик (1993); Русско-казахский толковый экономический словарь предпринимателя (1993); Казахстан: эволюция государст-

венности (1996); Толковый словарь Конституции РК (1996); Тюркский мир (1997); Иностранный капитал в экономике Казахстана (А., 1993, соавт.); Экспортная ориентация национальной экономики (На материалах РК) (А., 1993); Новый Казахстан; пять лет независимого развития (А., 1995, соавт.) и др.

Научно-педагогическая и профессиональная деятельность Ерлана Мухтарулы высоко оценена государством. Он является кавалером ордена «Құрмет» (2004 г.), награжден четырьмя медалями: «Астана» (1998 г.), «10 лет независимости Казахстана» (2001 г.), «10 лет Конституции РК» (2005 г.), «10 лет Астане» (2008 г.). Ему присуждены Государственная молодежная премия «Дарын» (1994 г.) и Государственная научная премия имени И. Алтынсарина (2007 г.).

Высокий интеллектуальный уровень и глубокие знания, разносторонность его интересов и достижения в различных областях социально-экономической и общественной жизни достойно оценены международными и республиканскими ведомствами и организациями. Ерлан Мухтарулы – академик 12-ти международных академий.

Является кавалером ордена «Ана тілінің айбары» Международного общества «Қазақ тілі» (2003 г.), ордена М.В. Ломоносова Российской Комитета неправительственных наград (2006 г.), ордена «European Quality» Международной ассоциации европейского качества в образовании (2008 г.), обладатель медали А. Швейцера Международной Академии естественных наук (2006 г.), звания почетный работник образования Монгольской Народной Республики (2008 г.). За заслуги в развитии социальных отраслей экономики страны ему были присвоены высшие ведомственные знаки: «Отличник образования РК» (1998 г.), «За заслуги в развитии физической культуры и спорта РК» (1999 г.), «Отличник здравоохранения РК» (1999 г.), «Почетный работник образования РК» (2001 г.), «За заслуги в развитии науки РК» (2002 г.), «Медаль И.Алтынсарина» (2006 г.), «Серебряная медаль А. Байтурсынова» (2004 г.), «Золотая медаль М. Шокая» (2000 г.), «ҚР Мәдениет қайраткері» (2008 г.), «Золотая медаль А.Байтурсынова» (2005 г.) В числе семи самых известных павлодарцев в 2009 году был удостоен звания – «Почетный гражданин Павлодарской области».

Литература:

Арын Е. М. История Павлодарского Прииртышья в схемах и таблицах /Е. Арын, А. Нуухұлы, Т. Инсебаев. – Павлодар: ПГУ им. С. Торайғырова, 2003. – 156 с.

Арын Е. Павлодарская область: календарь исторических событий и дат: /Е. Арын, А. Нуухұлы, Т. Еңсебаев. – Павлодар, 2003. – 126 с.

Арын Е. Еліне елеулі ер тұлға. – Павлодар, 2004. – 172 б.

Арын Е. Қазақ тілін оқытудың әдістемесі: орыс аудиториясының экономика мамандықтарына арналған оқулық / Е. Арын; Б. Қасым, Е. Жұматаева; ҚР Білім және ғылым мин-гі; С. Торайғыров атындағы ПМУ. – Павлодар: ЭКО, 2005. – 226 б.

* * *

Арын Е. Властелин поэтического слова, великий мудрец Бухар жырау // Звезда Прииртышья. – 2003. – 4 сент. – С. 18; Өлкетану-Краеведение. – 2003. – № 2. – С. 121-125

Арын Е. Критическое десятилетие: конец гарантированной истории: [О новой книге Нурсултана Назарбаева «Критическое десятилетие»] // Звезда Прииртышья. – 2003. – 3 апр. – С. 4

Арын Е. Выдающийся мыслитель великой степи: [Машхур Жусуп Копеев // Өлкетану-Краеведение. – 2003. – № 2. – С. 117-120

Арын Е. Навечно прописан в сердце народном: [О Ж. Аймайтулове] // Звезда Прииртышья. – 2003. – 9 сент. – С. 5; Өлкетану-Краеведение. – 2003. – № 3. – С. 122-129

Арын Е. Децентрализация экономической власти в унитарном государстве // Мысль. – 2004. – №12. – С. 58-61

Арын Е. Проблемы децентрализации экономической власти в унитарном государстве / Е.М. Арын, Т.Я. Эрназаров // Вестник ПГУ. Серия экономическая. – 2004. – № 3. – С. 9-14.

Арын Е. Конкурентноспособный, мобильный, творческий ВУЗ: [история и развитие ПГУ им. С. Торайғырова] // Руханият. – 2005. – №19/20 (окт.). – С. 1-2

Арын Е. Алло, таланты!: [О ПГУ им. С.Торайғырова] // Казахст. правда. – 2005. – 17 марта. – С. 4

Арын Е. Модернизация социальной политики и становление социального рыночного хозяйства / Е.М.Арын, Р.А.Хисматулин // Вестник ПГУ. Серия экономическая. – 2006. – № 2. – С. 25-42

Арын Е. Динамика и структурные изменения в развитии промышленности Павлодарской области / Е.М. Арын, Н.М. Аленова // Вестник ПГУ. Серия экономич. – 2006. – № 2. – С. 44-53

Арын Е. Методологические аспекты формирования региональной инновационной политики / Е.М. Арын, Т.Я. Эрназаров, Г.Т. Жакенова // Вестник ПГУ. Серия экономич. – 2006. – № 2. – С. 54-66

Основные способы охоты на промысловых зверей в Центральном Казахстане / Е.М. Арын [и др.] // Вестник ПГУ. Серия химико-биологическая. – 2006. – № 2. – С. 9-31

Арын Е. Поклонимся великим тем годам: [об ученом-агрономе Дюсенбекове З.Д.] // Звезда Прииртышья. – 2007. – 20 окт. – С. 5

Арын Е. Улучшить качество жизни казахстанцев: [за строкой Послания Президента] // Звезда Прииртышья. – 2008. – 4 марта. – С. 4

Арын Е. Современной библиотеке – высокопрофессиональные кадры: [о специальности «Библиотековедение и библиография» при ПГУ им. С.Торайгырова] // Кітапхана. – 2008. – № 3. – С. 34-37

Арын Е. Служение народу он считал высшим идеалом своей жизни: [О Каныше Сатпаеве] // Казахст. правда. – 2009. – 10 апр. – С. 19

Арын Е. Президент назвал приоритеты: [о системе образования в Казахстане] // Казахст. правда. – 2009. – 29 октября. – С. 3

Арын Е. Чтобы память была деятельной: [о Машхуре Жусипе Копееве] // Звезда Прииртышья. – 2010. – 21 января. – С. 4

Арын Е. Мы выбираем Сатпаева!: [10-й год 12 апреля – в день рождения академика, ПГУ проводит традиционные «Сатпаевские чтения»] // Регион.kz. – 2010. – 22 апреля. – С. 2

Арын Е. Академик Т.С. Садыков – патриарх высшей школы // Звезда Прииртышья. – 2010. – 15 мая. – С. 4-5

Арын Е. Диверсификация источников финансирования высших учебных заведений / Ерлан Арын, Тахир Эрназаров // Саясат. – 2010. – № 4. – С. 11-14.

Наше будущее – интеграция в мировой образовательный процесс: [беседа с ректором ПГУ им. С. Торайгырова Е. М. Арыном] // Саясат-POLICY. – 2010. – № 4. – С. 4-10

Как вырваться из ловушки времени?: [Беседу с ректором ПГУ Е. Арыном вел Николай Ремизов // Мысль. – 2010. – №4. – С. 34-44

* * *

Арын Ерлан Мухтарулы // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С.135

Арын Ерлан Мухтарулы // Кто есть кто в Павлодарской области. 2006. – Книга 1: Энциклопедия. – Павлодар, 2006. – С. 50-51

27 сентября

Шакибаев Серик

85 лет со дня рождения (1926)

Серик Шакибаев родился в г. Павлодар. Участвовал в боях Великой Отечественной войны. С 1944 года по 1976 год служил в органах госбезопасности СССР. Окончил в 1945 году межкраевую школу НКГБ СССР. В 1960 году окончил КазПИ. Литературной деятельностью начал заниматься в 60-х годах. Уже в 1968 году издана его первая книга – документальная повесть «Падение «Большого Туркестана». На русском языке книга увидела свет в 1972 году.

Серик Шакибаев также автор документальных книг «Чрезвычайная комиссия», вышедшая в 1978 году, «Восстание» – в 1984 году.

С 1983 по 1989 год С.Шакибаев работает литературным консультантом Кустанайского отделения Союза писателей Казахстана. По сценарию Шакибаева в 1985 году снят фильм «По законам мужества».

Литература:

Шакибаев С. Падение «Большого Туркестана»: Повесть-хроника / Пер. с каз. П. Косенко. – Алма-Ата: Жазушы, 1972. – 287 с.

Шакибаев С. Чрезвычайная комиссия. – Алма-Ата: Жазушы, 1978. – 152 с.

Шакибаев Серик // Казахская ССР: Крат. энциклопедия. В 4-т. – Алма-Ата, 1991. – Т. 4. – С. 600

1 октября

Пахомова Муза Николаевна

90 лет со дня рождения (1921)

Работник просвещения и культуры, ветеран библиотечного дела Павлодара, Заслуженный библиотекарь Казахской ССР (1961) Муза Николаевна Пахомова родилась в городе Тара, ныне Омской области РФ. В Павлодар приехала в 1929 году. В 1940-1942 гг. училась в Карагандинском учительском институте.

Трудовую деятельность начала инспектором облоно. В 1943-1947 гг. работала инструктором горкома комсомола, ответственным секретарем в органах МВД, бухгалтером в обкоме Союза работников просвещения.

С 1947 года – библиотекарь областной библиотеки, в 1959-1971 гг. – зав городской библиотекой № 1. Избиралась депутатом областного и городского Совета депутатов трудящихся. Награждена медалями.

Литература:

Пахомова Муза Николаевна // Известные женщины Павлодарского Прииртышья. – Павлодар, ЭКО. – 2007. – С. 216

* * *

Гришина Е. Ее жизнь-библиотека: [Исполняется 80 лет М.Н. Пахомовой, стоящей у истоков библиотечного дела в Павлодаре] // Наш край. – 2001. – 27 сент. – С. 4

2 ноября

Жусупов Куандык Пазылович

70 лет со дня рождения (1941)

Куандык Пазылович Жусупов родился в с. Жанажол Баянаульского района Павлодарской области в семье учителя. Внук М.Ж. Коопеева. В 1964 году окончил историко-филологический факультет Казахского педагогического института им. Абая, в 1967 году – аспирантуру при Институте литературы и искусства им. М.О. Ауэзова.

С 1968 года работал в Семипалатинском педагогическом институте им. Крупской. В 1994 году стал доктором филологических наук, в 1996 году ему присвоено звание профессора литературоведения. Им написано более 60 научных трудов и монографий, посвященных проблемам лирики, исследованию стиля, жанра в казахской литературе.

Куандык Жусупов проявил себя в прозе и драматургии. Его художественные произведения затрагивают нравственные, социальные проблемы, раскрывают духовное становление молодого поколения («Армандастар» 1979; «Кыздар, жігіттер» 1982, пьеса «Ұл мен кыз»).

С 1997 года работает в Павлодарском государственном университете им. С. Торайгырова, заведует кафедрой казахской филологии. В 1999 году в Павлодаре издана его монография «Қазак лирикасындагы стиль және бейнелілік». Занимается исследованием, публикацией и пропагандой наследия М.Ж. Копеева.

Литература:

Жусупов Куандык // Писатели Казахстана: Справочник. – Алма-Ата, 1982. – С. 96

Жусип Куандык Пазылович // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 280

* * *

Нурмагамбетова З. Писатель, внук поэта // Звезда Прииртышья. – 1998. – 12 мая. – С. 5

15 ноября

Пешин Петр Васильевич
85 лет со дня рождения (1926-2002)

Петр Васильевич Пешин родился в с. Кашкара (ныне Осиповский район, Пермской области).

В 1943 году был зачислен рядовым в 424-й полк 18-й стрелковой Минской Краснознаменной дивизии. В войне против немецко-фашистских захватчиков он участвовал в составе 3-го Прибалтийского, Карельского и 2-го Белорусского фронтов.

Еще курсантом полковой школы П. В. Пешин неоднократно участвовал в боевых операциях и показывал при этом смелость

и отвагу. Вскоре ефрейтор Пешин стал командиром стрелкового отделения.

В бою за деревню Гиж-озеро Оленецкого района 1 июля 1944 года ефрейтор Пешин со своим отделением находился в разведке в тылу врага. Неожиданно их обнаружила группа немецких и финских автоматчиков. Завязалась схватка, в которой вся группа автоматчиков врага была уничтожена. В этом бою ефрейтор Пешин был ранен, но с поля боя не ушел до тех пор, пока все финны не были уничтожены. И только когда подошла помощь, он был эвакуирован в медсанбат. За проявленное мужество и бесстрашие ефрейтор Пешин удостоен правительственной награды – ордена Славы III степени».

В последующих боях он проявил исключительную отвагу, находчивость и солдатскую смекалку. 8 марта 1945 года в составе взвода сержант Пешин в бою за населенный пункт Засельск столкнулся с группой противника численностью до пятидесяти человек. В этом бою сержант лично уничтожил до десяти фашистов, взял в плен четырех солдат и одного офицера. Когда из строя выбыл командир взвода, сержант Пешин смело принял командование взвода на себя и продолжал выполнять поставленную задачу. В бою он личным примером воодушевлял бойцов и показывал образец мужества и отваги. За мужество и отвагу, проявленные в бою, сержант Пешин удостоен правительственной награды – ордена Славы II степени. До конца войны Пешин был ранен еще дважды, но ни разу не покинул поле боя. Постановлением Президиума Верховного Совета СССР от 20 декабря 1951 года Петр Васильевич Пешин удостоен высшей солдатской награды – ордена Славы I степени. В 1945 году вместе с другими энтузиастами строит элеватор в Иртышске. Потом десять лет П.В. Пешин трудился бульдозеристом в дорожном-мостостроительном управлении № 25. И где бы он ни работал, всегда показывал пример, как и в грозные дни войны. В 1960 году ему было присвоено звание «Почетный гражданин города Павлодара»

Петр Пешин участник Парада Победы в Москве 9 мая 2000 года. В Первомайском сквере установлена стела с барельефом Героя. Скончался Петр Васильевич Пешин 18 марта 2002 года.

Литература:

Белая П. Доблесть солдатская. – Алма-Ата, 1974. – С. 216-217

Пешин Петр Васильевич // Кавалеры ордена Славы павлодарского Прииртышья / Сост. М.К. Гапон – Павлодар, 1978. – (Павлодарский областной историко-краеведческий музей)

Кавалеры ордена Славы Павлодарского Прииртышья / сост. М.К. Гапон. – Павлодар, 1985. – (Павлодарский историко-краеведческий музей им. Г.Н. Потанина.)

Пешин Петр Васильевич // Тереник М. Павлодарцы на полях сражений. – 1-е изд. – Павлодар, 2000. – С. 30

Павлодарцы – кавалеры 3-х степеней Ордена Славы // Тереник Мария Павлодар – это нашей истории строки. Часть 1 (1720-1945 гг.). – 2-е изд. – Павлодар, 2001. – С. 230

Незабываемые встречи с героями войны: [О Кавалере Ордена Славы Петре Васильевиче Пешине] / Масалимов М. Воспоминания о моей жизни: (исторический рассказ). – Павлодар, 2002. – С. 38-39

Пешин Петр Васильевич // Павлодарское Прииртышье: энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 485

[Пешин Петр Васильевич] // Подвиг павлодарцев в памяти народной. (1941-1945). – Павлодар, 2004. – С. 197-198

Пешин Петр Васильевич // Тереник М. Почетные граждане города Павлодара. – 1-е изд. – Павлодар, 2003. – С. 22

Пешин Петр Васильевич // Свет Победы. Фотокнига / Сост. Г. Дильдяева. – Павлодар, 2005. – С. 296 (На каз., рус., и англ. языках)

Пешин Петр Васильевич (Фотография) // Павлодарцы в годы Великой Отечественной войны 1941 – 1945. Сборник документов / Сост. В.Д. Болтина, Н.В. Маркунене, Т.Е. Покидаева, Л.В. Шевелева. – Павлодар, 2005. – С. 320

Пешин Петр Васильевич // Гапон М. Тебе, товарищ потомок. – Павлодар, 2009. – С. 81-82

* * *

Гапон М. Стрелок Петр Пешин // Звезда Прииртышья. – 1972. – 23 февраля

Гапон М. Петр Васильевич Пешин: Кавалер ордена Славы // Павлодарская газета. – 1998. – 26 февр.

Суворова З. Его путь к славе: [П.В. Пешин – ветеран-участник войны, участник Парада, посвящено 55-летию Победы] // Звезда Прииртышья. – 2000. – 6 мая. – С. 5

Гапон М. Петр Васильевич Пешин: [Об участнике Великой Отечественной войны, павлодарце, Кавалере ордена Славы П.В. Пешине] // Новое время. – 2003. – 23 апр. – С. 4

Герои земли Павлодарской: [Пешин П.В.] // Наш край. – 2005. – 10 февр. – С. 1

Гапон М. Кавалеры ордена Славы всех степеней: [Пешин Петр Васильевич] // Версия. – 2005. – 9 марта. – С. 4

30 ноября

Шайкенова Назым Гизатовна
60 лет со дня рождения (1951)

Ветеран библиотечного дела Павлодарской области, библиограф-методист, заведующая отделом казахской литературы областной библиотеки им. С. Торайгырова Назым Гизатовна Шайкенова родилась в ауле Арбиген Щербактинского района, Павлодарской обл.

В 1974 году окончила Казахский Гос ЖенПИ по специальности «библиограф-библиотекарь». Трудовую деятельность начала в детской библиотеке г. Семипалатинска.

С 1975 года работает в областной библиотеке им. С. Торайгырова библиографом, старшим библиографом, главным библиографом, с 1993 года – заведующей отделом казахской литературы.

Шайкенова Н.Г. внесла большой вклад в комплектование книжного фонда библиотеки литературой на казахском языке, произведениями казахских классиков и мировой литературы, трудами уроженцев нашего края – известных ученых, литераторов и языковедов, а также работами местных авторов.

На протяжении многих лет постоянно пропагандирует их через средства массовой информации: областную печать, радио и телевидение.

Ею проводились презентации новых книг, творческие вечера известных писателей и поэтов, актеров и художников, юбилейные вечера-встречи ученых, общественных и государственных деятелей. Особо яркими среди них являлись, юбилейные мероприятия, посвященные 100-летию академика, ученого с мировым именем,

общественного и государственного деятеля К.И. Сатпаева, 100-летию писателя-академика М. Ауэзова, презентация книги президента РК Н. Назарбаева, книг серии «Бабалар сөзі», вышедшей в рамках программы «Культурное наследие».

Она является составителем пособий: указателей «Павлодар өңірінің ақын-жазушылары», «Павлодар өңірінде аталып өтілетін және еске алынатын күндер» (1976-1992 гг.), рекомендательного списка «Сұлтанмахмұт Торайғыров» (2003), посвященного 100-летию поэта. Является соавтором справочников «С. Торайғыров атындағы облыстық кітапхана», выпущенных в 2003 году к республиканской научно-практической конференции «Павлодар-кітапханалар астанасы», в 2006 году – к 110-летию библиотеки.

В качестве библиотекаря-методиста принимала участие во многих республиканских (Орал (1994), Ақтөбе (2006)), областных семинарах, посвященных различным проблемам библиотечного дела.

Шайкенова Н.Г. активно занимается общественной деятельностью, с 1991 года является членом правления общества «Қазақ тілі». В рамках программы «Ана тілі» организовала в библиотеке с 1996 года народный университет «Тіл өнері», с привлечением ведущих ученых-филологов, языковедов, преподавателей средних школ, журналистов, на заседаниях которых читатели знакомятся с литературным наследием выдающихся таких мастеров слова, как Абай, М. Ауэзов, Г. Мусрепов, Г. Мустафин, Б. Майлин, И. Джансугуров и многих других ярких представителей литературы и языкоznания, которые своим творчеством внесли достойный вклад в обогащение казахского языка.

Н.Г. Шайкенова – обладатель медали «Ветеран труда» (1990), специального сертификата Президентского фонда развития государственного языка. За годы работы в библиотечной сфере награждена грамотами и благодарственными письмами Министерства культуры РК, акима Павлодарской области, маслихата г. Павлодара, областного управления культуры.

В 2008 г. ее имя занесено в БД «Кто есть кто в библиотеках Казахстана», представленной на сайте Библиотечной Ассоциации РК.

Литература:

Шайкенова Назым Гизатовна // В объективе – библиотекари / Сост. З.Н. Науразбаева., ОУНБ им. С. Торайгырова. – Павлодар, 2006. – С.11. – (110 лет областной библиотеке им. С. Торайгырова)

Шайкенова Назым Гизатовна // Известные женщины Павлодарского Прииртышья. – Павлодар, ЭКО. – 2007. – С. 324

ноябрь

Павлодарская городская больница № 1

55 лет со дня открытия (1956)

Павлодарская городская больница № 1 была открыта в 1956 году и располагалась в приспособленном здании микрорайона «Алюминстрой». В 1980 году больница получила новый типовой комплекс, который включал стационар, взрослую и детскую поликлинику, родильный дом. В стационарном корпусе больничного комплекса разместились 15 клинических отделений. Многие из них организованы впервые в области: нефрология, отделение «искусственная почка», нейрохирургия, ожоговое, кабинет по дроблению камней мочевых путей устройством «УРАТ», кабинет гипербарической оксигенации, кабинет ультразвуковой диагностики.

Учреждение располагает современным оборудованием для проведения диагностики и лечения заболеваний головного мозга, сердца, легких, органов брюшной полости, забрюшинного пространства и конечностей.

С марта 2000 года в больнице проводятся эндоскопические (лапароскопические) операции при заболевании печени, желчных ходов, кишечника, почек, женских половых органов. В настоящее время в ее составе функционируют 12 клинических, 3 диагностических и 5 вспомогательных отделений.

На базе больницы размещены клинические кафедры Павлодарского факультета усовершенствования врачей.

Литература:

Городская больница № 1 г. Павлодара // Павлодарское Прииртышье: Энциклопедия. – Алматы, 2003. – С. 213

* * *

Гаркушин А. Верные долгу: [о коллективе травматологического отд. Павлодарской первой городской больницы] // Здравоохранение Казахстана. – 1983. – № 10. – С. 73 – 74

Карпыков Х. Они были первыми: [об урологах первой гор. больницы] // Звезда Прииртышья. – 1990. – 7 июня

Смаков С. Первой горбольнице – 20 лет // Звезда Прииртышья. – 2000. – 6 июня. – С. 5

В честь юбилея больницы: [Почетной грамотой и благодарственным письмом акима области награждены работники 1-ой горбольницы г. Павлодара] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 25 апр. – С. 2

Фролова О. «Ждем от вас волшебства»: [1-ой горбольнице г. Павлодара 50 лет] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 25 апр. – С. 1

Возвращающие здоровье: [1-я городская больница отмечает свое 50-летие.: Беседа с гл. врачом А.К. Нуркиной / Вела О. Фролова] // Звезда Прииртышья. – 2006. – 20 апр. – С. 6

Григорьева О. Искусственная почка [Текст] // Звезда Прииртышья. – 2008. – 19 июня (№ 67). – С. 6

Розен М. Городская на всю область: [о первой городской больнице г. Павлодара] // Звезда Прииртышья. – 2009. – 28 июля. – С. 4

Грищенко Е. На посту – круглый год: [о первой городской больнице] // Звезда Прииртышья. – 2010. – 24 июня. – С. 8

25 декабря

Бектуров Абикен Бектурович

110 лет со дня рождения
(1901-1995)

Химик-неорганик, доктор технических наук (1945), профессор (1946), академик АН КазССР (1946), заслуженный деятель науки Казахстана (1945) Бектуров Абикен Бектурович родился в ауле № 8 Баянаульского района Павлодарской области.

В 1931 г. окончил Омский сельскохозяйственный институт, а в 1935 г. аспирантуру Среднеазиатского государственного университета в г. Ташкенте.

Трудовую деятельность начал в 20-х гг. в Баянаульском районе. Работал преподавателем в КазГУ (1935-1960), одновременно

с организацией Академии наук возглавил Институт химических наук (1946-1968). Работал в лабораториях этого же института, был академическим секретарем отделения минеральных ресурсов АН КазССР (1968-1984).

Один из организаторов исследований по неорганической химии в Казахстане, основоположник крупного научного направления в области химии и технологии фосфорных удобрений. Под его руководством развивались такие направления, как химия и технология боратов, извлечение редких и рассеянных элементов из полиметаллического сырья, химия природных вод, синтез фосфатов, содержащих физиологически активные вещества.

В течение восьми лет (с 1968 по 1976) – член Президиума АН КазССР, академик-председатель отделения минеральных ресурсов.

Институт химических наук Национальной академии наук Республики Казахстан носит имя академика Бектурова А. Б. Автор пяти монографий, более 500 научных работ и изобретений.

Награжден орденами Ленина, Октябрьской Революции, «Знак Почета», медалями и грамотами.

Умер 22 декабря 1985 г. в Алматы. На Аллее памяти просветителей и академиков ПТУ им. С. Торайгырова установлен бюст ученному (2003).

Литература:

Бектуров А. Исследование химии и химической технологии и пирофосфатов. – Алма-Ата, 1946.

Бектуров А. Распределение микроэлементов в водоемах Казахстана. – Алма-Ата, 1971.

Бектуров А. Физико-химические основы получения полифосфатных удобрений. – Алма-Ата, 1979.

Бектуров А. Жарқын да сүйкімді бейне // Қаныш аға: академик Қ.И. Сәтбаев туралы естеліктер. – Алматы, 1989. – 103 – 107 б.

Бектуров А. Основы кислотно-солевой переработки фосфоритов Карагату. – Алма-Ата, 1990.

Бектуров А. Исследования в области химии и технологии неорганических веществ: избранные труды / под ред. Д. З. Серазетдинова. – Алма-Ата: Ғылым, 1991. – 255 с.

Бектуров Абикен Бектурович. Исследования в области химии и технологии неорганических веществ: Избр. труды. – Алматы: Гылым, 1991. – 256 с.

* * *

Сәтбаев К. И. Қазақстан фосфориттері / Қ.И. Сәтбаев, Ә. Бектұров, Р. Резников [т. б.] // Адам және химия: очерктер. – Алматы, 1964. – 3-6 б.

Бектуров Абикен Бектурович // Есенов III. Академия наук Каз. ССР. – Алма-Ата, 1970. – С. 101.

Бектуров Абикен // Большая вахта. – Алма-Ата, 1973. – С. 61-63.

Бектуров Абикен // Химики: Биографич.: справочник. – Киев, 1984. – С. 45.

Бектуров Абикен Бектурович // Казахская ССР: Крат, энциклопедия. В 4-х т. – Алма-Ата, 1989. – Т. 3. – С. 107.

А. Бектуров // Выдающиеся химики мира. – М., 1991. – С. 38.

Бектуров Абикен (1901-1985) // Алматы: энциклопедия / под ред. Р. Н. Нургалиева. – Алматы, 1996. – С. 95.

Химия: наука, образование, промышленность. Возможности и перспективы развития: Материалы междунар. науч.-практ. конф., г. Павлодар, 15-16 нояб. 2001 г. – Павлодар, 2001. – Т. 1. – 590 с.

Химия: наука, образование, промышленность. Возможности и перспективы развития: Материалы междунар. науч.-практ. конф., г. Павлодар, 15-16 нояб. 2001 г. – Павлодар, 2001. – Т. 2. – 328 с.

Бектуров Абикен Бектурович // Ученые Павлодарской области – Павлодар, 2002. – С. 6.

Бектуров Абикен Бектурович // Павлодарское Прииртышье: энциклопедия / ПГУ им. С. Торайгырова. – Алматы, 2003. – С. 179.

* * *

Абикен Бектурович Бектуров: Некролог // Казахст правда. – 1985. – 25 дек.

Николаев Н. Памяти ученого // Казахст. правда. – 1991. – 10 дек.

Ситько Н. Учителям от благодарных учеников и исследователей //Наука Казахстана. – 1997. – 1-15 окт. (№ 19). – С. 1.

Джусупбеков У. Ж. Слово об академике А. Б. Бектуроев // Ученые записки ПГУ. – 1998. – № 2/3. – С. 51-53.

Казова Р. У истоков химической науки Казахстана: [Об ученом, академике А. Бектуроев] // Казахстанская правда. – 2001. – 7 авг. – С.6

Ремизов Н. Юбилею ученого // Звезда Прииртышья. – 2001. – 17 нояб. – С. 3.

Селиванова Л. Продолжается дело ученого // Звезда Прииртышья. – 2001. – 22 нояб. – С. 5.

Шоманова Ж. У истоков химической науки Казахстана: [К 100-летию А. Б. Бектуроева] // Білік. – 2001. – № 6. – С. 6.

Арын Е. Ученый живет настоящим, заглядывая в будущее... / Е. Арын, А. Нуухулы // Звезда Прииртышья. – 2002. – 5 дек. – С. 8.

Грищенко Е. Улица имени Бектуроева: [В Павлодаре] // Звезда Прииртышья. – 2004. – 30 нояб. – С. 3.

Улица Бектуроева: [Улица Советов в Павлодаре переименована в улицу имени академика, засл. деятели науки и техники Каз. ССР А. Бектуроева] // Новая газета. – 2004. – 2 дек. – С. 2

Ергожин Е.Е. Основоположник химической науки Казахстана – академик А.Б. Бектуров / Е.Е. Ергожин, У.Ж. Джусипбеков, С.Б. Саржанов // Вестник ПГУ. Сер. химико-биологическая. – 2004. – № 1. – С.17 – 22

Горбунов С. Академика чтут земляки: [в Баянауле установлен бюст академику Абикену Бектурову] // Казахст. правда. – 2007. – 11 окт. – С. 8

Павлодарской области – 70 лет / А.Н. Джазин, Л.Л. Хмельницкий, В.И. Щербинко, В.В. Курочкин. – Павлодар: Дом печати, 2008. – 336 с.

Буркитбаев М. Первопроходец: (Академик Абикен Бектуров стоял у истоков химический науки Казахстана) // Казахст. правда. – 2010. – 26 марта. – С. 15

УКАЗАТЕЛЬ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ПРАЗДНИКОВ, ПАМЯТНЫХ ДАТ И ЮБИЛЕЙНЫХ СОБЫТИЙ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН НА 2011 Г

ЯНВАРЬ

1-2 января – Новый год

1 января – 150 лет (1861-1955) со дня рождения композитора и домбристки **Дины Нурпесовой**

1 января – 90 лет (1921-1970) со дня рождения композитора **Капана Мусина**

1 января – 90 лет (1921-1998) со дня рождения народного артиста Казахстана **Б. Досымжанову**

2 января – 75 лет (1936) со дня рождения писателя **Медеу Сарсекеева**

4 января – 75 лет (1936) со дня открытия первого казахстанского съезда врачей

9 января – 185 лет (1826-1906) со дня рождения акыну **Кулмамбету**

13 января – 85 лет (1926) со дня открытия Казахского государственного академического театра драмы им. М. Аuezова

29 января – 75 лет (1936) со дня рождения писателя **Магзума Сундетова**

Январь – 100 лет (1911) со дня выхода первого номера журнала «**Айкап**»

ФЕВРАЛЬ

9 февраля – 80 лет (1931-1976) со дня рождения поэта **Мукагали Макатаева**

21 февраля – 90 лет (1921) со дня рождения ученого, доктора юридических наук **Салыка Зиманова**

28 февраля – 165 лет (1846-1945) со дня рождения акына, импривизатора **Жамбыла Жабаева**

5 февраля – 80 лет (1921) переименованию города Верного в город Алма-Ату

МАРТ

5 марта – 90 лет (1921) со дня основания **КазТАГ**

8 марта – Международный женский день

8 марта – 100 лет (1911-1941) со дня рождения Героя Советского Союза, политрука-панфиловца **Василия Ключкова**

14 марта – 95 лет (1916-1996) со дня рождения народного артиста СССР, певца **Муслима Абдуллина**

14 марта – 95 лет (1916-1988) со дня рождения народного артиста СССР, певца **Ришата Абдуллина**

21-23 марта – Наурыз

22 марта – 90 лет (1921) со дня основания газеты «Лениншіл жас»

АПРЕЛЬ

1 апреля – 75 лет со дня открытия Карагандинского казахского театра им. С. Сейфуллина

7 апреля – 140 лет (1871-1948) со дня рождения казахского палуана **Хаджимукана Мунайтпасова**

30 апреля – 70 лет (1941) со дня рождения писателя **Султана Оразалина**

МАЙ

1 мая – День единства народов Казахстана

1 мая – 70 лет (1941) со дня рождения писателя **Кадирбека Сегизбаева**

6 мая – 75 лет (1936) со дня рождения писателя, композитора и журналиста **Ильи Жаканова**

9 мая – День Победы

15 мая – 85 лет (1926-1994) со дня рождения поэта **Бакира Тажибаева**

18 мая – 75 лет (1936) со дня рождения поэта **Олжаса Сулейменова**

24 мая – 80 лет композитору **Н. Мендыгалиеву**

ИЮНЬ

1 июня – 65 лет (1946) со дня открытия **Национальной академии наук РК (бывшей Академии наук КазССР)**

5 июня – 75 лет (1936) со дня рождения писателя и журналиста **Есляма Зикибаева**

10 июня – 35 лет (1976) со дня создания **Республиканского музея изобразительного искусства им. А. Кастеева**

18 июня – 75 лет (1936) со дня рождения народной арт. КазССР, певицы **Гульвиры Рaziевой**

19 июня – 25 лет Союзу театральных деятелей Казахстана

ИЮЛЬ

4 июля – 85 лет (1926) со дня рождения народного артиста СССР, певца **Ермека Серкебаева**

14 июля – 100 лет (1911-1991) со дня рождения писателя **Алексея Брагина**

17 июля – 105 лет (1906-1983) со дня рождения композитора **Латифа Хамиди**

26 июля – 90 лет (1921) со дня рождения народного художника **Николая Гаева**

АВГУСТ

1 августа — 85 лет (1926-2002) со дня рождения народного художника Каз.ССР **Сахи Романова**

25 августа – 75 лет (1936) со дня рождения поэтессы **Марфуги Айтхожиной**

29 августа – 20 лет (1991) со дня закрытия **Семипалатинского ядерного полигона**

30 августа – День Конституции РК

30 августа – 20 лет (1991) со дня создания Института археологии им. А.Х. Маргулана

СЕНТЯБРЬ

1 сентября – 90 лет (1921) со дня организации **Центрального государственного архива Казахстана**

2 сентября – 105 лет (1906-1997) со дня рождения ученого-геолога, писателя **Акжана Машанова**

6 сентября – 105 лет (1906-1972) со дня рождения ученого-литературоведа, писателя **Сайдиля Талжанова**

15 сентября – 90 лет (1921) со дня выхода в свет журнала «**Аки-кат»**

ОКТЯБРЬ

- 2 октября** – 85 лет (1926-1983) со дня рождения кинорежиссера
Абдуллы Карсакбаева
- 3 октября** – 70 лет (1941) со дня рождения писателя, переводчика,
критика **Бахытжана Момышулы**
- 4 октября** – 75 лет (1936-2005) со дня рождения ученого-матема-
тика, доктора физико-математических наук, академика
Умирзака Султангазина
- 10 октября** – 105 лет (1906-1987) со дня рождения ученого-гене-
тика, доктора сельскохозяйственных наук, академика
Гакаша Бияшева
- 10 октября** – 100 лет (1911-1955) со дня рождения поэта **Касыма**
Аманжолова
- 14 октября** – 95 лет (1916-1997) со дня рождения поэта **Хамита**
Ергалиева
- 15 октября** – 75 лет (1936) со дня рождения писателя **Сайна**
Муратбекова
- 18 октября** – 85 лет (1926) со дня рождения писателя **Николая**
Ровенского
- 20 октября** – 170 лет (1841-1889) со дня рождения педагога-
просветителя **Ибрая Алтынсарина**
- 25 октября** – 80 лет (1931-1979) со дня рождения писателя и поэта
Ануарбека Дүйсенбиева
- 30 октября** – 105 лет (1906-1960) со дня рождения поэта **Николая**
Титова
- октябрь** – 65 лет (1946) со дня основания издательства «Наука»
- октябрь** – 50 лет (1961) со дня выхода первого номера газеты
«Друг читателя»

НОЯБРЬ

- 2 ноября** – 170 лет (1841-1889) со дня рождения просветителя,
писателя, этнографа **Ибрая Алтынсарина**
- 4 ноября** – 95 лет (1916-1944) со дня рождения поэта публициста
Баубека Булкишева
- 5 ноября** – 90 лет (1921-2003) со дня рождения поэтессы **Турсынхан**
Абдрахмановой

5 ноября – 70 лет (1941) со дня рождения писателя Берика Шаханова

6 ноября – 105 лет (1906-1981) со дня рождения писателя Айтбая Хангельдина

7 ноября – 120 лет (1891 – 1926) со дня рождения писателя Дмитрия Фурманова

16 ноября – 105 лет (1906-1995) со дня рождения поэтессы Мариям Хакимжановой

16 ноября – 80 лет (1931 – 2002) со дня рождения ученого, доктора исторических наук Манаша Козыбаева

29 ноября – 115 лет (1896-1996) со дня рождения писателя-натуралиста Максима Зверева

ДЕКАБРЬ

12 декабря – 205 лет (1806-1879) со дня рождения композитора Курмангазы Сагырбаева

16 декабря – День независимости РК

16 декабря – 75 лет (1936-2010) со дня рождения нар. арт. Каз.ССР, актрисы Фариды Шариповой

19 декабря – 155 лет (1856-1967) со дня рождения этнографа, фольклориста Абубакира Диваева

30 декабря – 120 лет (1891-1980) со дня рождения писателя Николая Анова

ЗНАМЕНАТЕЛЬНЫЕ И ПАМЯТНЫЕ ДАТЫ, ЧИСЛО И МЕСЯЦ, КОТОРЫХ НЕ УСТАНОВЛЕНЫ

- 300 лет** (1711-1781) со дня рождения государственного деятеля, полководца и дипломата Среднего жуза **Абылай** (Абулмансура) хана
- 690 лет** (1321-1391) со дня рождения поэта и ученого **Сайфы Сарая**
- 675 лет** (1336-1405) со дня рождения государственного деятеля, полководца **Тамерлана**
- 220 лет** (1791 – 1838) со дня рождения национального героя Казахстана **Исатая Тайманова**
- 180 лет** (1831) со дня основания г. **Семипалатинска**
- 165 лет** (1846) со дня основания города **Шевченко** (б. г. Шевченко)
- 140 лет** (1871) со дня основания **Западно-Казахстанской областной универсальной научной библиотеки им. Ж. Молдагалиева**
- 115 лет** (1896-1938) со дня рождения писателя, поэта и драматурга **Мажита Даулетбаева**
- 85 лет** (1921) со дня открытия **Шымкентского областного историко-краеведческого музея**

УКАЗАТЕЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ПРАЗДНИКОВ, ОТМЕЧАЕМЫХ В 2011 ГОДУ

- 7 мая – День защитника Отечества
- 31 мая – День памяти жертв политических репрессий
- 4 июня – День государственных символов РК
- 19 июня – День медицинского работника
- 23 июня – День полиции
- 26 июня – День печати, телевидения и радио
- 2 июля – День дипломатической службы
- 17 июля – День металлурга
- 7 августа – День работников транспорта и связи
- 14 августа – День строителя

21 августа – День спорта
28 августа – День шахтера
1 сентября – День знаний
4 сентября – День работников нефтегазового комплекса
18 сентября – День языков народов РК
28 сентября – День работников атомной отрасли
2 октября – День учителя
15 ноября – День национальной валюты
20 ноября – День работников сельского хозяйства
18 декабря – День энергетика

**УКАЗАТЕЛЬ ЮБИЛЕЙНЫХ ДАТ И СОБЫТИЙ
В ОБЛАСТИ, ИСКУССТВА И ЛИТЕРАТУРЫ
НА 2011 ГОД**

ЯНВАРЬ

6 января – 100 лет русскому артисту **Н.А. Крючкову** (1911-1994)
3 января – 75 лет русскому поэту **Н.М. Рубцову** (1936-1971)
8 января – 115 лет русскому писателю **Е.Н. Пермитину** (1896-1971)
12 января – 265 лет швейцарскому педагогу **И.Г. Песталоцци** (1746-1827)
12 января – 135 лет американскому писателю **Д. Лондону** (1876-1916)
12 января – 75 лет латышскому композитору **Р. Паулсу** (1936)
13 января – 80 лет русскому писателю **А.А. Вайнери** (1931-2005)
14 января – 100 лет русскому писателю **А.Н. Рыбакову** (1911-1999)
15 января – 120 лет русскому поэту **О.Э. Мандельштаму** (1891-1938)
21 января – 70 лет испанскому певцу **Пласидо Доминго** (1941)
22 января – 450 лет английскому философу **Ф. Бэкону** (1561-1626)
24 января – 235 лет немецкому писателю, композитору, художнику **Э.Т. Гофману** (1776-1822)

- 24 января** – 110 лет русскому кинорежиссеру **М.И. Ромму** (1901-1971)
- 27 января** – 120 лет украинскому поэту **П.Г. Тычине** (1891-1967)
- 27 января** – 255 лет австрийскому композитору **В.А. Моцарту** (1756-1791)
- 27 января** – 120 лет русскому писателю **И.Г. Эренбургу** (1891-1967)
- 28 января** – 170 лет русскому историку **В.О. Ключевскому** (1841-1911)
- 29 января** – 145 лет французскому писателю, общественному деятелю **Р. Роллану** (1866-1944)
- 27 января** – 185 лет русскому писателю **М.Е. Салтыкову-Щедрину** (1826-1889)

ФЕВРАЛЬ

- 3 февраля** – 70 лет актеру, драматургу **Э. Володарскому** (1941)
- 5 февраля** – 175 лет русскому критику **Н.А. Добролюбову** (1836-1861)
- 9 февраля** – 570 лет узбекскому поэту **А. Навои** (1441-1501)
- 10 февраля** – 130 лет русскому писателю **Б.К.Зайцеву** (1881-1972)
- 10 февраля** – 100 лет академику **М.В. Келдыш** (1911-1978)
- 12 февраля** – 130 лет русской балерине **А. Павловой** (1881-1931)
- 13 февраля** – 180 лет русскому писателю **Н.С. Лескову** (1831-1895)
- 14 февраля** – 75 лет польской певице **А. Герман** (1936-1982)
- 15 февраля** – 105 лет татарскому поэту **М. Джалилю** (1906-1944)
- 17 февраля** – 105 лет русской писательнице и поэтессе **А.Л. Барто** (1906-1981)
- 21 февраля** – 135 лет русскому художнику **П.П. Кончаловскому** (1876-1956)
- 22 февраля** – 90 лет итальянской актрисе **Д. Мазине** (1921-1994)
- 25 февраля** – 170 лет французскому художнику **О. Ренуару** (1841-1919)
- 25 февраля** – 140 лет украинской поэтессе **Л. Украинке** (1871-1913)
- 27 февраля** – 180 лет русскому художнику **Н.Н. Ге** (1831-1894)

28 февраля – 145 лет русскому поэту, филологу **В.И. Иванову**
(1866-1949)

МАРТ

2 марта – 75 лет русской актрисе **И.С. Саввиной** (1936)
6 марта – 85 лет польскому кинорежиссеру **А. Вайда** (1926)
8 марта – 70 лет русскому артисту **А.А. Миронову** (1941-1987)
12 марта – 65 лет американской актрисе **Л. Минелли** (1946)
24 марта – 120 лет русскому ученому-физику **С.И. Вавилову**
(1891-1951)
24 марта – 105 лет русской певице **К.И. Шульженко** (1906-1984)
25 марта – 90 лет французской актрисе **С. Синьоре** (1921-1985)
29 марта – 75 лет русскому кинорежиссеру **С. Говорухину** (1936)
31 марта – 415 лет французскому философу **Р. Декарту** (1596-1650)

АПРЕЛЬ

2 апреля – 95 лет русскому композитору и дирижеру **О.Л. Лундстрему** (1916-2005)
4 апреля – 70 лет русскому поэту **Ф. Чуеву** (1941-1999)
6 апреля – 170 лет русскому художнику **И. Сурикову** (1841-1880)
9 апреля – 190 лет французскому поэту **Ш. Бодлеру** (1821-1867)
13 апреля – 105 лет ирландскому драматургу, писателю **С. Беккету**
(1906-1989)
15 апреля – 125 лет русскому поэту **Н.С. Гумилеву** (1886-1921)
16 апреля – 70 лет русскому актеру **С.П. Никоненко** (1941)
19 апреля – 100 лет русскому писателю **Г.М. Маркову** (1911-1991)
23 апреля – 120 лет русскому композитору **С.С. Прокофьеву**
(1891-1953)
24 апреля – 220 лет русскому писателю и историку **Н.А. Бестужеву**
(1791-1855)
26 апреля – 125 лет татарскому поэту и публицисту **Г. Тукаю**
(1886-1913)
29 апреля – 325 лет русскому государственному деятелю, историку
В.Н. Татищеву (1686-1750)
30 апреля – 75 лет русскому писателю **В.И. Лихоносову** (1936)

МАЙ

- 2 мая** – 100 лет таджикскому писателю **М. Турсун-Заде** (1911-1977)
- 2 мая** – 155 лет русскому философу **В.В. Розанову** (1856-1919)
- 2 мая** – 85 лет русскому поэту **Е.А. Исаеву** (1926)
- 5 мая** – 165 лет польскому писателю **Г. Сенкевичу** (1846-1916)
- 5 мая** – 155 лет австрийскому врачу, психологу **З. Фрейду** (1856-1939)
- 7 мая** – 150 лет индийскому писателю **Р. Тагору** (1861-1941)
- 8 мая** – 105 лет итальянскому режиссеру **Р. Росселини** (1906-1977)
- 15 мая** – 120 лет русскому писателю **М.А. Булгакову** (1891-1940)
- 21 мая** – 540 лет немецкому художнику **А. Дюреру** (1471-1528)
- 28 мая** – 125 лет русскому поэту **В.Ф. Ходасевичу** (1886-1939)
- 30 мая** – 165 лет русскому художнику-ювелиру **К. Фаберже** (1846-1920)

ИЮНЬ

- 1 июня** – 85 лет американской актрисе **М. Монро** (1926-1962)
- 2 июня** – 135 лет русскому писателю **К.А. Треневу** (1876-1945)
- 3 июня** – 105 лет русскому режиссеру **С.А. Герасимову** (1906-1985)
- 4 июня** – 190 лет русскому поэту **А.Н. Майкову** (1821-1897)
- 5 июня** – 70 лет польской актрисе **Б. Брыльска** (1941)
- 11 июня** – 200 лет русскому критику **В.Г. Белинскому** (1811-1848)
- 14 июня** – 120 лет русскому писателю **А.М. Волкову** (1891-1977)
- 14 июня** – 200 лет американской писательнице **Г. Бичер-Стой** (1811-1896)
- 17 июня** – 100 лет русскому писателю **В.П. Некрасову** (1911-1987)
- 20 июня** – 90 лет писателю **А.М. Маркуша** (1921-2005)
- 21 июня** – 195 лет английской писательнице **Ш. Бронте** (1816-1855)

ИЮЛЬ

- 1 июля** – 115 лет русскому поэту и переводчику **П.Г. Антокольскому** (1896-1978)
- 15 июля** – 405 лет голландскому художнику **Рембрандту** (1606-1669)

- 17 июля** – 120 лет русскому писателю и драматургу **Б.А. Лавреневу** (1891-1959)
- 17 июля** – 165 лет русскому путешественнику, этнографу **Н.Н. Миклухо-Маклаю** (1846-1888)
- 18 июля** – 200 лет английскому писателю **У. Теккерею** (1811-1864)
- 18 июля** – 190 лет французской певице **П. Виардо** (1821-1910)
- 22 июля** – 85 лет русскому писателю и поэту **С.А. Баруздину** (1926-1991)
- 24 июля** – 65 лет французской певице **М. Матье** (1946)
- 21 июля** – 155 лет английскому драматургу и писателю **Б. Шоу** (1856-1950)
- 26 июля** – 100 лет русскому писателю **Л. Жарикову** (1811)
- 27 июля** – 75 лет русскому артисту балета **М. Лиепа** (1936-1989)
- 28 июля** – 205 лет русскому художнику **А.А. Иванову** (1806-1858)
- 28 июля** – 105 лет русскому художнику и графику **Ф.П. Решетникову** (1906-1988)

АВГУСТ

- 6 августа** – 155 лет русскому художнику **А.М. Васнецову** (1856-1933)
- 12 августа** – 130 лет русскому художнику **А.М. Герасимову** (1881-1963)
- 15 августа** – 240 лет английскому писателю **В. Скотту** (1771-1832)
- 15 августа** – 125 лет русской балерине **В.П. Фокиной** (1886-1958)
- 15 августа** – 80 лет русскому композитору **М. Таривердиеву** (1931-1996)
- 16 августа** – 135 лет русскому художнику **И.Я. Билибину** (1876-1942)
- 17 августа** – 100 лет русскому шахматисту **М.М. Ботвиннику** (1911-1995)
- 19 августа** – 105 лет русскому писателю **Л.В. Соловьеву** (1906-1962)
- 21 августа** – 140 лет русскому писателю **Л.Н. Андрееву** (1871-1919)
- 22 августа** – 95 лет русскому писателю **А.В. Калинину** (1916-2008)

25 августа – 560 лет испанскому мореплавателю **Х. Колумбу** (1451-1506)

27 августа – 140 лет американскому писателю **Т. Драйзеру** (1871-1945)

27 августа – 115 лет русской актрисе **Ф.Г. Раневской** (1896-1984)

30 августа – 140 лет английскому физику **Э. Резефорду** (1871-1937)

СЕНТЯБРЬ

2 сентября – 85 лет русскому актеру **Е.П. Леонову** (1926-1994)

3 сентября – 70 лет русскому писателю **С.Д. Довлатову** (1941-1990)

3 сентября – 100 лет русскому поэту **С.Г. Островому** (1911-2005)

8 сентября – 170 лет чешскому композитору **А. Дворжаку** (1841-1904)

8 сентября – 100 лет русскому писателю **В. Ардаматскому** (1911-1989)

12 сентября – 90 лет польскому писателю **С. Лему** (1921)

14 сентября – 75 лет русскому поэту **А.С. Кушнеру** (1936)

19 сентября – 100 лет русскому писателю и поэту **С.И. Липкину** (1911-2003)

21 сентября – 145 лет английскому писателю **Г. Уэллсу** (1866-1946)

21 сентября – 100 лет русскому певцу, киноактеру **М.Н. Бернесу** (1911-1969)

21 сентября – 95 лет русскому актеру **З.Е. Гердту** (1916-1996)

22 сентября – 120 лет русскому писателю **Р.И. Фраерману** (1891-1972)

22 сентября – 220 лет английскому физику **М. Фарадею** (1791-1867)

23 сентября – 145 лет русскому ученому-биологу **А.Н. Северцову** (1866-1936)

25 сентября – 105 лет русскому композитору **Д.Д. Шостаковичу** (1906-1975)

28 сентября – 95 лет русской балерине **О.В. Лепешинской** (1916-2008)

29 сентября – 75 лет русской актрисе **А.С. Демидовой** (1936)

30 сентября – 120 лет русскому исследователю, математику, астрофизику **О.Ю. Шмидту** (1891-1956)

ОКТЯБРЬ

1 октября – 220 лет русскому писателю **С.Т. Аксакову** (1791-1859)

6 октября – 80 лет писателю, драматургу, переводчику **Р. Сеф** (1931-2009)

8 октября – 80 лет русскому писателю **Ю.С. Семенову** (1931-1993)

8 октября – 75 лет русскому актеру **Л.В. Куравлеву** (1936)

9 октября – 85 лет русскому актеру **Е.А. Евстигнееву** (1926-1992)

9 октября – 80 лет русскому писателю **Б. Никольскому** (1931)

13 октября – 90 лет французскому актеру **И. Монтану** (1921-1991)

15 октября – 170 лет русскому меценату **С.И. Мамонтову** (1841-1918)

17 октября – 80 лет русскому писателю **А.И. Приставкину** (1931)

19 октября – 80 лет английскому писателю **Д. Ле Карре** (1931)

22 октября – 200 лет венгерскому композитору **Ф. Листу** (1811-1886)

24 октября – 100 лет русскому актеру, режиссеру **А.И. Раинину** (1911-1987)

25 октября – 130 лет французскому художнику **П. Пикассо** (1881-1973)

25 октября – 85 лет русской певице **Г.П. Вишневской** (1926)

26 октября – 95 лет французскому политическому деятелю **Ф. Миттерану** (1916-1995)

27 октября – 275 лет английскому поэту **Д. Макферсону** (1736-1796)

28 октября – 375 лет содня основания **Гарвардского университета** (1636)

29 октября – 150 лет русскому художнику **А.П. Рябушкину** (1861-1904)

НОЯБРЬ

1 ноября – 100 лет русскому актеру **С.Д. Столярову** (1911-1969)

- 1 ноября** – 100 лет французскому писателю **А. Труайя** (1911)
- 2 ноября** – 105 лет итальянскому режиссеру **Л. Висконти** (1906-1976)
- 2 ноября** – 105 лет русскому философи и писателю **Д.Л. Андрееву** (1906-1959)
- 3 ноября** – 105 лет со дня начала **Столыпинской реформы** (1906)
- 4 ноября** – 65 лет со дня создания **ЮНЕСКО** (1946)
- 7 ноября** – 120 лет русскому писателю **Д.А. Фурманову** (1891-1926)
- 7 ноября** – 125 лет русскому писателю **М.А. Алданову** (1886-1957)
- 11 ноября** – 190 лет русскому писателю **Ф.М. Достоевскому** (1821-1881)
- 11 ноября** – 110 лет русскому художнику и писателю **Е.И. Чарушину** (1901-1965)
- 15 ноября** – 145 лет русской актрисе **А.А. Яблочкиной** (1866-1964)
- 19 ноября** – 300 лет русскому естествоиспытателю, поэту и художнику **М.В. Ломоносову** (1711-1765)
- 20 ноября** – 95 лет русскому поэту **М.А. Дудину** (1916-1993)
- 22 ноября** – 210 лет русскому писателю, лексикографу, этнографу **В.И. Даля** (1801-1872)
- 28 ноября** – 130 лет австрийскому писателю **С. Цвейгу** (1881-1942)
- 28 ноября** – 105 лет русскому филологу **Д.С. Лихачеву** (1906-1999)
- 29 ноября** – 105 лет русскому кинорежиссеру, оператору **Р.Л. Кармену** (1906-1978)

ДЕКАБРЬ

- 4 декабря** – 115 лет русскому поэту **Н.С. Тихонову** (1896-1979)
- 5 декабря** – 150 лет русскому художнику **К.А. Коровину** (1861-1939)
- 7 декабря** – 250 лет французской художнице **М. Тюссо** (1761-1850)
- 10 декабря** – 190 лет русскому поэту **Н.А. Некрасову** (1821-1878)
- 11 декабря** – 155 лет русскому политическому деятелю, философу **Г.В. Плеханову** (1856-1918)

- 12 декабря** – 245 лет русскому историку и писателю **Н.М. Карамзину (1766-1826)**
- 12 декабря** – 190 лет французскому писателю **Г. Флоберу (1821-1880)**
- 16 декабря** – 145 лет русскому художнику **В.В. Кандинскому (1866-1944)**
- 18 декабря** – 90 лет русскому артисту **Ю.В. Никулину (1921-1997)**
- 19 декабря** – 105 лет русскому политическому деятелю **Л.И. Брежневу (1906-1982)**
- 23 декабря** – 80 лет русскому актеру **Л.К. Дурову (1931)**
- 24 декабря** – 65 лет русскому артисту **Л.А. Филатову (1946-2003)**
- 24 декабря** – 110 лет русскому писателю **А. Фадееву (1901-1956)**

УКАЗАТЕЛЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ПРАЗДНИКОВ И ВСЕМИРНЫХ ДНЕЙ

- 25 января – Татьянин день
27 января – Всемирный день таможни
1 марта – Всемирный день гражданской обороны
15 марта – Всемирный день потребителя
21 марта – Международный день борьбы за ликвидацию расовой дискриминации
22 марта – Всемирный день воды
23 марта – Всемирный метеорологический день
24 марта – Всемирный день борьбы с туберкулезом
27 марта – Международный день театра
1 апреля – Международный день птиц
1 апреля – День смеха
2 апреля – Международный день детской книги
7 апреля – Всемирный, день здоровья
18 апреля – Международный день памятников и исторических мест
22 апреля – Международный день солидарности молодежи
23 апреля – Всемирный день книги и авторского права
28 апреля – Всемирный день породненных городов
29 апреля – Международный день танца
3 мая – Всемирный день свободы печати
3 мая – День Солнца
8 мая – Всемирный день Красного Креста и Красного Полумесяца
15 мая – Международный день семьи
17 мая – Международный день электросвязи
18 мая – Международный день музеев
21 мая – Международный день культурного развития
31 мая – Международный день без табака
1 июня – Международный день защиты детей
5 июня – Всемирный день охраны окружающей среды
17 июня – Международный день по борьбе с опустыниванием и засухой
23 июня – Международный олимпийский день

26 июня – Международный день борьбы с наркоманией и наркобизнесом

26 июня – Международный день объединенных наций в защиту жертв пыток

27 июня – Всемирный день рыболовства

1 июля – Всемирный день архитектуры

1 июля – Международный день кооперативов

11 июля – Всемирный день народонаселения

20 июля – Международный день шахмат

6 августа – Всемирный день борьбы за запрещение ядерного оружия

9 августа – Всемирный день коренных народов мира

12 августа – Международный день молодежи

23 августа – Международный день памяти о работоговле и ее ликвидации

8 сентября – Международный день солидарности журналистов

8 сентября – Международный день распространения грамотности

9 сентября – Всемирный день красоты

14 сентября – Международный день памяти жертв фашизма

18 сентября – Международный день мира

27 сентября – Международный день туризма

28 сентября – Международный морской день

30 сентября – Международный день глухонемых

1 октября – Международный день пожилых людей

1 октября – Всемирный день ребенка

2 октября – Международный день музыки

5 октября – Международный день учителя

6 октября – Международный день жилья

9 октября – Всемирный день почты

10 октября – Международный день психического здоровья

10 октября – Международный день стихийных бедствий

16 октября – Всемирный день продовольствия

24 октября – День Организации Объединенных Наций

9 ноября – Всемирный день качества

10 ноября – Всемирный день молодежи

13 ноября – Международный день слепых

20 ноября – Всемирный день борьбы против диабета

21 ноября – Международный день отказа от курения
22 ноября – Международный день толерантности
23 ноября – Международный день студентов
21 ноября – Всемирный день телевидения
21 ноября – Всемирный день приветствий
25 ноября – Международный день искоренения насилия над женщинами
1 декабря – Всемирный день борьбы со СПИДом
3 декабря – Международный день инвалидов
5 декабря – Международный день добровольцев во имя экономического и социального развития
7 декабря – Международный день гражданской авиации
10 декабря – День прав человека
29 декабря – Международный день биологического разнообразия

**АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ИМЕН,
ОТМЕЧЕННЫХ В «ХРОНОЛОГИЧЕСКОМ УКАЗАТЕЛЕ
ЗНАМЕНАТЕЛЬНЫХ И ПАМЯТНЫХ ДАТ
ПАВЛОДАРСКОЙ ОБЛАСТИ НА 2011 ГОД.»**

Абдыгалиева Т. 112	Ерманов Н. 20, 115
Акишев З. 113, 162-164	Жиенбаева М.А. 19, 45-48, 114, 172, 175-177, 182-185
Арын Е.М. 5, 20-21, 33, 40, 53-56, 105, 115, 198-205, 214	Жусупов К.Ф. 116, 204-205
Арынгазин А.К. 116	Калданов Е.Т. 117
Баймульдин К.К. 116, 134, 179	Калиев А.К. 116, 143, 167
Батталова К.Б. 19, 50-52, 70, 114, 187-188	Канапьянов Б.М. 116
Бектуров Е.А. 117, 211-214	Капесов Ж.Н. 116
Ботов В.И. 19, 114, 135, 168-169	Карпиков Х. 112, 211
Будчанов Н.А. 5, 8, 38, 105, 113, 161-162	Касымжанов А.Х. 117
Гапон М. 5, 17, 104, 112, 126-127, 133-136, 169, 182, 206-207	Касьян Н.Г. 5, 19, 105, 114, 186
Дюсембина Х.Д. 116	Кеменгеров К.Д. 20, 114
Еникеев Е.И. 19, 113, 166-168	Кенжетаев К.К. 5, 18, 32-33, 105, 113, 148-151
	Коржинский С.И. 20, 23, 115
	Лопатин И. 18, 113, 153-155, 178

- Михайчев А.Н. 18, 34-35, 113
Нуртазина Р.Б. 113, 151-153
Оноприенко П.И. 20, 115
Пахомова М.Н. 21, 116, 203-205
Пешин П.В. 22, 64-65, 93, 117, 135, 205-207, 226
Пульга М.Н. 139-140
Раздорская З.Н. 19
Рымжанов Т. 19, 114, 189-190
Сатпаева Х.К. 117
Сатпаева Р.А. 117
Седельников А.Н. 20, 115
Семенченко К.А. 19, 52-53, 114, 134, 154
Соколкин Э.Д. 5, 17, 25-26, 104, 112, 124-128, 136, 138, 140, 176, 182
Сулейменов А.А. 116, 126
Сураганов К.М. 114, 135, 180-182
Суюнова Г.С. 105, 112, 121-124
Тусупбеков С.Т. 115, 192, 195
Уалиев Г. 75, 105, 116
Утебаев Е.У. 112, 144-145
Фрезоргер А.Д. 5, 17, 105, 112, 145-148
Хазыров Б.М. 5, 20, 104, 114, 127, 191-194
Чистяков И.Г. 17, 29-31, 141-144, 148, 185
Шайкенова Н.Г. 22, 45-46, 52, 65-70, 117, 175, 208-210
Шакибаев С. 116, 203
Шалабаев Б. 5, 18, 36-38, 105, 113, 160-161
Шафер Н.Г. 5, 17, 26-27, 105, 112, 129-132
Ширинкин В.С. 5, 17, 105, 113

ПЕРЕЧЕНЬ ПЕРИОДИЧЕСКИХ ИЗДАНИЙ, МАТЕРИАЛЫ ИЗ КОТОРЫХ ВКЛЮЧЕНЫ В УКАЗАТЕЛЬ

- Аргументы и факты. Казахстан
- Ардагер-Ветеран
- Биологические науки Казахстана
- Білік
- Білім-Образование
- Версия
- Вести Павлодара
- Вестник Евразийского гуманитарного института
- Вестник ИнЕУ
- Вестник КарГУ им. Букетова. Серия филологическая
- Вестник КазНУ им. Аль-Фараби. Серия филологическая
- Вестник КазНУ им. Аль-Фараби. Серия биологическая
- Вестник Павлодарского университета

- Вестник ПГУ. Серия гуманитарных наук
- Вестник ПГУ. Серия химико-биологическая
- Вестник ПГУ. Серия экономическая
- Вечерняя Алма-Ата
- Воин Казахстана
- Время
- Высшая школа Казахстана
- Горизонт
- Городская неделя
- Звезда Прииртышья
- Здравоохранение Казахстана
- Известия-Казахстан
- Иртыш
- Казахстанская правда
- Кітап патшалығы
- Кітапхана
- Менеджмент в образовании
- Молодые в библиотечном деле
- Мысль
- Наука и высшая школа Казахстана
- Наука Казахстана
- Наш край
- Нива
- Новая газета
- Новое время
- Новый путь
- Новый фильм
- Обозрение недели
- Өлкетану-Краеведение
- Павлодарская газета
- Павлодарская неделя
- Панорама
- Педагогический вестник Казахстана
- Проспект
- Простор
- Радикс
- Регион KZ

- Руханият
- Саясат
- Саясат-Policy
- Трибуна
- Успех, успех!
- Ученые записки ПГУ
- Час пик
- Экибастузское обозрение
- Экспресс К

Павлодар облысында 2011 жылы
аталып өтілетін және еске алынатын күндер.
Знаменательные и памятные даты
Павлодарской области на 2011 год.

Составители: А.А. Жилкибекова
М.Ж. Исакаева

Редактор: М.А. Жиенбаева
Ш.Б. Шахметова
К.Б. Батталова

03.11.2010-ж. басуға жол қойылды. Қөлемі 65x84/16. Қаріп түрі
Times New Roman. Офсеттік басылым.
ЖШ Сытина Н.И. басылған.
Таралымы 290 дана.